

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО
ГЛОБАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗНИЦЬКОГО ЛІДЕРСТВА

В. А. ЛІПКАН

**СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**

Словник

Видавець В. А. Ліпкан
Київ 2023

УДК 338.23:338.49:347.823.2(477)
ББК Х621
Л 613

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України
(протокол № 12 від 23 грудня 2021 року)*

Рецензенти:

- В. П. Горбатенко** – доктор політичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу правових проблем політології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, заслужений діяч науки і техніки України
- С. І. Даниленко** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій і комунікативних технологій Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- І. М. Рижов** – доктор юридичних наук, професор, директор Інституту теророзробки Глобальної організації союзницького лідерства, заслужений діяч науки і техніки України
- Т. В. Сивак** – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ліпкан В.А.

Л 613 Стратегія державної інфраструктурної політики України : словник. Київ : В.А. Ліпкан, 2023. 252 с.

ISBN 978-966-97758-3-2

Словник є першим в Україні виданням, в якому стратегія державної інфраструктурної політики розглядається з позицій теорії геостратегії, геоekonomіки, політології, націoбезпекознавства, кібербезпеки та теорії права на засадах системного міждисциплінарного підходу. У словнику зібрані основні поняття і терміни, якими послуговуються у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, а також при реалізації кожного її компонента.

Однією з родзинок видання є розвиток саме українськомовної термінологічної сфери, формування авторських неологізмів на засадах лінгвістики української мови, а також термінологічного поля теорії інфраструктурної політики, формування концептосфери і системних дискурсів, категорійно-понятійних і синонімічних рядів, що описують системні явища в епоху глобальних трансформацій інфраструктурного та безпекового ландшафтів. Зважаючи на необхідність формування ґрунту до мовної, культурної та технологічної інтеграції, до усіх термінів надано відповідник латиною.

Словник є органічним продовженням монографії „Стратегія державної інфраструктурної політики України” і призначений для фахівців у сферах формування та реалізації: геостратегії, геоekonomіки і геополітики, інфраструктурних стратегій, національної та міжнародної безпеки, а також тих, для кого небайдужі проблеми формування системи знань про стратегію державної інфраструктурної політики та її забезпечення в умовах нестационарності.

УДК 338.23:338.49:347.823.2(477)

ББК Х621

ISBN 978-966-97758-3-2

© В.А. Ліпкан, 2023.

© ФОП В.А. Ліпкан, 2023.

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE OF UKRAINE
KORETSKY INSTITUTE OF STATE AND LAW
GLOBAL ORGANIZATION OF ALLIED LEADERSHIP

V. A. LIPKAN

**STRATEGY
OF STATE INFRASTRUCTURE
POLICY OF UKRAINE**

Dictionary
Edited by Dr. V. A. Lipkan

Publisher V. A. Lipkan
Kyiv 2023

Publisher V. A. Lipkan

STRATEGY OF STATE INFRASTRUCTURE POLICY OF UKRAINE

V. A. Lipkan

Development Editor: Olexandr Skrypiuk
Assistant Editor: Anatolij Yakovets
Editorial Assistant: Igor Ryzov
Project Manager: Iryna Mychaylenko
Marketing Communication Manager: Olena Lipkan
Print Buyer: Dmytro Lepeshin

Permission Editor: Olga Moshkovska
Text Designer: Volodymyr Lipkan
Photo researcher: Galina Lipkan
Copy Editor: Olena Lipkan
Illustrator: Olexander Novikov
Pro Bono Advisor: Alexander Mitroff

© 2023, V. A. Lipkan.

© V. A. Lipkan

ALL RIGHTS RESERVED. No part of this work covered by the copyright hereon may be reproduced or used in any form or by any means – graphic, electronic, or mechanical, including photocopying, recording, taping, Web distribution, information storage and retrieval systems, or in any other manner – without the written permission of publisher

For more information about our products, contact us at:

www.lipkan.com **www.goal-int.org**
www.book.market-ua.com

For permission to use material from this text or product, submit a request at: **wlademic@gmail.com**

Any additional questions about permissions can be submitted by email to **goalleadership@gmail.com**

Printed in Ukraine

ISBN 978-966-97758-3-2

Lipkan V. A.

L 613 Strategy of state infrastructure policy of Ukraine: dictionary / Edited by Dr. V.A. Lipkan. Kyiv : V.A. Lipkan, 2023. 252 p.

ISBN 978-966-97758-3-2

The dictionary is the first publication in Ukrainian State in which strategy of state infrastructure policy is considered from the standpoints of the theory of geostrategy, geoeconomics, political science, international relations, security studies, global leadership and the theory of law on the basis of systemic interdisciplinary approaches. The thesaurus contains the main concepts and terms used in the implementation of the state infrastructure policy strategy, as well as used in the implementation of each of its components.

One of the highlights of the publication is the development of the Ukrainian-language terminological sphere itself, the formation of author's neologisms on the basis of the linguistics of the Ukrainian language, as well as the terminological field of the theory of infrastructural policy, the formation of the conceptual sphere and systemic discourses, categorical and conceptual series describing systemic phenomena in the era of global transformations of infrastructural and security landscapes. Taking into account the need to form the ground for linguistic, cultural and technological integration, all terms have their equivalent in Latin.

The dictionary is a logical continuation of the series „ORDO ORDINANS“ and the monograph „State infrastructure policy of Ukraine“ of Dr. V. Lipkan scientific school. Also the dictionary is intended for specialists in the fields of formation and implementation: geostrategy, geoeconomics and geopolitics, infrastructure strategies, international relations, global leadership, contemporary global issues, security studies, as well as those who are concerned about the problems of forming a knowledge system about the strategy of state infrastructure policy and its provision in conditions of non-stationarity.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	6
ПЕРЕДНЕ СЛОВО	7
А	14
Б	19
В.....	29
Г.....	41
Д.....	57
Е.....	74
Є.....	75
Ж.....	76
З.....	78
І.....	85
К.....	104
Л	116
М.....	121
Н	124
О	130
П	139
Р.....	148
С.....	151
Т.....	210
У.....	212
Ф	215
Х.....	218
Ц	221
Ч	223
Ш	224
Я.....	226
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК.....	227

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БІП	безпеки інфраструктурна політика
БСІ	безпека стратегічної інфраструктури
ВРУ	Верховна Рада України
ДІФСП	державна інфраструктурна політика
ДПНБУ	державна політика національної безпеки України
ДССЗЗІ	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України
ЗУ	Закон України
НПА	нормативно-правовий акт
ОСІ	об'єкти стратегічної інфраструктури
ППП	публічно-приватне партнерство
РЗМ	рідкісноземельні метали
РНБОУ	Рада національної безпеки і оборони України
СІ	стратегічна інфраструктура
СІІ	стратегічна інформаційна інфраструктура
СІКІ	стратегічна інформаційна та кібернетична інфраструктура
СДІФСП	стратегія державної інфраструктурної політики
Стратком	стратегічні комунікації

ПЕРЕДНЕ СЛОВО

Стрімкі трансформації інфраструктурного ландшафту, викликані небувалою інтенсивністю та комплексністю застосування інформаційних та кібертехнологій, перебігом резонансних подій, логікою розвитку різноспрямованих складноорганізованих процесів, ведуть до переосмислення державної зовнішньої і внутрішньої політики, розуміння необхідності переходу від імперативного монологу до конструктивного діалогу, цілеспрямованої узгодженої діяльності солідарної спільноти держав в умовах нестационарності.

Ефект такого переходу має ґрунтуватися на наукових засадах, розробленні відповідних прикладних моделей та стратегій, опертям на дефініції чітко визначеного категорійно-понятійного апарату, сформованого на міждисциплінарній методології.

Попри важливість даної справи, вітчизняній науці поки що бракує чітко визначених концепцій, глибоких системних оригінальних наукових досліджень, створених із урахуванням новітніх тенденцій стратегічної архітектури, кіберглобалізації, адаптації світового досвіду відповідно до національних інтересів сучасної України і творення нею власної геостратегії.

ООН визначила п'ять ключових загроз усьому світу на 2022 рік: 1) пандемія коронавірусу; 2) кліматична криза; 3) стан світової фінансової системи; 4) інтернет-беззаконня; 5) загрози миру та безпеці. Тож державна безпекова політика має враховувати дані загрози, корегуючи алгоритми соціального управління, змінюючи підходи та вектори власної безпекової політики на підставі нових засад стратегічної культури.

Не залишилась осторонь цих процесів і Україна.

2021 рік став знаковим у стратегічній правотворчості, адже саме у 2021 році Президентом України було затверджено такі стратегії:

- 1) Стратегія воєнної безпеки України (25 березня 2021 року);
- 2) Стратегія людського розвитку (02 серпня 2021 року);
- 3) Стратегія економічної безпеки України (11 серпня 2021 року);
- 4) Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України (20 серпня 2021 року);
- 5) Стратегія кібербезпеки України (26 серпня 2021 року);
- 6) Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (26 серпня 2021 р.);
- 7) Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (17 грудня 2021 року);
- 8) Стратегія інформаційної безпеки (28 грудня 2021 року).

А 16 лютого 2022 року було затверджено Стратегію забезпечення державної безпеки.

Тож ідея розроблення і створення тезауруса термінів стратегії державної інфраструктурної політики України є своєрідною спробою закласти концептуально-методологічну цеглину у формування не лише теорії інфраструктурної політики, а й творення геостратегії сучасної Української Держави в цілому на наукових засадах із урахуванням багатоальтернативних сценаріїв, але водночас в межах стратегічних горизонтів розвитку.

Звісно, було б помилкою стверджувати, що досі подібні спроби стосовно окремих видів інфраструктури і відповідної державної політики не робилися і що укладач словника писав його, як то кажуть, з чистого аркуша. Безумовно, ні.

Адже у ході роботи над словником були опрацьовані значні за обсягом матеріали, передусім доктринального характеру, проаналізовано сучасну нормативну базу (станом на 22 лютого 2023 року). Повністю концептуалізовано монографію за моєю редакцією «Стратегія державної інфраструктурної політики України»¹, яка вийшла друком у 2022 році, ключові положення якої і були взяті за основу цього словника. Саме тому, з метою уникнення дублювання, я не виокремлював список використаної літератури, адже на нього зазначено в монографії, яка є невід'ємною складовою даного видання.

Я прагнув якнайповніше охопити поняття, визначення і терміни саме сфери державної інфраструктурної політики, причому акцент скеровував на семантичні відносини між лексичними одиницями. Такий підхід, на моє переконання, є дієвим інструментом для найбільш повного опису окремих предметних галузей, формування концептосфери, оскільки дає змогу виявити сенс не лише за допомогою визначення, а й через співвіднесення слова з іншими поняттями групи, що може бути використано для наповнення баз знань систем штучного інтелекту.

Тож даний словник є логічним продовженням і органічною частиною зазначеної монографії, чим, зокрема також проілюстровано оригінальний авторський системний підхід до наукового вивчення предмета дослідження з подальшою презентацією отриманих наукових результатів як науковій громадськості, так і широкому загалу.

Наголошу, що завжди виступав за формування концептосфери у будь-якій сфері, яка піддається науковій рефлексії. Тому даний словник є логічним продовженням як моєї наукової позиції, так і вже виданих за моєю редакцією інших словників та довідкових видань:

¹ **Ліпкан В. А., Зубко Г. Ю.** Стратегія державної інфраструктурної політики України: монографія; за загальною редакцією В. А. Ліпкана. Київ: Ліпкан В. А., **2022**. 1008 с.

- 1) Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України : глосарій / В. А. Ліпкан, Л. С. Харченко, О. В. Логінов . Київ: Текст, 2004. 136 с.
- 2) Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях : словник / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан, О. О. Яковенко. Київ: Текст, 2006. 256 с.
- 3) Ліпкан В. А., Ліпкан О. С. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях : словник. Вид. 2-е, доп. і перероб. Київ: Текст, 2008. 400 с.
- 4) Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом: у визначеннях та поняттях : словник. Київ: Магістр – XXI століття, 2009. 162 с.
- 5) Ліпкан В. А. Стратегічні комунікації : словник / В. А. Ліпкан, Т. В. Попова; за заг. ред. доктора юридичних наук В. А. Ліпкана. Київ: ФОП Ліпкан О. С., 2016. 416 с.

Тож видання даного словника є сталою науковою традицією, яка була започаткована мною в рамках формування епістемологічної спільноти, в тому числі через видання монографій власної наукової школи серії «ORDO ORDINANS».

Як казала сучасна українська поетеса неокласицизму **Ліна Костенко**: «*Страшні слова, коли вони мовчать*», – тому, розуміючи та усвідомлюючи дискусійність як самого підходу, так і трактування стратегії державної інфраструктурної політики в якості політико-безпекової практики і нормативно-правового акта, я все ж таки насмілився і роблю свій конкретний внесок у розбудову геостратегії сучасної Української Держави саме таким чином: виданням словника основних термінів, який є органічним компонентом монографії докторів наук В. А. Ліпкана та Г. Ю. Зубка «*Стратегія державної інфраструктурної політики України*».

Чим саме вирізняється це джерело від інших?

По-перше, своєю концепцією, яка може бути акумульована в понятті «**інтеграція**». До цього словники, довідники (глосарії, тезауруси), енциклопедії були зорієнтовані здебільшого на окремий сегмент бази знань, наприклад на транспортну безпеку чи на забезпечення безпеки кібернетичної інфраструктури. Натомість у представленому виданні органічно перетинаються такі галузі знань, як:

- геостратегія;
- політологія і геополітика, геоekonomіка;
- наратологія і політичні лінгвістика, правничка герменевтика;
- національно-безпекознавство;
- стратегічні комунікації;
- державне управління;
- теорія права;
- теорія інфраструктурної політики.

Саме інтеграція знань та використання системного синергетичного підходу, а також міждисциплінарної методології дозволяють об'єднати розрізнені знання про окремі аспекти державної інфраструктурної політики до єдиної теорії, запропонованої науковій спільноті для розвитку: **теорії інфраструктурної політики**.

Окрім того, в рамках даного видання мною було використано інтегративний підхід між застосуванням наукової методології і сучасних літературознавчих маститих позаполітичних джерел, авторами яких виступають менш відомі широкому загалу представники української інтелігенції, експерти громадянського суспільства, що є визнаними в Україні і світі, проте не мають зв'язку і не пов'язані із органами державної влади або науковими популістами чи моралізаторами, котрі одвічно прагнуть до моноцентризму наукової думки, нехтуючи плюралізмом і конструктивними дискусіями, думки яких здебільшого сформовані на руйнах неоцинізму.

Глибинний аналіз впливу гуманітарної політики на геостратегію сучасної України відображений в публікаціях, культурологічних за своїм змістом, авторами яких є літератори, критики, науковці та громадські діячі. В наукових політологічних статтях цій категорії джерел відводиться скромна роль. Цю прогалину прагнучим виправити у своїй науковій діяльності, адже чиста наука поза контекстом культури, наче дерево без коренів.

Поза це, за концепцією словника, у трактуванні ключової термінології відбувається злиття законодавчого, мовно-лексикографічного і доктринального тлумачення.

У такий спосіб, об'єднуючи усі зазначені сфери і способи інтерпретації термінів, ця студія веде до розуміння широти діапазону сучасної стратегії державної інфраструктурної політики, а головне – формує її стратегічний мисленнєвий код.

По-друге, словник характеризується своїм чітко спрямованим *прикладним характером*, насиченням потреби в тлумаченні актуальної лексики у сфері творення стратегії державної інфраструктурної політики України. Явище полісемії, особливо у запозичених словах, почасти призводить до різного сприйняття і тлумачення тих чи інших категорій носіями мови. Особливо яскраво така тенденція простежується при запозиченні іншомовних слів і некоректних спробах щодо уведення їх до ужитку в українській мові. З метою унеможливлення подібних прикрих випадків наводяться саме ті семи, які є релевантними для сфери стратегії державної інфраструктурної політики в контексті творення геостратегії сучасної Української держави.

У випадках, коли термін, попри на існування вимог наукового стилю щодо його однозначності, є багатозначним, надається та сема/семи, що є актуальними саме для сфери реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Відтак наголошу: будь-яке визначення поняття, подане в даному словнику, здійснюється крізь призму саме стратегії державної інфраструктурної політики, геостратегії із акцентом на націобезпекознавчому підході, застосуванні політології та теорії права з урахуванням принципу безпекоцентризму.

По-третє, мною враховувалася динаміка змін у законодавстві, доповнення чинних нормативних актів новими поняттями або модернізації наявних. До словника увійшли навіть ті новели, що робилися у грудні 2022 року.

По-четверте. Підтримуючи корінну ідею Європейської інтеграції, в словнику презентовано модель використання української латинки, тож кожному терміну надається його відповідник згідно з проектом «Проект української латинської абетки» *Олексія Федорова* (<https://nachasi.com/manifest/>).

По-п'яте. Ще однією рисою, яка суттєво вирізняє дане видання від інших, є *неологізація* представлених мовних одиниць.

На кого розрахований словник?

Насамперед на тих, хто по-справжньому перечулений творенням незалежної Української Держави, в тому числі через реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики.

Це і працівники сфери зв'язків із громадськістю, і ті, хто причетний до реалізації стратегічних комунікацій, публічної дипломатії, фахівці у сфері інформаційно-психологічних операцій, експерти із залучення ключових лідерів, фахівці із соціальної психології, масової комунікації, науковці й освітяни, що здійснюють свою професійну діяльність у даній сфері.

При представленні слів іншомовного походження, які ще не пройшли процесу лексикалізації в українській мові, або розуміння яких базується на відомостях з мови-джерела, при лексемі надається стисла етимологічна довідка.

Як укладач цього словника, повною мірою усвідомлюю, що процес становлення термінологічного апарату і концептосфери в цілому теорії інфраструктурної політики ще тільки розпочато і що згодом відбуватимуться зміни, доповнення. Проте вже зараз плеаку надію, що ця праця стане у пригоді всім тим, хто усвідомлено прагне створення ефективного бренду України, позитивного іміджу України як в межах самої держави, так і у зовнішніх стосунках.

Стратегії в цілому – виступають неоконцепцією, мисленнєвим кодом стратегічної візії у світі, в часі та просторі, включаючи, поряд із вже знаними, космос і кіберпростір.

Стратегії як політико-безпекова та правова практика за своїм змістом слугують багатоальтернативним інструментом реалізації різноманітних сценаріїв, які

враховують нестабільність сучасного світу і становлять рішучу відповідь на комплексні та каскадні загрози постмодерну і небезпеку від хаотичного та стрімкого розвитку неополярного світу, в якому переважає мілітарний дискурс як природний результат впровадження антагоністичних геополітичних парадигм.

Стратегії – це нова системна, концептуальна, розумна та стратегічна сила, здатна гарантовано сформувати необхідні та достатні умови для реалізації стратегічних національних інтересів на основі стратегічних цінностей і збереження національної ідентичності, досягнення стратегічного балансу.

Дошкульно відчувається, що настав час возводити компетентність у культ, формувати каркас наукової еліти та інтелігенції, в тому числі через розроблення і видання наукової продукції, зокрема словників і тезаурусів, академічних словників та енциклопедій, що мали б гарантувати Україні рівноправну присутність в європейському науковому і культурологічному, а головне – стратегічному інтелектуальному просторі.

Я прагну до того, щоб закласти фундамент для творення і дальшого збереження спадкоємності наукової політичної традиції, її пильнування, зміцнення культурологічного ґрунту, експансії українських стратегічних наративів у сучасному світовому інтелектуальному просторі.

Маємо творити власну **success story**, говорити про Україну власними стратегічними наративами, формувати уявлення, в тому числі за допомогою власної наукової продукції як наслідку аналітичної діяльності в рамках історично сформованих наукових шкіл та епістемологічних спільнот, україністичних студій. Маємо дбати про історичну спадщину, демонструвати власну глибинну тисячолітню історію і подавати власну правдиву історію в рамках осмисленого руху до віковичної державності, наслідку мислення століттями нашими Героями.

Інтелектуальне українство вимірюється різними горизонтами творчості, причому первнем є якість.

Знання історії є абсолютним атрибутом правлячого класу, мережі і нетворку при томних, тому наука має здійснити на новий – стратегічний рівень – завдання будови нової еліти, здатної:

- 1) розуміти, що стратегія творення своєї власної **story** є абсолютним обов'язком держави;
- 2) зберегти та розвивати нашу автохтонну державу та історичну державну націю в добу нечуваних геостратегічних трансформацій;
- 3) забезпечити інтелектуальну інтеграцію до європейського стратегічного простору.

UPD: Словник було підготовлено разом із монографією «Стратегія державної інфраструктурної політики України» протягом 2021 року і здано до друку 22 лютого 2022 року – саме перед початком агресивної варварської війни московського режиму проти Української Держави. Чимало важливих тенденцій мені вдалося спрогнозувати заздалегідь і відобразити у належних термінах і поняттях із відповідними дефініціями. Утім деякі потребували свого окремого наступного дослідження в контексті дальшого розвитку понятійно-категорійного апарату теорії геостратегії сучасної Української Держави. Тому даний тезаурус було доопрацьовано відповідно до сучасних тенденцій станом на 23 лютого 2023 року.

А

Абсолютна безпека [Absolutna bezpeka] – 1) свідомий, цілеспрямований процес управління загрозами та небезпеками, за якого виключається можливість дестабілізації стійкого розвитку об'єкта; 2) внутрішньо визначена напруженість свободи; 3) стан, за якого ніхто і ніщо нікому не загрожує (філ. роз.).

Абсолютна відкритість [Absolutna vidkrytist] – стан системи, в якому зовнішній вплив на будь-який з її елементів перевищує внутрішній.

Абсолютна замкненість [Absolutna zamknenist] – стан системи, в якому внутрішній вплив на будь-який з її елементів перевищує зовнішній.

Абсурд [Absurd] (лат. *ad absurdum* – те, що виходить від глухого) – нісенітниця, безглуздість. Див.: *критична інфраструктура*.

Авторитет держави у сфері інфраструктури [Avtorytet deržavy u sferi infrasrukturny] (лат. *au(c)toritas* – влада, вплив) – властивість влади, політичних інститутів, громадських об'єднань здійснювати у сфері реалізації стратегії ДІФСР, в тому числі у міжнародних відносинах, результативний вплив через визнання й повагу до *інфраструктурного суверенітету України, стратегічних національних інтересів*, національних лідерів, інституційної спроможності щодо творення *інфраструктурного потенціалу*, надійності як ефективного партнера в реалізації взаємовигідних *інфраструктурних стратегій і геостратегії* в цілому.

Агент впливу [Agent vplyvu] (лат. *agens (agents)* – той, що діє, чинний) – особа, яка систематично діє у своїй країні і на міжнародному рівні в інтересах третьої держави, сприяє творенню геостратегії власної держави через реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики (в тому числі через формування громадської думки), сприятливої для держави – замовника.

Агресія інфраструктурна [Agresija infrastrukturna] (лат. *agressio* – напад) – 1. Міжнародний злочин, що полягає у вчиненні збройного нападу однієї держави на іншу з метою загарбання її території, об'єктів стратегічної інфраструктури, встановлення контролю над інфраструктурним ландшафтом і потенціалом, ліквідації чи обмеження її інфраструктурного суверенітету, керованого ззовні або всередині країни через агентів впливу, в тому числі в органах державної влади, обмеження або унеможливлення реалізації життєво важливих функцій і надання життєво важливих послуг, зміни її політичного ладу, світогляду. 2. Незаконне, яке суперечить міжнародному праву, застосування сили однією державою (групою держав) проти інфраструктурного суверенітету,

територіальної та інфраструктурної недоторканності або політичної незалежності іншої держави (інших держав) чи народу. Загальне визначення А. затверджено в резолюції Генеральної Асамблеї ООН 14 грудня 1974 року. Держава, що стала жертвою інфраструктурної А., має право на індивідуальну чи колективну самооборону (ст. 51 Статуту ООН). При цьому дії держави, спрямовані проти агресора, навіть якщо вони є наступальними, вважаються виправданими і законними. Водночас захоплення території, об'єктів стратегічної інфраструктури так само як і встановлення контролю над ними у будь-який спосіб чи які-небудь інші вигоди, отримані в результаті А., визнаються незаконними. У разі інфраструктурної А. Рада Безпеки ООН може ухвалювати рішення щодо застосування проти агресора як невоєнних (припинення політичних і економічних відносин, введення економічних санкцій тощо), так і воєнних заходів (застосування сил ООН, а також збройних сил держав-членів ООН) із проведенням відповідних воєнних операцій. Саме тому, Україна має, окрім конструктивного діалогу з НАТО, здійснювати активну діяльність в рамках ООН щодо припинення Агресії Росії проти України, притягнення винних до відповідальності, а також відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями Агресора. Інфраструктурна агресія може бути реалізованою через вжиття таких комплексів заходів: воєнних, економічних, кібербезпекових, інформаційних, прямих, непрямих, гібридних, асиметричних тощо.

Адаптивність системи національної інфраструктури [Adaptynnist systemy nacionalnoї infrastruktury] – характеристика системи національної інфраструктури в процесі свого функціонування та розвитку демонструвати здатність до цілеспрямованого пристосування у складному системному середовищі як до внутрішніх, так і до зовнішніх умов.

Аксіологічний простір державної інфраструктурної політики [Aksiologičnyj prostir deržavnoї infrastruktornoї polityky] – система усвідомлених загальнолюдських, стратегічних цінностей, стратегічних національних інтересів, національних традицій і самобутності. У рамках реалізації стратегії ДІФСП А.п. відіграє роль іманентного елемента даної системи, який віддзеркалює зміст геостратегії сучасної України, інфраструктурний потенціал та інфраструктурну могутність Української держави, самобутність і традиції, й загалом стратегічні засади розвитку Української нації, розвиненого суспільства достатку в цілому від негативних впливів глобальної трансформації інфраструктурного ландшафту, формування нестационарної динамічної конфігурації безпекових структур, інфраструктурної глобалізації, порушення інфраструктурного паритету та балансу,

інших сучасних стратегічних феноменів. А.п.д.і.п. дозволяє розуміти і прогнозувати шляхи та засоби реалізації різноманітних деструктивних, в тому числі гібридних та асиметричних концепцій втручання в систему управління національною інфраструктурою, у тому числі через встановлення контролю над інфраструктурним потенціалом та об'єктами стратегічної інфраструктури, нехтування принципами поваги до інфраструктурного суверенітету інших країн, втрати інфраструктурної самоідентифікації окремими представниками та членами суспільства аж до інфраструктурної маргіналізації суспільства в цілому.

Акт несанкціонованого втручання [Akt nesankcionovanogo vtručannja] – протиправні діяння, що створюють загрозу безпечному функціонуванню об'єкта стратегічної інфраструктури та призводять до одного або декількох з таких наслідків: 1) порушення його безперервності і стійкості; 2) створення реальних чи потенційних загроз національній безпеці як у фізичному, так і кіберпросторі, космічному просторі.

Аналітика [Analitika] – цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного й технологічного забезпечення індивідуальної й колективної когнітивної діяльності, що уможлиблює ефективно опрацювати інформацію з метою вдосконалювання якості наявних і генерування нових знань, смислів, концептів та наративів, а також формування основи для розроблення та реалізації геостратегії сучасної Української Держави.

Аналітична наратологія [Analitična naratologija] – методологічний інструмент в рамках реалізації геостратегії в цілому і секторальних стратегій зокрема, оскільки саме від правильно сформульованих наративів залежить сприйняття змісту стратегій об'єктами управління і взагалі рівень керованості тієї чи іншої соціальної системи. А. н. дозволяє за сукупністю різноманітних процесів нарацій, чітко ідентифікувати наратора, реципієнта та кінцеві меседжі, які наратор прагне досягти. А. н. є важливим елементом активних заходів в рамках реалізації геостратегії держави. А. н. констатує, що зміст аналітичної діяльності окреслюється через оповідання, а не лише через логічні закони та формули, методи, що в них використовуються. Розуміння людиною тексту аналітичних досліджень і розуміння нею самою себе в даному аспекті є аналогічним. Людина досягає саморозуміння через наратив, виділяючи у життєвому потоці певні моменти, що мають для неї певний сенс і оціночне значення, через що відбувається конструювання і підтримка через наративи власної ідентичності. Реальність створюється в аналітичних дослідженнях і передається далі в „думках” ключових експертів,

аналітиків, блогерів та інших лідерів громадської думки, груповому мисленню цільових аудиторій. А.н. використовують для інтерпретації дій іншої сторони як навмисно спотвореної аналітичної інформації, призначеної не лише для приховування справжніх намірів, а й для формування сталих смислів, меседжів, які згодом виступають рушійною силою начебто самостійного мислення і формування стратегій. А.н. отримують переконливу перевагу перед іншими формами доведення до масової свідомості, оскільки застосування наукових знань, поєднаних із умилім їх поданням і оповіданням, перетворюють оповідача на впливовий інформаційний ресурс, лідера громадської думки, особи, що реально впливає на формування нових смислів і подальших відповідних керованих дій.

Аналітична робота суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики [Analytična robota sub'jektiv realizácii strategii deržavnoj infrastrukturnoj polityky] – цілеспрямована, науково обґрунтована, постійна дослідна, когнітивна та пізнавальна діяльність, яка охоплює широкий комплекс загально- і спеціальнонаукових методів, прийомів та способів, спрямованих на оброблення, вивчення та оцінку інфраструктурного ландшафту, результатів та умов діяльності суб'єктів реалізації стратегії ДІФСР, що забезпечує їх необхідними та достатніми засобами та ресурсами для цілеспрямованого управління тими чи іншими процесами з метою реалізації стратегічних пріоритетів, на основі творення стратегічних національних цінностей.

Аналітичний наратив (алгоритм будови) [Analytičnyj naratyv (alorytm budovy)] – чітка послідовність дій та зв'язків між ними, складовими компонентами якого виступають: характеристика елементів наративу; визначення принципів, що лежать в основі створення наративів; вивчення способів, якими наративи відтворюють самі себе; вивчення власного наративного коду; з'ясування ключового меседжу, тобто, що саме формує і конститує даний текст як певним чином оформлений аналітичний продукт; ідентифікація початкових та фінальних точок оповідання; вивчення причинно-наслідкового зв'язку між даними елементами; на підставі викладеного, репрезентація наративу як певного числа послідовностей, об'єднаних через поєднання, чергування або включення одне в одне; визначення нарації, наратора та адресата нарації; застосування наративу як структури і процесу структурування, об'єкта і діяльності, продукту і процесу його виробництва (підготовки аналітичного дослідження); закладення динамічних характеристик трансформації наративу залежно від меж наративного дискурсу; здатність наративу до дешифрації темпоральності, хронотопу і тимчасовості.

Анексія [Aneksija] (від лат. *annexio* – приєднання) – насильницьке приєднання (захоплення) державою території іншої держави чи народності, а також насильницьке утримання народності в межах чужої держави. Сучасні автори під анексією розуміють один із видів агресії, що полягає в протиправному насильницькому приєднанні (захопленні) однією державою території іншої держави разом із об'єктами стратегічної інфраструктури. При анексії державний кордон встановлюється насильницьким шляхом, всупереч волі населення, що є несумісним з основними принципами сучасного міжнародного права і Статутом ООН. А. є грубим порушенням права народів на самовизначення. Сучасним прикладом є анексія частини території України – Автономної Республіки Крим – Росією.

Антикризові комунікації [Antykrizovi komunikacii] – комплекс інформаційних заходів, що реалізуються державними органами України з метою запобігання виникненню кризової ситуації і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються загрози виникнення кризової ситуації і протидії їй.

Антиукраїнство [Antyukraїнstvo] – геополітичне деструктивне вчення, що заперечує можливість та факт існування Української Держави, мови, культури, цінностей, ідентичності, історії, спадщини тощо. Формується в рамках російських геополітичних шкіл і реалізується в практиці міжнародних відносин. Базою А. виступає вчення російських авторів про начебто особливу роль Росії у світовій історії та відповідну потребу в перманентній територіальній експансії, постійному розширенні геополітичного простору в рамках об'єднання під російською владою території і населення Української держави на підставі надуманих та скомпільованих фактів до концепції, що отримала назву „руський світ”. Росія чітко протиставляється як колективному заходу, так і США, артикулюється начебто як інша цивілізація чи середовище, в якому нова цивілізація повинна виникнути, складовим якого має виступати позбавлене та видержавлене знеаціоналізоване і позбавлене ідентичності українство. А. реалізується у відповідних *антиукраїнських доктринах*: 1) руський світ, рашизм, фашизм, неонацизм, неоімперіалізм, суверенна демократія; 2) євразійство та неоєвразійство; 3) неонорманізм; 4) пантуранізм; 5) панславізм; 6) теорія геополітики; 7) суспільство соціального кредиту. Суттєвим механізмом впровадження антиукраїнських доктрин виступає індоктринація. Див.: *індоктринація*.

Асиметричні інфраструктурні відносини [Asymetryčni infrastruktturni vidnosynu] – це відносини між суб'єктами реалізації стратегії державної інфраструктурної політики різної категорії (величини), коли одна сторона за основними

параметрами значно переважає іншу або, маючи перевагу в одних показниках, значно поступається в інших. Цим відноsinам притаманні такі риси: інфраструктурний дисбаланс, інфраструктурний диспаритет, інфраструктурна нерівноправність.

Асиметричні та непрямі дії [Asymetryčni ta neprjami дії] – вміння вчиняти дії, які відрізняються від дій противника, з організацією своєї діяльності та мислення таким чином, щоб відрізнятиса від нього з метою використання його вразливих місць та максимізації власних переваг, шляхом захоплення (перехоплення) ініціативи та/або забезпечення простору для маневрування, ефективного використання факторів моральної переваги сторони (країни), яка захищає свої стратегічні цінності та національні інтереси. Ефективність дій сприймається не через призму досягнення раніше задекларованих цілей, а через використання поточних можливостей, що постійно змінюються.

Б

Багатокритеріальна оптимізація стратегії державної інфраструктурної політики [Bagatokryterialna optymizacija strategії deržavної infrastrukturnojї polityky] – процес свідомого, цілеспрямованого впливу на суттєві системоутворювальні ознаки, на основі яких виробляється оцінка достатності інфраструктурного потенціалу, для досягнення максимальної ефективності функціонування та розвитку системи національної інфраструктури з урахуванням конкретних умов та інституційних спроможностей.

Безпека (філософський аспект) [Bezpeka (filosofskuj aspekt)] – певна множина елементів, взаємозв'язок яких обумовлює цілісні властивості системи. Головний акцент робиться на виявленні розмаїття зв'язків, які мають місце як зсередини досліджуваного об'єкта, так і в його взаємовідносинах із зовнішнім середовищем. Безпекознавчі міркування є свідченням того, що *безпека* – не просто абстрактне визначення, а своєрідна сфера, простір, ландшафт, середовище існування людини, нації, держави, ресурсів, матеріальних об'єктів, передусім об'єктів стратегічної інфраструктури, інфраструктурного ландшафту і сакрального простору, що міцно пов'язує людей не лише одне з одним, а й із тим навколишнім середовищем, у якому вони живуть і намагаються пристосувати його до власних потреб, спираючись на віковічні традиції націє- і державотворення. Причому йдеться не лише про збереження матеріального, а й духовного,

енергоінформаційного та інфраструктурного колориту та розмаїття нашої планети. Звідси й потреба поєднання подеколи відмінних світоглядних орієнтирів у суспільстві щодо безпекотворення, розв'язання гострих проблем формування системи національної інфраструктури, завдання утвердження безпеки та стійкості в цій системі, поєднання не лише прав, а й обов'язків, а також закріплення відповідальності серед суб'єктів управління безпекою інфраструктурної політикою як у державному, так і недержавному вимірах. Б. виступає органічним поєднанням і реалізацією безпосереднього *прагнення* людини до безпеки і практичної та реальної можливості забезпечення безпеки з боку державних або і недержавних інституцій. Безпека *мікрокосму* є критерієм цілісності людини, безпека *макрокосму* – суспільства, у цілому ж метабезпека буття відображає органічну єдність розмаїття потреб тіла природи, часово-просторову інваріантність ідеалу безпеки. Безпека – гармонія нестационарного світу, людська симфонія в її нескінченних гуманітарних вимірах.

Безпека об'єктів стратегічної інфраструктури (націобезпекознавчий підхід) [Bezpeka ob'jektiv strategičnoї infrastruktury (naciobezpekoznavčij pidhid), termin V. A. Lipkana] – 1. Рівень функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури, за якого за умови дії зовнішніх та внутрішніх чинників різної природи та інтенсивності забезпечуються: а) функціональність; б) безперервність роботи; в) відновлюваність; г) цілісність; ґ) стійкість об'єктів стратегічної інфраструктури; д) здатність до надання життєво важливих послуг та реалізації життєво важливих функцій. 2. Сукупність видів державної безпекової політики, що спрямовані на своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію загроз безпеці об'єктів стратегічної інфраструктури, а також мінімізацію та ліквідацію наслідків у разі їх реалізації, швидке відновлення ОСІ. 3. Гарантований конституційними, законодавчими і практичними системними стратегічними заходами рівень безпеки та стійкості системи національної інфраструктури за умови дії дестабілізуючих чинників різного рівня, інтенсивності та природи. 4. Органічна система ефективної організації державної влади щодо реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, є фундаментальною основою існування будь-якої соціальної системи. 5. Тип динамічної інфраструктурної рівноваги та балансу, який є характерним для макросистем, що саморегулюються, і полягає в підтриманні суттєво важливих для збереження системи параметрів у допустимих межах. 6. Рівень розвитку інфраструктурних відносин, який базується на узгодженій діяльності держави, суспільства і людини, громадських об'єднань із виявленням

(вивчення), стратегічного прогнгозування, попередження, послаблення, усунення (ліквідації) та відбиття небезпек і загроз, здатних згубити їх, позбавити фундаментальних матеріальних та духовних цінностей, нанести неприйнятну (неприпустиму об'єктивно та суб'єктивно) шкоду, унеможливити інфраструктурний розвиток та інфраструктурний суверенітет. 7. Властивість системи національної інфраструктури ухилитися від шкідливого впливу на етапі *виклику* або *загрози*, а також спроможність захиститися від джерела небезпеки або знищити його на початковому етапі впливу; відсутність (як наслідок і результат цілеспрямованої реалізації безпекоінфраструктурної політики) неприпустимого ризику, пов'язаного з можливістю нанесення неприйнятної шкоди. 8. Предмет правової охорони України, на який спрямовано його охоронну функцію, що пов'язана з безпосередньою охороною об'єктів стратегічної інфраструктури, посягання на які тягне настання юридичною відповідальності (*правове розуміння*). 9. Будь-які види діяльності, що виконуються перед або під час створення, функціонування, відновлення і реорганізації об'єкта стратегічної інфраструктури, спрямовані на своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію загроз безпеці об'єктів стратегічної інфраструктури, а також мінімізацію та ліквідацію наслідків у разі їх реалізації; швидке відновлення функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекова держава (інфраструктурний підхід) [Bezpekova deržava (infrastrukturnyj pidhid), termin V. A. Lipkana] – держава, яка створює механізми, котрі гарантують забезпечення належного рівня безпеки особи, суспільства та держави, системи національної інфраструктури; формує механізм збалансованого існування стратегічних національних інтересів особи, суспільства та держави, є результатом втілених інфраструктурних стратегій і безпекоінфраструктурного виміру держави (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекова діяльність [Bezpekova dijalnist, termin V. A. Lipkana] – процес (процеси) активної взаємодії суб'єкта реалізації стратегії ДІФСР з об'єктами стратегічної інфраструктури, під час якого суб'єкт задовольняє свої потреби чи досягає мети за допомогою здійснення заходів безпеки (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекове середовище [Bezpekove seredovyšče] – сукупність суб'єктів, які впливають або можуть впливати на національні інтереси, становлять або можуть становити для них небезпеку, для нейтралізації якої необхідне залучення (застосування) сил безпеки. До безпекового середовища входять окремі держави та їх національні інтереси (стратегічні, економічні, політичні, інформаційні, військові,

інфраструктурні та інші), навколишнє природне середовище, інфраструктурний ландшафт, окремі фізичні та юридичні особи, політичні партії та інститути, інформаційний та кібернетичний простір держави тощо.

Безпекогенні чинники [Bezpekoĭenni čynnyku] – 1. Явище, яке сприяє збереженню або зростанню параметрів як безпеки, так і небезпеки у системі національної інфраструктури. 2. Чинники, що породжують як безпеку, так і небезпеку. Виокремлюють два види безпекогенних чинників у системі національної інфраструктури: загрози та небезпеки (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекознавство [Bezpekoznavstvo, termin V. A. Lipkana] – 1. Наука про безпеку. 2. Наука, яка вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки у соціальних, біологічних та технічних системах, котрі реалізуються за допомогою відповідних відносин у сфері безпеки. 3. Галузь науки на базі творчого осмислення та переосмислення концептуального, теоретичної глибини управління, синергетики, біології, генетики, геополітики та геостратегії, політології і права, стратегії і філософії, соціології та антропології та багатьох інших наук. Б. є своєрідною матрицею наук і наукових напрямів про безпеку у будь-якій сфері життєдіяльності, яка здебільшого формалізована у вигляді безпекової політики. 4. Суспільна міждисциплінарна наука, яка досліджує загальні та специфічні об'єктивні закономірності організації та функціонування систем безпеки різного класу і виробляє на підставі їх пізнання загальні теоретичні положення, які спрямовані на підвищення ефективності їх функціонування. 5. Галузь знань, яка інтегрує прикладні аспекти політичних, інформаційних, соціальних, воєнних, економічних, технічних, гуманітарних та інших наук і орієнтована на дослідження сутності, змісту, методів, форм, органів, ресурсів, сил та засобів забезпечення безпеки об'єкта за умови впливу чинників внутрішнього та зовнішнього характеру різної природи та інтенсивності (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекознавча парадигма [Bezpekoznavčā paradygma, termin V. A. Lipkana] – комплекс ідей, цілей, функцій, принципів і методів, за допомогою яких вивчають явища та процеси забезпечення безпеки та ефективного функціонування систем безпеки різного рівня і класу, тобто безпекотворення з урахуванням антропо-, соціокультурних, технічних і кібернетичних чинників (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекознавчий підхід [Bezpekoznavčyj pidhid, termin V. A. Lipkana] – методологічний напрям в науці, основне завдання якого полягає у розробленні міждисциплінарних методів дослідження і конструювання систем безпеки різних типів,

класів і рівнів. Він являє собою якісно новий етап у розвитку методів пізнання, дослідження та моделювання, способів опису і пояснення природи безпеки як особливого антропо-, соціокультурного феномена. Найбільшого розповсюдження даний підхід набуває при дослідженні складних систем, динамічних і нестационарних макросистем, що характеризуються механізмами самоорганізації. Провідний лейтмотив безпекознавчого підходу – вивчення та виклад реалізації забезпечення безпеки у практиці безпекотворення. Важливою складовою цього процесу є бінарне утворення функціонування державних і недержавних структур як єдиного цілого (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекоінфраструктурна політика (вектори розвитку) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (vektory rozvytku), termin V. A. Lipkana] – 1) забезпечення безпеки найважливіших систем життєзабезпечення, які є необхідними суспільству; 2) забезпечення безперервних зв'язків між даними системами життєзабезпечення; 3) забезпечення життєво важливих функцій для суспільства, матеріальною основою яких виступають об'єкти стратегічної інфраструктури; 4) створення ефективних умов публічно-приватного партнерства, розроблення механізму правого регулювання, за якого буде збережений державний контроль над даними об'єктами і збереження функцій даних об'єктів та рівень надання ними послуг; 5) розроблення і контроль за реалізацією стратегічного підходу до забезпечення безпеки об'єктів у всіх сферах функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури та встановлення персональної відповідальності відповідно до правового статусу кожного суб'єкта реалізації ДІФСР; 6) визначення урядом пріоритетів та формування програм у сфері безпеки для об'єктів, функціонування яких пов'язане з найбільшим ризиком, а відповідальні органи можуть бути залучені до визначення на „тактичному рівні” достатнього переліку безпекових заходів; ризики, пов'язані із забезпеченням безпеки об'єктів, передусім покладено на їх власників або операторів, які несуть повну відповідальність за ефективність планів та застосування заходів, що відбивають рекомендації та вказівки органів виконавчої влади; 7) протидія підривній діяльності іноземних спеціальних служб; 8) протидія встановленню контролю над об'єктами стратегічної інфраструктури з боку іноземних приватних корпорацій, в тому числі через купівлю інфраструктурних облігацій, прямі іноземні інвестиції поза їх скринінгу з боку держави; 9) унеможливлення використання інфраструктурного ландшафту та інфраструктурного потенціалу на шкоду національним інтересам; 10) органічний зв'язок між політикою безпеки (*безпековий напрям*) і сталим розвитком (*напрямок розвитку*);

11) делегування безпекових функцій від „центру до регіонів”; 12) скринінг прямих іноземних інвестицій в об’єкти стратегічної архітектури (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекоінфраструктурна політика (завдання формування і реалізації) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (zavdannnja formuvannja i realizacii), termin V. A. Lipkana] – 1) забезпечення безпеки, стійкості та цілісності об’єктів стратегічної інфраструктури України; 2) попередження кризових ситуацій, що порушують стале функціонування об’єктів стратегічної інфраструктури; 3) створення та організація державної системи безпеки стратегічної інфраструктури, у тому числі шляхом визначення Уповноваженого органу у справах безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури України, а також компетенції і повноважень у сфері безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури інших суб’єктів державної системи безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури; 4) розроблення нормативно-правової бази з питань правового регулювання безпеки на об’єктах стратегічної інфраструктури; 5) розроблення та реалізація державних цільових програм із забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури; 6) розроблення комплексу заходів з виявлення, запобігання та ліквідації наслідків інцидентів на об’єктах стратегічної інфраструктури України; 7) встановлення обов’язкових вимог із забезпечення безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури, їхньої убезпеченості на всіх етапах життєвого циклу, в тому числі під час створення, прийняття в експлуатацію, модернізації; 8) аналіз викликів та загроз, що впливають на стійкість об’єктів стратегічної інфраструктури, оцінка стану її захищеності; 9) встановлення науково-обґрунтованих підходів до аналізу результативності державної політики у сфері безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекоінфраструктурна політика (засади) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (zasady)] – 1) визнання необхідності забезпечення безперервності та стійкості функціонування об’єктів стратегічної інфраструктури; 2) визначення законодавчих вимог до забезпечення безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури; 3) встановлення повноважень та відповідальності суб’єктів державної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 4) створення умов, спрямованих на мінімізацію реалізації можливих загроз, ліквідацію та/або мінімізацію наслідків реалізованих загроз, кризових ситуацій; 5) створення умов швидкого відновлення функціонування об’єктів стратегічної інфраструктури у випадку реалізованих загроз, кризових ситуацій; 6) створення системи виявлення загроз об’єктам стратегічної інфраструктури; 7) запровадження взаємодії держави, суб’єктів господарювання, експертного середовища та населення з питань

забезпечення безпеки та стійкості об'єктів стратегічної інфраструктури; 8) забезпечення міжнародного співробітництва у сфері безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.

Безпекоінфраструктурна політика (мета) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (meta)] – забезпечення безперервного та стійкого функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури України, запобігання проявам актів несанкціонованого втручання, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям з негативним впливом на об'єкти стратегічної інфраструктури, а також підвищення рівня безпеки та стійкості цих об'єктів щодо загроз та небезпек будь-якого типу.

Безпекоінфраструктурна політика (спрямування) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (sprjamuvannja)] – формування комплексу організаційних, нормативно-правових, інженерних, експлуатаційних, науково-технічних, інформаційних, кібернетичних та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки та стійкості об'єктів стратегічної інфраструктури.

Безпекоінфраструктурна політика (функції) [Bezpekoinfrastrukturna polityka (funkcii)] – система заходів щодо безпечного розвитку системи національної стратегічної інфраструктури та формування відповідних політико-безпекових та правових засад її регулювання, які реалізуються через такі основні напрями діяльності: 1) забезпечення безперервності соціально значущих функцій та послуг, які реалізуються та надаються відповідно суб'єктами реалізації стратегії державної інфраструктурної політики; 2) забезпечення стратегічного планування, прогнозування та передбачення багатофакторних моделей та сценаріїв розвитку інфраструктурного потенціалу України; 3) формування спільного європейського безпекового простору функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури, вироблення засад публічно-приватного партнерства у сфері їх безпеки; 4) формування засад для скринінгу прямих іноземних інвестицій; 5) розвиток інфраструктурного потенціалу в якості локомотиву всієї економіки України; 6) розумна та поміркована імплементація кращих зразків безпекової політики у державну інфраструктурну політику України з урахуванням стратегічних національних інтересів.

Безпекоінфраструктурна політика на тимчасово окупованих територіях [Bezpekoinfrastrukturna polityka na tymčasovo okupovanyh terytorijah] – вид державної політики, що здійснюється відповідно до законів України „Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях”, „Про

забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України”.

Безпекоренесанс (концепція хвильової реакції) [Bezpekorenesans (konceptija hvylovoi reakcii), termin V. A. Lipkana] – у світовій спільноті в цілому веде до ренесансу безпеки в кожній країні. Спроба Україна до проголошення статусу нейтральної держави не створила умов для гарантованої небезпеки, а навпаки сприяла формуванню системних загроз та небезпек всім об’єктам стратегічної інфраструктури, національній безпеці і державному суверенітету, демократичному конституційному ладу, територіальній цілісності, існуванню держави в цілому. Б. сприяє наданню певної переваги в забезпеченні безпеки тому чи іншому об’єктові, що обумовлюється конкретно-історичними умовами існування соціуму та загальноцивілізаційними закономірностями розвитку. Наприклад, в 2021 році найбільший кластер загроз було зосереджено у сфері безпеки об’єктів стратегічної кібернетичної інфраструктури. Б. пояснює, чому із розвитком суспільства змінюються стратегічні інтереси у безпековій сфері, а отже, і вектори державної безпекової політики відповідно до найбільш важливих сфер життєдіяльності, які формують зміст і спрямованість інфраструктурних стратегій. Цю закономірність у концептуальному плані можна охарактеризувати як „хвильову реакцію”. Безпекоренесанс відображає найбільш глибокі процеси людства, усвідомлення ролі та місця безпеки в ієрархії інтересів і змістоутворювальних компонентів системи функціонування. Концепція хвильової реакції відіграє непересічне значення для розуміння сутності, характеру та інтенсивності процесів у безпековій сфері і має широкі прогностичні можливості під час реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (термін *V. A. Lipkana*).

Безпекоренесанс (причини та наслідки) [Bezpekorenesans (prychyny ta naslidky), termin V. A. Lipkana] – 1) безпекознавчі вчення, що стали розвиватися наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття; 2) закономірний процес відродження усвідомленого стратегічного інтересу до безпеки, обумовлений низкою об’єктивних і суб’єктивних, загальноцивілізаційних і специфічних чинників, які визначають швидкість, спрямованість, глибину та характер, взаємозв’язок процесів у сфері безпеки. Значний науково-практичний інтерес викликає аналіз причин безпекоренесансу у світі, і зокрема в Україні. Слід сказати про дію чинників загальноцивілізаційного характеру. Їх вплив суттєво посилювався після агресії Росії проти Грузії у 2008 році, триваючої агресії Росії проти України з 2014 року, спроба утворення засад для неполярного світу, радянський реванш і загроза повномасштабної війни

Росії проти України у лютому 2022 року. Основними *причинами* відродження та актуалізації потреби в безпеці є: перебудова стратегічної архітектури, демократизація і гласність; гуманізація суспільних відносин; активізація екстремістських налаштованих груп та організацій; мілітаризація міжнародних відносин, і як наслідок – численні військові конфлікти як засіб вирішення міжнародних спорів; виникнення нових держав, у яких неформована достатня система національної безпеки; інституційна криза державної безпеки, відповідних її теорій; стратегічна непослідовність міграційної політики; зародження нового безпекознавчого мислення; швидке зростання зубожілих верств населення, а також бідних держав; професіоналізація сфери безпеки; намагання позбутися комплексу моно-системоцентризму, коли прерогатива забезпечення безпеки належить лише державній системі та її органам із залученням приватних військових корпорацій. Процес безпекоренесансу призвів до наступних *наслідків*: спричинив утворення неосистеми глобальної безпеки, вихід США з договору про ПРО-2, проголошення Україною наміру вступити до НАТО, а також відновити статус ядерної держави; призвів до підвищення надійності забезпечення особистої безпеки; заклав підвалини до формування неополярного світу; сформував поле для інтеграції систем безпеки різного рівня; започаткував процес активного включення громадських організацій та окремих громадян у процес забезпечення безпеки; заклав ґрунт для формування та ефективного функціонування системи недержавного забезпечення національної безпеки як органічної підсистеми національної безпеки; створив сприятливі умови для формування цілісної системи знань про безпеку; сприяв розвінчанню ілюзій щодо ототожнення державної і національної безпеки; забезпечив базу для руйнування архаїчних уявлень про безпеку та її місце в житті конкретної людини. Водночас безпекоренесанс вкрай ускладнив геополітичну ситуацію, через те, що прагнення уведення держав до колективних систем безпеки відбувається без урахування особливостей функціонування відкритих нелінійних систем, які саморозвиваються, що призводить до формування систем безпеки на некоректній методологічній основі, а згодом закладає атрибутивний механізм дестабілізації (термін *В. А. Липкана*).

Безпекоренесанс (тенденції) [Bezpekorenesans (tendencii), termin V. A. Lipkana]. Донедавна теоретики і практики забезпечення безпеки вважали, що з формуванням інформаційного суспільства в людства зникне необхідність у захисті від кого- або чого-небудь, через те, що інтеграційні та глобалізаційні процеси, які відбуватимуться у світі, сприятимуть максимальному забезпеченню

узгодження базових цінностей усіх членів суспільства. Водночас, незважаючи на світові інтеграційні тенденції, дедалі більшого узалежнення держав одна від одної, ці ідеї стали більш недосяжними, що сприяло формуванню концепції глобалізації. Лояльна міграційна політика спричинила проникнення до систем безпеки дестабілізуючих елементів, що матиме негативні стратегічні наслідки для цих соціальних систем. Існування та потяг країн до загальних систем колективної (регіональної) безпеки супроводжується паралельним нарощуванням власного бойового потенціалу, формуванням особливих режимів безпеки власних стратегічних об'єктів стратегічної інфраструктури. Більше того, зараз зазнали суттєвої зміни і самі підходи до безпеки: захисна доктрина дедалі більше поступається доктрині активного захисту, тобто можливості проведення випереджувальних (превентивних) заходів щодо нейтралізації дестабілізуючих чинників. Цей процес тісно пов'язаний з етнічним ренесансом, а безпекоренесанс є відлунням прагнення етносу та нації до збереження власної самобутності. Тому можна констатувати, що із збільшенням систем безпеки різного рівня рівень загальної безпеки зменшуватиметься, через те, що цей своєрідний „міф безпеки” не відображає баланс дійсного і бажаного її стану (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекосередовище [Bezpekosedovyšče, termin V. A. Lipkana] – сукупність елементів і чинників, що здійснюють вплив на безпеку (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекотворення [Bezpekotvorennja, termin V. A. Lipkana] – процес реалізації суб'єктом потреби та інтересів у безпеці (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекотворчий процес [Bezpekotvorčuj proces, termin V. A. Lipkana] – система дій щодо забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку об'єкта (термін *В. А. Ліпкана*).

Безпекоцентризм [Bezpekocentryzm, termin V. A. Lipkana] – форма світогляду, яка ставить на центральне місце забезпечення безпеки об'єкта, через яке опосередковуються усі інші види і форми діяльності, а у більш абстрактному плані функціонування усієї системи. Безпека виступає мірилом при розв'язанні будь-яких питань (термін *В. А. Ліпкана*).

Безперервність функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури [Bezperernivnist funkcionuvannja ob'ektiv strategičnoji infrastruktury] – здатність ОСІ забезпечити безперебійність надання життєво важливих функцій та послуг на прийнятному рівні за умови впливу чинників різного рівня, інтенсивності, походження та характеру.

Біорізноманіття [Bioriznomanittja] – різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; включає в себе різноманіття в межах виду, між видами і різноманіття екосистем (Конвенція ООН про охорону біологічного різноманіття).

Блокування об'єкта стратегічної інфраструктури [Blokuvannja ob'jekta strategičnoji infrastruktury] – 1. Оточення, облога ОСІ, унеможливлення виконання об'єктами своїх функцій ворожими суб'єктами з метою паралізувати їх діяльність, унеможливити або ускладнити – або скерувати в потрібному супротивнику напрями та обсягах надання життєво важливих послуг і реалізацію життєво важливих функцій. 2. Система цілеспрямованих стратегічних заходів, спрямована на стратегічну, політичну, економічну, та інфраструктурну ізоляцію країни окремих сфер, або елементів системи національної інфраструктури з метою здійснення тиску на неї та ухвалення в інтересах супротивника необхідних рішень.

Бойовий імунітет [Bojovuj imunitet] – звільнення військового командування, військовослужбовців, добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України, працівників правоохоронних органів, які відповідно до своїх повноважень беруть участь в обороні України, осіб, визначених Законом України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України», від відповідальності, у тому числі кримінальної, за втрати особового складу, бойової техніки чи іншого військового майна, наслідки застосування збройної та іншої сили під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань з оборони України із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння), настання яких з урахуванням розумної обачності неможливо було передбачити при плануванні та виконанні таких дій (завдань) або які охоплюються виправданим ризиком, крім випадків порушення правил ведення війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В

Важливий державний об'єкт стратегічної інфраструктури [Važlyvuj deržavnyj ob'jekt strategičnoji infrastruktury] – це об'єкт стратегічної інфраструктури державного значення, оборонного, техногенного, природного, природно-техногенного характеру, який відіграє велику, особливу і значну соціально-економічну,

матеріальну цінність для держави, нанесення шкоди якому прямо чи опосередковано створює загрозу для життя, здоров'я і безпеки населення, довкілля, держави в цілому.

Вектор безпеки [Vektor bezpeky] – забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні. Визначальною основою безпеки має також стати забезпечення чесного і неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції. Особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів. Стратегія дій у цьому напрямі передбачає: реформу системи національної безпеки та оборони; реформу оборонно-промислового комплексу; судову реформу; оновлення влади та антикорупційну реформу; програму електронного урядування; реформу правоохоронної системи; програму енергонезалежності; реформу захисту інтелектуальної власності; програму збереження довкілля.

Вектор відповідальності [Vektor vidpovidalnosti] – забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах. Територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нестимуть відповідальність за розвиток всієї країни.

Вектор гордості [Vektor gordosti] – забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт. Україна повинна зайняти гідне місце серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей. У цьому напрямі запроваджено: програму популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі; програму створення бренду „Україна”; реформу нагородної справи; програму розвитку інновацій; розвиток інформаційного суспільства та медіа; реформу державної політики у сфері науки та досліджень;

Українську космічну програму; програму розвитку туризму; реформу державної політики у сфері культури; програму розвитку національного кіновиробництва; програму розвитку національної видавничої справи; реформу державної політики у сфері спорту; програму залучення талантів.

Вектор розвитку [Vektor rozvytku] – це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему.

Вектор стратегії державної інфраструктурної політики [Vektor strategii derzavnoi infrastrukturnoi polityky] – 1. Напрямок державної політики, який має чітко визначені характеристики свого опису, спрямування та очікувані результати від його реалізації. 2. Спрямована державна політика у сфері інфраструктури, яка обмежується виразним простором: інфраструктурним ландшафтом і чітким інструментарієм, визначеним в рамках компетенції уповноважених суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП. Вектор виступає величиною першого рангу і узгоджується зі стратегічними пріоритетами. У рамках реалізації стратегії ДІФСП виділяють: *вектор безпеки та вектор розвитку*. Додатково враховують: *вектор відповідальності та вектор гордості*. Див: *вектор безпеки, вектор відповідальності, вектор гордості, вектор розвитку*.

Взаємодія (засада всеохоплюючої оборони України) [Vzajemodija (zasada vseohopljujucoj oborony Ukraïny)] – вимагає координації заходів, що здійснюються в державі під час підготовки до збройного захисту та захисту в разі збройної агресії або збройного конфлікту проти України, під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій, із заходами, що вживаються для підтримки України інституціями Європейського Союзу, Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та їх державами-членами, іншими державами та міжнародними організаціями.

Взаємодія (неправові форми) [Vzajemodija (nepravovi formy)] – форми діяльності безпосередньо не пов'язані із правовими наслідками. До *неправових* форм належать: організаційні дії (проведення нарад, зборів, обговорень, перевірок, розроблення прогнозів, програм здійснення обліку, проведення прес-конференцій

тощо); матеріально-технічні операції (діловодство: довідки, звіти, видання юридичних актів тощо).

Взаємодія (поняття) [Vzajemodija (ponjattja)] – узгоджені за метою, завданням, функціями, принципами, місцем, часом та способом виконання завдань дії суб'єктів системи національної інфраструктури з метою забезпечення безпеки і стійкості стратегічної інфраструктури до загроз усіх видів, реалізації стратегічних національних інтересів, функціонування суспільства та забезпечення соціально-економічного розвитку.

Взаємодія (правові форми) [Vzajemodija (pravovi formy)] – безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані з встановленням або застосуванням норм права. Серед них виділяють: видання правових актів; ухвалення адміністративних актів; укладання адміністративних договорів тощо.

Взаємодія (форми) [Vzajemodija (formy)] – зовнішньо виражена дія, волевиявлення суб'єкта, здійснені у рамках режиму законності та його компетенції для досягнення мети взаємодії.

Взаємодія (як принцип) [Vzajemodija (jak pryncyp)] – система настанов, відправних положень, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку інфраструктурних відносин і визначають сутність взаємовідносин між суб'єктами, які взаємодіють з метою виконання покладених на них завдань в рамках реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Взаємодія безпосередня [Vzajemodija bezposerednja] – встановлення безпосередніх зв'язків між суб'єктами та узгодження між ними взаємозалежних дій у процесі виконання спільних завдань в рамках реалізації стратегії ДІФСР. Прикладом такої взаємодії є ухвалення спільних рішень керівниками уповноважених суб'єктів центральних органів виконавчої влади або прямиий контакт працівників у ході проведення спільних заходів.

Взаємодія ініціативна [Vzajemodija iniciatyvna] – характеризується необхідністю організації спільних дій при виконанні спільних завдань за пропозицією одного з суб'єктів системи національної інфраструктури.

Взаємодія інформаційна [Vzajemodija informacijna] – обмін інформацією задля здійснення завдань і функцій, спрямованих на реалізацію цілей стратегії ДІФСР.

Взаємодія координаційна [Vzajemodija koordynacijna] – полягає у кооперації управлінських зусиль для успішнішого виконання спільних завдань. Цей вид взаємодії здійснюється у тих випадках спільної діяльності відповідних суб'єктів,

коли завдання, що вирішуються, обопільно важливі для кожного з них, тобто стосуються спільних інтересів. Наприклад: питання забезпечення кібербезпеки енергетичної інфраструктури. У системі координаційної взаємодії, переважно на місцевому рівні, виникає необхідність стороннього елемента – суб'єкта, який координує їхні дії. Зокрема, роль такого суб'єкта може виконувати Уповноважений орган у справах реалізації державної інфраструктурної політики або ж Національний координаційний центр кібербезпеки.

Взаємодія між компонентами макросистеми національної інфраструктури (націобезпекознавчий підхід) [Vzajemodija miž komponentamy makrosystemy nacionalnoї infrastruktury (naciobezpekoznavčyj pidhid)] – узгоджені за метою, завданням, функціями, принципами, місцем, часом та способом, ресурсами виконання завдань суб'єктами реалізації ДІФСП у разі загрози виникнення або виникнення: 1) протиправних дій (у тому числі із застосуванням безпілотних літальних апаратів), захоплення об'єктів стратегічної інфраструктури або важливих державних об'єктів, що загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення; 2) диверсій, актів тероризму, викрадення, навмисного знищення, пошкодження майна та інших дій на об'єктах стратегічної інфраструктури, важливих державних об'єктах, внаслідок яких загинули люди або заподіяно значну матеріальну шкоду; 3) масштабних кібератак, актів кібертероризму проти систем управління, суб'єктів, операційних та інших систем об'єктів стратегічної інфраструктури; 4) надзвичайних ситуацій або інших небезпечних подій на об'єктах стратегічної інфраструктури та важливих державних об'єктах; 5) аварій та технічних збоїв, кризових ситуацій на об'єктах стратегічної інфраструктури, що створюють загрозу життю та здоров'ю персоналу таких об'єктів та місцевому населенню.

Взаємодія між суб'єктами реалізації безпекоінфраструктурної політики [Vzajemodija miž sub'jektamy realizacії bezpekoінфраструктурної polityky] – здійснюється шляхом: 1) оперативного обміну інформацією щодо виконання завдань в рамках реалізації секторальних інфраструктурних стратегій; 2) проведення спільних оперативних нарад керівного складу уповноваженого органу у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України, центральних та територіальних органів Служби безпеки України, Національної гвардії України, Збройних Сил України, Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій, Національної поліції України та інших заінтересованих державних органів; 3) здійснення спільних заходів із реалізації ДІФСП щодо забезпечення безпеки

об'єктів стратегічної інфраструктури за планами, що розробляються на загальнодержавному, галузевому, регіональному місцевому та об'єктовому рівнях; 4) проведення спільних командно-штабних, тактико-спеціальних навчань, спільних тренувань та занять із захисту, охорони, оборони, припинення злочинних та інших протиправних дій, інцидентів та кібератак проти об'єктів стратегічної інфраструктури; 5) регулярного уточнення розрахунків сил та засобів, ресурсів, що залучаються до спільного виконання завдань із реалізації стратегії ДІФСР; 6) спільних узгоджених системних заходів із припинення протиправних дій проти об'єктів стратегічної інфраструктури або важливих державних об'єктів, що загрожують безпеці громадян і порушують нормальне функціонування таких об'єктів; 7) участі у реагуванні та ліквідації наслідків інцидентів, кризових ситуацій на об'єктах стратегічної інфраструктури; 8) координації дій з підтримання або відновлення правопорядку в місцях розташування об'єктів стратегічної інфраструктури у разі виникнення кризових ситуацій; 9) здійснення інших заходів, які спрямовані на реалізацію стратегічних національних інтересів і творення геостратегії сучасної України.

Взаємодія негативна [Vzajemodija negatyvna] – функціонування компетентних суб'єктів, спрямоване на досягнення протилежних цілей, при цьому вони спрямовують свій вплив та дії на те, щоб перешкодити розвитку іншого суб'єкта, що зумовлено збігом окремих часткових завдань цих суб'єктів при розбіжності загальних. За умови деінтелектуалізації влади, відсутності стратегічного прогнозування і формування горизонтів стратегічного передбачення, В. н. перетворюється на основний принцип неефективного функціонування системи національної інфраструктури, створює загрозу національній безпеці, передусім у стратегічній перспективі.

Взаємодія нейтральна [Vzajemodija nejtralna] – взаємодія, за якої суб'єкти реалізації стратегії ДІФСР, реалізуючи окремі власні функції, не здійснюють жодного: ані корисного, ані шкідливого впливу одне на одного. За даного випадку взаємодія здійснюється за формою, а не за змістом.

Взаємодія оперативна [Vzajemodija operatyvna] – узгоджена діяльність суб'єктів реалізації стратегії ДІФСР із використанням сил, засобів і методів, що здійснюється в певних організаційних формах та відповідно до поставлених цілей.

Взаємодія опосередкована [Vzajemodija oposeredkovana] – не передбачає встановлення прямих контактів між суб'єктами взаємодії. Тобто діяльність суб'єктів

проводиться автономно і може бути не пов'язана з виконанням загального для них управлінського рішення, хоча виконання певних дій одним із них впливає на результати виконання завдань рештою. Цей вид взаємодії характеризується відсутністю безпосередніх контактів між окремими взаємодіючими службами (у таких випадках необхідно посередництво основного органу, в інтересах якого здійснюється взаємодія). Зазначені різновиди взаємодії можуть бути властиві як тимчасовій, так і постійній взаємодії.

Взаємодія організаційна [Vzajemodija organizacijna] – дії, спрямовані на створення, удосконалення організаційної структури суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП, встановлення нормативів, різного роду регламентуючих процедур тощо.

Взаємодія позитивна [Vzajemodija pozytyvna] – полягає у налагодженні такого режиму взаємовідносин між суб'єктами реалізації стратегії ДІФСП, за якого забезпечується їх погоджене функціонування з метою виконання спільних завдань.

Взаємодія постійна [Vzajemodija postijna] – здійснюється між органами, підрозділами та окремими працівниками упродовж виконання покладених на них функцій. Вона необхідна під час усього процесу реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, що вимагає постійного об'єднання зусиль кількох служб і впливає із характеру самої профілактики, а також основних цілей геостратегії сучасної України.

Взаємодія разова [Vzajemodija razova] – суб'єкти, використовуючи власні функціональні методи та засоби, за разовим дорученням координаційного органу здійснюють окремі завдання. Наприклад, разовий обмін інформацією про осіб, які становлять небезпеку транспортній інфраструктурі.

Взаємодія регламентована [Vzajemodija reglamentovana] – такий різновид взаємодії, можливість здійснення якої передбачено у законодавчих або відомчих нормативно-правових актах.

Взаємодія реординаційна [Vzajemodija reordynacijna] – виражається у конкретних діях суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП, які відображаються в управлінських актах. Пріоритетне значення мають акти, які встановлюють, змінюють, скасовують правові норми або конкретні правовідносини. На відміну від спільних актів, що приймаються в ході координаційної взаємодії, суб'єктом прийняття документів при реординації є єдиний орган. Їх характерною особливістю є те, що вони враховують не лише власні, а й „чужі” інтереси, відображають погляди, ініціативні пропозиції інших органів, які здійснюють інфраструктурну політику,

представників органів державної влади та місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій тощо. Див.: *взаємодія координаційна, субординаційна*.

Взаємодія соціально-психологічна [Vzajemodija socialno-psyhologična] – здійснення спільних заходів шляхом поєднання інтересів та цілей взаємодіючих суб'єктів на основі партнерства, співробітництва, усунення випадків конфліктів та антагонізму.

Взаємодія стратегічна [Vzajemodija strategična] – узгоджена діяльність суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП між собою та з іншими державними органами для досягнення стратегічної мети, визначеної законодавством України.

Взаємодія суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (форми) [Vzajemodija sub'jektiv realizacii strategii deržavnoj infrastrukturnoj polityky (formy)] – зовнішній прояв, заснованих на правовій основі функціонально обумовлених дій відповідних суб'єктів у процесі реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, який, залежно від мети взаємодії, забезпечує узгодження та правильне поєднання повноважень, а також урегульований характер методів і засобів їхньої діяльності.

Взаємодія субординаційна [Vzajemodija subordynacijna] – вид взаємодії, що здійснюється між органами, які перебувають у субординаційних управлінських вертикальних відносинах. У таких випадках спільні узгоджені дії виконуються суб'єктами, які перебувають на різних рівнях системи управління. Див: *взаємодія реординаційна, координаційна*

Взаємодія тактична [Vzajemodija taktučna] – узгоджена діяльність суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП із використанням наявних сил, засобів і методів для виконання певного завдання. Основний зміст такої взаємодії полягає в узгодженні дій усіх сил та засобів, які беруть участь у спільній діяльності, за метою, місцем та часом. Прикладом тактичної взаємодії є спільне розроблення версій та узгодження плану проведення спільних профілактичних заходів, обмін документами, матеріалами щодо забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; проведення спільних операцій та ін.

Взаємодія тимчасова [Vzajemodija tymčasova] – узгоджена діяльність суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП, спрямована на розв'язання невеликих за обсягом завдань, виконання яких потребує об'єднання зусиль взаємодіючих служб на нетривалий час. Така взаємодія характерна для органів, підрозділів (працівників), які об'єднують свої зусилля при розв'язанні окремих конкретних завдань,

і припиняється після досягнення мети взаємодії або з інших причин за вказівкою координаційного органу (особи). Наприклад, при проведенні профілактичного відпрацювання певних об'єктів стратегічної інфраструктури в конкретному регіоні. Така взаємодія організовується винятково з локальними оперативними цілями.

Взаємодія у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (у широкому розумінні) [Vzajemodija u sferi realizacii strategii deržavnoj infrastrukturnoj polityky (u šyrokomu rozuminni)] – це чітко визначена система правових засобів та процедур, що полягає у синтезі узгоджених дій різних суб'єктів реалізації ДІФСП як окремих організаційних систем, спрямована на досягнення загальної мети, якою є реалізація геостратегії сучасної України через формування ефективної, безпечної, стійкої та розвиненої системи національної інфраструктури, з найменшими витратами сил, засобів і часу.

Взаємодія у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (у вузькому розумінні) [Vzajemodija u sferi realizacii strategii deržavnoj infrastrukturnoj polityky (u vuzkomu rozuminni)] – заснована на законах та підзаконних актах, погоджена за метою, місцем та часом діяльність різних суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, що полягає у раціональному поєднанні сил, засобів і методів, властивих цим суб'єктам, з метою реалізації стратегії ДІФСП з урахуванням її векторів, стратегічних пріоритетів стратегічних цінностей та стратегічних національних інтересів.

Взаємодія функціональна [Vzajemodija funkcionalna] – здійснення конкретних заходів, що є або безпосереднім виконанням дій для досягнення загальної мети, або необхідними додатковими заходами для її реалізації.

Визначення прийнятності рівня ризику [Vyznačennja pryjnatnosti rinvja ryzyku] – процес порівняння результатів аналізу ризику з критеріями ризику з метою визначення прийнятності або припустимості рівня ризику.

Виклик у воєнній сфері [Vykyk u vojennij sferi] – ситуація, за якою виникає небезпека воєнній безпеці держави та потреба в реагуванні сил безпеки і оборони. За певних умов виклик може трансформуватися на загрозу.

Віднесення об'єктів до об'єктів стратегічної інфраструктури [Vidnesennja ob'ektiv do ob'ektiv strategičnoj infrastruktury] – процес здійснення оцінки за сукупністю критеріїв, що визначають їх соціальну, політичну, економічну, екологічну, воєнну, інфраструктурну значущість для забезпечення оборони країни,

безпеки громадян, суспільства, держави і правопорядку, зокрема для реалізації життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг, свідчать про існування загроз для них, можливість виникнення кризових ситуацій через несанкціоноване втручання в їх функціонування, припинення функціонування, людський фактор чи природні лиха, тривалість робіт для усунення таких наслідків до повного відновлення штатного режиму.

Віднесення об'єктів до об'єктів стратегічної інфраструктури (критерії)

[Vidnesennja ob'jektiv do ob'jektiv strategičnoi infrastruktury (kryterii)] –

1) виконання функцій зі створення умов для реалізації життєво важливих національних інтересів; 2) існування викликів і загроз, що можуть виникати щодо об'єктів стратегічної інфраструктури; 3) імовірність завдання значної шкоди нормальним умовам життєдіяльності населення; 4) уразливість ОСІ, тяжкість можливих негативних наслідків, через що буде заподіяно значної шкоди: а) *здоров'ю населення*: визначається кількістю постраждалих, загиблих та осіб, які отримали значні травми, а також чисельністю евакуйованого населення; б) *соціалній сфері*: руйнація систем соціального захисту населення і надання соціальних послуг, втрата спроможності держави задовольнити ключові потреби суспільства; в) *державному, в тому числі інфраструктурному суверенітету*: зниження обороноздатності, загроза інфраструктурному суверенітету, формування умов для унеможливлення функціонування у керованих параметрах системи національної інфраструктури, дискредитація іміджу та репутації країни, дестабілізація системи державного управління та унеможливлення виконання державою своїх функцій; г) *економіці*: вплив на внутрішній валовий продукт, розмір економічних втрат як прямих, так і непрямих; природним ресурсам загальнодержавного значення та місцевого значення; обороноздатності; інвестиційного іміджу країни; 5) масштабність негативних наслідків для держави, які: вплинуть на діяльність об'єктів стратегічної інфраструктури для кількох сфер життєзабезпечення чи призведуть до втрати унікальних національно значущих активів, систем і ресурсів, матимуть тривалі наслідки для держави і позначаться на функціонуванні ряду інших сфер; б) тривалість ліквідації таких наслідків та дія подальшого негативного впливу на інші сфери функціонування та розвитку держави; 7) вплив на суміжні сфери функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури.

Відновлення [Vidnovlennja] – усунення наслідків загрози, повернення системи в робочий стан включно із заходами зі зменшення факторів ризику.

Візія [Vizija] – ідея, твердження, логічна конструкція, що характеризує бачення стану, образ бажаного майбутнього, якого прагне досягти організація. Створення візії України – це позитивна напруга, яка створює і розвиває, дає насагу на здійснення переходу від сучасних реалій неререформованого, неефективного, корумпованого та несправедливого суспільного устрою до Держави – суспільства, для якого характерні інноваційний розвиток, політична свобода, ефективність та прозорість, високий рівень економічного добробуту, соціальна справедливість і єднання з природою.

Візія майбутнього України [Vizija majbutnogo Ukrainy] – документ державного стратегічного планування, в якому з використанням наукових методів передбачення майбутнього на підставі результатів аналізу різних альтернатив в умовах невизначеності майбутнього обґрунтовується національна ідея країни та обирається логічна конструкція образу бажаного, того що має бути сформовано, країни.

Візія сил оборони зразка 2030 року [Vizija syl oborony zrazka 2030 roku] – сили оборони, які об'єднані єдиним керівництвом та складаються з професійно підготовленого та мотивованого особового складу, оснащені сучасним озброєнням і військовою (спеціальною) технікою, здатні забезпечити захист суверенітету та територіальної цілісності України, готові до ведення операцій у повітрі, на суші, на морі, ведення протидієвства в інформаційному, космічному та кіберпросторі, спроможні діяти асиметрично, нестандартно, є проактивними та інтегрованими до євроатлантичної безпекової архітектури.

Візія системи національної інфраструктури України [Vizija systemy nacionalnoi infrastruktury Ukrainy] – акт стратегічної правотворчості, в якому з використанням наукових методів стратегічного прогнозування, планування та передбачення майбутнього на підставі результатів вивчення та аналізу багатоальтернативних стратегічних сценаріїв розвитку в умовах нестаціонарності та невизначеності майбутнього обґрунтовується стратегія державної інфраструктурної політики в контексті творення геостратегії сучасної України, в тому числі стратегічні цінності, стратегічні національні інтереси та обирається науково обґрунтована та логічна конструкція образу бажаного країни.

Військове командування [Vijskove komanduvannja] – Генеральний штаб Збройних сил України, командування видів Збройних Сил України, об'єднане оперативне командування, управління оперативних командувачь, територіальні управління, командування військових з'єднань, частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Військово-цивільні адміністрації [Vijskovo-cyvilni administracii] – суб'єкт формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України, тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції.

Власник та/або керівник об'єкта стратегічної інфраструктури (оператор основних послуг) [Vlasnyk ta/abo kerivnyk ob'jekta strategičnoji infrastruktury (operator osnovnyh poslug)] – державний орган, підприємство, установа, організація будь-якої форми власності, юридична та/або фізична особа, якому/якій на правах власності, оренди, лізингу або на інших законних підставах належить об'єкт стратегічної інфраструктури або який/яка відповідає за його поточне функціонування.

Воєнна агресія проти України в кіберпросторі [Vojenna agresija proty Ukraїny v kiberprostorі] – здійснення системних та масштабних дій проти України в кіберпросторі іноземними державами (групами держав), зокрема із залученням кіберпідрозділів військових формувань, розвідувальних та спеціальних служб, включаючи використання кіберозброєння та інших активних заходів, спеціальних засобів впливу в кіберпросторі (зокрема, опосередковано шляхом приховування джерел їх походження), в тому числі із залученням хакерів, лідерів суспільної думки, тітокерів, блогерів та інших як фрілансерів, так і кіберекстремістських угруповань, координація діяльності яких прямо чи опосередковано здійснюється суб'єктом агресії з метою реалізації агресивної політики.

Воєнний стан [Vojennyj stan] – особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних

інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (нормативне визначення). Див: *надзвичайний стан*.

Вплив [Vplyv] – імовірні (прогнозовані) наслідки реалізації загрози.

Врядування [Vrjaduvannja] (англ. *governance*) – розроблення і реалізація публічної політики на засадах партнерської взаємодії державної влади та місцевого самоврядування, які створюють сприятливі політико-правові та фінансові передумови з приватним сектором, що генерує робочі місця і забезпечує доходи, та громадянським суспільством, яке мобілізує внутрішні ресурси для досягнення пріоритетних цілей суспільного розвитку.

Всеохоплююча оборона України [Vseohopljujuča oborona Ukraïny] – 1) комплексне використання в багатовимірному просторі на всій території України потенціалу держави і суспільства з метою здійснення опору противнику шляхом його стримування, стійкості та взаємодії всіх інституцій усередині держави та з міжнародними партнерами, використання сучасних форм і способів застосування сил оборони та сил безпеки з дотриманням принципів і норм міжнародного права в умовах неможливості досягнення воєнного паритету з противником для запобігання ескалації воєнного конфлікту та відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів; 2) комплекс заходів, основний зміст яких полягає у: а) превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; б) використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, інфраструктурного, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо); в) застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права.

Г

Галузь штучного інтелекту [Galuz štučnogo intelektu] – напрям діяльності у сфері інформаційно-комунікаційних і кібернетичних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту.

Гарантія безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури [Garantija bezpeky ob'ektiv strategičnoï infrastruktury] – 1. Система матеріальних і нематеріальних умов та засобів забезпечення безпеки ОСІ. 2. Сукупність заснованих на

правових принципах політичних, інформаційних, інфраструктурних, економічних, дипломатичних, воєнних та інших засобів, які забезпечують оптимальний рівень управління загрозами та небезпеками об'єкта стратегічної інфраструктури. 3. Порука або обов'язок, матеріальні або юридичні засоби забезпечення безпеки об'єкта стратегічної інфраструктури.

Гегемонія [Gegemonija] (від грецьк. *hegemon* – вождь) – 1) здійснення одним класом (соціальною групою, державами, транснаціональними корпораціями) влади над рештою об'єктів управління, коли ця влада не зумовлена ані примусом, ані законом; 2) провідний елемент владного впливу, притаманний останнім часом державам світовим лідерам, начебто необхідного для існування ліберального міжнародного економічного порядку й системи безпеки, в тому числі інформаційного порядку, який по суті формується поза контекстом державних еліт. Г. забезпечує створення низки преференційних стратегічних благ, зокрема відносно відкритих ринків, стабільної міжнародної торговельної валюти, і формує комплекс стратегічних передумов для позбавлення суверенітету інших країн.

Геополітика як наука [Geopolityka jak nauka] – 1) течія в соціології, яка вивчає і аналізує в єдності географічні, політичні та інші чинники, що впливають на геополітичний потенціал держави і досліджує державу як активного суб'єкта міжнародних відносин і політики головним чином щодо її оточення, ставить за мету розв'язати проблеми будь-якими засобами, включаючи військові, що впливають із їх довільної інтерпретації змісту геополітичного простору; 2) галузь знання, що вивчає закони, принципи та закономірності просторово-часової організації розвитку держав, регіонів і світу в цілому з урахуванням системної взаємодії географічних, політичних, економічних, військових, етнічних, демографічних, екологічних та інших чинників; 3) теорія про закономірності розвитку та трансформації влади людини над географічним простором та іншими „просторами”, роль і значення яких особливо посилилися у процесі глобалізації (з інформаційним простором включно); 4) наука, що вивчає відносини між простором та політикою, тобто який вплив чинить просторовий фактор на політику, як використовуються спатіальні умови суб'єктами політичної діяльності, яким чином просторовий фактор здатний змінити ступінь суб'єктності держави на рівні світових політичних процесів (*Лепська Н.В.*); 5) система міждисциплінарних знань щодо стану та перспектив формування політичної сфери з позицій геопростору та особливостей практичної діяльності, зумовлених географічними чинниками (*М. Дністрянський*); 6) антагоністична теорія політичної деструктивності (*В. Ліпкан*).

Геополітика як явище [Geopolityka jak javyšče] – це сфера діяльності, пов'язана з відносинами між соціальними групами, націями, державами, блоками держав, головним змістом якої є боротьба за контроль і панування над ресурсами земного, водного, повітряно-космічного, інформаційних (духовно-культурного) просторів держави, регіону, світу. Компонентами виступають: 1) наявність та взаємодія політичних суб'єктів в межах простору-часу (політична географія); 2) конфліктна ідеологія, світогляд панування та домінування однієї чи декількох держав стосовно інших; 3) обґрунтування воєнно-політичних дій держав в рамках геополітичного простору, який не збігається із офіційно визнаними державними кордонами – військова стратегія; 4) сфера дій міжнародних економічних суб'єктів із забезпечення своїх матеріальних та фінансових вигод та інтересів – геоэкономика; 5) зовнішньополітична концепція дій держав на міжнародній арені – геостратегія; 6) методологія дослідження політико-географічних проблем міжнародних відносин – методологія науки; 7) трактування та переписування історії з метою формування віртуального світу і трансформації його у реальний – геоісторія.

Геополітична безпека [Geopolityčna bezpeka] – складова національної безпеки, свідомий цілеспрямований вплив суб'єкта управління на загрози і небезпеки, за якого державними і недержавними інституціями створюються сприятливі умови для встановлення контролю та панування над ресурсами земного, водного, повітряно-космічного, інформаційних (духовно-культурного) просторів держави, регіону, світу.

Геополітична доктрина [Geopolityčna doktryna] – 1) інтелектуальна конструкція щодо реалізації національних інтересів у геополітичній сфері; 2) складовий елемент ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері національної безпеки, у якій закріплена сукупність офіційних поглядів на мету, функції, принципи та методи забезпечення національної безпеки України в геополітичній сфері.

Геополітична експансія [Geopolityčna ekspansija] – впровадження власних національних інтересів і стратегічних цінностей у сферу життя інших націй / соціальних систем, або взагалі встановлення сфер впливу. Г.е. може бути не лише воєнною, а й економічною, інформаційною, екологічною, інфраструктурною тощо. Головним в експансії лишається чинник боротьби (прямої, непрямої) за ресурси, а в більш абстрактному плані – за виживання шляхом встановлення контролю (у широкому розумінні – управління) над об'єктами стратегічної інфраструктури супротивника.

Геополітична загроза [Geopolityčna zagroza] – явні або потенційні дії, які ускладнюють або унеможливають реалізацію національних інтересів і створюють небезпеку втрати контролю та панування над власними ресурсами.

Геополітична модель держави [Geopolityčna model deržavy] – модель, яка в стислому вигляді відображає стратегію держави щодо формування і реалізації її геополітичних інтересів у визначеному геополітичному просторі.

Геополітична обстановка [Geopolityčna obstanovka] – 1) сукупність географічних, інформаційних, політичних, економічних, воєнних, екологічних та інших чинників, що визначають стан і перспективи розвитку взаємовідносин держав у конкретному регіоні або у світі в цілому; 2) сукупність геополітичних факторів, під впливом яких держава реалізує свої національні інтереси в певному геополітичному просторі.

Геополітична опорна точка [Geopolityčna oporna točka] – місце (територія), що перебуває ззовні тотального поля, яке контролюється будь-якою певною державою, але комунікації цієї території контролюються іншою державою (державами).

Геополітична ситуація [Geopolityčna situacija] – ситуація в окремому регіоні або у світі в цілому на конкретний момент часу з урахуванням географічних, інформаційних, політичних, економічних, воєнних, екологічних та інших чинників.

Геополітична технологія [Geopolityčna tehnologija] – цілеспрямована організована сукупність геополітичних процесів із використанням політичних, інформаційних, економічних та інших засобів, що забезпечує ефективно діючу просторово-часову організацію розвитку держави (транснаціональних корпорацій), з метою встановлення контролю і панування над геополітичним простором та його ресурсами.

Геополітичне оточення держави [Geopolityčne otočennja deržavy] – сукупність суміжних із нею держав геополітичного регіону.

Геополітичне положення держави [Geopolityčne položennja deržavy] – роль і місце держави в системі держав геополітичного регіону та міжнародного співтовариства в цілому. Г.п.д. визначається її політичним, економічним, інформаційним, військовим, демографічним, інтелектуальним потенціалом. На Г.п.д. впливає наявність виходів до морів; рівень розвитку системи комунікацій, стан і запаси природних, у тому числі невідновлювальних і мінеральних ресурсів, довжина сухопутних, морських і повітряних кордонів, кліматичні умови, рівень

включення в систему міждержавних відносин і всесвітнього (міжнародного) поділу праці, вихід до космічного простору.

Геополітичний відрізок [Geopolityčnyj vidrizok] – сукупність відносин стратегічної столиці (або геополітичного полюсу) з периферійними регіонами, котра розглядається в конкретному історичному моменті без врахування загальної динаміки політичних процесів (Див. також *геополітичний промінь*).

Геополітичний дуалізм [Geopolityčnyj dualizm] – основний принцип геополітики, котрий утверджує як рушій історичного процесу протиставлення таласократії та телурократії.

Геополітичний промінь [Geopolityčnyj promin] – вектор силового (економічного, інформаційного, стратегічного, культурного, господарського, адміністративного тощо) впливу геополітичного полюса на периферійні регіони. Реальна політична карта світу в статичному стані оперує з геополітичними відрізками. У геополітиці прийнято говорити про промені як про відкритий динамічний процес імпульсу, який постійно продовжується.

Геополітичний простір [Geopolityčnyj prostir] – географічний (земний, морський, повітряний, космічний), соціальний (духовно-культурний), економічний, фінансовий, віртуальний (інформаційний та ін.) простір. Це простір поширення національних інтересів держави поза її кордонами. Специфіка сучасного Г.п. така, що віковичний геополітичний дуалізм: таласократії (морська могутність) та телурократії (сухопутна могутність) за умови глобалізації втрачає своє значення, поступаючись новим проявом геополітичного дуалізму – „центр-периферія”, „націодержава-транснаціональні корпорації (ТНК) та міжнародні недержавні інституції”, де вирішальну роль відіграють не географічні чинники (простір-територія), а політичні, цивілізаційні, економічні, воєнно-стратегічні як фактори, що зумовлені національними інтересами країн.

Геополітичний регіон [Geopolityčnyj region] – частина території Земної кулі, що характеризується єдністю чи спільністю географічних, історичних, економічних, демографічних, расових, національних, релігійних та інших рис. Г.р. визначає рамки спільних політичних, економічних, військових та інших дій розташованих у ньому держав. Безпосереднє зіткнення кордонів політичних суб'єктів, взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємодоповнюваність ресурсів – відмінні риси Г. р. (Близький Схід, Середній Схід, Центральнoазіатський регіон, Південно-Східна Азія, Азіатсько-Тихоокеанський регіон та ін.).

Геополітичні відносини [Geopolityčni vidnosyny] – відносини, які виникають у всіх сферах просторово-часової організації держави, сутністю яких є встановлення панування та контролю над ресурсами земного, водного, повітряно-космічного, інформаційних (духовно-культурного) просторів держави, регіону, світу.

Геополітичні інтереси [Geopolityčni interesy] – складова частина національних інтересів, обумовлена системним впливом географічних, політичних, економічних, воєнних, екологічних та інших чинників, пов'язаних із встановленням панування та контролю над ресурсами земного, водного, повітряно-космічного, інформаційних (духовно-культурного) просторів держави, регіону, світу.

Геополітичні технології [Geopolityčni tehnologії] – цілеспрямована організована сукупність геополітичних процесів із використанням політичних, інформаційних, економічних та інших засобів, що забезпечує ефективно діючу просторово-часову організацію розвитку держави (транснаціональних корпорацій) з метою встановлення контролю і панування над геополітичним простором та його ресурсами.

Геореалії [Georealії] – сукупність географічних, економічних, інформаційних, політичних, воєнних, екологічних, технологічних та інших чинників, які визначають стан і перспективи розвитку держав, регіонів та світу в цілому, пов'язаних зі встановленням панування та контролю над ресурсами земного, водного, повітряно-космічного, інформаційних (духовно-культурного) просторів держави, регіону, світу.

Геостратегічна обстановка [Geostrategična obstanovka] – елемент *геополітичної обстановки* – стан взаємодії воєнних організацій, визнаних або невизнаних суб'єктів міжнародної політики в процесі їх протиборства або співробітництва.

Геостратегічний гегемонізм [Geostrategičnyj gegemonizm] – пряме або опосередковане нав'язування геостратегічних імперативів, настанов, ідеології, стратегічних цінностей, укладу і способу життя в політичних, економічних, інфраструктурних, соціальних, духовних, міжнародних відносинах одним суб'єктом іншому (чи іншим). Г.г. виявляється у відносинах між людьми, політичними організаціями і громадськими рухами, народами і державами та базується на нерівності, дискримінації, пригнобленні людей, народів, націй, ментальному поневоленні, в тому числі за допомогою інспірованих стратегій псевдорозвитку поза контекстом національних інтересів у всупереч стратегічній меті країни.

Геостратегічний дискурс [Geostrategičnyj Dyskurs, termin V. A. Lipkana] – 1. Мисленнєво-мовленнєва діяльність *стратіархів*, сукупність цілеспрямованих мовленнєвих дій, котрі вони створюють згідно з конвенціональними і

неконвенціональними правилами комунікативної поведінки у процесі формування та реалізації геостратегії. 2. Логічно цілісна, опосередкована, соціально обумовлена одиниця комунікації, що передбачає врахування не тільки змісту геостратегії (секторальних стратегій), а й усіх чинників, що її породжують і зумовлюють особливості процесу спілкування (взаємовідносин співрозмовників, комунікативної ситуації, цілей висловлювань тощо). Особливістю Г. д. є те, що він становить єдність тексту стратегії, комунікативної ситуації її оприлюднення та реалізації. Г. д. є простором формування стратегічних наративів, які не можуть бути вироблені поза контекстом національної геостратегії. Свобода і незалежність, процвітання Української Держави можливе за умови зникнення стратегічного протиборства неоевразійста і атлантизму, тобто за умови будови засад нового світового порядку в рамках геостратегічного дискурсу, поза контекстом геополітики, (термін *В. А. Ліпкана*).

Геостратегічний ландшафт [Geostrategičnyj Landšaft] – ландшафт практичної реалізації геостратегії, він не завжди і взагалі априорі не може бути одвічно войовничим і інтерпретуватися винятково з позицій боротьби. Включає: інфраструктурний ландшафт, сакральний ландшафт, гуманітарну ауру нації, антропогенний ландшафт, ноосферу.

Геостратегічний простір [Geostrategičnyj prostir] – світовий простір, який включає поверхню Земної кулі й повітряно-космічний простір, що прилягає до нього, де можуть виділятися райони (регіони, зони) життєво важливих національних інтересів тієї чи іншої держави, а також розгортатися і функціонувати угруповання військ (сил) щодо їх реалізації і вирішення інших зовнішньополітичних завдань.

Геостратегічний регіон [Geostrategičnyj region] – це частина території Земної кулі, що має глобальну значущість для підтримки стабільності, міжнародної безпеки і загального миру, насамперед із погляду формування, реалізації військових загроз, здійснення системи заходів для їх попередження і нейтралізації (Північноамериканський Г.р., Євразійський Г.р., Африканський Г.р. та ін.).

Геостратегія [Geostrategija] – 1) теорія і практика просторової реалізації стратегічних національних інтересів на базі стратегічних національних цінностей у всіх вимірах; 2) макросистема формування секторальних стратегій відповідно до найбільш важливих сфер життєдіяльності. Геостратегія виступає конкретним інтелектуальним концептуальним простором та практичним інструментом формування засадничих змін державної нації причому на конкретно-історичному етапі розвитку саме інструментом *par excellence* для формування гуманістичної

цивілізації. В рамках саме геостратегії випливають і реалізуються біологічні сили нації, викарбовується державотворчість, мораль і стратегічна культура як одне з життєдайних першоджерел національної потуги. Геостратегія як політико-безпекова практика вписує в себе парадигми войовничості, але вони не є первинними, домінуючими і ними послуговуються не заради реалізації будь-яких інтересів, а саме як іманентний чинник боронення власних інтересів не лише комунікаційними та дипломатичними засобами.

Геостратегія (завдання) [Geostrategija zavdannja] – збереження державницької ідеології засобами стратегічних комунікацій і стратегічної правотворчості на базі стратегічної культури (яка включає заповіт, традиції, покликання), формування умов для гарантованого розвитку державної нації на ґрунті української національної свідомості та ідентичності, що є справою духовною і спіритуальною, а також вимовним увиразненням сили Української нації, яка своє покликання спирає на безпосередньому відчутті благословенства, що постає на українській національній індивідуальності та закладеної в ній адаптивності та динаміці.

Геостратегія VS Геополітика [Geostrategija VS Geopolityka] – комплексна стратегія системної інтелектуальної інтеграції зовнішньої політики, за допомогою якої реалізують стратегії у найбільш важливих сферах життєдіяльності в усіх видах просторів. *Геостратегія* включає в себе стратегічне планування, прогнозування і передбачення, спрямовані на досягнення стратегічних цілей владних еліт. Її основне спрямування – формування стратегічних горизонтів як простору реалізації стратегічних національних інтересів. *Геостратегія* реалізується за допомогою професійної майстерності та мистецтва проактивного та адаптивного управління макросистемами в умовах невизначеності; геополітика – за допомогою технологій і сугестії. Якщо геополітика виступає когнітивною системою, за допомогою якої здійснюється управління у геополітичному просторі, певними ідеологемами, то *геостратегія* є конкретним інструментом досягнення визначеного і бажаного рівня реалізації стратегічних цілей. Геополітика є поняттям ширшим за формою, але не за змістом, оскільки воно є більш абстрактним, має зумовленість географічними чинниками; *геостратегія* передбачає наявність чітких цілей, ресурсів, можливостей і пов'язаних між собою єдиними цілями та завданнями секторальними стратегіями у різних сферах життєдіяльності відповідно до необхідності реалізації стратегічних пріоритетів. Геополітичні цілі виступають орієнтиром, вони є більш розмитими і здебільшого становлять не стільки реальний і досяжний, скільки бажаний стан системи відповідно до ідеології правлячої еліти,

що ґрунтується на засадничих положеннях теорії геополітики. Своєю чергою, *геостратегія* є конкретною, вона реалізується у визначеному просторі, часі і механізмах досягнення. *Геостратегія* не обмежується геополітичним простором, адже стратегія є ширшою за горизонтом реалізації, тому геостратегія реалізується у геостратегічному просторі, який включає і землю, і воду, і повітря, і космос, і кіберпростір, і простір функціонування штучного інтелекту, і позаземний простір. Відтак, ключовим і системоутворювальним концептуальним простором формування *геостратегії* виступають стратегія і політична географія. *Геостратегія* є метаконтекстуальною, вона не залежить від конкретних історичних умов її розроблення, адже стратегія має власні наперед визначені принципи і засади реалізації; натомість її конкретизація відбувається у галузевих / секторальних стратегіях, у тому числі *стратегії державної інфраструктурної політики*, які можуть бути зумовлені: стратегічними пріоритетами, горизонтом стратегічного бачення владних еліт, рівня інноваційно-інвестиційної спроможності, інфраструктурного потенціалу, приналежністю до країн шостого технологічного укладу, наявності високотехнологічної промисловості, здатності до солідаризації інших держав навколо реалізації власних стратегічних цілей, рівнем стратегічної культури та мислення тощо. У межах секторальних стратегій, в контексті творення геостратегії, можуть існувати різні стратегічні завдання, які ними мають вирішуватися: починаючи від рівня забезпечення стратегічної безпеки та стабільності до аналітико-прогнозного рівня формування стратегічних горизонтів передбачення з метою формування ефективної геостратегії, спрямованої на майбутні розв'язання стратегічних завдань у стратегічній перспективі. *Геостратегія* є продуктом меритократії і відповідних талантів – стратегічних архітекторів, які через ухвалення нестандартних рішень формують гарантовані умови досягнення стратегічних збалансованих цілей; водночас геополітика виступає зняряддям не лише демократичних, а й інших режимів щодо встановлення власного панування. Геополітика формує цивілізаційний вимір нації лише в якості форми, не за змістом, у ній враховуються здебільшого географічні фактори, яка визнаються домінантними; в рамках теорії *геостратегії*, окрім зазначеного, включаються питання націософії, націогенезу, сакрального ландшафту, ідентичності, гуманітарної аури нації, балансу геостратегічного ландшафту.

Геостратегія (культурологічний підхід) [Geostrategija (kulturologičnij pidhid)] – 1. Каскадний системний концептуально-інтелектуальний та силовий інструмент творення національної ідентичності в рамках стратегічних

пріоритетів, за допомогою якого плакати ми будемо лише від щастя та радості, терпіти ми не станемо жодної образи та натяків на позбавлення незалежності або переписування історії, а милість будемо проявляти лише до тих, хто поважно та гідно ставиться до нашої історії та до нас, поважає українські стратегічні національні інтереси. Ми є нащадками великого роду, тому майбуття нас як усвідомленої, історичної, національно ідентичної нації можливо лише за умови не тільки розроблення, а й передовсім, реалізації власної геостратегії, поза контекстом будь-яких обмежень та впливу зовнішніх сил. 2. Створює умови та засади для розроблення технологій з реалізації національних та стратегічних пріоритетів, протидії потенційним та реальним загрозам та небезпекам будь-якого характеру в усіх видах просторів і вимірів, включаючи космос та кіберпростір, а також біологічний простір у стратегічній перспективі. 3. Могутнє підґрунтя для нового підходу творення власної *story* (це наратив, це оповідь країни про себе, це своя історія і культура, викладена для загального популярного вжитку), причому як для своїх співгромадян, так і для світу в цілому; виступає світоглядним джерелом війни за знання, за медіа, за вибудовування певної мережі тих, хто знає, нетворку притомних, за вибудовуванням горизонтальної схеми тих, хто усвідомлює теперішню роль України на світовій арені (за *О. Забужко*). 4. Головне дзеркало, яке прискорить процес її опритомнення, її повноцінного входження у світове співтовариство як сильної та ефективної держави – Української держави – із визначеною та самоусвідомленою самоідентичністю, сформованою інтелектуальною елітою суспільства, здатною формувати дороговкази майбуття і розширяти горизонти розвою соціальної системи та національного генотипу в умовах перманентних трансформацій та зміни глобальних сил. Збагнувши самотність на власній землі, маємо стати активним суб'єктом будови нової архітектури світового порядку, вибороти врешті-решт право української нації на впорядкування та управлінням власним життям за законами свого етносу, сформованого багатотисячолітньою історією (за *Л. Костенко*).

Геостратегія сучасної Української держави [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy] – Конституційний геостратегікон, найважливіша засада системного стійкого її розвитку, процес концептуального досягнення стратегічного балансу.

Геостратегія сучасної Української Держави (базові постулати будови) [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy (bazovі postulaty budovy)] – 1) стратегії мають слугувати конкретній соціальній системі, а не соціальній системі мають вписуватися у геополітичні концепції, засновані на бінарній

конфліктологічній парадигмі; 2) вектор стратегій має бути спрямовано на досягнення стратегічного балансу та паритету за допомогою кооперації, на протипагу геополітиці, де ключовими є експлуатація, домінування, протипорство, лідерство та панування; 3) місія геостратегії – формування збалансованих відносин солідарності, на протипагу геополітиці, змістом відносин якої виступають антагонізми; 4) мета секторальних стратегій – формування людського блага і щастя у різних сферах життєдіяльності, попередження людських жертв і страждань, що є притаманним геополітиці; 5) стратегії спрямовані на збалансоване раціональне та розумне споживання, що слугує здоров'ю і підвищенню добробуту людини, на протипагу геополітиці, в рамках якої пропагується бездумне споживання будь-якою ціною, і перманентна експансія „геополітичного простору” як живого організму, і як наслідок, максимізація споживання ресурсів (в тому числі невідновлювальних) та інших благ; 6) геостратегія Української соборної самостійної і незалежної держави є складовою стратегії розвитку людства, вона формує шлях включеності України у світовий геостратегічний дискурс формування суспільства щастя, достатніх благ і розумного достатку.

Геостратегія сучасної Української Держави (внутрішній політичний ландшафт) [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy (vnutrišnij polityčnyj landsaft)] – десакралізація влади та інституційної спроможності держави; деінтелектуалізація політичних та владних еліт; дестратегізація політичного мислення владних еліт; імперативна бюрократія через демонізацію меритократії, в тому числі за допомогою механізмів люстрації, яка є свідомим цілеспрямованим протиправним знищенням професійного державного апарату України; медійна та мережева експерткратія; кратофілія олігархату, яка призвела до кримінократії.

Геостратегія сучасної Української Держави (еталонна модель) [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy (etalonna model)] – 1) *геостратегія* сучасної України, що базується на національних цінностях, позитивних та успішних сталих традиціях державо- і правотворення; 2) *стратегія державної інфраструктурної політики* виступає складовим елементом геостратегії (інші секторальні стратегії); 3) ключовим інструментарієм стратегії ДІФСП виступає *стратегічне управління*, яке включає механізми *стратегічного планування, прогнозування, передбачення та стратегічних комунікацій* на основі концептуальної моделі *стратегічної архітектури, стратегічного світогляду, стратегічної свідомості, стратегічного мислення і стратегічної культури*; 4) стратегія ДІФСП і

стратегічне управління в цілому в комплексі мають формувати необхідні та достатні умови для реалізації *стратегічних національних інтересів з урахуванням стратегічних національних пріоритетів*, на основі *стратегічних національних цінностей*; 5) для реалізації стратегічних національних інтересів в державі створюються спеціальні правові, безпекові, технічні, кібернетичні та інші комплексні режими стійкості та готовності функціонування національних / державних систем *стратегічних об'єктів інфраструктури*; 6) правове забезпечення даного процесу має відбуватися за допомогою *стратегічної правотворчості*, в тому числі *стратегічних норм*.

Геостратегія сучасної Української Держави (завдання) [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy (zavdannja)]

– 1. Корінним завданням геостратегії виступає повернення українському народу його справжньої історії, його мови, його культури, історичної пам'яті, врешті-решт національного генотипу. Адже все це віками нищила імперія як визначальні чинники його національної ідентичності. Потрібно інтегрувати до єдиної національної проєкції індивідуальні зусилля етично зорієнтованих інтелігентів, перетворивши їх прицільно ушляхетнені поодинокі з'яви на суто національну геостратегію сучасної України. 2. Помітним кроком на шляху заснування власної геостратегії як комплексної стратегії системної інтелектуальної інтеграції має стати деконструкція стереотипів, знешкодивши їхній потенційно руйнівний заряд, поєднане із творенням, пильнуванням і збереженням спадкоємності політичної і культурної традиції, генеруванням, експортом та експансією українського культурного простору. 3. Сучасна геостратегія має виступати наче красномовне колесо історії, субстанція справжності, своєрідна конституція стратегічного наративу, в якій, спираючись на багатомісячну історію нашої нації, формуються справедливі образи нашої держави, її успішне поступове і прогнозоване майбутнє в незмінній аурі власної культури, мови, традицій віковичної спадщини, викладено етично-естетичну сутність, в основу якої покладено особисту свободу, що проросла з античної концепції індивіда, сформованої ще у давньогрецькому полісі.

Геостратегія сучасної Української Держави (передумови формування еталонної моделі) [Geostrategija sučasnoї Ukraїnskoї Deržavy (peredumovy formuvannja etalonnioї modeli)]

– опертя на перевірену часом спадщину та традицію творення української нації; збереження та примноження самобутності української нації, її сакрального ландшафту; збереження духовного та інтелектуального потенціалу, здоров'я кожного представника української нації, творення

антропогенного ландшафту; точне визначення базових національних цінностей, на підставі яких формування пріоритетних національних інтересів; моделювання системи пріоритетів з усіх напрямів розвитку суспільства, людини і держави; співвіднесення можливого і необхідного; чітке формулювання цілей державної політики в найбільш важливих сферах життєдіяльності; забезпечення та примноження інфраструктурного потенціалу; творення ефективного інфраструктурного ландшафту.

Геостратегія сучасної Української Держави (максими) [Geostrategija sučasnoi Ukraïnskoï Deržavy (maksymy)] – 1. В Україні немає місця для компромісів з питань, що стосуються реалізації її стратегічних національних цінностей та національних інтересів. 2. Не буває незначних вторгнень або незначних агресій, буває значна відсутність геостратегії та політичної волі щодо силової складової забезпечення її повномасштабної реалізації.

Геостратегія сучасної Української Держави (стратегічні пріоритети) [Geostrategija sučasnoi Ukraïnskoï Deržavy (strategični priorytety)] – 1) формування та розвиток необхідних та достатніх умов для розвитку партнерських відносин поза контекстом імперативного стратегічного партнерства, якщо таке партнерство не підкріплено реальними інструментами, засобами та фінансами, а також військовою та іншою реальною та дієвою допомогою, яка є вигідною Україні; 2) сучасна геостратегія Україна має інтерпретуватись в якості самодостатньої теоретичної та політико-правової практики, в рамках якої мають бути вироблені засади для подальшого творення суверенної держави з відповідними сферами впливу в архітектурі міжнародних відносин, виходячи з нових реалій буття, мілітаризації міжнародних відносин, зменшення ролі та впливовості, обмеженої дієвості міжнародних інституцій та систем колективної безпеки та важливості врахування фактора сили та стратегічних комунікацій в міжнародних відносинах; 3) на тлі посилення рівня конфліктності між двома ключовими центрами сили США та КНР Україні потрібно будувати прагматичні відносини з НАТО, ЄС, Шанхайською організацією співробітництва та іншими на засадах взаємовигідного партнерства, не допускаючи умов перетворення України на простір боротьби суперечностей, балансів і протиріччя стратегічних пріоритетів між різними державами та системами на шкоду інтересам України, формуючи підґрунтя для поступового регіонального лідерства; 4) активне використання лобістських структур, потенціалу МЗС, діаспор, агентів впливу, а також розвідувального співтовариства для утвердження нової геостратегії

України; 5) підсилення дієвості та впливовості участі України в міжнародних організаціях з чітким акцентом на відстоюванні власних національних інтересів; 6) взаємовигідна інтеграція військово-політичної інфраструктури НАТО з об'єктами стратегічної інфраструктури України в інтересах України. Системна модернізація стратегічної інфраструктури України може стати поштовхом для інноваційно-інвестиційного розвитку нашої держави і підйому рівня соціально-економічного розвитку; 7) посилення науково-технологічного потенціалу з метою зменшення залежності від кон'юнктури на світовому ринку вуглеводнів, а також розвитку високотехнологічної конкурентоспроможної інфраструктури; 8) розвиток найновітніших інфраструктурних і логістичних систем у найбільш важливих сферах життєдіяльності з урахуванням скринінгу прямих іноземних інвестицій, посиленням конкурентної боротьби за трудові та сировинні ресурси, обмеження вільного доступу до сучасних промислових та інформаційних технологій; 9) розвиток розвідувальної інфраструктури з урахуванням тенденцій до формування нового світового порядку, посилення конфліктності між США, КНР та Росією на фоні боротьби регіональних гравців за лідерство (передусім Туреччини та Індії), існування жевріючих вогнищ локальних конфліктів, а також поглиблення рівня кіберзагроз шляхом дестабілізації інформаційно-телекомунікаційних систем і встановлення контролю над інфраструктурним потенціалом країни, включаючи транспортні шляхи, канали комунікацій, економічну систему, біологічний та космічний простір і природні ресурси та контроль над їх розпорядженням; 10) органічна необхідність в осмисленні власної історії та віднаходженні європейської спорідненості; 11) розвиток української культури з метою окреслення та ствердження шляхетних обрисів власної самобутньої культури.

Глобалізація [Globalizacija] – 1. Перетворення певного явища на світове, яке відбувається у планетарному масштабі й стосується усієї Землі. 2. Процес всесвітньої інформаційної, економічної, політичної і культурної, безпекової та інформаційної, інфраструктурної інтеграції та уніфікації. 3. Сучасна форма міжнародних відносин, яка характеризується поширенням взаємозалежності між країнами в інформаційній, інфраструктурній, економічній, політичній, культурній та безпековій сферах практично всієї Земної кулі. 4. Домінуюча загальносвітова система, що виникла внаслідок національних економік, заснована на безперешкодному переміщенні капіталу, інформаційній відкритості світу, швидкому технологічному оновленні, зниженні тарифних бар'єрів і лібералізації руху

товарів і капіталу, комунікаційному зближенні, планетарній науковій революції, міжнаціональних соціальних рухах, нових видах транспорту, реалізації телекомунікаційних технологій, інтернаціональній освіті. 5. Інтенсивна інтеграція як ринків товарів і послуг, так і капіталів. Г. включає сукупність трьох балансів: а) баланс націй-держав; б) баланс між націями-державами і глобальними ринками; в) баланс між індивідуумами і націями-державами. 6. Загальносвітова система, що загострила нерівність у доходах, розповсюдила культуру насильства через інтенсивні телекомунікаційні технології, розширила торгівлю „індустрій смерті”. 7. Процес формування глобального людського співтовариства. 8. Універсализація різних зв'язків незалежно від просторових процесів, у тому числі державних кордонів. 9. Різномірні за своїм походженням, сферами прояву, механізмами і наслідками процеси, що уможливають розглядати глобалізацію як якісно самостійну, складну систему явищ і відносин, цілісну у своїй системності, але внутрішньо суперечливу, що відповідно виключає одностороннє її сприйняття; 10. Панівна роль США (Г. Кісінджер). Сучасна Г. трактується як процес незавершений, нерівномірний, що супроводжується контртенденціями й суперечливими явищами, розмиванням меж між внутрішньою й зовнішньою політикою, появою нових інструментів управління світовими політичними і економічними процесами, переформатуванням міжнародної системи, тісною взаємодією націй-держав, посиленням техногенного характеру цивілізації, ускладненням соціальних структур і зв'язків, дедалі більшою проникністю й універсальністю політичних і соціально-економічних процесів.

Глобалістика [Globalistyka] – наука про глобальний світ та його проблеми.

Глобальні проблеми [Globalni problemy] (від франц. *global* – загальний; лат. *globus* – куля) – проблеми, які одночасно стосуються переважної більшості соціальних систем планетарного рівня і потребують вирішення у масштабах світового співтовариства.

Глокалізація [Glokalizacija] – процес інфраструктурного, інформаційного, економічного, політичного соціально-культурного та організаційно-правового розвитку, який характеризується співіснуванням різноспрямованих тенденцій: на фоні глобалізації замість очікуваної та запланованої суб'єктами глобального управління зникнення регіональних та національних особливостей відбувається зворотна тенденція: посилення прагнення до національної самоідентичності. Замість злиття та уніфікації, гармонізації цінностей виникають протилежні глобалізації та очікуванням суб'єктів її впровадження явища: сепаратизм, іредентизм,

реінтеграція, реваншизм, інфраструктурна десуверенізація, привласнення історії (героїв казок, легенд, оповідей тощо), агресія, анексія, привласнення об'єктів сакрального ландшафту, збройна агресія з метою анексії території, гібридні / холодні / гарячі війни, м'яка / розумна / справедлива сила, відродження традицій та діалектів, пошук локальних відмінностей тощо.

Гносеологічний еквілібріум [Gnoseologičnyj ekvilibrium, termin V. A. Lipkana] – стан динамічної рівноваги, за якого для досягнення всебічного дослідження предмета наукової уваги застосовують методи різних наук, включаючи, окрім політології, націоналістичної науки і теорії права: математику, географію та геологію, теорію дисипативних структур, теорію адаптивних систем, теорію ігор, генетику тощо (термін *V. A. Lipkana*).

Гомоморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури [Gomomorfizm ob'jektiv strategičnoї infrastruktury] – поняття, яке означає таке співвідношення між двома системами, що: а) кожному елементу й кожному відношенню першої системи має відповідати один елемент і одне відношення другої, але не навпаки; б) якщо для ряду елементів першої системи виконується деяке відношення, то й для відповідних елементів другої системи виконується відповідне відношення. Кажуть, що друга система зображає гомоморфний образ (відображення), модель першої системи, яку називають оригіналом (прообразом). Схожість моделі з оригіналом завжди неповна. Модель відображає деякі властивості оригіналу. Реальна система може мати різні моделі, які гомоморфні до неї. Таким чином, поняття гомоморфізму виступає гносеологічним елементом стратегічної культури і є фундаментальним теоретичним обґрунтуванням стратегічного моделювання, планування та прогнозування в рамках розвитку теорії інфраструктурної політики. Див.: *ізоморфізм, поліморфізм*.

Готовність [Gotovnist] – здатність швидко і належним чином реагувати на загрози, надзвичайні і кризові ситуації. Розрізняють два види *готовності*: 1) *готовність (preparedness)* як характеристика фактичного стану або рівня розвитку об'єкта в певних заданих умовах і параметрах; 2) *готовність (readiness)* – вольова здатність і спроможність суб'єкта управління до вжиття конкретних та реальних дій та заходів, реалізації і використання фактичного стану або рівня розвитку об'єкта з метою точного досягнення стратегічних цілей. На момент вторгнення Росії в Україну 2014 року за рівнем розвитку об'єктів стратегічної, передусім військової інфраструктури, Україна була фактично *готова (preparedness)*, але вольова здатність до рішучих дій щодо захисту конституційного ладу, забезпечення

недоторканності державних кордонів тощо, тобто *готовність до дії* (*readiness*) – відсутня, що і призвело до початку тривалої війни. У 2022 році ситуація була дзеркальною: за рахунок вольової здатності, рішучості, бойового духу за фактичної відсутності та свідомого знищення військового потенціалу, держава не була знищена в перші дні війни, а, використовуючи новітні ефективні стратегії, зокрема стратегію корозії, змогла зупинити загарбників.

Гуманітарна аура нації (за Ліною Костенко) [Gumanitarna aura nacii (za Linoju Kostenko)] – складова інфраструктурного ландшафту, потужно емануючий комплекс наук, що охоплюють всі сфери суспільного життя, включно з освітою, літературою, мистецтвом, – в їхній інтегральній причетності до світової культури і, звичайно ж, у своєму неповторно національному варіанті і колориті. Саме ж поняття „аура” Л. Костенко визначає як невидиме світіння, яким оточені матеріальні тіла, особливо людина, і яке дано побачити хіба що сенситивам та ясновидцям. За такого підходу, увиразнюється глибинний прояв власного хотіння щодо формування уявлення про Україну безпосередньо самими українцями, причому це має відбуватись не через заперечення тих чи інших думок будь-кого про нас, а через системне, послідовне та невідворотне ствердження власної непохитної та сильної позиції.

Д

Де-Концепція [De-Концепсія, termin V. A. Lipkana] – авторський термін В. А. Ліпкана, що відлунює результат авторського дослідження та узагальнення деструктивних ідеологій, в яких відбувається маніфестація однорідної семантичної валентності базових концептів їх будови та реалізації в негативній конотації. Прикметною рисою є конструювання базових концептів із префіксом „де”: від *лат. de* - префікс із значенням віддалення, припинення. Префікс *de-* вживається для того, щоб надати певному слову значення: 1) позбавлення властивості або сутності; 2) відділення або розподіл на складові частини; 3) усунення чогось; 4) зворотних процесів; 5) відходу. Складовими Де-концепції виступають: денацифікація; демілітаризація; деукраїнізація; десуверенізація; деєвропеїзація; деНАТОізація; дебандеризація; деградація; дезінтеграція; дезорганізація; дестабілізація; демонтаж; деглобалізація; декарбонізація; декорумпізація; деокупація; депортація; деколонізація; депопуляція; деконструкція; деіндустріалізація; деінфраструктуризація; дефрагментація; деконфронтація; деальянсація.

Деескалація [Deescalacija] [від лат. *de* – зворотня дія і ескалація] – звуження масштабів, зменшення напруження, ослаблення чогось; припинення ескалації. Див.: *ескалація*.

Деескалація (воєнно-політичний аспект) [Deescalacija (vojenno-polityčnyj aspekt)] – 1. Планомірне зменшення військової могутності держави, армії. 2. Планомірне зменшення чисельності військових сил у певному районі. 3. Заплановане зменшення інтенсивності воєнних дій. 4. Звуження воєнних операцій у нових районах.

Деорганізація системи національної інфраструктури [Deorganizacija systemu nacionalnoj infrastruktury] (фр. *désorganisation*) – 1. Відсутність організованості, порушення інфраструктурного порядку в рамках інфраструктурного ландшафту. 2. Порушення встановленого порядку діяльності та функціонування системи національної інфраструктури. 3. Нанесення шкоди, за якої персонал суб'єктів реалізації стратегії ДІФСП частково втрачає здатність забезпечувати функціонування складових об'єктів стратегічної інфраструктури за призначенням внаслідок дії чинників різної природи та інтенсивності, на різних рівнях функціонування даних об'єктів.

Деінфраструктуризація [Deinfrastrukturyzacija, termin V. A. Lipkana] – прояв *інфраструктурного цинізму* та геоекономічної експансії, свідомий та цілеспрямований процес умисного каскадного знищенні об'єктів стратегічної інфраструктури, усього інфраструктурного потенціалу країни. Див.: *інфраструктурний цинізм, інфраструктурна десуверенізація* (термін В. А. Ліпкана).

Державна безпекоінфраструктурна політика (завдання) [Deržavna bezpekoinfrastrukturna polityka (zavdannja)] – основні напрями діяльності компетентних органів державної влади та недержавних суб'єктів із досягнення стратегічної мети даної політики: 1) запобігання проявам несанкціонованого втручання в її функціонування, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям на об'єктах стратегічної інфраструктури; 2) попередження кризових ситуацій, що порушують безпеку стратегічної інфраструктури; 3) створення, впровадження, розвиток та забезпечення функціонування національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, у тому числі шляхом створення уповноваженого органу у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України, а також визначення повноважень у сфері безпеки стратегічної інфраструктури інших суб'єктів національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 4) розроблення

нормативно-правової та нормативно-технічної бази з питань забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 5) розроблення та реалізація державних цільових програм із забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури; 6) розроблення комплексу заходів з контролю за ризиками безпеки, виявлення, запобігання та ліквідації наслідків інцидентів безпеки на об'єктах стратегічної інфраструктури; 7) встановлення обов'язкових вимог із забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, їх захищеності на всіх етапах життєвого циклу, у тому числі під час створення, прийняття в експлуатацію, модернізації; 8) аналіз викликів та загроз, що впливають на стійкість стратегічної інфраструктури, оцінка стану її захищеності; 9) розроблення методології аналізу результативності державної політики інфраструктурної політики; 10) підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації, тренування працівників національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 11) забезпечення взаємодії національної системи безпеки стратегічної інфраструктури з відповідними міжнародними системами, насамперед європейськими та євроатлантичними.

Державна безпекоінфраструктурна політика (мета) [Deržavna bezpekoinfrastrukturna polityka (meta)] – забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, запобігання проявам несанкціонованого втручання в їх функціонування, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям на об'єктах стратегічної інфраструктури.

Державна військово-промислова політика (мета) [Deržavna vijskovopromyslova polityka (meta)] – 1) створення умов для розвитку оборонно-промислового комплексу України з використанням механізмів державно-приватного партнерства та військово-технічного співробітництва з іноземними державами для виробництва високоефективного озброєння, військової та спеціальної техніки для задоволення потреб Збройних Сил України, інших органів сектора безпеки і оборони, збільшення експортного потенціалу оборонно-промислового комплексу України; 2) створення на основі сучасних стандартів корпоративного управління та управління якістю, ефективної реалізації кадрового потенціалу конкурентоспроможного, високотехнологічного, функціонально збалансованого, економічно ефективного, фінансово-самодостатнього та прибуткового, раціонально диверсифікованого, ресурсо- та енергоефективного, цифровізованого вітчизняного оборонно-промислового комплексу, здатного задовольнити наявні та перспективні потреби Збройних Сил України та інших військових формувань в озброєнні, військовій та спеціальній техніці.

Державна військово-промислова політика (напрями реалізації) [Deržavna vijskovo-promyslova polityka (naprjamy realizacii)] – створення системи стратегічного планування у сфері оборонно-промислового комплексу України та системи планування довгострокових наукових і матеріально-технічних потреб Збройних Сил України, інших військових формувань у продукції військового та цивільного призначення і подвійного використання; забезпечення безперервного наукового, інформаційно-аналітичного та нормативно-правового супроводження заходів з реформування і розвитку оборонно-промислового комплексу; оптимізація системи державного управління у сфері оборонно-промислового комплексу України, уникнення конфлікту інтересів між повноваженнями щодо формування державної військово-промислової політики та функціями з управління суб'єктами господарювання; впровадження принципів корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів; підвищення рівня координації діяльності органів виконавчої влади, що здійснюють реалізацію державної політики у сфері безпеки, оборони та розвитку оборонного сектору економіки; впровадження ефективної системи організації діяльності державних наукових установ та виробничих підприємств оборонних галузей промисловості шляхом утворення за їх участю господарських об'єднань підприємств або холдингових компаній (далі - науково-виробничі структури), орієнтація на конкретні цілі та пріоритети за кожним виробничим сегментом (авіаційно-космічним, виробництвом спеціальних засобів (зокрема засобів протиповітряної оборони, радіолокації, радіоелектронної боротьби та зв'язку, засобів технічних видів розвідки), бронетанковим (зокрема виробництво автомобільної техніки, інженерного та спеціального озброєння для потреб оборони), кораблебудівним, а також сегментом виробництва високоточної зброї та боєприпасів); створення та впровадження єдиної інформаційно-аналітичної системи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику, як сучасного засобу підтримки прийняття рішень у сфері реалізації військово-промислової політики; проведення раціональної диверсифікації оборонних галузей промисловості; проведення корпоратизації підприємств оборонно-промислового комплексу, установ та організацій, впровадження засад корпоративного управління ними відповідно до принципів Організації економічного співробітництва та розвитку, поєднання централізованого державного управління із сучасними ринковими механізмами; впровадження економічних механізмів стимулювання інноваційної діяльності, збільшення прибутковості,

забезпечення сталого фінансового стану підприємств оборонно-промислового комплексу, відновлення платоспроможності; удосконалення системи стандартизації, уніфікації та управління якістю продукції відповідно до стандартів НАТО; імпортозаміщення критичних матеріалів, комплектувальних виробів, елементної бази, критичних технологій та мінімізація залежності від іноземних постачальників, зокрема повна ліквідація залежності від постачання матеріалів, комплектувальних виробів з Російської Федерації, інвестиції у розвиток базових та критичних технологій, виконання перспективних планів інноваційного розвитку; зняття нормативно-правових обмежень на утворення спільних підприємств з іноземними компаніями та провадження спільної діяльності, залучення іноземного капіталу в розвиток виробничих потужностей українських підприємств із забезпеченням при цьому державного контролю для нейтралізації потенційних загроз національній безпеці; забезпечення доступу суб'єктів господарювання всіх форм власності до участі у проєктах зі створення та виробництва оборонної продукції, впровадження і реалізація державно-приватного партнерства, сприяння залученню інвестицій на внутрішньому та зовнішньому ринках; спрощення процедур отримання суб'єктами господарювання повноважень на здійснення експортно-імпорتنних операцій в оборонній сфері; поширення присутності товарів та послуг оборонно-промислового комплексу на міжнародних ринках, посилення організаційних та інституціональних заходів сприяння їх експорту; інституційне забезпечення для впровадження інноваційних проєктів та розвитку критичних технологій відповідно до найкращих світових практик, зокрема, з використанням механізмів державно-приватного партнерства; сприяння розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва всіх форм власності в частині розроблення і створення інноваційних технологій і виробництва високотехнологічної продукції військового, спеціального, подвійного призначення та цивільної продукції; впровадження механізмів державного протекціонізму та державної підтримки експортного потенціалу в рамках військово-технічного співробітництва з іноземними державами з урахуванням зобов'язань України за відповідними міжнародними договорами; впровадження заходів із стимулювання підприємств до збільшення обсягів цивільної продукції; залучення підприємств оборонно-промислового комплексу до програм науково-технічного та соціально-економічного розвитку держави; економічне стимулювання застосування новітніх технологій, зокрема пов'язаних з енергозбереженням і енергозабезпеченням; створення системи безперервної підготовки кадрів для

задоволення потреб оборонно-промислового комплексу, підвищення мотивації і забезпечення правового та соціального захисту працівників; запровадження ефективних механізмів взаємодії між державними замовниками та виконавцями державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель; впровадження САІS-технологій та системи «бережливе виробництво»; перегляд потреб та оновлення мобілізаційних запасів на підприємствах оборонно-промислового комплексу.

Державна інформаційна політика (напрями) [Deržavna informacijna polityka (naprjamy)] – забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Державна інфраструктурна політика (аксіологічний підхід) [Deržavna infrastrukturna polityka (aksiologičnyj pidhid)] – діяльність уповноважених органів державної влади й управління, інститутів громадянського суспільства, яка визначає цілі, задачі, функції, принципи та стратегічні пріоритети, що ґрунтуються на стратегічних цінностях української нації, інфраструктурної політики, методи і засоби їх забезпечення.

Державна інфраструктурна політика (мета) [Deržavna infrastrukturna polityka (meta)] – забезпечення такого рівня інфраструктурної безпеки, який гарантував би: 1) поступальний розвиток інфраструктури України, її конкурентоспроможність як всередині держави, так і в глобальному інфраструктурному просторі; 2) сталий розвиток інфраструктурного потенціалу держави; 3) безперервне, стійке та ефективне функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури в усіх, визначених законодавством, режимах з метою реалізації стратегічних національних інтересів; 4) спроможність суб'єктів ДІФСР своєчасно: а) запобігати; б) виявляти; в) нейтралізувати руйнування чи завдання невірної шкоди; г) припиняти функціонування або втрату контролю над об'єктами стратегічної інфраструктури внаслідок дії чинників різної природи; ґ) здатність забезпечувати швидке відновлення функціонування цих об'єктів у випадку переривання

їх роботи; д) забезпечення сталих умов для встановлення контролю або інших форм управління об'єктами стратегічної інфраструктури інших держав в інтересах України.

Державна інфраструктурна політика (онтологічний підхід) [Deržavna infrastrukturna polityka (ontologičnyj pidhid)] – складний процес упорядкування державними і недержавними інституціями як єдиним організмом інфраструктурних відносин та ефективного функціонування суспільства в цілому; спрямований на досягнення визначеності та справедливості суспільних інфраструктурних відносин, унеможливленні інфраструктурної асиметрії та інфраструктурного дисбалансу в рамках розвитку інфраструктурного ландшафту.

Державна інфраструктурна політика (поняття) [Deržavna infrastrukturna polityka (ponjattja)] – 1. Заведена в державі система концептуальних поглядів на характер сучасних інфраструктурних відносин, шляхи та засоби реалізації стратегічних національних інтересів у сфері інфраструктури, а також на загрози та небезпеки в рамках інфраструктурного ландшафту, на цілі й завдання, форми і способи реалізації стратегічних національних інтересів, а також система великомасштабних державно-політичних рішень і вироблених стратегічних сценаріїв і напрямів діяльності у сфері реалізації стратегії ДІФСР, послідовна реалізація яких забезпечує досягнення стратегічної мети основними суб'єктами. 2. Це генеральна лінія, спрямована на розв'язання завдань цілого історичного періоду, на досягнення фундаментальних, довготермінових стратегічних цілей у сфері інфраструктури, в основу якої покладено стратегічні національні інтереси людини і громадянина, суспільства і держави як єдиної коеволюційної, недетермінованої системи, що саморозвивається. 3. Заснований на концепції стратегічної архітектури комплексний напрям державної політики, який передбачає: а) стратегічне управління, засноване на засадах стратегічної культури і мислення, спрямоване на реалізацію стратегічних національних інтересів у контексті творення стратегічних цінностей на підставі стратегічних пріоритетів; б) політико-правове регулювання суспільних відносин у сфері інфраструктури; в) стратегічну правотворчість, зміст якої полягає у формуванні та реалізації політико-правових норм у даній сфері; г) стратегічну діяльність політичних інститутів у даній сфері, головною метою якої є творення інфраструктурного потенціалу через ефективну реалізацію інституційної спроможності, що виявляється у формуванні необхідних і достатніх умов для надання життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій, безпека та сталий розвиток людини, суспільства і держави як

єдиного динамічного цілого. 4. Органічна складова геостратегії сучасної України, невід'ємна складова зовнішньої і внутрішньої політики держави, комплекс нормативно врегульованих цілеспрямованих дій, що вчиняються відповідними уповноваженими суб'єктами в партнерстві з органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, у сфері інфраструктурного забезпечення усіх галузей функціонування держави, суспільства, особи, об'єднані цілями та завданнями щодо реалізації національних цінностей, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України з метою створення сприятливих умов для надання ними життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій. Д.і.п. визначається, виходячи з пріоритетності реалізації життєво важливих національних інтересів, можливостей забезпечення їх реалізації відповідними суб'єктами, враховуючи ступінь та інтенсивність реальних та потенційних загроз та небезпек і здійснюється шляхом реалізації відповідних концепцій, стратегій, доктрин і програм (саме у наведеному ієрархічному порядку) відповідно до чинного законодавства. 5. Невід'ємна складова зовнішньої і внутрішньої політики держави, комплекс нормативно врегульованих, усвідомлених, таких, що відповідають стратегічним національним інтересам цілеспрямованих дій, що вчиняються відповідними уповноваженими суб'єктами в партнерстві з органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, у сфері інфраструктурного забезпечення усіх галузей життєдіяльності держави, суспільства, особи.

Державна інфраструктурна політика (феноменологічний підхід) [Deržavna infrastruktorna polityka (fenomenologičnyj pidhid)] – сукупність соціальних практик і дискурсів у сфері реалізації стратегії ДІФСП, спрямованих на формування, розвиток, проектування і дослідження: 1) правових та традиційних норм, що ґрунтуються на самобутності та національних традиціях; 2) складових Д.і.п.: державні та недержавні інституції, об'єднані спільною ідеєю на засадах інфраструктурної взаємодії на формування та розвиток ефективного суспільства із розвиненим інфраструктурним потенціалом та інфраструктурною могутністю, а також реалізації державної інфраструктурної політики відповідно до стратегічних національних інтересів; 3) форм, методів, засобів та напрямів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики; 4) інфраструктурних відносин; 5) організаційно-функціональної структури е-державних інституцій і напрямів розвитку е-урядування у сфері реалізації стратегії ДІФСП; 6) напрямів правового та іншого ресурсного забезпечення розвитку системи національної інфраструктури та

творення інфраструктурного суверенітету в контексті реалізації геостратегії сучасної України.

Державна митна політика [Deržavna mytna polityka] – система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

Державна морська політика [Deržavna morskā polityka] – 1) система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на реалізацію національних інтересів на морі; 2) система врегульованих зовнішніх та внутрішніх суспільних відносин, що виникають у процесі провадження морської діяльності, реалізації національних інтересів України у цій сфері.

Державна політика [Deržavna polityka (angl. Public Policy, State Policy)] [Deržavna polityka] (англ. *Public Policy, State Policy*) – 1) дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв’язування сукупності взаємопов’язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності; 2) пропонувані курси діяльності уряду для задоволення потреб чи використання можливостей, сформульований із зазначенням очікуваних результатів та їх впливу на наявний стан справ і конкретне розв’язання проблем.

Державна політика (необхідність дослідження) [Deržavna polityka (neobhidnist doslidžennja)] – глибоке розуміння механізмів теоретико-правової концептуалізації відповідних норм, визначення тенденцій розвитку й подальшої модернізації вітчизняної правової системи, легітимації окремих положень політичного курсу на рівні нормативно-правових актів, встановлення передумов розширення меж правового регулювання у зв’язку з появою нових юридичних фактів. Наука слугує передтечею концептуалізації політики; політична діяльність держави спрямовується на остаточне формування й ухвалення відповідних актів із закріпленням норм правового регулювання. Своєю чергою, правова наука, досліджуючи норми чинного законодавства, допомагає його удосконалювати, модернізувати.

Державна політика у сфері гарантування біобезпеки та біологічного захисту (завдання) [Deržavna polityka u sferi garantuvannja biobezpeky ta biologičnogo zahystu (zavdannja)] – створення та забезпечення ефективного

функціонування національної системи забезпечення біобезпеки та біологічного захисту, яка передбачатиме прогнозування, профілактику, ідентифікацію та протидію раніше невідомим та вже існуючим загрозам біологічного походження, розроблення сучасних ефективних методів запобігання таким загрозам, профілактики та зменшення впливу біологічних загроз на стан здоров'я людини, середовище її життєдіяльності, харчові продукти, тварин, рослин і навколишнє природне середовище, оперативне реагування на ці загрози, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій у результаті впливу небезпечних біологічних агентів на життя та здоров'я людини та навколишнє природне середовище в цілому, а також можливих актів біотероризму.

Державна політика у сфері інтегрованого управління кордонами (стратегічні цілі) [Deržavna polityka u sferi integrovanogo upravlinnja kordonamy (strategični cili)] – 1) оптимізація контрольних процедур на кордоні із забезпеченням належного рівня безпеки; 2) оперативне реагування на правопорушення на державному кордоні поза пунктами пропуску; 3) контроль за морською обстановкою, що забезпечує оперативне реагування на її зміни; 4) здійснення вибіркового контролю на основі аналізу та оцінки ризиків, що забезпечує мінімізацію загроз на кордоні; 5) запровадження механізму координації діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами, що забезпечує їх ефективну співпрацю; 6) запровадження ефективного механізму міжнародного співробітництва для розвитку інтегрованого управління кордонами в Україні; 7) забезпечення ефективної протидії транскордонній злочинності правоохоронними органами; 8) виявлення незаконних мігрантів та повернення їх до держав походження; 9) запровадження системи оцінки, яка визначає реальний стан виконання завдань інтегрованого управління кордонами.

Державна політика у сфері культури [Deržavna polityka u sferi kultury] – нормативно-правова, регуляторна (адміністративна, економічна, фінансова) та публічна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення культурних потреб громадян відповідно до пріоритетів суспільного розвитку.

Державна політика у сфері освіти [Deržavna polityka u sferi osvity] – скеровуюча і регулююча діяльність держави у сфері освіти, яка здійснюється нею з метою ефективного використання можливостей освіти для досягнення визначених стратегічних цілей та розв'язання задач загальнодержавного або глобального значення. Вона реалізується через закони, загальнодержавні програми, урядові

постанови, міжнародні програми і договори, інші акти, а також шляхом залучення громадських організацій і рухів, широких кіл громадськості для її підтримки засобами, що є в їх розпорядженні (ЗМІ, суспільні академії, професійні асоціації тощо).

Державна політика щодо забезпечення деокупації тимчасово окупованої території та її безпечної реінтеграції (цілі) [Deržavna polityka ščodo zabezpečennja deokupacii tymčasovo okupovanoj terytorii ta її bezpečnoj reintegracii (cili)] – 1) відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України; 2) забезпечення національної єдності, стійкості та згуртованості українського суспільства і держави Україна; 3) припинення використання тимчасово окупованої території для діяльності, яка загрожує національній безпеці України та/або спрямована на підрив міжнародної безпеки і миру; 4) визначення правових засад перехідного правосуддя; 5) формування та реалізація політики у правовій, соціальній, освітній, інформаційній, гуманітарній та інших сферах щодо зростання та зміцнення рівня довіри, гарантування прав та законних інтересів громадян України, які постраждали внаслідок тимчасової окупації; 6) забезпечення сталого суспільно-політичного, гуманітарного та економічного розвитку України відповідно до визначених засад внутрішньої і зовнішньої політики, стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору.

Державна промислова політика [Deržavna promyslova polityka] – діяльність Уряду, спрямована на збереження, підтримку і розвиток вітчизняних товаровиробників у галузях і виробництвах, що забезпечують життєві інтереси країни, насамперед її економічну безпеку, а також соціальний та культурний рівень життя народу.

Державна регіональна політика [Deržavna regionalna polityka] – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності.

Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності [Deržavna reguljatorna polityka u sferi gospodarskoj dijalnosti] – напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських

відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

Державна регуляторна політика у сфері підприємництва [Deržavna reguljatorna polityka u sferi pidpryjemnytva] – діяльність, спрямована на досягнення оптимального регулювання державою підприємницької діяльності, усунення правових, економічних та адміністративних перешкод у реалізації права на підприємницьку діяльність.

Державна система безпеки стратегічної інфраструктури [Deržavna systema bezpeky strategičnoї infrastruktury] – сукупність державних органів управління, сил та засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, операторів та/або власників об'єктів стратегічної інфраструктури (усіх форм власності), неурядових організацій (суб'єктів), які вживають комплекс організаційно-правових, інженерно-технічних, наукових, інформаційно-аналітичних, кібербезпекових та інших заходів, в тому числі спеціальних проактивних заходів, діють на основі відповідних нормативно-правових документів, координуючи свою діяльність, а також співпрацюючи та обмінюючись інформацією з метою реалізації стратегічних національних інтересів шляхом формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, в тому числі забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури щодо всіх фізичних загроз і кіберзагроз в усіх просторах та вимірах. До основних *проблем*, які має розв'язати дана система включають: відсутність єдиної загальнодержавної системи безпеки стратегічної інфраструктури; недостатність та неузгодженість нормативно-правового регулювання з питань забезпечення безпеки систем і об'єктів стратегічної інфраструктури; відсутність державного органу, відповідального за координацію дій у сфері захисту критичної інфраструктури; невизначеність повноважень, завдань і відповідальності центральних органів виконавчої влади та інших державних органів у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури, а також прав, обов'язків та відповідальності власників (розпорядників) об'єктів стратегічної інфраструктури; відсутність єдиних критеріїв та методології віднесення об'єктів інфраструктури до стратегічної інфраструктури, порядку їх паспортизації та категоризації; відсутність єдиної методології проведення оцінки загроз

стратегічній інфраструктурі, а також відсутність спеціального правоохоронного органу, відповідального за проведення аналізу та оцінки загроз стратегічній інфраструктурі внаслідок проведення іноземними державами економічної експансії та дискримінаційної політики, недопущення заподіяння шкоди економічному і науково-технічному, інфраструктурному потенціалу держави, а також організацію та вжиття відповідних заходів протидії; нерозвиненість публічно-приватного партнерства у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури та невизначеність джерел фінансування заходів безпеки стратегічної інфраструктури; недостатній рівень міжнародного співробітництва у сфері забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.

Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (принципи функціонування) [Deržavna sistema bezpeky strategičnoji infrastruktury (pryncypu funkcionuvannja)] – пізнані закономірності функціонування даної системи, які включають: 1) єдність методологічних засад; 2) координованість; 3) публічно-приватна взаємодія; 4) конфіденційність комерційної інформації, безпека та охорона секретної інформації; 5) міжнародне співробітництво; 6) проактивність; 7) скринінг прямих іноземних інвестицій в ОІ; 8) інфраструктурний комплаєнс.

Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (режими забезпечення ефективного функціонування) [Deržavna sistema bezpeky strategičnoji infrastruktury (režymy zabezpečennja efektyvnogo funkcionuvannja)] – 1) *штатний режим функціонування* (проведення оцінки можливих загроз та аналіз ризиків, інформування про імовірні загрози); 2) *захист та реагування* на випадок реалізації загрози (залучення до ліквідації наслідків ресурсів суб'єктів державної системи безпеки стратегічної інфраструктури та власників (розпорядників) об'єктів стратегічної інфраструктури); 3) *функціонування в кризовій ситуації* (залучення ресурсів з метою забезпечення стійкості функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури); 4) *відновлення* штатного режиму роботи і ліквідація наслідків кризової ситуації.

Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (рівні управління) [Deržavna sistema bezpeky strategičnoji infrastruktury (rivni upravlinnja)] – 1) *загальнодержавний рівень* – управління здійснюється президентом України, Радою національної безпеки і оборони України, Кабінетом міністрів України, уповноваженим органом у сфері державної інфраструктурної політики України, органами державної влади відповідно до розподілу повноважень та згідно з профільним законом; 2) *регіональний та галузевий рівень* – управління

здійснюється органами державної влади, які визначені у встановленому законодавством порядку відповідальними за формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики в окремій сфері функціонування стратегічної інфраструктури та відповідальними за функціонування окремих державних / національних систем безпеки; 3) *місцевий рівень* – управління здійснюється місцевими органами виконавчої влади в межах повноважень, покладених на них профільним законом; 4) *об'єктовий рівень* – управління здійснюється оператором об'єктів стратегічної інфраструктури на підставі нормативно-правових та регуляторних актів у сфері безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.

Державна технічна політика в агропромисловому комплексі [Deržavna tehnična polityka v agropromyslovomu kompleksi] – цілеспрямована законодавчо оформлена система організаційно-економічних і правових заходів, які здійснюються органами виконавчої влади для формування взаємопов'язаних процесів створення, випробування, виробництва, реалізації, використання та обслуговування технічних засобів, наукового, інформаційного і кадрового забезпечення агропромислового комплексу.

Державне агентство інфраструктурних проєктів (Укрінфрапроєкт) [Deržavne agentstvo infrastrukturnyh projektiv (Ukrinfraprojekt)] – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра інфраструктури і реалізує державну політику у сфері розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури авіаційного, морського та річкового транспорту, а також фінансового забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм. Основними завданнями Укрінфрапроєкту є: 1) реалізація державної політики у сфері розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури авіаційного, морського та річкового транспорту, а також фінансового забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм; 2) внесення на розгляд міністра інфраструктури пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури авіаційного, морського та річкового транспорту, а також фінансового забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм; 3) здійснення управління об'єктами державної власності.

Державне управління [Deržavne upravlinnja] – діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для найефективнішої реалізації

функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами, реалізацію інфраструктурного потенціалу.

Державно-приватне партнерство [Deržavno-privatne partnerstvo] – співробітництво між державою Україна, АР Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України „Про управління об’єктами державної власності” здійснюють управління об’єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, НАН України, національних галузевих наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюються на основі договору в порядку, встановленому чинним законодавством та відповідає ознакам державно-приватного партнерств.

Державно-приватне партнерство у сфері безпеки стратегічної інфраструктури Deržavno-privatne partnerstvo u sferi bezpeky strategičnoї infrastruktury] здійснюється шляхом – 1) обміну інформацією між державними органами, місцевими органами виконавчої влади (військово-цивільними адміністраціями – у разі утворення), органами місцевого самоврядування, операторами стратегічної інфраструктури, громадськими об’єднаннями, організаціями роботодавців, а також громадянами щодо загроз об’єктам стратегічної інфраструктури та реагування на кризові ситуації; 2) визначення повноважень та відповідальності державних органів і операторів об’єктів стратегічної інфраструктури у сфері забезпечення їх безпеки та стійкості; 3) визначення порядку взаємодії між державними органами та операторами об’єктів стратегічної інфраструктури у різних режимах їх функціонування; 4) створення системи підготовки висококваліфікованих кадрів з метою формування та ефективної реалізації стратегії державної інфраструктурної політики; 5) підвищення комплексних знань, навичок і умінь персоналу та керівного складу операторів стратегічної інфраструктури, персоналу суб’єктів господарювання, які провадять діяльність, пов’язану із забезпеченням безпеки об’єктів стратегічної інфраструктури, з питань реагування на кризові ситуації на таких об’єктах; 6) залучення експертного потенціалу наукових установ, професійних та громадських об’єднань до підготовки галузевих проєктів та нормативно-правових актів у сфері реалізації стратегії ДІФСП; 7) залучення до виконання завдань із забезпечення сталого функціонування об’єктів стратегічної інфраструктури суб’єктів господарювання, які провадять діяльність, пов’язану із

забезпеченням безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, громадських об'єднань та професійних організацій; 8) надання державними органами консультативної та практичної допомоги операторам стратегічної інфраструктури з питань реагування на кризові ситуації на об'єктах стратегічної інфраструктури; 9) організації забезпечення захисту персоналу об'єктів стратегічної інфраструктури від можливих загроз; 10) забезпечення резервування основних ресурсів для функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури у різних режимах; 11) організації системи оповіщення населення та суб'єктів господарювання про інциденти та кризові ситуації на об'єктах стратегічної інфраструктури; 12) створення системи самооцінки віднесення об'єктів стратегічної інфраструктури за критеріями, визначеними профільним законом, створення інформаційних ресурсів для підвищення рівня знань із забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 13) створення механізмів для саморегулювання, обміну інформацією між операторами об'єктів стратегічної інфраструктури у певній сфері; 14) створення та підтримки розвитку систем сертифікації та оцінки відповідності у різних сферах реалізації державної інфраструктурної політики.

Диверсія [Dyversija] – 1. Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів стратегічної інфраструктури, в тому числі об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, є злочином проти основ національної безпеки держави. 2. Різновид підривної діяльності держави та її спецслужб, а також різних організацій, соціально-політичних, націоналістичних, релігійних та інших рухів і партій, агентів впливу, лобістських структур, представників п'ятої колони тощо, спрямованих на дестабілізацію обстановки в країні, сіяння паніки та ворожнечі, зневіри до законно обраних органів державної влади в країні. Розрізняють Д. *економічну* (демпінг, валютні махінації та ін.), *політичну* (змова, переворот, організація масових заворушень, в тому числі у виправних установах та ін.), *ідеологічну* тощо. 3. Будь-які навмисні дії окремої особи або групи осіб щодо ядерних установок, ядерних матеріалів, інших джерел іонізуючого випромінювання у процесі їх використання, зберігання або перевезення та радіоактивних відходів у процесі поводження з ними, які прямо чи опосередковано можуть створити загрозу для здоров'я та безпеки персоналу, населення та

довкілля внаслідок впливу іонізуючого випромінювання або викиду радіоактивних речовин.

Дискурс [Dyskurs] (лат. *discursus* – міркування) – 1. Мисленнєво-мовленнєва діяльність комунікантів під час комунікативного акту, сукупність мовленнєвих дій, котрі вони створюють згідно з конвенціональними і неконвенціональними правилами комунікативної поведінки у процесі розв'язання комунікативних завдань. 2. Логічно цілісна, опосередкована, соціально обумовлена одиниця комунікації, що передбачає врахування не тільки змісту тексту, а й усіх чинників, що його породжують і зумовлюють особливості процесу спілкування (взаємовідносин співрозмовників, комунікативної ситуації, цілей висловлювань тощо). 3. Текст, актуалізація якого обумовлена множинними чинниками, в тому числі соціальними. Означає комунікабельність тексту як структури багатоманітних мов комунікації; є видом мовленнєвої комунікації, орієнтованої на обговорення й обґрунтування будь-яких значущих аспектів дій, думок і висловлювань учасників. Розгляд дискурсу як логічно цілісної, опосередкованої, соціально обумовленої одиниці комунікації надає можливість розглядати „немовленнєві мови” (наприклад, мова реклами, міміки і жестів) у взаємному зв'язку з мовою людського спілкування як основного способу комунікації між людьми. Це створює підстави для формування цілісної теорії соціальної комунікації, включаючи охоплення як вербальних, так і невербальних комунікативних засобів.

Диспаритет [Dysparytet] – 1) принцип нерівного представництва чи нерівних прав і можливостей, неоднакове положення сторін; 2) неоднакове положення, нерівність, нееквівалентність, дисбаланс, нерівновага.

Дії в кіберпросторі [Dii v kiberprostorii] – сукупність заходів, які спрямовані на захист власного кіберпростору, здійснення впливу на кіберпростір та дії противника, а також щодо використання кіберпростору в інтересах функціонування органів військового управління всіх рівнів, виконання завдань за призначенням військами (силами) в інтересах досягнення певної мети в середовищі глобальних інформаційних мереж.

Доктрина [Doktryna] [лат. *doctrina* – вчити] – 1. Політичне, наукове, військово вчення, теорія, система поглядів. 2. Нормативно-правовий акт стратегічної правотворчості, в якому викладені концептуальні засади регулювання конкретного кола суспільних відносин. Основні положення доктрини ґрунтуються на Конституції України, Стратегії національної безпеки України, галузевих /

секторальних стратегій. В Україні, в умовах політичної турбулентності, війни Росії проти України та відсутності належного органічного зв'язку між політичними інститутами, питання регулювання окремого кола найбільш важливих суспільних відносин відбувається в рамках інших актів стратегічної правотворчості – стратегій, які затверджуються Президентом України. Див.: *концепція, стратегія*.

Е

Еволюційна гносеологія [Evoljucijna gnoseologija] – такий різновид теорії пізнання, в якому розум і продукти його діяльності трактуються не як результат свідомого конструювання, а як результат еволюційного процесу. Е. г., досліджуючи високоорганізовані складні структури, що саморепродукуються, тісно пов'язана із такими науковими методами, як: кібернетика, системологія, синергетика, теорія хаосу, національно-безпекове. На відміну від позитивістського підходу, прибічники еволюційної гносеології проводять паралелі між біологічною і культурною еволюцією.

Екологічна збалансованість [Ekologična zbalansovanist] (англ. *environmental sustainability*) – підтримання таких видів діяльності, які надають можливість не погіршувати або навіть поліпшувати якість довкілля в довгостроковій перспективі. Екологічна збалансованість стосується потенційної довговічності систем, що підтримують життєдіяльність людства, таких як планетарна кліматична система, системи аграрного та промислового виробництва, лісового і рибного господарства, людські спільноти загалом, а також різні системи, від яких вони залежать.

Економічна безпека (складові) [Ekonomična bezpeka (skladovi)] – 1) фінансова безпека; 2) виробнича безпека; 3) зовнішньоекономічна безпека; 4) інвестиційно-інноваційна безпека; 5) макроекономічна безпека. Відповідно до складових Е.б. можна виділяти відповідні ним види стратегічної інфраструктури.

Екосистема [Ekosistema] – просторово визначена сукупність біотичних та абіотичних компонентів довкілля, які пов'язані між собою потоками речовини, енергії та інформації.

Екосистемні послуги [Ekosystemni poslugu] – усі ті вигоди, які люди отримують від екосистем; послуги екосистем із забезпечення населення природними ресурсами, здоровим середовищем існування, іншими екологічно та економічно значущими «продуктами». Серед численних екосистемних послуг виділяють: постачальні (їжа, вода, ліс, сировина), регулятивні (вплив на клімат, контроль

за повеннями та стихійними лихами, якість водних ресурсів тощо), культурні (рекреаційні ресурси, естетичні та духовні цінності природи) і підтримуючі послуги (ґрунтоутворення, фотосинтез, кругообіг азоту та ін.).

Еліта [Elita] – люди, які вирізняються своїм суспільним становищем, розумом, здібностями, стратегічним мисленням, стратегічною культурою, баченням стратегічних горизонтів розвитку і здатністю їх розширювати, ухвалювати неординарні рішення в умовах обмеженості часу і висхідної інформації, нестаціонарності, досвіду вирішення таких завдань взагалі, які призводять до досягнення високих результатів і т. ін. Див.: *стратегічний архітектор*.

Енциклопедична стаття [Encyklopedyčna statija] – це основна структурна одиниця енциклопедичного видання. Сукупність статей утворює корпус будь-якої енциклопедії. Про енциклопедичну статтю прийнято говорити як про окремий жанр наукової чи науково-популярної довідкової літератури, що характеризується власним стилем. *Ознаки енциклопедичного стилю* – це типова структура статті, яка складається із: а) заголовка (назви статті, або реєстрового слова); б) *дефінітивної частини* (загальне коротке логічне та науково точне визначення реалії, події, поняття тощо, у якому відображено найістотніші її риси); в) *текстової частини*, в якій інформацію про реалію укладнено; г) *ілюстративного матеріалу* (фотографії, малюнки) та *графічного матеріалу* (таблиці, схеми, діаграми); г) бібліографії та авторства.

Ескалація (воєнно-політичний аспект) [Eskalacija (vojenno-polityčnyj aspekt)] – 1. Планомірне нарощування військової могутності держави, армії. 2. Планомірне збільшення чисельності військових сил у певному районі. 3. Заплановане нарощування інтенсивності воєнних дій. 4. Розширення воєнних операцій у нові райони. Може проявлятися також у таких формах: здійснення цілеспрямованих кібератак, блокування морських портів, блокада палива, провокації щодо власного населення / об'єктів стратегічної інфраструктури, інспірування екстремізму в країні мішені. Див.: *деескалація*.

Є

Єдине розвідувально-інформаційне середовище [Jedyno rozviduvalno-informacijne seredovyšče] – сукупність інформаційних процесів та інформаційних відносин щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту розвідувальної інформації.

Єдність [Jednist] – цілність згуртованість, нерозривність, взаємний зв'язок, ключовий принцип партнерських відносин.

Ж

Життєвий цикл [Žyttjevuj cykl] – сукупність стадій створення, впровадження й використання системи (компонента) в інтервалі часу, що починається з моменту розробки концепції й визначення технічних вимог і закінчується під час виведення системи (компонента) з експлуатації у зв'язку з неможливістю або недоцільністю подальшого використання за призначенням.

Життєво важливі місця [Žyttjevo važlyvi miscja] – визначені у проєктній документації місця, де безпосередньо розташовані особливо важливі технічні елементи та основне обладнання ядерних установок, ядерні матеріали, радіоактивні відходи, інші джерела іонізуючого випромінювання, диверсія щодо яких може призвести до опромінення людей або викиду радіоактивних матеріалів в обсязі, що перевищує встановлені законодавством допустимі рівні.

Життєво важливі національні інтереси [Žyttjevo važlyvi nacionalni interesy] – 1) усвідомлені на рівні вищих органів державної влади потреби народу у збереженні й розвитку національних цінностей, національного багатства, вдосконалення економічного й політичного устрою суспільства; 2) національні інтереси, які пов'язані із виживанням і безпекою нації, захистом території та конституційного ладу України і території союзників, об'єктів стратегічної інфраструктури, забезпеченням безпеки громадян та їх добробуту; 3) відбивають фундаментальні, базові потреби нації, порушення або неможливість задовольнити які може призвести до колапсу, тож природно, що кожна нація має власні, властиві лише їй, національні інтереси, які визначають зміст і спрямованість державної політики, в тому числі безпекової в рамках створення коаліцій / систем колективної, регіональної, міжнародної та глобальної безпеки. Суттєвим для розуміння змісту життєво важливих національних інтересів є аналіз понять „національні потреби” і „національні цінності”. Для захисту Ж.в.н.і. Україна має рішучо використовувати усі наявні як власні, так і залучені засоби, включаючи за необхідності, застосування своєї військової могутності, а також інших суб'єктів, інституційних спроможностей щодо використання інфраструктурного потенціалу.

Життєво важливі національні інтереси України (перелік) [Žyttjevo važlyvi nacionalni interesy Ukraïny (perelik)] – права і свободи людини і громадянина;

суверенітет України, її територіальна цілісність, недоторканність державного кордону, демократичного конституційного ладу, верховенство права; соборність держави на основі консолідації усіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп навколо цінностей незалежного, вільного, суверенного і демократичного розвитку єдиної України; конкурентоспроможність держави та економічний добробут населення шляхом всебічного розвитку людського, науково-технічного, інноваційного потенціалів країни; удосконалення механізмів реалізації конституційного принципу розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову; неухильне дотримання гарантій незалежності та об'єктивності суду; обмеження втручання держави у діяльність економічних суб'єктів, громадян, громадських організацій та політичних партій, релігійних об'єднань; безпечні умови життєдіяльності, захист навколишнього природного середовища; збереження і розвиток духовних і культурних цінностей суспільства; гармонійні відносини з іншими державами світу, прийняття Української держави міжнародним співтовариством як повноцінного та рівноправного його члена.

Життєво важливі об'єкти [Žyttjevo važlyvi ob'jekty] – об'єкти, порушення функціонування яких призведе до кризової ситуації регіонального значення. Зазначені об'єкти включаються до переліку об'єктів стратегічної інфраструктури, щодо яких формуються вимоги стосовно розмежування завдань і повноважень органів державної влади та власників (розпорядників) об'єктів стратегічної інфраструктури із забезпечення їх безпеки, в тому числі й відновлення їх функціонування.

Життєво важливі послуги та функції [Žyttjevo važlyvi poslugy ta funkції] – *послуги*, надання яких забезпечується державними установами, підприємствами та організаціями будь-якої форми власності та *функції*, що виконуються, операторами основних послуг, збої та переривання у наданні (виконанні) яких призводять до швидких негативних наслідків для населення, суспільства, соціально-економічного стану та національної безпеки України.

Життєво важливі соціальні функції (досвід Данії) [Žyttjevo važlyvi socialni funkції (dosvid Daniї)] – 1) енергозабезпечення; 2) інформаційно-комунікаційні технології; 3) транспортне забезпечення; 4) водопостачання; 5) продовольче забезпечення; 6) фінансове забезпечення; 7) пожежні та аварійно-рятувальні служби, поліцейські функції, військова допомога органам державної влади; 8) охорона здоров'я та соціальні послуги; 9) оборона, розвідка і безпека; 10) виконання повноважень органами влади всіх рівнів.

Життєво важливі функції та / або послуги (*perelik*) [Žyttjevo važlyvi funkčii ta / abo poslugy (perelik)] – 1) урядування та надання найважливіших публічних (адміністративних) послуг; 2) енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії); 3) водопостачання та водовідведення; 4) продовольче забезпечення; 5) охорона здоров'я; 6) фармацевтична промисловість; 7) виготовлення вакцин, стале функціонування біолабораторій; 8) інформаційні послуги; 9) електронні комунікації; 10) фінансові послуги; 11) транспортне забезпечення; 12) оборона, державна безпека; 13) правопорядок, здійснення правосуддя, тримання під вартою; 14) цивільний захист населення та територій, служби порятунку; 15) космічна діяльність, космічні технології та послуги; 16) хімічна промисловість; 17) дослідницька діяльність.

Життєво необхідні товари [Žyttjevo neobhidni tovary] – товари, які задовольняють основні потреби споживання або які сприяють зусиллям члена СОТ поліпшити ситуацію з платіжним балансом, наприклад основні засоби виробництва або сировинні матеріали, необхідні для виробництва.

Життєстійкість (англ. *resilience*) [Žyttjestijkist] – здатність системи та суспільства адаптуватися до потенційних природних і природно-техногенних небезпек, чинити їм опір або змінюватись для того, щоб досягти прийнятного рівня функціонування та підтримувати цей рівень і свою структуру. Життєстійкість соціально-екологічних систем залежить від: 1) величини впливу, який система може нейтралізувати і при цьому залишитися в тому самому стані; 2) ступеня здатності системи до самоорганізації; 3) ступеня здатності системи до створення потенціалу для навчання та адаптації до реальних умов.

3

Забезпечення [Zabezpečennja] – 1) сукупність методів, засобів і заходів, необхідних для нормального функціонування того чи іншого об'єкта, процесу; 2) процес створення необхідних і достатніх, надійних умов для: здійснення, гарантування, безпеки, захисту, охорони кого-, чого-небудь від загроз та /або небезпек.

Забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації [Zabezpečennja bezpeky deržavnoi tajemnicy ta službovoi informacii] – впровадження комплексу організаційно-правових, адміністративних, інженерно-технічних, оперативно-розшукових, контррозвідувальних, розвідувальних

заходів, заходів із забезпечення технічного та криптографічного захисту секретної та службової інформації, спрямованих на запобігання її витоку.

Забезпечення державної безпеки [Zabezpečennja deržavnoi bezpeky] – створення умов для забезпечення захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу й інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз Україні.

Забезпечення інфраструктурної безпеки [Zabezpečennja infrastrukturnoi bezpeky] – напрям державної безпекоінфраструктурної політики: 1) система теоретико-методологічних, інформаційно-аналітичних, кібернетичних та управлінських, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, нормативно-правових, кадрових, науково-технічних, ресурсних та інших заходів, спрямованих на забезпечення свідомого цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на загрози та небезпеки у сфері інфраструктури, за якого державними і громадськими об'єднаннями створюються необхідні і достатні умови для реалізації і прогресивного розвитку як інфраструктурних, так і інших стратегічних національних інтересів, ефективного функціонування самої системи забезпечення інфраструктурної безпеки; 2) сукупність заходів, призначених для досягнення гарантованого рівня інфраструктурної безпеки як одного з векторів державної інфраструктурної політики.

Завдання державної інфраструктурної політики [Zavdannja deržavnoi infrastrukturnoi polityky] – наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи з реалізації кожного компонента стратегії державної інфраструктурної політики України по кожній сфері і на кожному рівні кожним суб'єктом. Можуть реалізовуватися в рамках секторальних інфраструктурних стратегій.

Завдання інфраструктурного законодавства [Zavdannja infrastrukturnogo zakonodavstva] – 1. Визначення консенсусу (згоди) в суспільних стосунках, узгодженості розуміння та застосування юридичних норм, правомірної поведінки учасників інфраструктурних відносин, відносин у сфері інфраструктури. 2. Забезпечення інфраструктурного суверенітету, суб'єктності та незалежності України у міжнародних відносинах. 3. Реалізація безпекоінфраструктурної політики. 4. Реалізація стратегії державної інфраструктурної політики в рамках творення геостратегії сучасної Української держави. 5. Визначення правомірної поведінки учасників інфраструктурних відносин в Україні.

Завдання контррозвідувальної діяльності [Zavdannja kontrozviduvalnoi dijalnosti] – добування, аналітична обробка та використання інформації, що містить ознаки або факти розвідувальної, терористичної та іншої, в тому числі підривної, діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України; протидія розвідувальній, терористичній та іншій діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України та інфраструктурному суверенітету; розроблення і реалізація заходів щодо запобігання, усунення та нейтралізації загроз інтересам держави, суспільства та правам громадян. Див.: *завдання розвідки*.

Завдання розвідки [Zavdannja rozvidky] – 1) своєчасне забезпечення визначених у профільному законі споживачів розвідувальною інформацією; 2) сприяння реалізації стратегічних національних інтересів України; 3) протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах; 4) формування умов для реалізації стратегії державної інфраструктурної політики за кордоном. Див.: *завдання контррозвідувальної діяльності*.

Завдання розвідувальних органів [Zavdannja rozviduvalnyh organiv] – добування, аналітична обробка розвідувальної інформації; здійснення спеціальних заходів, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики в економічній, політичній, воєнній, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, сфері інфраструктури, зміцнення обороноздатності, економічного і науково-технічного розвитку, захисту та охорони державного кордону; забезпечення безпечного функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури, в тому числі установ за кордоном, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у країні перебування, а також відряджених за кордон громадян, які обізнані з державною таємницею, є операторами або власниками об'єктів стратегічної інфраструктури; участь у боротьбі з тероризмом та екстремізмом, міжнародною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотичних засобів, незаконною торгівлею зброєю і технологією її виготовлення, незаконною міграцією у порядку, визначеному законом; вжиття системних заходів протидії зовнішнім загрозам; вжиття активних заходів щодо творення геостратегії і реалізації стратегії ДІФСР, в тому числі секторальних інфраструктурних стратегій за кордоном.

Загроза [Zagroza] – 1) розмаїття внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних суперечностей суспільного розвитку в середовищі функціонування об'єкта, які

ускладнюють або унеможливають створення сприятливих умов для реалізації його інтересів, в тому числі стратегічних, і створюють небезпеку для його системи безпеки, життєзабезпечення її системоутворювальних елементів. Загроза – складовий елемент системи безпекогенних чинників, який складається з декількох стадій: зародження (початок формування), вияв (знаходження виразних форм), загострення (стадія переходу з можливості в дійсність). Загроза передує небезпеці; 2) це небезпека на стадії переходу з можливості / потенційності в дійсність / реальність, висловлений / продемонстрований у будь-який явний чи неявний намір або пряма та безпосередня демонстрація готовності одних суб'єктів спричинити шкоду іншим; 3) намір застосувати силу і завдати збитків національним інтересам, вимагає вжиття комплексу превентивних політико-дипломатичних, а також інших дій, передбачених в рамках інструментарію стратегічних комунікацій, з метою убезпечення і запобігання можливої шкоди; 4) результат суперечностей, які є і формуються в самому суспільстві, міждержавних відносинах, без виявлення яких не може бути створено умов для забезпечення належного рівня безпеки; 5) сукупність умов, процесів та чинників, які перешкоджають реалізації стратегічних національних інтересів або створюють їм небезпеку, в тому числі в стратегічній перспективі; 6) ситуація, яка характеризується імовірністю виникнення небезпеки; 7) існування або можливість виникнення ситуації, за якої формуються передумови протидії забезпеченню безпеки, вона обмежується діями, що підкріплюють її, але не перетворюються на діяльність, безпосередньо спрямовану на її здійснення; 8) явище, чинник (сукупність чинників), здатний реально створити умови або стати причиною повної або часткової неможливості реалізації певної мети; 9) наявні та потенційно можливі явища та чинники (події, інциденти тощо), що можуть призвести до негативних наслідків для населення, суспільства, держави, їх соціально-економічного стану та національної безпеки.

Загроза об'єктам стратегічної інфраструктури [Zagroza ob'jektam strategičnoї infrastruktury] – наявні та потенційно можливі явища та чинники (події, інциденти тощо), що можуть призвести до порушення функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури.

Загрози гібридного типу [Zagrozy gibrydnogo typu] – різновид загроз національній безпеці, реалізація яких спричиняє синергетичний та каскадний ефект від одночасного застосування комбінованих методів впливу, які часто мають прихований характер або маскуються під інші процеси у рамках правового поля.

Загрози державній безпеці [Zagrozy derzavnij bezpecij] – явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу й інших життєво важливих національних інтересів.

Заінтересовані сторони (англ. *stakeholders*) [Zainteresovani storony] – групи осіб або особи, які мають інтерес, залучені або перебувають під впливом політики чи планів уряду, громади або підприємства. Цей термін поширюється на державні, громадські, формальні та неформальні організації.

Залучення ключового лідера [Zalučennja ključovogo lidera] – компонент стратегічних комунікацій, що полягає у систематичній та персональній взаємодії між суб'єктами публічного управління та ключовими впливовими особами з метою отримання очікуваного ефекту через їхній вплив на певну соціальну групу в межах конкретного комунікаційного заходу в інтересах суб'єкта публічного управління. Така функція надається представникам культурної, наукової, мистецької, політичної еліт, вони є своєрідним посередником у комунікаційному процесі між органом влади та цільовою аудиторією.

Захист [Zahyst] – 1. Функція управління. Ініціює дії, спрямовані на усунення ідентифікованої небезпеки, пов'язаної з виникненням визначеної події, умови або обставин та/або заходи, спрямовані на запобігання виникненню потенційної загрози. 2. Оборона від зазіхань, ворожих дій, небезпеки, загрози. 3. Прагнення запобігти, убезпечити від виявлених несприятливих впливів, втручання. Характерною рисою захисту є його обумовленість і детермінованість загрозою: вона має бути чітко виявлена, встановлена та ідентифікована. Захист є наслідком ідентифікації тих чи інших чинників в якості загроз. Захист не існує ізольовано і не є самодостатньою категорією, оскільки напрями захисту і відповідні напрями функціонування державних систем захисту / реалізації державної політики захисту жорстко детерміновані напрямиами можливої реалізації загроз. Саме тому захист завжди носить реактивний характер. Захист завжди є вужчим за безпеку, тому в рамках реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, зважаючи на іманентний проактивний характер її формування та реалізації йдеться про безпеку, де захист виступає лише одним із складових компонентів. 4. Сукупність політико-безпекових, організаційно-правових, науково-технічних, інформаційних і кібернетичних та інших, в тому числі спеціальних каскадних заходів, які забезпечують збереження, цілісність об'єктів стратегічної інфраструктури та виконання ними життєво важливих функцій і збереження можливості щодо надання

життєво важливих послуг. Формування *державних систем захисту* є відлунням реактивного підходу, виступає реакцією держави на ідентифіковані загрози, а також на визначені та існуючі напрями державної політики відповідно до компетенції суб'єктів інфраструктурних відносин. У сучасних умовах даний підхід є анахронізмом, він не відповідає сучасному безпековому середовищу, архітектурі світової безпеки та інфраструктурному ландшафту. За сучасних умов має йтися про формування систем національної безпеки за різними сферами життєдіяльності, а також відповідних напрямів державної політики, офіційно закріплених в рамках секторальних безпекових стратегій.

Захист об'єктів стратегічної інфраструктури [Zahyst ob'jektiv strategičnoї infrastrukтуры] – складова безпекоінфраструктурної політики, виступає змістом функціонування державних систем захисту, компонентами якого можуть виступати: організаційні, нормативно-правові, інженерно-технічні та інші, в тому числі спеціальні заходи.

Захищеність [Zahyščenist] – стан об'єкта (системи), за якого забезпечується його (її) здатність протистояти негативному впливу дестабілізуючих чинників зі збереженням можливості виконання об'єктом (системою) своїх основних функцій і завдань.

Захищеність ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання [Zahyščenist jadernyh ustanovok, jadernyh materialiv, radioaktyvnyh vidhodiv, inšyh džerel ionizujučogo vuprominjuvannja] – відповідність рівня фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання законодавству.

Збалансоване використання [Zbalansovane vykorystannja] (англ. *sustainable use*) – використання природних ресурсів у такий спосіб і такими темпами, які не призводять у довгостроковій перспективі до вичерпання природних ресурсів, тим самим зберігаючи здатність природно-ресурсного потенціалу країни задовольняти потреби теперішнього та майбутніх поколінь.

Збалансоване економічне зростання [Zbalansovane ekonomične zrostantnja] (англ. *sustainable growth*) – економічне зростання, засноване на ефективному використанні ресурсів, створенні конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки, виявленні екологічно чистих джерел зростання економіки, розвитку еко-орієнтованих галузей, використанні екологічно чистих технологій, охороні

довкілля, збереженні біорізноманіття, поліпшенні бізнес-середовища, зокрема для малих і середніх підприємств.

Збалансоване споживання та виробництво [Zbalansovane spožyvannja ta vyrobnnytvo] (англ. *sustainable consumption and production*) – використання системного підходу для мінімізації негативного впливу на довкілля, зумовленого системою споживання та виробництва у суспільстві.

Збільшення біологічного різноманіття (рослинного та тваринного світу) [Zbilšennja biologičnogo riznomanittja (roslynного ta tvarynного svitu)] – необхідна умова реалізації стратегічного національного пріоритету – підвищення якості життя громадян шляхом гарантування високих стандартів життєзабезпечення. Виступає одним із найвищих пріоритетів державної політики України та головних напрямів забезпечення національної безпеки держави у стратегічному вимірі, чинником гарантування її державності та суверенітету, головною складовою соціально-економічної політики, а також творення геостратегії сучасної України.

Зв'язки з громадськістю [Zv'jazky z gromadskistju] – компонент стратегічних комунікацій, особливий вид діяльності, змістом якої є цілеспрямоване формування вигідної державі (органу влади) громадської думки у певній цільовій аудиторії, від якої залежить успіх функціонування (держави чи органу влади); соціальна підтримка діяльності органів публічного управління та їх представників.

Зв'язки зі ЗМІ [Zv'jazky зі ZMI] – 1) особливий вид діяльності, змістом якої є формування керованої системи інформаційних зв'язків через цілеспрямоване утворення певної визначеної громадської думки засобами масової інформації; 2) діяльність, спрямована на встановлення взаємовигідних відносин між державою (органами публічної влади) і ЗМІ, від якої залежить успіх її функціонування.

Зелена економіка [Zelena ekonomika] – економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижує ризики для довкілля і запобігає його збіднінню, формує стратегічні умови для екологічного розвитку інфраструктурного ландшафту.

Зони обмеження доступу [Zony обмеžennja dostupu] – визначені у проєктній документації на ядерні установки, об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами, іншими джерелами іонізуючого випромінювання, земельні ділянки і смуги, будівлі, споруди, їх частини, вільне пересування якими обмежується і контролюється відповідними підрозділами охорони.

I

Ідентифікація [Identyfikacija] – 1) процес встановлення тотожності об'єктів через порівняння їх істотних ознак; 2) пріврівнювання, уподібнення; 3) надання суб'єктам і об'єктам доступу ідентифікатора і (або) порівняння пред'явленого ідентифікатора з переліком наданих ідентифікаторів; 4) операція розпізнавання обчислювальною / аналітичною системою суб'єктів та об'єктів доступу за унікальною ознакою – ідентифікатором, яка необхідна для управління доступом; після ідентифікації, як правило, проводиться перевірка повноважень; 5) процедура присвоєння ідентифікатора об'єктові комп'ютерної системи або встановлення відповідності між об'єктом та його ідентифікатором.

Ідентифікація об'єкта стратегічної інфраструктури [Identyfikacija ob'jekta strategičnoji infrastruktury] – нормативно визначена процедура віднесення об'єкта інфраструктури до об'єктів стратегічної інфраструктури.

Ідеологія стратегії державної інфраструктурної політики [Ideologija strategiji deržavnoji infrastruktornoji polityky] – 1. Система теоретичного інструментарію для формування системно-концептуальних умов для реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, яка ґрунтується на: адекватній репрезентації стратегічних національних інтересів як всередині, так і за межами держави, всебічному розвитку політичної свідомості і культури народу, створення кваліфікованого професійного державного апарату як засобу реалізації цілей стратегії ДІФСР. 2. Система ідей, ідеологем, концепцій, теорій, наукових доктрин, категорій і парадигмальних понять, норм і поглядів на стратегію ДІФСР та засоби її реалізації, алгоритми корекції в умовах нестаціонарності. 3. Сукупність загальнозначимих і визнаних стратегічних цінностей та ідеалів, які надають сенс та зміст стратегії ДІФСР, в тому числі існуванню системи об'єктів національної інфраструктури. 4. Система ідей, теорій, понять, норм, поглядів, заснованих на наукових, передусім політологічних і національних знаннях та уявленнях. Джерелом виникнення ідей про стратегію державної інфраструктурної політики є об'єктивна реальність, усвідомлення пасіонарності не лише титульного етносу, а й передусім сакрального ландшафту; практична діяльність людей, у процесі якої ідеї реалізації даної політики народжуються, збагачуються, змінюються, концентруючи в собі результати практики її забезпечення, формуючи стратегічні сценарії розвитку соціальної системи в майбутньому за умови збереження і примноження інфраструктурного потенціалу. Головна функція І.с.д.і.п. – вплив на

формування і розвиток інфраструктурної, національної, інформаційної, кібернетичної, правової, управлінської, політичної і моральної свідомості, світогляду та загальної культури індивідів, на зміцнення у суспільстві національних знань, піднесення престижу та авторитету сил суб'єктів забезпечення національної безпеки, права. У практично-прикладному аспекті І.с.д.і.п. сприяє формуванню уявлень, пропозицій, принципів, рекомендацій щодо удосконалення суспільних відносин, норм та інститутів у сфері національної безпеки.

Ієроtopія [Ijerotopija] – Див.: *сакральний ландшафт, сакральний центр*.

Ізоморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури [Izomorfizm ob'jektiv strategičnoji infrastruktury] (від грецьк. *isos* – рівний, однаковий, *morphē* – форма) – 1) відповідність між об'єктами, яка виражає тотожність їх структури; 2) поняття, яке означає співвідношення між двома будь-якими об'єктами тотожної структури. Між елементами ізоморфних об'єктів існує взаємно однозначне відношення: кожному елементу та відношенню між ними одного об'єкта точно відповідає один елемент та відношення іншого об'єкта і навпаки. Останнє, зокрема, означає, що при ізоморфізмі одна система може бути моделлю іншої, так само як і друга теж може розглядатися як модель першої (Див.: *гомоморфізм, поліморфізм*).

Інваріантність [Invariantnist] (лат. *in* – не і *varias* – змінний) – властивість незмінності при тих чи інших перетвореннях.

Інверсія [Inversija] – різкий перехід у протилежну якість.

Індекс [Indeks] – відносний показник, що виражає відношення рівня даного явища до його рівня в минулому або до рівня аналогічного явища, узятото за базу. Індекс – цифровий показник чого-небудь (індекс рівня інфраструктурної безпеки, індекс промислового виробництва тощо). Див.: *індикатор, параметр, показник*.

Індикативні показники [Indykatyvni pokaznyky] – показники (індикатори), які характеризують рівень досягнення складовими сил оборони визначених цілей і виконання основних завдань оборонної реформи.

Індикатор [Indykator] – 1) показник, який може бути використаний для прогнозування рівня та ключових параметрів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, тобто обставин, які можуть бути описані в рамках часових параметрів, що склалися у даній сфері; 2) інтегральний показник, що кількісно визначає якісні характеристики рівня та параметрів реалізації стратегії ДІФСР, має векторний характер. І. обмежують порогові значення, визначаються як параметри, у межах

яких система безпеки може стійко і прогнозовано розвиватися, характеристика процесу, об'єкта чи системи, за допомогою якої можна кількісно та якісно оцінювати зміни, що відбуваються, у формі, зручній для порівняння та аналізу. Індикатори надають можливість вимірювати прогрес і реєструвати ступінь досягнення визначених цілей та завдань. Див.: *індекс, параметр, показник*.

Індикатори сталого розвитку [Indykatory stalogo rozvytku] – групи системних (економічних, соціальних, екологічних) або інтегральних (соціально-економічних, соціально-економічно-екологічних) показників, які уможливають висновувати про стан або зміни процесів розвитку.

Індоктринація [Indoktrynacija] – свідомий, цілеспрямований процес прищеплення людині світоглядних ідей, політичних поглядів, думок і переконань, установок, когнітивних стратегій, доктрин, смислів, наративів або професійних знань, які вона починає сприймати та ідентифікувати як власні і діяти догматично і некритично відповідно до них, фактично реалізуючи самостійно, але несвідомо, чужу волю. Термін І. з'явився у своїй першій формі в 1620-х роках як *endoctrinate*, що означає навчати або інструктувати. Стосовно геостратегії та інфраструктурної політики І. означає процес просякнення тими чи іншими концептуальними ідеями, доктринами, думками, стратегічними наративами із наступним подальшим його сприйняттям суб'єктом, на якого чиниться вплив. Класичні приклади індоктринації: 1) геополітична парадигма іманентності біполярного світу; 2) геополітичний антагонізм телурократії і таласократії; 3) протистояння англосаксонського світу Ватикану; 4) прищеплення споконвічного існування наявності вісі зла, з якою має „хтось” завжди боротися; 5) одвічне протиставлення держави таємним клубам, сіті тощо.

Інклюзивне зростання [Inkljuzyvne zrostannja] (англ. *inclusive growth*) – економічне зростання, яке створює для всіх верств населення максимальні можливості для працевлаштування та участі в усіх сферах життєдіяльності країни, а також забезпечує справедливий розподіл результатів праці.

Інклюзивне суспільство [Inkljuzyvne suspilstvo] (англ. *inclusive society*) – 1) суспільство, яке не фокусується на расових, статевих, класових, вікових і географічних відмінностях осіб та соціальних груп і забезпечує рівність можливостей та залучення усіх членів суспільства до створення соціальних інституцій, які регулюють соціальну взаємодію, а також системну реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики; 2) суспільство, де кожен: а) отримує свій зиск із

загального прогресу нації; б) має право голосу, право на суспільний внесок і свій усвідомлений сенс приналежності до цієї спільноти; в) намагається робити все, що в його силах, та відчуває, що він / вона мають реальний шанс на успіх у цьому.

Інклюзивні інституції [Inkljuzyvni instituciji] (англ. *inclusive institutions*) – інституції, які дозволяють і заохочують брати участь великій кількості людей в економічній діяльності, реалізації стратегії ДІФСР, щоб найкращим чином використовувати їхні таланти та навички, а також надати можливість людям обирати те, чого вони хочуть в рамках реалізації стратегічних національних інтересів.

Інклюзивність [Inkljuzyvnist] (від лат. *include* – включаю, укладаю) – процес участі всіх людей в житті соціуму, коли всі заінтересовані сторони беруть активну участь у громадському житті. Інклюзивність передбачає залучення кожного в життя спільноти та відсутність будь-якої дискримінації.

Інституційна спроможність [Instytucijna spromožnist] – внутрішня властивість системи суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (інституції чи сукупності профільних інституцій), що визначається результатами їх спільної діяльності, які залежать від компетентності (знань, умінь і навичок) працівників, а також рівня ефективності управління системою в цілому.

Інституціоналізація державної інфраструктурної політики [Instytucionalizacija deržavnoj infrastrukturnoj] – процес перетворення і трансформації явищ в рамках інфраструктурних відносин в жорстко організовану державою систему, формалізований, упорядкований та керований процес реалізації стратегії державної інфраструктурної політики з визначеною структурою інфраструктурних відносин, параметрами розвитку інфраструктурного ландшафту, ієрархією державної влади.

Інституціоналізація стратегічних комунікацій [Instytucionalizacija strategičnyh komunikacij] – процес і результат процесу виникнення, нормативного й організаційного забезпечення стратегічних комунікацій у цілеспрямованій послідовній діяльності суб'єктів публічного управління з формування та реалізації публічної політики, наслідком якого є їх становлення як управлінського соціального інституту та інтеграція такого виду діяльності в інституційну структуру системи публічного управління.

Інтеграція [Integracija] (від лат. *integrum* – ціле, *integratio* – відновлення) – стан об'єднаності окремих частин і функцій системи в ціле, а також процес, що веде до такого стану; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи.

Інтегроване управління водними ресурсами [Integrované upravlínnja vodnymy resursamy] – процес, що сприяє скоординованому розвитку та управлінню водними, земельними і пов’язаними з ними ресурсами для того, щоб максимізувати результативність економічного та соціального добробуту у справедливий спосіб і не завдати шкоди збалансованості життєво важливих екосистем.

Інтегроване управління кордонами [Integrované upravlínnja kordonamy] – скоординована діяльність компетентних державних органів України та військових формувань, спрямована на створення та підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереженням відкритості державного кордону для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують.

Інтегроване управління кордонами (суб’єкти) [Integrované upravlínnja kordonamy (sub’jekty)] – МВС, МЗС, Мінінфраструктури, Мінфін, Держприкордонслужба, ДМС, Держмитслужба, СБУ, Національна поліція, Національна гвардія, Держпродспоживслужба, Збройні Сили (Повітряні та Військово-Морські Сили), які взаємодіють на відомчому, міжвідомчому, державному та міжнародному рівнях для досягнення цілей державної політики у сфері інтегрованого управління кордонами.

Інтелектуальний потенціал державної інфраструктурної політики [Intelektualnyj potencial deržavnoj infrastrukturnoj polityky] – стратегічний ресурс формування, затвердження, розвитку, реалізації, корекції за необхідності стратегічної національних цінностей силами, засобами та ресурсами суб’єктів інфраструктурних відносин. Вплив інтелектуального потенціалу на державну інфраструктурну політику виявляється в тому, що він відіграє роль необхідної та визначальної передумови, чинника, складової та дійового засобу здійснення означених процесів, сприяючи формуванню, чіткому формулюванню та розвитку, пошуку шляхів і способів її реалізації, посиленню стратегічного спрямування у державо-творчому процесі та досягненню рівня високотехнологічного розвитку об’єктів стратегічної інфраструктури в поєднанні із екологічним розвитком та енергетичним наповненням сакрального ландшафту.

Інтернаціоналізація [Internacionalizacija] – створення спільного наукового тезауруса, що можна розглядати як прояв глобалізації в науці (Див.: *номінація, ретермінологізація, часткова детермінологізація*).

Інфільтрація [Infiltracija] – багатокомпонентний, складний, цілеспрямований стратегічний процес впровадження в систему супротивника власної агентурної мережі з метою реалізації стратегічних інтересів суб'єкта сугестії.

Інформаційна безпека [Informacijsna bezpeka] – рівень управління загрозами та небезпеками національним інтересам людини, суспільства і держави в інформаційній сфері, за якого унеможливується завдання шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується, негативний інформаційний вплив; витік державної таємниці та службової інформації; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації, у тому числі шляхом проведення іноземними спецслужбами, окремими організаціями, групами, особами спеціальних інформаційних операцій та деструктивних інформаційних впливів, а також забезпечується своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам та національній безпеці України. Інформаційна безпека є складовою національної безпеки України.

Інформаційна безпека України [Informacijsna bezpeka Ukrainy] – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних, в тому числі спеціальних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації з обмеженим доступом, інформаційних та кібернетичних систем, в тому числі у космосі.

Інформаційна інфраструктура [Informacijsna infrastruktura] – 1. Сукупність інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, центрів радіомовлення і телебачення, інших центрів створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації незалежно від форми її подання, ліній зв'язку, систем і засобів захисту інформації, а також організаційних структур, які забезпечують їх функціонування згідно із чинним законодавством України. 2. Сукупність різноманітних інформаційних

(автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі даних, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування 3. Сукупність об'єктів інформатизації, що забезпечує доступ користувачів до інформаційних ресурсів. 4. Сукупність інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж, інформаційно-аналітичних центрів, інформаційних ресурсів, баз, банків даних і знань, інформаційних технологій, радіочастотного ресурсу, науково-дослідних установ з проблем інформатизації та інформаційної безпеки, структурних підрозділів з обслуговування технічних засобів інформатизації, систем і засобів захисту інформації, а також системи підготовки фахівців в інформаційній сфері (у тому числі у сфері інформатизації та інформаційної безпеки).

Інформаційна наратологія [Informacijna naratologija, termin V. A. Lipkana] – галузь наратології, специфічний метод стратегічних комунікацій, що вивчає оповідальні тексти в інформаційному просторі та їх вплив на свідомість людей, досліджує ґенезу, природу, форми і функціонування наративів, специфічні риси, притаманні наративам в інформаційній сфері, критерії, що дозволяють відрізнити наративи (наративи в блогосфері, наративи в медіасфері тощо), а також система правил, відповідно до яких наративи створюються, розвиваються і функціонують в інформаційній сфері. На відміну від досліджень, де вивчається конкретне значення тексту, предмет інформаційної наратології – фундаментальні принципи оповідання, що задають його здатність володіти знанням, впливати на свідомість людини. І. н. визначається крізь призму трьох основних підходів: 1) з позицій процесу, що здійснює оповідач; 2) з позицій об'єкта, тобто подій, про які йдеться; 3) із синтетичної позиції, що об'єднує попередні дві. В рамках інформаційної наратології досліджуються: а) практики композиції і репрезентації тексту у різних елементах стратегічних комунікацій: наратив для зони АТО, в Twitter, у Facebook, у візуальних соціальних медіа (Instagram, SlideShare, TikTok), в інших соціальних медіа, соціальних мережах на території противника, у сфері публічної дипломатії, у засобах масової інформації тощо. Таким чином майже для кожного компонента системи стратегічних комунікацій формується своя система наративів; б) способи, за допомогою яких різні види влади досягають шляхом наратива власної легітиматії; в) пам'ять та розуміння; г) умовності викладення для обґрунтування інформаційної природи повідомлень в інформаційному просторі (термін *Ліпкана В. А.*).

Інформаційний простір [Informacijnyj prostir] – інформаційне середовище, в якому відбуваються інформаційні процеси та інформаційні відносини щодо створення, зберігання, одержання, використання, поширення охорони та захисту інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів.

Інформаційні заходи оборони держави [Informacijni zahody oborony deržavy] – сукупність скоординованих дій, які готуються та здійснюються суб'єктами забезпечення національної безпеки і оборони України в мирний час, в особливий період, в умовах воєнного або надзвичайного стану щодо прогнозування та виявлення інформаційних загроз у воєнній сфері, запобігання, стримування та відсічі збройній агресії проти України, протидії інформаційним загрозам з боку держави-агресора, а також здійснення інших необхідних дій в інформаційному протиборстві.

Інфраструктура [Infrastruktura] – 1) сукупність галузей народного господарства, що забезпечують загальні умови ефективного функціонування держави, суспільства і конкретної людини в якості єдиного симбіотичного організму і створюють гарантовані умови до надання життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій; 2) багатомірне комунікаційне середовище, що оточує матеріальне виробництво (соціально-політичне, економічне), технологічне тощо). Розрізняють воєнну, виробничу, соціальну й інформаційну та кібернетичну, соціальну, транспортну, інженерну, безпекову тощо інфраструктуру; 3) базисна фізична структура суспільства або організації, комплекс виробничих і невиробничих галузей, які забезпечують умови відтворення та надання послуг технічного, технологічного, соціально-економічного, маркетингового, фінансового, юридичного, інформаційно-комунікативного, освітнього та іншого характеру; 4) комплекс пов'язаних між собою структур та галузей (виробничих або невиробничих), їх підприємств, установ та організацій, а також об'єктів (у т. ч. споруд, систем і служб, обладнання тощо), які забезпечують функціонування певної системи загалом.

Інфраструктура (критерії виділення видів) [Infrastruktura (kryterii vydilennja vydiv)] – ознаки, за якими формують перелік сфер інфраструктури, в яких реалізовується відповідна державна інфраструктурна політика. Виділяють такі критерії до формування видів інфраструктури: **1) за критерієм легітимациї в актах стратегічної правотворчості (Стратегіях): безпекова інфраструктура** – Стратегія національної безпеки України; **соціальна інфраструктура** – Стратегія людського розвитку; **військова інфраструктура** – Стратегія воєнної безпеки України; **цивільна інфраструктура** – Стратегія громадської безпеки та

цивільного захисту України; *інфраструктура всеохоплюючої оборони та оборонно-промислового комплексу* – Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України; *економічна інфраструктура* – Стратегія економічної безпеки України; *енергетична інфраструктура* – Стратегія енергетичної безпеки України; *екологічна інфраструктура* – Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; *інфраструктура біобезпеки* – Стратегія біобезпеки та біологічного захисту; *інформаційна інфраструктура* – Стратегія інформаційної безпеки України; *кібернетична інфраструктура* – Стратегія кібербезпеки України; *політична інфраструктура* – Стратегія зовнішньополітичної діяльності України; *інституційна інфраструктура* – Стратегія забезпечення державної безпеки України; *прикордонна інфраструктура* – Стратегія інтегрованого управління кордонами України; *продовольча інфраструктура* – Стратегія продовольчої безпеки України; *розвідувальна інфраструктура* – Національна розвідувальна програма України; **2) за критерієм відповідності сферам життєдіяльності**, визначеним у концептуальних НПА, що регулюють суспільні відносини у сферах реалізації державної політики і які є предметом відповідних стратегій саме в якості політико-безпекової практики найбільш важливі сфери життєдіяльності, визначені в безпековому законодавстві; **3) за критерієм прямого визначення видів інфраструктури у профільному Законі України „Про критичну інфраструктуру“**; **4) за критерієм відповідності національним інтересам**, визначеним та легітимованим у Законі України „Про національну безпеку України“, а також ключових НПА, що регулюють суспільні відносини у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики; **5) види інфраструктури, сформовані відповідно до КУпАП України**, в яких визначені найбільш важливі види суспільних відносин, які підлягають правовому захисту; **6) види інфраструктури, сформовані епістемологічною науковою спільнотою** як такі, де надають життєво важливі послуги і реалізуються життєво важливі / соціетальні функції держави.

Інфраструктура будинкової розподільної мережі [Infrastruktura budynkovoї rozpodilnoї mereži] – частина телекомунікаційної мережі доступу між кабельним вводом будинку та пунктами закінчення телекомунікаційної мережі, призначена для забезпечення споживачів телекомунікаційними послугами в окремих приміщеннях (квартирах) будинку, у тому числі доступу до Інтернету, що надається або може надаватися власником інфраструктури об'єкта доступу у користування замовнику на договірних засадах.

Інфраструктура воєнної організації [Infrastruktura vojennoї organizacії] – система стаціонарних об'єктів і допоміжних підсистем, що забезпечують функціонування складних систем військового призначення у мирний і воєнний час. Зазвичай, включає в себе пункти управління, позиції (ракетні, технічні тощо), аеродроми, пункти зв'язку, склади, військово-морські бази, полігони, об'єкти та мережі енергозабезпечення, системи трубопроводів, залізничні і шосейні дороги.

Інфраструктура впливу [Infrastruktura vplyvu] – сукупність галузей народного господарств, що забезпечують загальні умови ефективного функціонування держави, суспільства і конкретної людини в якості єдиного симбіотичного організму і створюють гарантовані умови до надання життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій; дія, спрямована на систему національної інфраструктури іншої країни / інший об'єкт / суб'єкт стратегічної інфраструктури з метою формування умов для їх переходу із одного стану до іншого та зміни їх якості у тому чи іншому напрямі, який є вигідний суб'єкту управління. Див.: *інфраструктурний вплив*.

Інфраструктура залізничного транспорту загального користування [Infrastruktura zaliznyčnogo transportu zagal'nogo korystuvannja] – технологічний комплекс, що включає залізничні колії загального користування, залізничні станції, пристрої електропостачання, мережі зв'язку, системи сигналізації, централізації і блокування, інформаційні комплекси і систему керування рухом та будівлі, споруди, пристрої й устаткування, що забезпечують функціонування єдиного комплексу перевезень залізничним транспортом загального користування.

Інфраструктура кабельної каналізації електрозв'язку [Infrastruktura kabelnoї kanalizacії elektrozv'jazku] – обладнання та споруди, призначені для прокладання, монтажу та експлуатаційного обслуговування кабелів телекомунікацій, що включають трубопроводи (канали кабельної каналізації), закладні та оглядові пристрої в колодязях, кабельних шафах, шахтах, колекторах, мостах, естакадах, тунелях, будівлях, а також приміщення для введення кабелів і розміщення лінійного обладнання, що надаються або можуть надаватися власником інфраструктури об'єкта доступу у користування замовнику на договірних засадах.

Інфраструктура об'єкта будівництва [Infrastruktura ob'jekta budivnytva] – будинки, у тому числі житлового фонду, будівлі, споруди будь-якого призначення,

опори зовнішнього освітлення, колектори, системи водопостачання та водовідведення, вертикальні труби-стояки, системи кабельних коробів, трубопроводів, лотоків, драбин, поверхові розподільні монтажні шафи систем зв'язку та сигналізації (окремі або суміщені з електрообладнанням) тощо, які надаються або можуть надаватися власником інфраструктури об'єкта доступу у користування замовнику на договірних засадах.

Інфраструктура об'єкта електроенергетики [Infrastruktura ob'jekta elektroenergetyky] – об'єкти електроенергетики, у тому числі опори ліній електропередачі, електричні підстанції тощо, придатні для надання власником інфраструктури об'єкта доступу у користування замовнику на договірних засадах.

Інфраструктура об'єкта транспорту [Infrastruktura ob'jekta transportu] – виробничо-технологічні комплекси і споруди авіаційного, автомобільного, залізничного, морського і річкового, трубопровідного транспорту, міського електротранспорту, що надаються або можуть надаватися власником інфраструктури об'єкта доступу у користування замовнику на договірних засадах.

Інфраструктура оптового продовольчого ринку [Infrastruktura Optovogo prodovol'choho rynku] – територія, на якій розміщується торговий центр з торговельним залом та мережею приміщень і споруд для доробки і забезпечення режимного зберігання продукції (сховища, склади, сортувально-пакувальні лінії, обладнання для охолодження продукції та спеціальний транспорт).

Інфраструктура оптового ринку сільськогосподарської продукції [Infrastruktura optovogo rynku silskogospodarskoї produkції] – система обслуговуючих структур, споруд, будівель, систем, мереж, ліній, служб, складських приміщень, сховищ, залів, площадок, павільйонів, обладнання, транспорту, під'їзних та внутрішніх шляхів, засобів зв'язку, що включені до проєкту (бізнес-плану) організації діяльності юридичної особи у статусі оптового ринку сільськогосподарської продукції.

Інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва [Infrastruktura pidtrymky malogo i serednego pidpryjemnytva] – підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки.

Інфраструктура пластового, скаутського руху [Infrastruktura plastovogo, skautskogo ruhu] – будівлі, споруди, інші приміщення, земельні ділянки, на яких вони розміщені, що використовуються пластовими, скаутськими громадськими об'єднаннями для здійснення статутної діяльності відповідно до закону.

Інфраструктура ринку зерна [Infrastruktura rynku zerna] – комплекс виробничих і невиробничих формувань, які забезпечують умови виробництва зерна, його заготівлі, зберігання, переробки, реалізації, страхування, кредитно-фінансові та інші послуги.

Інфраструктурна асиметрія [Infrastrukturna asimetrija] – стан відносин між суб'єктами реалізації ДІФСР різної величини, коли одна сторона за основними параметрами інфраструктурного потенціалу значно переважає іншу або, маючи перевагу в одних показниках, значно поступається в інших. Цим відношенням притаманні такі риси, як: дисбаланс, диспаритет, нерівноправність. Стратегія державної інфраструктурної політики виступає дієвим засобом урівноваження даних відносин і вектором досягнення інфраструктурного еквілібріуму, стану динамічної рівноваги в рамках інфраструктурного ландшафту.

Інфраструктурна війна [Infrastrukturna vijna] – 1. Суспільно-політичне явище; комплекс стратегій, окремих заходів і локальних операцій з гострою формою розв'язання стратегічних, політичних, соціальних, ідеологічних, інформаційних, інфраструктурних та інших суперечностей як усередині країни, так і між державами, націями із застосуванням будь-яких методів і засобів, стратегій інфраструктурного впливу. 2. Форма геостратегічного активного та відкритого протистояння між суб'єктами (державами, коаліціями держав, блоками, партіями, транснаціональними корпораціями тощо), що передбачає інфраструктурний вплив на всі елементи системи національної інфраструктури, в тому числі з використанням гібридних та асиметричних методів, засобів масової інформації, комп'ютерних мереж, іноземних агентів тощо з метою дестабілізації системи управління національною інфраструктурою, формуванням хибної та викривленої думки про зміст і спрямованість інфраструктурних стратегій та безпосередню діяльність суб'єктів із їх реалізації, формування відповідної суспільної думки, підриву засад інфраструктурної ідентичності через деморалізацію як усього суспільства, так і окремих його інституцій або зв'язків між ними. 3. Протистояння непримиренних сторін в межах інфраструктурного ландшафту в рамках реалізації геостратегій різних держав із використанням системи методів, засобів, ресурсів, в тому числі зброї для завдання максимальних втрат об'єктам стратегічної інфраструктури

супротивника та мінімізації особистих втрат в економічній, військовій, політичній, ідеологічній, інформаційній, транспортній, інфраструктурній та інших важливих сферах. 4. Цілеспрямовані дії для досягнення інфраструктурної переваги над противником шляхом завдання шкоди об'єктам стратегічної інфраструктури, інфраструктурному потенціалу в цілому, десакралізації інфраструктурного ландшафту противника з одночасним захистом власної системи національної інфраструктури. Нині інфраструктурні війни не визначені де-юре, однак де-факто інтенсивно та ефективно ведуться провідними країнами світу. 5. Планомірний інфраструктурний вплив на систему національної інфраструктури супротивника та нейтральних держав із метою формування сприятливого глобального середовища для проведення будь-яких політичних і геостратегічних операцій, що забезпечують максимальний контроль над об'єктами стратегічної інфраструктури і в цілому над інфраструктурним простором конкретної країни. 6. Комплексне спільне застосування сил і засобів інформаційної та збройної боротьби; комунікативна технологія впливу на систему національної інфраструктури супротивника з метою досягнення інфраструктурної переваги в інтересах реалізації національної геостратегії, в тому числі різноманітних інфраструктурних стратегій, при одночасному захисті власної системи національної інфраструктури і власних інфраструктурних інтересів. 7. Масоване протиборство у сфері інфраструктури, що організовується і проводиться державою або коаліцією держав проти іншої держави (коаліції) для досягнення рішучих політичних цілей, характерних для звичайної війни.

Інфраструктурна війна (максима) [Infrastrukturna vijna (maksyma), termin V. A. Lipkana] – руйнування системи управління інфраструктурою супротивника відкриває шлях до встановлення домінування над країною і позбавлення її політичної суб'єктності (термін *Ліпкана В. А.*).

Інфраструктурна війна (націобезпекознавчий підхід) [Infrastrukturna vijna (naciobezpekoznavčyj pidhid)] – політико-безпекове явище, специфічна форма прояву інфраструктурних відносин, у якій домінує збройна боротьба як продовження державної інфраструктурної політики, що підпорядковує своїм цілям усі сфери суспільного життя. Одним із завдань і.в. виступає обмеження та унеможливлення доступу до власних об'єктів стратегічної інфраструктури, природних ресурсів, а з іншого боку, – створення умов у тому числі за допомогою прямих силових заходів щодо встановлення контролю над природними ресурсами інших країн або використання природних ресурсів як фактор впливу на функціонування

об'єктів стратегічної інфраструктури іншої країни. І.в. виступає інструментом: 1) перемоги над ворогом / супротивником; 2) встановлення тотального контролю над інфраструктурним ландшафтом, що може містити знецінення, викривлення, крадіжку або знищення передусім об'єктів сакрального ландшафту; 3) утвердження власного суверенітету над чужим інфраструктурним комплексом, об'єктами стратегічної інфраструктури; 4) знищення інфраструктурної могутності; 5) позбавлення інфраструктурного суверенітету; 6) унеможливлення надання життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій, повноцінного відновлення після нанесення шкоди об'єктам стратегічної інфраструктури.

Інфраструктурна вразливість [Infrastrukturna vrazlyvist] – 1. Стан неефективності державної інфраструктурної політики, за якого існують чинники різної природи походження, які зумовлюють нездатність об'єктів стратегічної інфраструктури протистояти реалізації визначеної загрози чи сукупності загроз та небезпек. 2. Властивість об'єктів стратегічної інфраструктури піддаватися зовнішнім подразненням, які порушують здатність інституційної системи щодо реалізації життєво важливих функцій і наданні життєво важливих послуг для збереження інфраструктурного суверенітету. Високий рівень І.в. може призвести до *деінфраструктуризації*.

Інфраструктурна десуверенізація [Infrastrukturna desuverenizacija, termin V. A. Lipkana] – форма прояву геоекономічної експансії та ерозії державного суверенітету, процес позбавлення суверенного управління над об'єктами стратегічної інфраструктури. І. д. пов'язана із високим рівнем інфраструктурної вразливості і може призвести до втрати державою політичної суб'єктності. Див.: *інфраструктурний цинізм, деінфраструктуризація* (термін Липкана В. А.).

Інфраструктурна достатність [Infrastrukturna dostatnist] – 1) стан, що задовольняє мінімально необхідні потреби в реалізації життєво важливих функцій і наданні життєво важливих послуг для збереження інфраструктурного суверенітету; 2) рівень розвитку інфраструктурного потенціалу, сили засоби та ресурси, які за мінімальних витрат на їх утримання в мирний час здатні забезпечити стримування будь-якого супротивника від розв'язування інфраструктурної війни, а в разі її початку – застосувати весь інструментарій стратегічного управління системою національної інфраструктури у поєднанні із іншими національними системами безпеки та державними системами захисту в контексті творення геостратегії, в тому числі стратегічних комунікацій, з метою збереження інфраструктурно суверенітету та суттєвих важливих об'єктів стратегічної інфраструктури.

Інфраструктурна експансія [Infrastrukturna ekspansija] (лат. *expansio* – поширення, розширення) – 1. Розширення за межі початкових ареалів сфери панування, що здійснюється в інфраструктурному ландшафті за допомогою різноманітних методів, включаючи силові та гібридні. 2. Цілеспрямована діяльність для досягнення стратегічних інтересів методом безконфліктного проникнення в інфраструктурний ландшафт і систему управління об'єктами стратегічної інфраструктури з метою: поступової, непомітної для суспільства зміни структури системи інфраструктурних відносин за стратегічним сценарієм системи джерела експансії; витіснення національних операторів об'єктів стратегічної інфраструктури з національного ринку; унеможливлення проведення скринінгу прямих іноземних інвестицій в об'єкти стратегічної інфраструктури і, як наслідок, фактичний їх контроль іноземними агентами; призначення на посади в наглядових радах об'єктів стратегічної інфраструктури іноземців; збільшення рівня свого інфраструктурного впливу та присутності на об'єкти стратегічної інфраструктури; встановлення контролю, над функціонуванням об'єктів стратегічної інфраструктури, в тому числі через корумпованих чиновників державного апарату і агентів впливу; встановлення контролю над стратегічними інформаційними ресурсами, інформаційно-телекомунікаційною структурою і національними ЗМІ; нарощування присутності власних ЗМІ в інформаційній сфері об'єкта проникнення тощо; формування сталих умов для унеможливлення або ускладнення надання життєво важливих послуг і реалізації життєво важливих функцій; унеможливлення доступу до високотехнологічного виробництва, в тому числі розвиток космічної діяльності. І.е. є стратегією наступального характеру і часто призводить до інфраструктурної війни.

Інфраструктурна загроза [Infrastrukturna zagroza] – потенційно або реально негативні явища, тенденції і чинники інфраструктурного впливу на людину, суспільство і державу, що застосовуються в інфраструктурній сфері з метою унеможливлення чи ускладнення реалізації стратегічних національних інтересів та збереження національних цінностей України в рамках реалізації стратегії державної інфраструктурної політики і можуть прямо чи опосередковано завдати шкоди інтересам держави, її національній безпеці та обороні.

Інфраструктурна захищеність [Infrastrukturna zahyščeništ] – стан збереженості інфраструктурних ресурсів і безпеки законних прав і інтересів особи, суспільства та держави у сфері інфраструктури.

Інфраструктурна зброя [Infrastrukturna zbroja] – сукупність прийомів і способів, засобів і технологій інфраструктурного впливу на інфраструктуру ворожої держави, є засобом ведення інфраструктурної війни. І.з. може характеризуватися такими *показниками*: цілеспрямованість, вибірковість, розосередженість, масштабність впливу, досяжність, швидкість доставки, комплексність впливу на людей, технічні засоби і системи, можливість регулювання інфраструктурного впливу тощо. І. з. притаманні такі *особливості*: наступальний характер, універсальність, прихованість, багатоваріантність форм реалізації, псевдовибірковість, свобода просторово-часового маневру, економічність.

Інфраструктурна ідентичність [Infrastrukturna identyčnist, termin V. A. Lipkana] – ментальна модель, переконання, соціо-культурний конструкт, що формується стратегічними архітекторами, національною елітою, які дієво втілюються через реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики, що дозволяють їй носіям зараховувати, відчувати належність, суб'єктивно ототожнювати реалізацію власних стратегічних національних інтересів із ефективною системою національної інфраструктури, інфраструктурним ландшафтом, власного добробуту із наданням життєво важливих послуг державою, відчувати свою духовну причетність до сакрального ландшафту, вважати себе творцем інфраструктурних стратегій, архітектором стратегічного майбуття держави тощо. Практична реалізація і.і. відбувається безпосередньо через повсякденну трансляцію переконань та цінностей конкретної людини, соціальних груп у соціальній практиці під час реалізації інфраструктурних стратегій. Приймаючи переконання, цінності, припущення та суб'єктивні очікування в рамках розвитку, особиста ідентичність гармонізується з інфраструктурним ландшафтом, наповнює життєдайною енергією сакральний ландшафт, зміцнює засади пасіонарності титульної, історичної, автохтонної Української нації (термін *В. А. Ліпкана*).

Інфраструктурна інтрузія [Infrastrukturna intruzija, termin V. A. Lipkana] – форма прояву інфраструктурної експансії, свідомий цілеспрямований процес впливу на державну інфраструктурну політику, за якого формується некомфортний та нав'язливий, незручний стан управління об'єктами стратегічної інфраструктури, через який зменшується можливість якісного надання життєво важливих послуг та реалізації життєво важливих функцій. І.і. може стати причиною відсутності скринінгу прямих іноземних інвестицій в об'єкти стратегічної інфраструктури. Крайньою формою прояву і.і. є *інфраструктурна десуверенізація*, а також *деінфраструктуризація* (термін *В. А. Ліпкана*).

Інфраструктурна могутність [Infrastrukturna mogutnist] – наявність, ефективне функціонування, потужність та здатність реалізувати потенціал та можливості системи національної інфраструктури шляхом впровадження стратегії державної інфраструктурної політики, секторальних інфраструктурних стратегій. І. м. віддзеркалює не лише наявність певних ресурсів, а й фактичну здатність мобілізувати та реалізувати дані ресурси для досягнення певної мети. І. м. є кількісним виміром ефективності функціонування системи національної інфраструктури, показником того, в рамках яких інфраструктурних стратегій, якими силами, засобами та ресурсами володіє система національної інфраструктури і наскільки ефективно вона може їх застосувати в рамках інфраструктурних відносин з іншими суб'єктами. Див.: *інфраструктурний потенціал, інфраструктурна спроможність, готовність*.

Інфраструктурна незалежність [Infrastrukturna nezaležnist] – фактична і реальна здатність системи національної інфраструктури та всіх її компонентів самостійно, без зовнішньої допомоги повноцінно функціонувати та стабільно розвиватися, надаючи життєво важливі послуги та реалізуючи життєво важливі функції в рамках реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Інфраструктурна олігархія [Infrastrukturna oligarhija, termin V. A. Lipkana] – тип політичного та економічного панування над інфраструктурним потенціалом соціальної системи, за якого управління об'єктами стратегічної інфраструктури здійснюється невеликою, закритою, тісно згуртованою групою найбагатших і найвпливовіших осіб. *Риси І.о.*: фактичний контроль над об'єктами стратегічної інфраструктури; використання інфраструктурного потенціалу у власних інтересах, в тому числі політичних, а також для особистого збагачення. І.о. призводить до *інфраструктурної десоверенізації*. Для І.о. притаманний недемократичний спосіб набуття прав власності, а також контролю над об'єктами стратегічної інфраструктури (термін *V. A. Липкана*).

Інфраструктурна пасіонарність [Infrastrukturna pasionarnist, termin V. A. Lipkana] – внутрішня енергетика нації, енергетика об'єктів сакрального ландшафту, рушійна сила формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, секторальних інфраструктурних стратегій в контексті творення геостратегії сучасної Української держави (термін *V. A. Липкана*).

Інфраструктурна перевага [Infrastrukturna perevaga] – стан зверхності однієї держави / системи над іншою у сфері інфраструктури в будь-якому відношенні,

в тому числі стосовно окремих компонентів інфраструктурного потенціалу, одна з головних цілей реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, яка полягає в: 1) наявності політичної еліти, стратегічних архітекторів, які на підставі стратегічного мислення формують багатофакторну комплексну геостратегію, складовими якої виступають інфраструктурні стратегії; 2) у перевазі в оперативності та якості управління системою національної інфраструктури в цілому та інфраструктурним потенціалом, зокрема; 3) якості забезпечення процесів управління діями конкурента на власну користь; 4) здатності збирати, обробляти, розподіляти і використовувати на власну користь безперервний потік інформації про стан та умови функціонування системи національної інфраструктури, водночас перешкоджаючи супротивнику робити те саме; 5) здатності визначити та підтримувати такий темп модернізаційних реформ інфраструктурного комплексу, який перевершує будь-який можливий темп конкурента, дозволяючи домінувати увесь час її проведення, залишаючи за собою інфраструктурну першість і контроль над власним інфраструктурним потенціалом шляхом реалізації проактивної державної інфраструктурної політики. Див.: *інфраструктурне домінування*.

Інфраструктурна периферія [Infrastrukturna periferija] – частина інфраструктурного ландшафту, що не володіє самостійною геостратегічною суб'єктивністю / орієнтацією, не має складових сакрального ландшафту та інфраструктурної пасіонарності і є віддаленою від центру тотального поля, інфраструктурного центру, від імені якого ухвалюється і реалізується стратегія державної інфраструктурної політики. Див.: *тотальне поле*.

Інфраструктурна поразка [Infrastrukturna porazka] – неприйнятна шкода об'єктам стратегічної інфраструктури, завдана в результаті ведення інфраструктурної війни, яка через нівелювання стратегії державної інфраструктурної політики, унеможлиблює творення геостратегії, закладає стійкі підвалини для незалеження держави, втрати державності. Див.: *антонім: інфраструктурна перевага*.

Інфраструктурна спроможність [Infrastrukturna spromožnist] – здатність системи національної інфраструктури отримувати та використовувати в інфраструктурному середовищі / межах інфраструктурного ландшафту життєво важливі ресурси, необхідні для створення гарантованих і сприятливих умов реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Інфраструктурна стійкість [Infrastrukturna stijkiest] – здатність елементів системи національної інфраструктури і даної системи в цілому щодо збереження суттєво важливих параметрів функціонування та розвитку внаслідок дії чинників різної природи на різних рівнях.

Інфраструктурна стратегія [Infrastrukturna strategija] – складовий елемент стратегії державної інфраструктурної політики, науково обґрунтований комплексний концепт, який матеріалізується у вигляді відповідних нормативно-правових актів, ухвалених у встановленому порядку, із зазначенням довгострокових перспектив, цілей і завдань, котрими регулюються суспільні відносини у сфері розвитку і функціонування усіх видів інфраструктури, а також системи широкомасштабних заходів, реалізація яких забезпечує досягнення стратегічних цілей і завдань державної політики.

Інфраструктурна сфера [Infrastrukturna sfera] – (гр. *sphaire* – куля) органічно пов’язана між собою сукупність елементів системи національної інфраструктури, причин та умов, що детермінують її функціонування: 1) об’єкти стратегічної інфраструктури; 2) область, оточення, межі поширення, обстановка, середовище, в яких відбувається розвиток інфраструктурного ландшафту та його складових, творення інфраструктурного потенціалу; 3) суб’єктів, які відповідно до законодавства здійснюють реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики; 4) системи політико-правового регулювання суспільних інфраструктурних відносин. Див.: *сектор інфраструктури, інфраструктурне середовище, інфраструктурний ландшафт*.

Інфраструктурна шкода [Infrastrukturna škoda] – будь-яка негативна (небажана; така, що заважає задоволенню життєво важливих потреб, реалізації життєво важливих функцій, стратегічних національних інтересів, досягненню стратегічних цілей тощо) зміна режиму ефективності функціонування об’єкта стратегічної інфраструктури на будь-якому рівні, інфраструктурного потенціалу, ресурсів та/або системи засобів або її компонентів щодо підтримки належної діяльності об’єктів стратегічної інфраструктури або суб’єктів реалізації ДІФСР. З метою оцінки рівня завданої / прогнозованої інфраструктурної шкоди застосовують системи комплексних показників, що включають імовірність різних варіантів настання інформаційної шкоди та її величину. Остання визначається цінністю конкретного елемента системи національної інфраструктури.

К

Каскадний ефект [Kaskadnyj efekt] – рівень динаміки розвитку загроз, за якого надзвичайні чи кризові ситуації в одній сфері (сфері функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури та відповідних суб'єктів) спричиняють негативний вплив на інші галузі та сфери національної системи стратегічної інфраструктури. Див. *поліморфна модальність*.

Категоризація об'єктів стратегічної інфраструктури [Kategorizacija ob'jektiv strategičnoji infrastruktury (vydy)] – процедура визначення і віднесення об'єктів стратегічної інфраструктури відповідно до категорій, визначених профільним законом, рівня вимог щодо забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури відповідно до рівня їх важливості для забезпечення окремих життєво важливих функцій і потреб у межах сфер стратегічної інфраструктури. К.о.с.і. здійснюється *секторальними органами* у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури відповідно до компетенції та вимог інфраструктурного законодавства. Суб'єкти реалізації стратегії ДІФСП складають та ведуть відповідні переліки об'єктів стратегічної інфраструктури визначених категорій.

Категорії об'єктів стратегічної інфраструктури (види) [Kategorizacija ob'jektiv strategičnoji infrastruktury Kategoriji ob'jektiv strategičnoji infrastruktury (vydy)] – 1) *перша категорія* – особливо важливі (ключові) об'єкти, які мають загальнодержавне значення, чинять суттєвий вплив функціонування інших об'єктів стратегічної інфраструктури, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації національного значення; 2) *друга категорія* – життєво важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації регіонального значення; 3) *третья категорія* – важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації місцевого значення; 4) *четверта категорія* – необхідні об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації локального значення.

Категорія об'єкта стратегічної інфраструктури (поняття) [Kategorija ob'jekta strategičnoji infrastruktury (ponjattja)] – ступінь (відносний рівень, міра) важливості об'єкта стратегічної інфраструктури, класифікована (категоризована) залежно від ступеня його впливу на здійснення життєво важливих функцій та/або надання життєво важливих послуг. Визначається на основі

аналізу рівня негативного впливу, якого особа, суспільство, держава, інфраструктурний ландшафт, навколишнє природне середовище можуть зазнати внаслідок порушення або припинення функціонування об'єкта стратегічної інфраструктури відповідно до критеріїв, зазначених у відповідних нормативних документах.

Категорія ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання [Kategorija jadernyh ustanovok, jadernih materialiv, radioaktyvnyh vidhodiv, inšyh džerel ionizujučogo vuprominjuvannja] – показник рівня фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання залежно від їх потенційної небезпеки.

Кіберборотьба [Kiberborotba] – сукупність взаємоузгоджених за метою, завданнями, місцем та часом заходів визначених військ (сил), спрямованих на здобуття інформації про кіберінфраструктуру противника, її знищення всіма видами зброї або захоплення (виведення з ладу, отримання контролю), заподіяння їй шкоди шляхом здійснення кібердій, проведення кібероперацій та радіоелектронного подавлення, захист своєї кіберінфраструктури від кіберрозвідки та кібердій противника.

Кібервійська (завдання) [Kibervijska (zavdannja)] – 1) забезпечення безпеки стратегічної інформаційної інфраструктури, в тому числі від кібератак; 2) проведення превентивних наступальних операцій у кіберпросторі, що включає виведення з ладу об'єктів стратегічної інфраструктури противника шляхом руйнування інформаційних систем, які управляють такими об'єктами, а також встановлення контролю та управління ними, в тому числі над природними ресурсами, в інтересах Української держави.

Кібердії [Kiberdij] – організоване застосування визначених сил і засобів у межах операції сил оборони або окремо для здійснення впливу на кіберпростір противника або на захист власного кіберпростору.

Кібердорозвідка [Kiberdorozvidka] – діяльність щодо виявлення вразливостей програмного забезпечення, телекомунікаційного обладнання, автоматизованих систем управління силами, зброєю та/або технологічними процесами визначеної цілі (об'єкта кіберінфраструктури).

Кіберзагрози воєнного характеру [Kiberzagrozy vojennogo harakteru] – реальні та потенційні кіберзагрози національним інтересам у воєнній сфері.

Кіберзахист [Kiberzahyst] – сукупність організаційних, правових, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного та технічного захисту інформації, спрямованих на запобігання кіберінцидентам, виявлення та захист від кібератак, ліквідацію їх наслідків, відновлення сталості і надійності функціонування комунікаційних, технологічних систем

Кіберзброя [Kiberzbroja] – кіберзасіб ведення війни, в тому числі інфраструктурної, який за конструкцією, поточним або передбачуваним використанням становить загрозу для життя і здоров'я людей, здатен до виведення з ладу або порушення функціонування, пошкодження чи знищення об'єктів стратегічної інфраструктури всіх категорій та призводить до наслідків, які кваліфікуються як кібератака.

Кіберінфраструктура [Kiberinfrastruktura] – сукупність сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та електронних комунікацій з використанням Інтернету та/або інших електронних комунікаційних мереж, які створюють можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин у кіберпросторі та/або через кіберпростір.

Кіберпростір [Kiberprostir] – сфера формування та функціонування кібернетичної інфраструктури, один із сучасних театрів воєнних дій і реалізації геостратегії. Посилення конвергенції з технологіями штучного інтелекту призводить до зростання впливу на функціонування структур управління як національних, так і транснаціональних, формуючи нову безпекову ситуацію, змінюючи зміст інфраструктурного ландшафту. Між світовими центрами сили відбувається поділ сфер впливу у кіберпросторі, посилюється їх прагнення за рахунок такого поділу забезпечити реалізацію власних геополітичних інтересів і встановити контроль на кібернетичною інфраструктурою супротивника, тим самим сформувавши засади для інфраструктурного дисбалансу.

Кіберстійкість [Kiberstijkist] – здатність швидко адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх загроз у кіберпросторі, підтримувати та відновлювати стале функціонування національної інформаційної інфраструктури, насамперед об'єктів стратегічної інформаційної інфраструктури (кіберстійкість).

Ключове повідомлення [Ključove povidmlennja] – невелике за розміром твердження, організована сукупність смислів (знань, інформації), що готується і розповсюджується суб'єктом публічного управління з метою надання переконливих аргументів представникам цільових аудиторій для спонукання до здійснення певних дій (або демонстрації певної поведінки) згідно з його стратегічними цілями.

Ключові цінності [Ključovi cinnosti] (англ. *core values*) – найбільш значущі цінності, які визначають напрями розвитку держави і легітимуються в рамках державної політики.

Комплаєнс [Komplajens] – процес неухильного та усвідомленого дотримання вимог законодавства та внутрішніх процедур, змістом якого є знання, розуміння та чітке дотримання всіх вимог законодавства України, нормативів, положень і правил, внутрішніх політик, стандартів та кодексів із питань діяльності суб'єкта. К. також включає комплекс ініціатив, спрямований на попередження дій співробітників, що суперечать закону і впровадження корпоративної бізнес-етики, заснованої на дотриманні закону.

Комплаєнс інфраструктурний [Komplajens infrastrukturnyj] – Див.: *інфраструктурний комплаєнс*.

Комунікаційна стратегія [Komunikacijna strategija] – плани дій, реалізація яких повинна здійснюватися за допомогою каналів та інструментів комунікацій, документ, який описує комунікаційний супровід основної стратегії розвитку (національної, територіальної, галузевої, організаційної) та складається з 5 етапів: аналіз (ситуації, аудиторії, комунікації, поведінки); стратегічний дизайн (комунікаційні цілі, комунікаційні канали, план реалізації моніторингу та оцінки); розробка і тестування (визначення наративу, повідомлень і пре-тестування); впровадження і моніторинг (розбудова потенціалу); оцінка і планування наступного етапу.

Комунікаційний проєкт у публічному управлінні [Komunikacijnyj projekt u publicnomu upravlinni] – спланована система дій в інформаційно-комунікаційному просторі суб'єкта публічного управління, спрямована на досягнення визначених стратегічних цілей; технологія побудови взаємовідносин влади з громадськістю, що передбачає використання ресурсів (фінансових, матеріальних та людських) для досягнення мети й отримання запланованого результату у визначені терміни із залученням громадськості до процесів управління.

Контррозвідувальний режим [Kontrozviduvalnyj režym] – система передбачених законодавством сукупних контррозвідувальних, розвідувальних, режимних та адміністративно-правових заходів, що спрямовані на забезпечення державної безпеки та захист національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз, сприяють протидії розвідувальній, підривній, диверсійній, терористичній та іншій діяльності суб'єктів розвідувально-підривної діяльності, а також усуненню передумов для її здійснення та локалізації можливих негативних наслідків.

Концептосфера [Konceptosfera] – постійно оновлюваний результат пізнання й систематизації наявних науково підтверджених відомостей у певній галузі знань з проєкцією на теорію і практику діяльності.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (макро-модель) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky (makromodel)] – об'єднана спільним змістом система понять та категорій, які описують на засадах методології політології, національнознавства, теорії права та міждисциплінарного підходу феномен інфраструктурної політики. Подана модель є базовою, в рамках якої наголошується на важливості та комплексності розглядуваної проблематики, а також термінологічного апарату концептосфери, за допомогою якого можна як ефективно досліджувати те, що вже існує, так і за допомогою методології науки та наявних понять, користуючись міждисциплінарним підходом, формувати обрії нових знань про теорію інфраструктурної політики і стратегію як дієвий та ефективний інструмент творення геостратегії сучасної України. Вона складається з наступних блоків категорій: онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, деонтологічні, феноменологічні, праксеологічні.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (онтологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky (ontologični kategorii)] – відображають буттєві і смислові підстави юридичного та політичного рішення; характеризують основні види та області буття, через виділення фундаментальних об'єктів (речі, властивості та відношення), а також засоби їхнього існування та детермінації (випадковість, необхідність, можливість, причинність, субстанційність). До таких категорій належать: суть відносин, інфраструктурний простір, час реалізації стратегії, рух розвитку об'єктів стратегічної інфраструктури, стратегія розвитку національної системи інфраструктури, моделі єдності інфраструктурних стратегій, логіка речей, дух стратегії, інфраструктурна свобода, інфраструктурна свідомість, єдність просторово-часових інфраструктурних відносин, сакральний ландшафт (сакральні точки простору – священні місця, а в часовому відношенні – сакральні точки часу – священні дні та свята), просторова стратегія тощо), засади геостратегії, засадничі принципи інфраструктурної політики.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (гносеологічні / епістемологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky (gnoseologični / epistemologični kategorii)] – виражають безпосередню достовірність певних фактів чи положень. До таких

категорій включають: явно, очевидно, відповідає здоровому глузду, чесність, правдивість, обов'язковість, справжність, щирість, вірність, відданість, надійність, благочливість, доброзичливість, неспричинення шкоди об'єктам стратегічної інфраструктури, благодійність у сфері інфраструктурної політики, стратегічна совісність, стратегічне сумління, порядність у сфері інфраструктурних відносин, вдячність за справедливу інфраструктурну політику, інфраструктурна відповідальність, стратегічна справедливість, терпимість, співробітництво у сфері реалізації стратегії ДІФСР, кооперація у сфері реалізації стратегії ДІФСР тощо).

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (аксіологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastruktornoj polityky (aksiologični kategorii)] – відображають ціннісне ставлення людини / суспільства / держави до реалізації як власної, так і чужої стратегії державної інфраструктурної політики; темпоральний належать: цінність інфраструктурного потенціалу, цінність інфраструктурної могутності, цінність стратегічного мислення, цінність інфраструктурного суверенітету, цінність ефективної безпекоінфраструктурної політики, ціннісні інфраструктурні стратегії, оцінка стратегії ДІФСР, оцінка стратегічних прогнозно-індикативних моделей, ціннісні орієнтації стратегії ДІФСР, політичні цінності, безпекові цінності, правові цінності, цінність об'єктів стратегічної інфраструктури, цінність стратегічного розвитку, стратегічна значимість, інфраструктура як конституційна цінність, стратегія як цінність.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (деонтологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastruktornoj polityky (deontologični kategorii)] – вказують на необхідність звернення до деяких ціннісно нормативних зразків, описують проблеми обов'язку, моральних вимог і нормативів. До них належать: справедливий, належний, гідний, стратегічна культура, стратегічна деформація, інфраструктурна деонтологія, безпекова деонтологія, моральні вимоги до інфраструктурної політики, честь, гідність, репутація, відповідальність, совість, справедливість, обов'язок тощо.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (феноменологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastruktornoj polityky (fenomenologični kategorii)] – поняття, вказівники, індекси та індикатори, що зорієнтовують феноменологію щодо горизонту життєвого світу, який виступає у вигляді рамкової опори і вказує на ґенезу опорної ключової стратегічної ідеї, зміст якої полягає у служінні істині, антропологічній установці політичних суб'єктів та етичного ідеалу. До них можна зарахувати: горизонт життєвого світу,

інфраструктурний ландшафт, трансцендентальну основу стратегії, екзистенційну феноменологію, невід'ємне право людини на реалізацію життєво важливих потреб.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (праксеологічні категорії) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky (prakseologični kategorii)] – описують ефективність реалізації стратегій у різних напрямках державної політики в цілому в контексті творення геостратегії сучасної України, зокрема у сфері державної інфраструктурної політики. До таких категорій належать: політико-безпекова діяльність, стратегія як ефективна діяльність, ефективність стратегії, діяльність суб'єктів інфраструктурної політики, діяльність політичних інститутів, детермінізм, екзистенціали стратегії ДІФСП, суб'єкти та об'єкти стратегії ДІФСП, поведінка, практика реалізації стратегії, праця, стратегія як творчість, стратегія як перетворювальна діяльність, пізнавальна діяльність, ціннісно-орієнтаційна діяльність, комунікативна діяльність, агент дії, виріб праці, елементарна дія, знаряддя та засоби реалізації стратегії ДІФСП, продукт стратегії, стратегія як комплекс складних дій, методи стратегії як політико-безпекової практики; акорд дій, полоса дій, переплетення дій, складна дія замкненого циклу, складна дія відкритого циклу, ефективність міжнародних принципів і імперативних норм при реалізації стратегії ДІФСП, тобто тих елементів, які мають об'єктивну природу і не залежать від волі окремих держав.

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (функції) [Konceptosfera strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky (funkcii)] – 1) *онтологічна* – відображення фундаментальних проблем буття й розвитку суцього; 2) *гносеологічна* – пізнавальна; 3) *номінативна* – закріплення назв понять; 4) *накопичувальна* – збереження й приростання наукових здобутків; 5) *інструментально-технологічна* оптимізація процесів пізнання й систематизації знань; 6) *евристична* – отримання принципово нових знань; 7) *експертно-оцінна* – критичне осмислення нового, ревізія усталеного; 8) *регуляторно-управлінська* – прикладне використання апарату науки у правотворчій і правозастосовній діяльності).

Концептуальні принципи стратегії державної інфраструктурної політики [Konceptualni pryncypu strategii deržavnoi infrastrukturnoi polityky] – лаконічно сформульовані засади, що водночас слугують як підґрунтям, так і орієнтиром для правового регулювання управлінської діяльності у сфері формування

та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики. До них включають такі групи принципів: методологічні (загальнонаукові), правничі, безпекові, економічні, політичні, управлінські, структурно-функціональні, інформаційно-комунікаційні, етичні, екологічні, програмно-технічні, комплексні.

Концепція забезпечення національної системи стійкості [Konceptija zabezpečennja nacionalnoї systemy stijkosti] – стратегічний нормативний акт, який визначає мету, основні принципи, напрями, механізми і строки запровадження та функціонування національної системи стійкості, спрямованої на забезпечення здатності держави і суспільства своєчасно ідентифікувати загрози, виявляти вразливості та оцінювати ризики національній безпеці, запобігати або мінімізувати їх негативні впливи, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після виникнення загроз або настання надзвичайних та кризових ситуацій усіх видів, в усіх видах просторів, включаючи загрози гібридного та асиметричного типу, але не обмежуючись ними.

Концепція забезпечення національної системи стійкості (очікувані результати реалізації) [Konceptija zabezpečennja nacionalnoї systemy stijkosti (očikuvani rezultaty realizacii)] – впровадження національної системи стійкості; запровадження ризик орієнтованого підходу в системі стратегічного аналізу і планування; забезпечення належного рівня готовності держави і суспільства до реагування на загрози національній безпеці, надзвичайні та кризові ситуації різного походження на будь-яких етапах; налагодження ефективної взаємодії між усіма суб'єктами забезпечення національної стійкості; підвищення ефективності кризового менеджменту держави; зниження людських, матеріальних і фінансових втрат внаслідок виникнення загроз, настання кризових ситуацій усіх видів; консолідація суспільства, підвищення рівня довіри до влади; укріплення потенціалу територіальних громад, розвитку місцевого самоврядування у контексті запобігання і протидії загрозам, надзвичайним та кризовим ситуаціям; економія ресурсів завдяки їх ефективному використанню; розвиток міжнародного співробітництва та обміну досвідом у сфері розбудови національної системи стійкості та інтеграції України до системи євроатлантичної безпеки.

Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (мета) [Konceptija stvorennya deržavnoї systemy zahystu krytyčnoї infrastruktury (meta)] – визначення основних напрямів, механізмів і строків комплексного правового врегулювання питання захисту критичної інфраструктури та створення системи державного управління у сфері захисту критичної

інфраструктури. створення державної системи захисту критичної інфраструктури спрямоване на забезпечення стійкості критичної інфраструктури до загроз усіх видів, включаючи загрози природного і техногенного характеру, загрози, спричинені протиправними діями, та інші загрози (*нормативне визначення*).

Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (принципи) [Konceptija stvorennja deržavnoї systemy zahystu krytyčnoї infrastruktury (pryncypu)] – взаємодія суб'єктів державної системи захисту критичної інфраструктури; підвищення рівня власних спроможностей громадян, суб'єктів господарювання, установ та організацій, уразливих до припинення або погіршення функціонування критичної інфраструктури; будівництво та експлуатація об'єктів критичної інфраструктури з дотриманням вимог (інженерно-технічних, організаційних, експлуатаційних тощо) стосовно їх стійкого функціонування у різних режимах; обмін інформацією між суб'єктами державної системи захисту критичної інфраструктури про загрози критичній інфраструктурі; здійснення державно-приватного партнерства у сфері захисту критичної інфраструктури; сприяння міжнародному співробітництву у сфері захисту критичної інфраструктури з урахуванням глобальних та регіональних безпекових процесів; розроблення та удосконалення законодавства у сфері захисту критичної інфраструктури з урахуванням норм і стандартів НАТО, а також положень річних національних програм під егідою комісії Україна – НАТО на відповідні роки (*нормативне визначення*).

Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (напрями реалізації) [Konceptija stvorennja deržavnoї systemy zahystu krytyčnoї infrastruktury (naprjamy realizacії)] – створення державної системи захисту критичної інфраструктури, здатної забезпечувати належний рівень захисту від усіх видів загроз; вироблення механізмів ефективного реагування у разі виникнення кризових ситуацій та ліквідації їх наслідків, а також швидкого відновлення функціонування об'єктів критичної інфраструктури; налагодження ефективної взаємодії між усіма суб'єктами державної системи захисту критичної інфраструктури за активної підтримки суспільства, місцевих громад, засобів масової інформації та недержавних дослідних інституцій, що вивчають проблеми безпеки та оборони; гармонізація законодавства України у сфері захисту критичної інфраструктури із законодавством ЄС; міжнародне співробітництво у сфері захисту критичної інфраструктури та інтеграції України до міжнародних систем захисту критичної інфраструктури (*нормативне визначення*).

Космічна інфраструктура (напрями розвитку) [Kosmična infrastruktura (naprjamy rozvytku)] – 1) розвиток космосу, космічної діяльності, космічних технологій та послуг, а в цілому – космічної інфраструктури; 2) розвиток космічної інфраструктурної спроможності та потенціалу для будови космопортів як на Землі, так і на інших планетах, зокрема і розбудови позаземних поселень; 3) розвиток технологій дослідження та освоєння дальнього космосу; 4) розбудова космічного Інтернету; 5) формування інституційних спроможностей щодо реалізації державою космічної функції; 6) формування космічних військ із відповідним космічним командуванням та космічною інфраструктурою; 7) формування стратегічної космічної автономії; 7) розвиток космічного туризму та космічної комерції; 8) ефективний розвиток відновленого Центру управління польотами; 9) залучення приватних інвестицій з урахуванням скринінгу прямих іноземних інвестицій; 10) контррозвідувальне забезпечення стратегії ДІФСР у сфері інфраструктури, в тому числі об'єктів космічної інфраструктури, космопортів з метою реалізації стратегічних національних інтересів у космічному просторі, включаючи протидію промислового шпіонажу з боку будь-яких країн; 11) стратегічне планування науково-дослідних і конструкторських робіт у цій галузі, планування їх проведення на інших планетах; 12) застосування комплексного інструментарію стратегічних комунікацій для реалізації в повному обсязі державної інфраструктурної політики у сфері космосу; 13) освоєння та впровадження нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки, систем зв'язку та мереж.

Космічна інфраструктура (необхідність уконституювання) [Kosmična infrastruktura (neobhidnist ukonstytujuvannja)] – 1) потужний елемент національної інфраструктури України; 2) мілітаризація космосу впливає на мілітаризацію космічної інфраструктури і, відповідно, на мілітаризацію інфраструктурних відносин, що має знайти адекватне відображення у нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини у сферах національної безпеки та інфраструктури; 3) впливає на всі об'єкти інфраструктури в усіх просторах: на Землі, у повітрі, на воді та в кіберпросторі; 4) Україна має розвивати власну космічну інфраструктуру, реалізовувати власний космічний потенціал, має запускати на орбіту власні супутники, створити потужну космічну інфраструктуру, бути учасником вигідних для України міжнародних космічних проєктів, в тому числі з поселення на Місяці та Марсі, інших космічних тілах; 5) для реалізації поставлених завдань постає актуальна і нагальна потреба у розробленні відповідних напрямів

державної політики у цій сфері і адекватних напрямів їх адміністративно-правового забезпечення.

Космічна інфраструктура України (потенціал) [Kosmična infrastruktura Ukraїny (potencjal)] – 1. Одна з небагатьох країн світу, яка має замкнений цикл ракетобудування, починаючи з ракетного палива, закінчуючи готовими корпусами, ракетами-носіями і космічними апаратами. Левова частка створення космічного устаткування припадає на державні підприємства, які підпорядковуються спеціальному уповноваженому органу – Державному космічному агентству України. 2. Україна має дуже потужний потенціал, доведений десятиліттями створення ракетної техніки. Україна має суттєві напрацювання. Зокрема, у КБ „Південне” є концепти, здатні допомогти побудові Місячного поселення, створенню відповідних енергосистем та систем життєдіяльності, подачі кисню, космічного Інтернету тощо. 3. Україна є учасником міжнародного проекту польотів до Марсу і Місяця „Артеміда”.

Кризова ситуація [Kryzova sytuacija] – 1. Стан, що характеризується крайнім загостренням протиріч, значною дестабілізацією становища в будь-якій сфері діяльності, регіоні, державі, у тому числі значним порушенням умов функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави та потребує вжиття комплексу заходів для стабілізації ситуації та відновлення якості життя населення, умов функціонування суспільства і держави на рівні, не нижчому за докризовий. Однією з передумов розвитку кризової ситуації може бути виникнення надзвичайної ситуації. 2. Ситуація, що склалася на елементі об'єкта стратегічної інфраструктури або у взаємопов'язаних сферах внаслідок настання події, яка призвела до порушення або загрози порушення штатного режиму функціонування об'єкта стратегічної інфраструктури чи окремого її об'єкта або суб'єкта, для реагування на яку та/або відновлення до штатного режиму необхідне залучення додаткових зовнішніх сил, засобів і ресурсів.

Кризові комунікації [Kryzovi komunikacii] – комплекс заходів, що реалізуються державними органами України у кризовій ситуації, і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються кризової ситуації і ефективного управління нею.

Критерії віднесення до об'єктів стратегічної інфраструктури [Kryterii vidnesennja do ob'ektiv strategičnoї infrastruktury] – сукупність ознак, узятих для оцінювання об'єкта стратегічної інфраструктури. Характеристика

критеріїв: 1) визначають їх важливість для *реалізації життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг*; 2) свідчать про існування потенційних та реальних загроз та небезпек для них; 3) фіксують можливість виникнення кризових ситуацій через несанкціоноване втручання в їх функціонування, припинення функціонування, сукупність техногенних соціальних, природних та антропогенних факторів, тривалість робіт для усунення таких наслідків, адаптацію та повне відновлення штатного режиму ефективного функціонування.

Критика [Krytyka] – 1. Розгляд і оцінка когось, чогось із метою виявлення та усунення вад, хиб. 2. Вказівка на вади, хиби. 3. Негативне судження про щось.

Критична інфраструктура [Kryučna infrastruktura] – невідповідний нормам лексики української мови, некоректний, невірний, абсурдний та недоцільний для використання у державній політиці і легітимачії у правотворчості оціночний термін з негативною конотацією, яким неправильно позначаються об'єкти національної системи інфраструктури. Пряме значення даного терміна: небезпечна, складна, така, що перебуває в катастрофічному стані, тож подальше її використання в даному стані матиме драматичні наслідки та може спричинити загострення соціально-політичної обстановки. Із позицій лексикографії та мовознавства, поза контекстом туманних уявлень про існування тих чи інших нюансів слова, міфічне семантичне забарвлення, мультиплікативність конотацій, констатую: **інфраструктура не може бути критичною.**

Критичне навантаження [Kryučne navantažennja] – нормативно визначена кількісна оцінка впливу одного чи кількох забруднювачів, нижче якої, згідно із сучасним рівнем знань, не виникає істотних шкідливих наслідків для конкретних чутливих елементів навколишнього середовища.

Критичне порушення [Kryučne porušennja] – порушення вимог належної виробничої практики, що призводить до виробництва лікарського засобу, небезпечного для життя людини, або до високого ризику виробництва такого лікарського засобу.

Критичний [Kryučnyj] – термін, що пояснюється через відношення до критики: 1) який містить критику; який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь; 2) який здатний виявляти та оцінювати позитивне й негативне в кому-, чому-небудь; вимогливий; 3) який перебуває у стані кризи, переломний; 4) винятково складний, тяжкий, небезпечний, скрутний; 5) означає ситуацію або проблему, яка може стати катастрофічною у точці кризи

(Оксфордський тлумачний словник). Семантична валентність терміна „критичний” характеризує не стільки сам об’єкт, скільки описує *властивість стану* даного об’єкта. Вживання слова „критичний” має негативне забарвлення, формує деструктивне ставлення як до самих об’єктів, так і до діяльності в цілому, в тому числі і з реалізації стратегії державної інфраструктурної політики. Синоніми: *запитливий (погляд); аналітичний (розум); трудний, переломний (вік); тяжкий, скрутний, складний, небезпечний (стан)*.

Критичний рівень [Круту́сн҃ј рівен] – нормативно визначений рівень, встановлений на основі наукових знань, при перевищенні якого можуть виникати прямі несприятливі впливи на деякі об’єкти навколишнього природного середовища, як наприклад, дерева, інші рослини чи природні екосистеми, але не на людину.

Культура безпеки [Kultura bezpeky] – характеристика діяльності суб’єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики та поведінки окремих посадових осіб, а також приватних осіб, в тому числі операторів ОСІ, яка свідчить, що рівню безпеки всіх складових системи національної інфраструктури приділяється увага з урахуванням значущості заходів, відповідної стратегії державної політики в контексті творення геостратегії сучасної України.

Л

Ландшафт [Landšaft] (від нім. *Landschaft*) – 1) цілісний складний природно-територіальний (географічний) комплекс, який є результатом дії та взаємодії природних та/або антропогенних факторів та складається із взаємодіючих природних або природних та антропогенних компонентів і комплексів більш низького таксономічного рангу; 2) загальний вигляд місцевості; пейзаж; 3) малюнок, картина, що відображає природу, те саме, що й пейзаж, зображення сільської місцевості; 4) частина земної поверхні з певним сполученням рельєфу, клімату, ґрунтів, рослинного і тваринного світу. Виділяють природний, рекреаційний, інфраструктурний, сакральний, антропогенний, геополітичний, геостратегічний, економічний ландшафт, ландшафт душі людської.

Ландшафт антропогенний [Landšaft antropogennyj] – 1) місцевість, змінена діяльністю людини в процесі виконання нею соціально-економічних функцій та використання певних технологій природокористування. Антропогенний ландшафт – наслідок антропогенних змін ландшафтів; 2) ландшафт, що складається

із взаємодіючих природних та антропогенних компонентів, і формується під впливом діяльності людини та природних процесів. Л.а. чинять суттєвий вплив на ефективне функціонування інфраструктури, так само як і навпаки: непродумана архітектура національної системи інфраструктури знищує природні ландшафти та призводить до їх деградації.

Ландшафт антропогенний (складові компоненти) [Landšaft antropogennyj (skladovi komponenty)] – 1) ноосфера; 2) гуманітарна аура нації; 3) сакральний ландшафт.

Ландшафт географічний [Landšaft geografičnyj] – ділянка або комплекс ділянок географічної оболонки Землі, обмежений природними кордонами, в межах якого (яких) гірські породи, рельєф, клімат, води, ґрунти, рослинний та тваринний світ утворюють взаємопов'язану і взаємообумовлену єдність.

Ландшафт елементи [Landšaft elementy] – найпростіші частини компонентів ландшафту.

Ландшафт заповідний [Landšaft zapovidnyj] – ландшафт, в якому в установленому законом порядку повністю виключена або обмежена господарська діяльність.

Ландшафт інфраструктурний [Landšaft infrastruktornyj] – 1) інфраструктурний територіальний комплекс, що історично відокремився від інших територіальних комплексів, має притаманне лише йому сполучення інфраструктури та системи управління нею, зумовлений єдністю природних, техногенних та антропогенних компонентів, які поєднані між собою в органічному взаємозв'язку рельєфом, водними ресурсами, флорою і фауною і який цим самим визначає інфраструктурні можливості та потенціал відповідного регіону (соціальної системи), зумовлює тип розвитку соціальної системи, її місце в цивілізаційних змінах та світовому укладі, характер здійснення інфраструктурної політики; 2) просторове відображення накопиченої еволюції знань, умінь та навичок, компетенцій щодо ефективного управління інфраструктурним комплексом як системою в певному ареалі, своєрідна проєкція ефективності інтегрального поєднання рівня інфраструктури, природного і сакрального ландшафтів функціонування даної інфраструктури як єдиного цілого; 3) сфера інфраструктурних відносин, що включає матеріальну єдність природних, техногенних та антропогенних компонентів. Інфраструктурний ландшафт формується в результаті свідомої, цілеспрямованої діяльності людини для задоволення її життєво важливих потреб і реалізації життєво важливих функцій. Поняття Л. і. уможливорює реконструювати

та реконцептуалізувати алгоритм самовизначення та самоідентифікації певної спільноти та належних до неї не лише її власних об'єктів інфраструктури, а й тих, якими вона потенційно може здійснювати ефективне управління з метою реалізації власних інтересів і життєво важливих функцій.

Ландшафт інфраструктурний (інформаційно-аксіологічний підхід) [Landšaft infrastrukturnyj (informacijno-aksiologičnyj pidhid)] – ландшафт, у формуванні якого значну роль відіграють духовні та інтелектуальні цінності, що передаються з покоління в покоління і які, своєю чергою, відчують на собі вплив інфраструктурних (матеріальних) компонентів ландшафту. Так, прикладом, інтелектуальні цінності, інформаційно-правові чинники соціогенної природи жителів Демократичної Республіки Конго і Сінгапуру суттєво різняться, оскільки держави існують в різних типах цивілізаційного укладу, суттєво різних рівнях стратегічного виміру існування та потенціалів розвитку і відповідно на різних інфраструктурних рівнях розвитку соціальної системи. Пізнання та множення інфраструктурного ландшафту відбуватиметься, виходячи з тих початкових позицій, в яких виховувалась молодь і які вона готова сприймати як такі, що можуть задовольнити життєво важливі інтереси за допомогою наявності достатніх інструментів для реалізації життєво важливих функцій.

Ландшафт інфраструктурний (натуралістичні позиції) [Landšaft infrastrukturnyj (naturalistyčni pozyciji)] – пояснюють умови формування та його розвитку через пріоритет природних чинників державної інфраструктурної політики: природне середовище, географічне розташування України, біорізноманіття, рівень природних ресурсів, їх кількість та якість, стратегічні можливості щодо видобутку рідкоземельних металів, пасіонарність титульного етносу та об'єктів сакрального ландшафту, біологічні дані індивідів, психологічні якості, рівень людського розвитку.

Ландшафт інфраструктурний (необхідність уведення нового поняття) [Landšaft infrastrukturnyj (neobhidnist uvedennja novogo ponjattja)] – доцільність уведення в науковий обіг поняття „інфраструктурний ландшафт” полягає в можливості правильного опису тих зв'язків, які в певному історичному (окультуреному) просторі єднають визначену спільноту людей із інфраструктурою, яка забезпечує реалізацію її життєво важливих інтересів із виробленим і згенерованим цією соціальною системою інфраструктурним потенціалом та ефективно функціонуючим інфраструктурним середовищем власного розвитку.

Ландшафт інфраструктурний (передумови формування та розвитку) [Landšaft infrastrukturnyj (peredumovy formuvannja ta rozvytku)] – 1) *на мікрорівні* – створення нової культури ставлення до розвитку інфраструктурного ландшафту як інтегрального виразу життєво важливих потреб соціальної системи і здатностей реалізації життєво важливих функцій і збереження природи; 2) *на мезорівні* – формування загальнонаціональної мети розвитку національної інфраструктури як в рамках національного територіального комплексу, так і за його межами; 3) *на макрорівні* – формування загальноцивілізаційних інтегральних засад розвитку інфраструктурних комплексів відповідно до балансу національних інтересів збереження природи, яке виключає можливість потрапляння під загрозу існування прийдешніх поколінь, а також їх здатність задовольняти власні життєво важливі потреби та реалізовувати життєво важливі функції.

Ландшафт інфраструктурний (політологічна концепція) [Landšaft infrastrukturnyj (politologična koncepcija)] – поняття Л. і. охоплює організаційну, регулятивну і контрольну сфери функціонування суспільства, в межах яких здійснюється соціальна діяльність, спрямована на досягнення, утримання і реалізацію влади індивідами і соціальними групами над власним інфраструктурним потенціалом задля реалізації як власних потреб, так і соціально значущих цілей. За Платоном та Аристотелем метою управління інфраструктурним ландшафтом виступає досягнення стійкості функціонування системи національної інфраструктури, що сприятиме соціальному порядку і справедливому використанню інфраструктурного потенціалу для реалізації стратегічних національних цінностей. Розроблення власної геостратегії Української держави унеможливить використовувати ДІФСР в якості засобу досягнення егоїстичних цілей, коли мета виправдовує засоби її досягнення. Існування геостратегії, в тому числі стратегії розвитку державної інфраструктурної політики, формуватиме стійкі механізми забезпечення інфраструктурного суверенітету, унеможливлення встановлення повного або часткового контролю над всією системою або окремим об'єктами стратегічної інфраструктури або ж наданням окремих життєво важливих послуг чи реалізації окремих життєво важливих функцій держави, їх використання не в інтересах України.

Ландшафт інфраструктурний (соціальні позиції) [Landšaft infrastrukturnyj (socialni pozyciji)] – базуються на його розгляді передусім як результату дії соціальних чинників. Ключовими компонентами виступають: антропогенний ландшафт та структурно-факторне моделювання ноосфери в рамках реалізації

концепції гуманітарної аури нації та вибудови сакрального світу через ефективне управління сакральним ландшафтом.

Ландшафт інфраструктурний (теологічний підхід) [Landšaft infrastrukturnyj (teologičnyj pidhid), termin V. A. Lipkana] – дозволяє зрозуміти багатобічний зміст інфраструктурного ландшафту, який також включає і сакральний ландшафт. Не ототожнюючи інфраструктурний ландшафт винятково із божественним трактуванням, необхідно системно трактувати ключове поняття, оскільки інфраструктурний ландшафт є результатом творення як божественних сил, так і людських прагнень. Організація інфраструктурного ландшафту може здійснюватися через функціонування сакральних місць і територій, за допомогою яких організовується взаємозв'язок порядку небесного і земного. Через сакральні місця і сакральний ландшафт в цілому здійснюється трансляція божественного на землю. Відсутність сакрального ландшафту призводить до матеріалізації інфраструктури з подальшим унеможливленням коеволюції і поглиненням у вирії глобалізаційних трансформацій, адже синкретизм речей матеріального світу і сподівань щодо виконання ними тих чи інших функцій, почасти нівелюється відсутністю саме сакрального ландшафту, який виступає життєдайною енергією для пасіонарної нації (термін *В. А. Ліпкана*).

Ландшафт інфраструктурний (феноменологічний підхід) [Landšaft infrastrukturnyj (fenomenologičnyj pidhid), termin V. A. Lipkana] – земний простір, життєве середовище доволі великої групи людей, яка має потенцію до самовідтворення, якщо цей простір одночасно цілісно та диференційовано за-своєний утилітарно, семантично та символічно. Таким чином інфраструктурний ландшафт може бути інтерпретований в якості структурно-семантичного утворення, яке ґрунтується на сакральних цінностях і наповнено смислами і знаковими та інформаційними цифровими системами. Такий підхід здебільшого описує як моноетнічні нації, які досягли значного розвитку (наприклад, Японія), так і мультикультурні країни, об'єднані на засадах спільних та парадигмальних наративів, смислів та цінностей (наприклад: Франція, США) (термін *В. А. Ліпкана*).

Ландшафт (компоненти) [Landšaft (komponenty)] – основні складові частини ландшафту, що представлені фрагментами окремих сфер географічної оболонки.

Ландшафт (охорона) [Landšaft (ohorona)] – система заходів (адміністративно-правових, економічних, технічних, просвітницьких і пропагандистських тощо), що спрямована на збереження можливості виконання ландшафтом основних

соціально-економічних функцій, а також функцій відтворення ресурсів і формування сприятливого для біоти та/або людини середовища.

Ландшафт (промисловий) [Landšaft (promyslovnyj)] – ландшафт, що формується під впливом промислового виробництва.

Ландшафт (розвиток) [Landšaft (rozvytok)] – поступові змінування, що призводять до зміни структури ландшафту.

Ландшафт (сакральний) [Landšaft (sakralnyj)] – Див.: *сакральний ландшафт*.

Ландшафт (структура) [Landšaft (struktura)] – набір, співвідношення та взаємозв'язок компонентів ландшафту, а також сполучення, просторове розміщення та зв'язки комплексів, з яких він складається, більш низького таксономічного рангу.

Ландшафти (інтегроване управління) [Landšafty (integrovane upravlinnja)] – комплекс збалансованих заходів на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, спрямованих на збереження та невиснажливе використання природних ресурсів, з врахуванням екологічних, економічних та соціальних інтересів, та збереження для сучасних та прийдешніх поколінь екосистем та ландшафтів.

Ландшафтне планування [Landšaftne planuvannja] – розробка проекту використання ландшафтів або проекту змін цілей та методів їх використання із застосуванням сукупності методичних інструментів, що використовуються для побудови такої просторової організації діяльності суспільства в конкретних ландшафтах, що забезпечує стійке природокористування і збереження основних функцій цих ландшафтів як системи підтримки життя.

М

Магістр публічного управління зі стратегічних комунікацій [Magistr publichogo upravlinnja zi strategičnyh komunikacij] – професійний метакомунікатор, який володіє сучасними інформаційно-комунікативними технологіями й інструментами та, координуючи і використовуючи внутрішні й зовнішні комунікаційні можливості і потенціал суб'єкта публічного управління, сприяє досягненню стратегічних цілей держави.

Макросистема національної безпеки (складові) [Makrosystema nacionalnoi bezpeky (skladovi)] – система систем, яка складається із національних систем безпеки та державних систем захисту: 1) національна система безпеки

стратегічної інфраструктури; 2) єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Включає територіальну та функціональну підсистеми, структурні підрозділи суб'єктів боротьби з тероризмом; 3) національна система захисту інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах; 4) національна система кібербезпеки; 5) система правоохоронних та безпекових органів; 6) розвідувальне співтовариство, в тому числі контррозвідувальні органи; 7) об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху України; 8) єдина державна система цивільного захисту; 9) державна система фізичного захисту з питань охорони й оборони важливих державних об'єктів, захищеності та охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, запобігання диверсіям, крадіжкам або будь-якому іншому неправомірному вилученню радіоактивних матеріалів, протидії незаконному використанню безпілотних літальних апаратів; 10) система захисту персональних даних; 11) система територіальної оборони; 12) система екстреної та медичної допомоги; 13) системи банківської та фінансової безпеки.

Межі ядерних установок, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, іншими джерелами іонізуючого випромінювання [Meži jadernyh ustanovok, ob'jektiv, pryznačenyh dlja povodžennja z radioaktyvnymy vidhodamy, inšymy džerelamy ionizujučogo vyprominjuvannja] – фізичні бар'єри та зовнішня поверхня будівель, споруд, що розташовані по периметру ядерних установок, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, іншими джерелами іонізуючого випромінювання.

Мережа операції [Mereža operacii] – єдиний комплекс спроможностей, який включає в себе сукупність незалежних систем зв'язку та інформаційних систем, управління, процеси і процедури, створені для проведення операції, навчання, тренування або перевірки на взаємосумісність. Термін „мережа операції” доцільно використовувати для позначення електронних комунікаційних мереж (мереж зв'язку), які розгортаються силами оборони для виконання визначених в законодавстві завдань.

Мета надання субвенції на формування інфраструктури об'єднаної територіальної громади, що належить до комунальної власності [Meta nadannja subvencii na formuvannja infrastruktury ob'jednanoi terytorialnoi gromady, ščo naležyt do komunalnoi vlasnosti] – розроблення проєктної, містобудівної та планувальної документації; підвищення якості надання адміністративних послуг, зокрема створення, модернізацію центрів надання адміністративних послуг

та придбання обладнання і програмного забезпечення; створення сучасних систем організації управління громадою – комунікаційних мереж, баз даних, систем оповіщення населення; реконструкцію, переобладнання, перепрофілювання будівель бюджетних установ з метою їх використання відповідно до повноважень та потреб об'єднаних територіальних громад з обов'язковим застосуванням енергоефективних технологій; нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт вулиць, доріг, мостів, переходів комунальної власності, що поліпшують доступність жителів до об'єктів та установ, у яких надаються адміністративні, соціальні та інші послуги; закупівлю транспортних засобів для підвезення дітей до навчальних закладів, транспортних засобів спеціального призначення та комплектувальних виробів до них для комунальних підприємств, пожежної і спеціальної рятувальної техніки та пожежно-рятувального оснащення, спеціалізованих санітарних транспортних засобів для лікувальних закладів; нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів водопостачання та водовідведення, об'єктів поводження з відходами та рекультивацію територій сміттєзвалищ тощо; здійснення інших заходів щодо об'єктів комунальної форми власності, які є важливими для посилення спроможності територіальної громади, забезпечення належного рівня безпеки та цивільного захисту; погашення в установленому законодавством порядку зареєстрованої органами Казначейства на початок бюджетного періоду бюджетної кредиторської заборгованості місцевих бюджетів, що виникла під час здійснення видатків місцевими бюджетами за рахунок коштів, отриманих з державного бюджету за програмою “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад”; будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах).

Мета стратегічних комунікацій у публічному управлінні [Meta strategičnyh komunikacij u publicьnomu upravlinni] – створення сприятливих умов для реалізації публічної політики України шляхом попередження, своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці; сприяння формуванню сприятливої для досягнення стратегічних цілей суб'єкта публічного управління поведінки цільових аудиторій.

Місія [Misija] – завдання з чітко визначеними метою, необхідними діями та причиною його виконання.

Моніторинг рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури [Monitoring rinvja bezpeky ob'ektiv strategičnoї infrastruktury] – процес проведення оцінки рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, який здійснюється секторальними та функціональними органами у сфері безпеки стратегічної інфраструктури відповідно до їх повноважень, визначених законом з метою встановлення відповідності рівня безпеки об'єкта стратегічної інфраструктури вимогам законодавства, достовірності наданої інформації визначеним суб'єктам національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, надання методичної допомоги операторам об'єктів стратегічної інфраструктури в удосконаленні системи безпеки стратегічної інфраструктури. За результатами проведення М.р.б. ОСІ готуються пропозиції щодо удосконалення системи безпеки ОСІ, оцінки рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури секторальними та функціональними органами, які становлять інформацію з обмеженим доступом.

Н

Надзвичайний стан [Nadzvyčajnyj stan] – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до Закону України „Про правовий режим надзвичайного стану” повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (*нормативне визначення*). Див.: *воєнний стан*.

Належне врядування [Naležne vrjaduvannja] (*Good Governance*) – нова стратегія управління, що визначає механізми, процеси та структури, за допомогою яких органи влади, громадяни та соціальні групи координують свої інтереси,

використовують права та виконують обов'язки, а також виступають посередниками у вирішенні проблемних питань розвитку національної системи стратегічної інфраструктури.

Наратив [Naratyv] – ідеологічна основа стратегічних комунікацій, що формується залежно від сфери його застосування, існуючих уявлень і цінностей цільових аудиторій, стратегічної мети процесу нарації тощо, він ідентифікує функції висловлювань / публікацій / меседжів, здійснює аналіз переконань наратора, чітко встановлюючи його мету. Структура стратегічного наративу: безпосередньо оповідання, усний або письмовий дискурс; історія, послідовність реальних або вигаданих подій, що складають об'єкт дискурсу; нарація – подія оповідання, розповіді, оповідальний акт, процедура породження оповідання. Може застосовуватись як процес (нарація), з позиції об'єкта (адресата нарації, реципієнта), з позиції суб'єкта (наратора) та як синтетичний наратив.

Національна картина світу [Nacionalna kartyna svitu] – ментальне уявлення про свою країну, національну ідентичність, когнітивно-психологічна реальність, що спостерігається в мисленні, пізнавальній діяльності народу, його поведінці у стереотипних ситуаціях і в уявленнях про дійсність, формується інформаційно-комунікаційними, гуманітарними технологіями та наративними стратегіями.

Національна система безпеки стратегічної інфраструктури [Nacionalna sistema bezpeky strategičnoї infrastruktury] – компонент макросистеми національної безпеки, сукупність органів управління, сил та засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади (військово-цивільних адміністрацій у разі їх утворення), органів місцевого самоврядування, операторів стратегічної інфраструктури, на які покладається формування та/або реалізація державної політики у сфері безпеки стратегічної інфраструктури.

Національна система безпеки стратегічної інфраструктури (принципи функціонування) [Nacionalna sistema bezpeky strategičnoї infrastruktury (pryncypu funkcionuvannja)] – стратегічні засади ефективного функціонування та розвитку національної системи БСІ, які включають: 1) єдність методологічних засад; 2) координованість; 3) публічно-приватне партнерство; 4) пріоритет проактивної безпекової політики; 5) захист інформації з обмеженим доступом; 5) міжнародне співробітництво.

Національна система стійкості [Nacionalna sistema stijkosti] – комплекс цілеспрямованих дій, методів і механізмів взаємодії органів державної влади,

органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації. Запровадження національної системи стійкості є основним напрямом зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки (Див.: *національна стійкість, організаційна стійкість*).

Національна система стійкості (базові елементи) [Nacionalna sistema stijnosti (bazovi elementy)] – 1) гарантована дієвість та спроможність до повноцінного функціонування системи державних органів, їх інституційна стійкість; 2) безпека та стійкість об'єктів стратегічної інфраструктури, зокрема: стійке постачання продовольства, водопостачання, енергопостачання, постачання теплової енергії; стійке функціонування транспортних систем; кібербезпека; захищеність та безперербійне функціонування інформаційних та комунікаційних послуг; забезпечення оборони та правопорядку; здатність системи охорони здоров'я функціонувати в умовах посилених навантажень; 3) спроможність єдиної державної системи цивільного захисту до дій в умовах загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій; 4) здатність ефективно реагувати на неконтрольоване масове переміщення людей; 5) суспільна стійкість, зокрема, до інформаційних впливів; 6) фінансово-економічна стійкість, зокрема, безперервність основних бізнес-процесів. Даний перелік базових елементів, на забезпечення яких має бути спрямована національна система стійкості, не є вичерпним і може бути розширений відповідно до особливостей розвитку безпекової ситуації.

Національна система стійкості (мета запровадження) [Nacionalna sistema stijnosti (meta zaprovadžennja)] – передбачає узгоджене функціонування та взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування, наявних і створюваних загальнодержавних систем, визначення механізму координації такої діяльності, чіткий розподіл повноважень та відповідальності, формування на державному, регіональному та місцевому рівнях необхідних спроможностей, планів узгоджених дій в умовах запобігання та належного реагування держави і суспільства на широкий спектр загроз та подолання наслідків дії загроз і швидкого відновлення після кризових ситуацій.

Національна система стійкості (принципи) [Nacionalna sistema stijnosti (pryncypu)] – 1) *комплексність* – передбачає вжиття комплексу заходів щодо будь-яких загроз і кризових ситуацій на всіх етапах циклу забезпечення

національної стійкості; 2) *широка взаємодія* – передбачає, що усі суб'єкти забезпечення національної стійкості постійно обмінюються необхідною інформацією, комунікують між собою у різних форматах, спільно виконують визначені завдання у межах своєї відповідальності; 3) *передбачуваність* – означає своєчасну ідентифікацію загроз, виявлення вразливостей та оцінювання ризиків; 4) *надійність* – передбачає, що система функціонує повноцінно і здатна долати збої у роботі, які виникають під впливом загроз і кризових ситуацій, усі суб'єкти забезпечення національної стійкості мають достатні ресурси і спроможності для реагування на загрози; 5) *обізнаність* – передбачає, що усі суб'єкти забезпечення національної стійкості володіють належними знаннями і практичними навичками щодо реагування на загрози і кризові ситуації на будь-якому етапі; 6) *готовність* – передбачає наявність планів дій щодо спільного реагування на будь-які загрози, належний рівень теоретичної і практичної підготовки усіх суб'єктів забезпечення національної стійкості до реагування на загрози і кризові ситуації на усіх етапах циклу забезпечення національної стійкості; 7) *мобільність* – передбачає здатність до швидкого залучення основних і резервних сил, засобів, ресурсів та об'єднання зусиль для вирішення завдань в умовах виникнення загрози, настання кризової ситуації; 8) *адаптивність* – передбачає здатність системи пристосовуватися до кризових умов і нових обставин, які виникли під впливом загрози або кризової ситуації, забезпечувати виживання, еволюцію, можливість трансформувати негативні результати в позитивні, а також застосовувати інноваційні рішення; 9) *наявність резервів* – передбачає наявність у системі додаткових спроможностей, які можуть бути задіяні внаслідок виходу з ладу основних, а також альтернативних планів, стратегій розвитку; 10) *безперервність* – передбачає, що в умовах виникнення загрози, настання кризової ситуації система продовжує діяти без значної втрати функціональності, усі суб'єкти забезпечення національної стійкості здатні виконувати основні функції; 11) *субсидіарність* – передбачає розподіл повноважень і відповідальності, за якого ключові рішення щодо реагування на загрози і кризові ситуації ухвалюються на найнижчому можливому рівні з координацією на вищому доцільному рівні.

Національна система стійкості (рівні функціонування) [Nacionalna sistema stijakosti (rivni funkcionuvannja)] – державний, регіональний та місцевий.

Національна системи безпеки стратегічної інфраструктури (рівні управління) [Nacionalna systemy bezpeky strategičnoji infrastruktury (rivni upravlinnja)] – 1) *загальнодержавний рівень*, управління на якому здійснюється

Кабінетом Міністрів України, уповноваженим органом у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України, органами державної влади відповідно до розподілу повноважень згідно з профільним законом, іншими центральними органами виконавчої влади та державними органами, Національним банком України; 2) *регіональний та галузевий рівні*, управління на яких здійснюється центральними та місцевими органами виконавчої влади, визначеними в установленому законом порядку відповідальними за забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері безпеки стратегічної інфраструктури в окремій сфері функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури та відповідальними за функціонування окремих національних систем безпеки / державних систем захисту та реагування; 3) *місцевий рівень*, управління на якому здійснюється місцевими органами виконавчої влади (військово-цивільними адміністраціями – у разі створення), органами місцевого самоврядування в межах повноважень, покладених на них профільним законом; 4) *об'єктовий рівень*, управління на якому здійснюється оператором стратегічної інфраструктури на підставі нормативно-правових та регуляторних актів у сфері безпеки стратегічної інфраструктури.

Національна стійкість [Nacionalna stijkiest] – 1) здатність національних систем протистояти загрозам, адаптуватися до дії швидких змін безпекового середовища у звичайному режимі, безперебійно функціонувати під час криз, а також відновлюватися після руйнівних наслідків/явищ/дій будь-якої природи до бажаної рівноваги за умови збереження безперервності процесу управління; 2) здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища та інфраструктурного ландшафту, підтримувати стале функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій. Забезпечення національної стійкості передбачає постійну наявність потенційних або наявних загроз і небезпек, що вимагає не лише здатності протистояти ним, але й практичної можливості адаптуватися до постійної їх дії через застосування проактивного управління, в тому числі на засадах адаптивності.

Національний спротив [Nacionalnyj sprotyv] – комплекс заходів, які організуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимального широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які

він буде змушений припинити збройну агресію проти України (*нормативне визначення*).

Національний стратегічний наратив [Nacionalnyj strategičnyj naratyv] – гуманізаційний механізм реалізації національної ідеї та результат діяльності ідеологічної еліти (науки, культури, духовенства), у публічному управлінні виконує роль когнітивного знаряддя під час гібридних, інформаційних і віртуальних воєн та є компонентом комунікаційно-контентної безпеки як складової інформаційної безпеки.

Необхідні об'єкти інфраструктури [Neobhidni ob'jekty infrastruktury] – об'єкти інфраструктури, безпосереднє завдання щодо ефективного функціонування яких є відповідальністю власника (розпорядника), який у кризовій ситуації діє згідно з відповідним планом реагування.

Несанкціоноване втручання [Nesankcionovane vtručannja] – незаконні дії, що створили загрозу безпечному функціонуванню об'єкта стратегічної інфраструктури та призвели до одного або кількох із таких наслідків: порушили його безперервність і стійкість; створили реальні чи потенційні загрози для населення, суспільства, соціально-економічного стану, національної безпеки України.

Нова лояльність [Nova lojalnist] – соціально-психологічні та соціально-культурні, смислові настанови, що сформувалися внаслідок реалізації стратегічних комунікацій, пов'язаних із тим, щоб за будь-якої ситуації не втратити той світоглядний порядок речей, що склався в державі.

Номінація [Nominacija] – процес пошуку відповідної назви на позначення нових понять, явищ, реалій, предметів (Див.: *інтернаціоналізація, ретермінологізація, часткова детермінологізація*).

Ноополітика [Noopolityka] – метод реалізації зовнішньої політики в інформаційну епоху, що підкреслює первинність ідей, наративів, духовних цінностей, моральних норм (у тому числі теологічних), природних законів та етики, яка базується на застосуванні „м'якої“, а не „твердої“ сили. Ноополітика реалізується більше за допомогою твердої віри в те, що політика і право створюються для реалізації влади, а не навпаки.

Ноосфера [Noosfera] (грец. *vóoc* – „розум“ і *σφαῖρα* – „сфера“) – 1) сфера розуму; 2) сфера взаємодії суспільства та природи, в межах якої розумна людська діяльність стає визначальним чинником розвитку (ця сфера позначається також термінами „антропосфера“, „біосфера“, „біотехносфера“); 3) єдність „природи“ і

культури (в широкому тлумаченні останньої – з техносферою включно), особливо починаючи з того моменту, коли „культура” досягає (за силою впливу на біосферу та геосферу) потужності „геологічної сили”. Початок ноосфери доцільно визначити з того часу, коли розумові дії людей досягли за силою впливу на геосферу і біосферу потужності „геологічної сили” – це явно сталося після побудови Суецького каналу (1869 рік), Панамського каналу (1920 рік), після побудови найбільших ГЕС, після ядерних випробувань.

Ноосфера (складові) [Noosfera (skladovi)] – 1) *антропосфера* – сукупність людей як організмів; 2) *техносфера* – сукупність штучних об’єктів, створених людиною, та природних об’єктів, змінених у результаті діяльності людства; 3) *соціосфера* – сукупність соціальних факторів, характерних для даного етапу розвитку суспільства і його взаємодії з природою. Відповідно до теорії В. І. Вернадського ноосфера є третьою у послідовності таких основних фаз розвитку Землі, як утворення *геосфери* (неживої природи) та *біосфери* (живої природи). Так само, як біосфера утворюється взаємодією всіх організмів на Землі, ноосфера складається усіма розумами, що взаємодіють.

Ноосфера (топологічна двоконтурна модель М. О. Баймуратова) [Noosfera (topologična dvokonturna model M. O. Bajmuratova)] – 1) виникає в процесі геополітичного аналізу концепції ноосфери як цілісної системи; 2) у термінах геометрії і топології (відповідно до теорії подібності) має природну двоконтурну – оболонково-ядерну структуру, розділену симплексом еквіпотенційної поверхні; 3) відображає фундаментальні ознаки та глибинні властивості об’єкта, його глобальні й локальні просторові характеристики, особливості взаємодії з навколишнім середовищем у дослідженні процесів правової глобалізації.

О

Об’єкти забезпечення державної безпеки [Ob’jekty zabezpečennja deržavnoi bezpeky] – державний суверенітет, конституційний лад, територіальна цілісність України, оборонний, економічний і науково-технічний потенціал, кібербезпека, інформаційна безпека, об’єкти критичної інфраструктури, державна таємниця та службова інформація.

Об’єкти стратегічної інфраструктури (аксіологічні позиції) [Ob’jekty strategičnoj infrastruktury (aksiologični poziciji)] – один із проявів поліморфної політико-безпекової і правової природи О.с.і., система ідеалів та цінностей,

які формують пріоритети стратегії ДІФСП, державної безпекоінфраструктурної політики, напрямів політико-правового регулювання інфраструктурних відносин в усіх сферах життєдіяльності; цінність, що має бути визначеною як така і бути захищеною законом, оскільки від неї залежать вагомі стратегічні цінності вищого порядку – життя і здоров'я людини; територіальна цілісність, суверенітет, конституційний лад, національна ідентичність, самобутність, традиції та світогляд, інфраструктурний потенціал (інфраструктурний, антропогенний, сакральний ландшафти, гуманітарна аура нації), інфраструктурний суверенітет незалежність держави.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (гносеологічні позиції) [Ob'jekty strategicznoji infrastruktury (gnoseologični pozyciji)] – один із проявів поліморфічної політико-безпекової і правової природи О.с.і., який доцільно розглядати як у контексті правильного використання системи методів пізнання структури цих об'єктів та їх взаємозв'язків з іншими О.с.і., так і в контексті методів державної інфраструктурної політики, зокрема політологічних методів, методів безпекознавства, методів правового регулювання інфраструктурних відносин. Важливим є звернення до напрацювань потужних наукових шкіл, епістемологічних спільнот, наукових еліт, а також аналітичних центрів, причому не лише вітчизняних, а й зарубіжних „фабрик думок”, досвід яких потрібно ефективно застосовувати в нашій державі.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (концептуально-методологічні позиції) [Ob'jekty strategicznoji infrastruktury (konceptualno-metodologični pozyciji)] – один із проявів поліморфічної політико-безпекової і правової природи О.с.і., зміст якого розкривається через формування категорійно-понятійного апарату, котре має відбуватися за певно визначеними правилами не лише юридичної техніки, а й правилами формування семантичних полів для опису поліструктурних феноменів.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (критерії віднесення) [Ob'jekty strategicznoji infrastruktury (kryteriji vidnesennja)] – 1) визначають їх важливість для реалізації життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг; 2) свідчать про існування загроз для них; 3) фіксують можливість виникнення кризових ситуацій через несанкціоноване втручання в їх функціонування, припинення функціонування, людський фактор чи природні лиха, тривалість робіт для усунення таких наслідків до повного відновлення штатного режиму й адаптації до нових умов функціонування.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (нормативні позиції) [Ob'jekty strategičnoї infrastruktury (normatyvni pozycії)] – один із проявів поліморфичної політико-безпекової і правової природи О.с.і., який розкривається через надання відповідного правового статусу таким об'єктам та формування механізму правового регулювання.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (онтологічні позиції) [Ob'jekty strategičnoї infrastruktury (ontologični pozycії)] – один із проявів поліморфичної політико-безпекової і правової природи О.с.і., зміст якого виявляється через: а) з'ясування місця та ролі О.с.і у суспільстві нового формату в сучасних умовах, здатності реалізації державного суверенітету та збереження інфраструктурної спроможності в умовах значного впливу транснаціональних корпорацій та кіберглобалізації, що поєднані зі зменшенням керованості соціальних систем за допомогою інституціональних структур; б) експоненційне збільшення інфраструктурних зв'язків, які утворюють інфраструктурні мережі наднаціонального характеру, формуючи тим самим як нові інфраструктурні можливості, так і нові класи інфраструктурних загроз, передусім у сфері будови нейромереж і застосування роботів та штучного інтелекту в аналізованій сфері; можливість втрати суверенітету через втрату контролю над інфраструктурним потенціалом країни та передусім – О.с.і.; в) втратою номосом **інфраструктурної пасіонарності**, через неефективність державної інфраструктурної політики, руйнування або дисфункцію інфраструктурного ландшафту; г) нерозвиненість стратегічної культури і, як наслідок, практичну відсутність інфраструктурної культури; г) інфраструктурну глобалізацію, поєднану із інфраструктурною десуверенізацією на тлі росту тенденцій до формування стратегічних автономій окремих країн (груп країн / блоків / коаліцій). У даному контексті *державну інфраструктурну політику* як онтологічну категорію слід інтерпретувати як процес свідомого та цілеспрямованого впливу на інфраструктурні відносини, спрямований на формування необхідних та достатніх умов для реалізації об'єктами стратегічної інфраструктури життєво важливих функцій, а з боку суб'єктів інфраструктурних відносин – надання ними життєво важливих послуг. Це в стратегічному контексті сприятиме запобіганню формування інфраструктурної асиметрії та інфраструктурного дисбалансу, закладе тим потенціал до збалансованого та рівноважного розвитку усіх соціальних систем та їхніх інфраструктурних комплексів у рамках як національного, так і міжнародного права на засадах гуманізму та антропоцентризму, на засадах

безконфліктної політичної парадигми та коеволюції, солідарної відповідальності держав як за майбутнє нашої планети, так і за безпечний розвиток та освоєння космосу.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (політико-безпекові позиції) [Ob'jekty strategičnoї infrastruktury (polityko-bezpekovi pozycії)] – один із проявів поліморфічної політико-безпекової і правової природи О.с.і., який розкривається через розроблення адекватного та ефективного механізму управління не лише безпековими і політичними процесами окремо, а саме в якості єдиної коеволюційної системи, об'єднаної спільними цілями та завданнями щодо реалізації стратегічних національних інтересів в рамках стратегічних пріоритетів на засадах стратегічних національних цінностей. Важливим при цьому є послуговування сучасним методологічним інструментарієм як політології, геополітики та геостратегії, так і націобезпекознавства і теорії інфраструктурної політики.

Об'єкти стратегічної інфраструктури (поняття) [Ob'jekty strategičnoї infrastruktury (ponjattja)] – 1. Життєво важливі елементи системи національної інфраструктури, включаючи підприємства, системи, мережі, ефективне та безперебійне функціонування яких формує необхідні та достатні умови для реалізації інфраструктурного потенціалу, забезпечення національної безпеки, часткова або повна руйнація яких, поєднані із відсутністю механізмів відновлення життєво важливих функцій та надання відповідних життєво важливих послуг, може суттєво вплинути на захист конституційного ладу та державного суверенітету, територіальну цілісність, стратегічні цінності і стратегічні національні пріоритети або інші життєво важливі інтереси України. 2. Об'єкти, які мають загальнодержавне значення, розгалужені зв'язки та значний вплив на інші види інфраструктури та суспільні відносини. Зазначені об'єкти включаються до переліку об'єктів стратегічної інфраструктури, щодо яких на державному рівні формується вимоги щодо забезпечення їх безпеки та регламентується використання державних ресурсів, сил і засобів. Унікальність О.с.і. з позицій права полягає в тому, що вони водночас виступають і як матеріальне благо, і як соціальні цінності, а відтак, і як об'єкти правовідносин. Внаслідок цього на відповідних суб'єктах накладаються певні юридичні обов'язки щодо ефективного управління, здійснення науково обґрунтованої стратегії державної політики, сталого розвитку, забезпечення безпеки та стійкості зазначених об'єктів. Неефективність використання інституційних спроможностей має бути врегульованою відповідними санкціями щодо тих чи інших державних чиновників та посадових осіб органів

державної влади, які мають нести персональну відповідальність за реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики.

Об'єднана мережа оборони [Ob'jednana mreža obrony] – єдина мережа, яка поєднує в собі окремі мережі та/або інформаційні, телекомунікаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи складових сил оборони, обмін інформацією між якими здійснюється відповідно до технічних, процедурних принципів, принципів захисту інформації та рівнів взаємосумісності.

Об'єкти інженерної інфраструктури меліоративних систем (зрошувальних, осушувальних), які підлягають консервації [Ob'jekty inženernoї infrastruktury melioratyvnyh system (zrošuvalnyh, osušuvalnyh), jaki pidljagajut konservacii] – насосні станції, міжгосподарська та внутрішньогосподарська замкнена меліоративна мережа та арматура на ній, гідротехнічні споруди тощо з метою збереження і підтримання у працездатному стані всіх елементів меліоративної системи на площах, яких на тривалий період виключають з плану поливу (не використовуватимуть як зрошувані землі), та регулювання водного режиму (осушувані землі).

Оборонна реформа в Україні [Oboronna reforma v Ukraїni] – докорінні перетворення складових сил оборони, спрямовані на забезпечення їх готовності до відбиття збройної агресії проти України та набуття необхідних спроможностей відповідно до принципів і стандартів, прийнятих у державах-членах НАТО і ЄС.

Оборонне планування в Україні [Oboronne planuvannja v Ukraїni] – складова частина системи стратегічного планування та управління державними ресурсами у сфері оборони, що здійснюється у встановлені законом строки з метою забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави шляхом обґрунтування перспектив розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань з урахуванням характеру реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та економічних можливостей держави, із зазначенням конкретних заходів, виконавців та термінів їх реалізації.

Оперативне обладнання території [Operatyvne obladnannja terytorії] – складова частина підготовки території держави до оборони, на якій здійснюється комплекс заходів щодо підготовки частини (районів, ділянок) місцевості та визначених об'єктів оборонної та стратегічної інфраструктури в межах військово-адміністративних зон (адміністративно-територіальних одиниць), що здійснюється з метою створення для військ (сил), органів військового управління

(органів управління) Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів сприятливих умов для своєчасного і прихованого їх висування, розгортання, маневру, виконання завдань під час операцій (бойових дій) та ведення територіальної оборони, кібероборони, підвищення захисту (живучості) військ (сил) та об'єктів оборонної інфраструктури, а також ускладнення дій угруповань військ (сил) противника.

Оператор об'єкта стратегічної інфраструктури [Operator ob'jekta strategičnoї infrastruktury] – державний орган, юридична особа будь-якої форми власності та/або фізична особа / підприємець, що на правах власності, оренди або на інших законних підставах належать об'єкти стратегічної інфраструктури, здійснює управління об'єктом стратегічної інфраструктури та відповідає за їх поточне функціонування в штатному режимі за умови впливу чинників різної природи.

Оператор стратегічної інфраструктури (завдання) [Operator strategičnoї infrastruktury (zavdannja)] – 1) забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, зокрема створення, налагодження та підтримання функціонування ефективної системи фізичної безпеки, безпеки операційних систем та кібербезпеки; 2) розроблення, оновлення та забезпечення виконання об'єктових планів заходів щодо забезпечення безпеки і стійкості стратегічної інфраструктури, правил управління ризиками безпеки, планів локалізації та ліквідації наслідків аварій, а також заходів кіберзахисту; 3) проведення оцінки ризиків на об'єктах стратегічної інфраструктури та обмін інформацією про ризики та загрози з іншими суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, а також створення умов для належного виконання правоохоронними, розвідувальними та контррозвідувальними органами своїх завдань щодо забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 4) створення окремого структурного підрозділу або визначення відповідальної особи за організацію безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури та забезпечення постійного зв'язку з відповідними суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 5) оперативне реагування на протиправні дії, фізичні атаки, спрямовані на відключення або пошкодження роботи операційних систем чи систем забезпечення фізичної безпеки об'єкта стратегічної інфраструктури; 6) організація заходів з реагування на інциденти, кризові ситуації, а також ліквідації їх наслідків на об'єктах стратегічної інфраструктури у взаємодії з іншими суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 7) забезпечення відновлення

функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури в разі виникнення аварій та інших небезпечних подій, вчинення протиправних дій; 8) участь у заходах із забезпечення безпеки повітряного простору над визначеними об'єктами стратегічної інфраструктури; 9) негайне інформування уповноваженого органу у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України, органів Національної поліції України, Служби безпеки України, підрозділів Національної гвардії України, інших державних органів про інциденти, пов'язані з порушеннями систем фізичної безпеки та кібербезпеки, а також інформування Служби безпеки України про загрози та ризики диверсій, актів тероризму і кібертероризму проти систем управління, операційних та інших систем об'єктів стратегічної інфраструктури, надзвичайних ситуацій або інших небезпечних подій на важливих державних об'єктах; 10) забезпечення постійного багатоконтурного зв'язку з відповідальними за реагування на протиправні дії та з іншими компетентними організаціями та установами; 11) постійна взаємодія з підприємствами, які забезпечують централізоване водопостачання, централізоване водовідведення, постачання теплової енергії, енергопостачання, функціонування електронних комунікаційних мереж, транспортне обслуговування, медичну допомогу, безпеку та інші послуги, від яких залежить процес ефективного реагування на кризові ситуації та відновлення функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури; 12) створення і використання необхідних резервів фінансових та матеріальних ресурсів для реагування на кризові ситуації та ліквідації їх наслідків; 13) проведення навчання та тренінгів, підготовка та перевірка персоналу, який відповідає за реалізацію безпекової політики об'єктів стратегічної інфраструктури; 14) захист інформації про системи управління, зв'язку, фізичну безпеку та кібербезпеку, забезпечення відповідно до встановлених законодавством вимог конфіденційності інформації під час оброблення даних про об'єкти стратегічної інфраструктури; 15) забезпечення особистої безпеки персоналу об'єктів стратегічної інфраструктури, організація та здійснення евакуаційних заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Оператор стратегічної інфраструктури (обов'язки) [Operator strategicної infrastruktury (obov'jazky)] – 1) забезпечити комплексну реалізацію безпекової політики об'єктів стратегічної інфраструктури; 2) невідкладно інформувати відповідальних суб'єктів національної системи безпеки стратегічної інфраструктури (секторальні та функціональні органи) про інциденти, що сталися на об'єктах стратегічної інфраструктури, які належать їм на праві власності або на іншій

законній підставі; 3) завчасно, але не менше ніж за 30 календарних днів до дати зміни стану об'єкта стратегічної інфраструктури або його частини, інформувати уповноважений орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України про наміри змінити цільове призначення, режим функціонування чи намір передати права на об'єкт стратегічної інфраструктури та виконувати надані їм висновки та рекомендації; 4) щороку надавати інформацію про виконання повноважень відповідно до профільного закону за формою, визначеною Кабінетом Міністрів України.

Оператор стратегічної інфраструктури (поняття) [Operator strategičnoї infrastruktury (ponjattja)] – державний орган, підприємство, установа, організація, юридична та/або фізична особа, який/яке/яка на правах власності, оренди, господарського відання, оперативного управління або на інших законних підставах належать або користується об'єктом стратегічної інфраструктури та відповідає за його поточне ефективне функціонування, який забезпечує розроблення та затвердження у встановленому законодавством порядку: 1) вимог щодо організації заходів безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 2) посадових інструкцій осіб, відповідальних за організацію та забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 3) проведення навчань та тренінгів, підготовку та перевірку персоналу, який відповідає за комплексну безпеку і реалізацію безпечної політики об'єктів стратегічної інфраструктури; 4) паспортів безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.

Оператор стратегічної інфраструктури (права) [Operator strategičnoї infrastruktury (prava)] – 1) отримувати в установленому порядку від уповноважених органів державної влади інформацію про забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 2) самостійно розробляти заходи щодо забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, що не суперечать вимогам профільного закону та прийнятих відповідно до нього нормативно-правових актів; 3) отримувати від уповноваженого органу у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України консультації щодо застосування законодавства у сфері безпеки стратегічної інфраструктури та вжиття необхідних заходів для забезпечення безпеки ОСІ.

Органи військового управління [Organu vijskovogo upravlinnja] – Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, Генеральний штаб Збройних Сил України, інші штаби, командування,

управління, постійні чи тимчасово утворені органи у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, призначені для виконання функцій з управління, в межах їх компетенції, військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями, які належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, а також військові комісаріати, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Органи державної влади [Organy deržavnoi vlady] – Див.: *суб'єкти владних повноважень*.

Організаційна стійкість [Organizacijna stijkiť] – здатність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій ідентифікувати, готуватися, реагувати на загрози, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування до, під час і після настання кризової ситуації задля збереження функціонування і подальшого розвитку.

Основне обладнання ядерних установок [Osnovne obladnannja jadernyh ustanovok] – передбачене у проєктній документації на ядерні установки обладнання, що використовується в їх основному технологічному циклі.

Особливий період [Osoblyvyj period] – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Особливі роботи [Osoblyvi roboty] – всі роботи у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, допуск до виконання яких надається за умови проведення спеціальної перевірки відомостей щодо фізичних осіб – виконавців таких робіт.

Особливо важливі технічні елементи ядерних установок [Osoblyvo važlyvi tehnični elementy jadernyh ustanovok] – передбачені у проєктній документації на ядерні установки важливі для безпеки прилади, пристрої, обладнання,

технічні системи, пошкодження яких (кількох з них одночасно) може призвести прямо або опосередковано до опромінення людей або викиду радіоактивних матеріалів в обсязі, що перевищує встановлені законодавством допустимі рівні.

Охорона об'єктів стратегічної інфраструктури [Ohorona ob'ektiv strategičnoї infrastruktury] – комплекс режимних, інженерних, інженерно-технічних та інших заходів (крім заходів із захисту інформації та кіберзахисту об'єктів стратегічної інформаційної інфраструктури), які організуються і проводяться суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури з метою запобігання та/або недопущення чи припинення протиправних дій (актів несанкціонованого втручання) на об'єктах стратегічної інфраструктури.

Оцінка значущості об'єкта стратегічної інфраструктури (критерії) [Ocinka značuščosti ob'jekta strategičnoї infrastruktury (kryterії)] – 1) рівень негативного впливу на надання основних послуг у разі знищення, пошкодження або порушення функціонування об'єкта стратегічної інфраструктури; 2) соціальна значущість об'єкта стратегічної інфраструктури; 3) суспільна значущість об'єкта стратегічної інфраструктури; 4) економічна значущість об'єкта стратегічної інфраструктури; 5) наявність взаємозв'язків між об'єктами стратегічної інфраструктури; 6) значущість об'єкта стратегічної інфраструктури для забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни.

П

Паніка [Panika] – несподіване загальне сум'яття об'єктів впливу, що позбавляє волі до усвідомленої боротьби, змушує втікати від небезпеки, руйнує єдність і злагодженість і, як наслідок, викликає тимчасову кризу психологічної стійкості.

Параметр [Parametr] – величина, що характеризує певну основну властивість процесу, явища або системи, машини, приладу.

Паритет [Parytet] – 1) принцип рівного представництва чи рівних прав і можливостей, однакове положення сторін; 2) однакове положення рівність, еквівалентність, баланс, рівновага. Див.: *диспаритет, партнерозалежність, потенційність*.

Партнерозалежність [Partnerozaležnist] – вид непаритетних, асиметричних відносин між суб'єктами партнерами, який характеризується дисбалансом, відсутністю у одного з суб'єктів реальної здатності самостійно поза впливом третіх сторін формувати та реалізовувати відповідно до власних інтересів ті чи інші стратегії і взагалі державну політику.

Паспорт безпеки [Pasport bezpeky] – документ визначеної форми, який містить інформацію та структуровані дані про ідентифікацію ОСІ та комплексні заходи щодо забезпечення його безпеки, а також визначає перелік посад та відповідальних осіб, до завдань яких належать зв'язок та обмін інформацією з суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, а також комплекс заходів, що вживаються оператором з метою забезпечення безпеки цього об'єкта від усіх видів загроз (відомості, що містяться у паспорті безпеки, можуть бути віднесені до відомостей, що становлять службову інформацію, державну або комерційну таємницю).

Паспортизація об'єктів стратегічної інфраструктури [Pasportyzacija ob'jektiv strategičnoї infrastruktury] – 1) підготовка і подання операторами об'єктів стратегічної інфраструктури на погодження до відповідних секторальних органів у сфері БСІ, відповідного функціонального органу паспорта безпеки на кожний об'єкт стратегічної інфраструктури з метою проведення аналізу можливих основних загроз та потенційних негативних наслідків для ОСІ, запобігання та попередження виникнення таких загроз для ОСІ; 2) процедура підготовки, узгодження, затвердження та надання паспорта безпеки об'єкту стратегічної інфраструктури.

Перелік сфер функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури [Perelik sfer funkcionuvannja ob'jektiv strategičnoї infrastruktury] – нормативно встановлений склад найбільш важливих сфер життєдіяльності, в яких реалізується стратегія державної інфраструктурної політики, забезпечується безперервне функціонування в штатному режимі об'єктів стратегічної інфраструктури.

Перспективна модель Збройних Сил України та інших складових сил оборони [Perspektyvna model Zbrojnyh Syl Ukraїny ta inšykh skladovyh syl oborony] – інтегрована сукупність кількісних і якісних показників (параметрів), які в цілому забезпечують спроможності (оперативні, бойові, спеціальні), готовність і здатність сил оборони до виконання завдань за призначенням відповідно до ймовірних сценаріїв виникнення та розвитку ситуацій воєнного характеру з урахуванням змін у формах і методах збройної боротьби.

Підрозділ з охорони [Pidrozdil z ohorony] – підрозділ Національної гвардії України або суб'єкт охоронної діяльності, який згідно із законодавством виконує завдання з охорони об'єктів стратегічної інфраструктури.

Планування заходів із забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури [Planuvannja zahodiv iz zabezpečennja bezpeky ob'jektiv strategičnoї infrastruktury] – процес свідомого, цілеспрямованого, науково

обґрунтованого формування суб'єктами національної системи БСІ відповідних планів, які є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами національної системи БСІ, на таких рівнях: 1) *на державному рівні* розробляється Національний план забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури, який затверджується Кабінетом Міністрів України; 2) *на галузевому та регіональному рівнях* органи державної влади розробляють і затверджують галузеві, регіональні плани та програми з протидії загрозам стратегічній інфраструктурі, включаючи аварійні плани, плани реагування на кризові ситуації, плани взаємодії, плани відновлення об'єктів стратегічної інфраструктури, плани проведення навчань та тренувань; 3) Національна поліція України, Національна гвардія України, Служба безпеки України, Збройні Сили України, Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій та інші суб'єкти сил безпеки і оборони у межах компетенції здійснюють *планування відповідних заходів* із забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 4) *на місцевому рівні*: місцеві органи виконавчої влади (військово-цивільні адміністрації – у разі утворення), органи місцевого самоврядування забезпечують розроблення, затвердження і виконання місцевих програм підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій, викликаних припиненням надання чи погіршенням якості важливих для їх життєдіяльності послуг або припиненням здійснення життєво важливих функцій. Такі програми включають заходи із забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури, взаємодії суб'єктів національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, а також відновлення функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури; 5) *на об'єктовому рівні*: оператори стратегічної інфраструктури на кожному підконтрольному об'єкті розробляють та забезпечують виконання об'єктового плану заходів щодо забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури, який включає заходи з фізичного захисту, протидії загрозам, ефективного зниження та контролю за ризиками безпеки, забезпечення безпеки інформації та кібербезпеки на об'єктах стратегічної інфраструктури.

Повна зайнятість [Povna zajnjatist] – стан економіки, за якого кількість вакансій відповідає кількості безробітних або перевищує його. Стовідсоткова зайнятість неможлива, оскільки є природний рівень безробіття, який у будь-якій країні становить 4 - 7 %.

Позитивізм [Pozytyvizm] – філософський метод, складова методологічного апарату теорії інфраструктурної політики, який виступає у таких формах, як прагматизм, утилітаризм, біхевіоризм і неокантіанство і передбачає світоглядні постулати,

як-от: 1) заперечення метафізики (для науки має значення лише те, що є доступним спостереженню); 2) заперечення онтології і її заміна гносеологією і методологією пізнання (пізнання абсолютної істини неможливо, можливо лише висування імовірнісних гіпотез на основі даних, що спостерігаються); 3) заперечення самоочевидності та інтуїції, а також пов'язаний із цим раціоналізм та релятивізм; 4) заперечення суб'єктивності і розгляд її в якості перешкоди об'єктивного наукового пізнання; 5) сильна концепція норми.

Показник [Pokaznyk] – виражена числом *характеристика* певної властивості об'єкта безпеки, процесу або рішення. Показник надає якісно-кількісну характеристику соціально-економічних явищ, об'єктів і процесів. За допомогою показників можна завчасно виявити небезпеки, характер, джерела, спрямованість, масштаби і можливі терміни настання. Див.: *індекс, індикатор, параметр*.

Поліморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури [Polimorfizm ob'jektiv strategičnoji infrastruktury, termin V. A. Lipkana] (від старогрец. *πολύμορφος* – «різноманітний») – здатність ОСІ існувати в різних структурах, що носять назву *поліморфні модифікації*. Явище поліморфізму пояснюється тим, що одні й ті самі об'єкти стратегічної інфраструктури можуть бути складовими різних суспільних відносин і створювати різні стійкі зв'язки в рамках реалізації відповідної державної політики. Наприклад, кібернетична інфраструктура має дві поліморфні модифікації – монічну (як самостійний об'єкт державної кібербезпекової політики) та дуальну (як об'єкт, за допомогою якого забезпечується ефективне функціонування інших ОСІ, наприклад транспортної інфраструктури), кожна з яких суттєво відрізняється за своїми властивостями напрямів реалізації державної політики в рамках єдиної стратегії. В рамках реалізації стратегії ДІФСП виділяють два типи поліморфізму ОСІ: 1) *енантіотропія* – поліморфні модифікації можуть переходити одна в одну при певних часово-просторових модифікаціях інфраструктурного ландшафту; 2) *монотропія* – поліморфні модифікації не можуть переходити одна в одну. Явище поліморфізму посідає одне з провідних місць в процесі реалізації стратегії ДІФСП. Поліморфічна політико-безпекова і правова природа О.с.і. проявляється з таких позицій: аксіологічні, онтологічні, гносеологічні, концептуально-методологічні, нормативні, політико-безпекові. Див.: *ізоморфізм, гомоморфізм* (термін *Ліпкана В. А.*).

Політика [Polityka] (від гр. *politics*) – 1) загальний напрям, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії // з *означ.* Напрямок діяльності держави або політичної партії у тій чи іншій галузі у певний період; 2) *політика*

(*politics*) – це сфера взаємовідносин різних соціальних груп та індивідів з приводу використання інститутів публічної влади для реалізації своїх суспільно значущих інтересів і потреб; 3) *політика (policy)* взагалі – це план, курс дій або напрям дій, прийнятний і дотримуваний владою, керівником, політичною партією тощо; 4) збалансована система цілей, інтересів і пріоритетів, боротьба інтелектів, державних умів, ідей, а також пошук згоди та паритету; 5) певна система, управлінська категорія, невід’ємна частина політико-правового процесу, інструмент реалізації національних інтересів.

Політика декарбонізації (принципи) [Polityka dekarbonizacji (pryncypy)] – складова державної інфраструктурної політики, яка характеризується такими засадами: 1) декарбонізація і стратегічне передбачення; 2) реалізація екологічної поведінки на практиці; 3) підвищення регулятивної гнучкості; 4) прискорене створення партнерств, орієнтованих на збереження клімату; 5) оцифрування даних та процесів для зміцнення довіри та підтвердження результатів.

Політичне рішення [Polityczne рішення] – акт, здійснюваний суб’єктами політичного процесу (політичними лідерами, керівними органами), в якому на основі аналізу інформації, існуючих інтересів, потреб, можливостей їх задоволення формулюються завдання, обов’язкові для членів даної соціальної спільності.

Поміркований консерватизм [Pomirkowany konserwatyzm] – ідеологія, не яка не дає рухатись уперед, проте, передовсім, не дає впасти нижче.

Потенціал [Potencjal] – можливості окремої особи, суспільства, держави у визначеній сфері.

Потенціал духовно-моральний [Potencjal duchowno-moralny] – сукупний обсяг духовно-моральних можливостей суб’єктів (особистості, групи, народу, суспільства), що може стати важливим фактором здійснення соціальних, політичних, економічних і оборонних завдань, забезпечити подолання найтяжчих іспитів заради визначених ідей, політичних і моральних цілей. Показниками та індикаторами духовно-морального потенціалу є: ступінь усвідомлення і готовності захищати визначені ідеали та моральні цінності; вплив ідейно-моральних факторів на поведінку і діяльність суб’єктів; реальна активність у здійсненні ідеалів і моральних принципів; масштаб перешкод, що переборюються за допомогою даних ідей і норм моралі (війна, криза, соціальна поразка); масштаби справ, обумовлених ними тощо. Розвиток і реалізація духовно-морального потенціалу тісно пов’язані із розвитком сакрального ландшафту.

Потенціал інфраструктурний [Potencial infrastrukturnyj] – Див. *інфраструктурний потенціал*.

Потенційна інфраструктурна могутність [Potencijna infrastrukturna mogutnist] – інфраструктурна могутність, яка досягається при граничному напруженні матеріальних, духовних і інтелектуальних сил і засобів, ресурсів особи, суспільства і держави. Здебільшого реалізується перед крупномасштабним конфліктом і є початковою стадією проведення інфраструктурної війни.

Потенційність [Potencijnist] – один із різновидів можливості. Основною характеристикою є цілісність і відсутність яскраво виражених частин; означає наявність різних альтернативних можливостей, між якими відбувається обмін стійкістю. Визначається через поняття: нестационарність, нестійкість, нелінійність, альтернативність, цілісність і незумовленість.

Право інфраструктурної політики [Pravo infrastrukturnoi polityky, termin V. A. Lipkana] – галузь внутрішнього права, принципи і норми якої регулюють суспільні відносини у сфері інфраструктури (*термін Ліпкана В. А.*).

Право на безпеку [Pravo na bezpeku, termin V. A. Lipkana] – природне право людини, яке реалізується через органічне поєднання і реалізацію безпосереднього прагнення людини до безпеки і практичної та реальної можливості забезпечення безпеки з боку державних або недержавних інституцій (*термін Ліпкана В. А.*).

Право на інфраструктуру [Pravo na infrastrukturu, termin V. A. Lipkana] – галузь внутрішнього права, принципи і норми якої регулюють суспільні відносини у сфері формування та реалізації державної інфраструктурної політики (*термін Ліпкана В. А.*).

Право на самовизначення (інфраструктурний аспект) [Pravo na samovuznacennja (infrastrukturnyj aspekt)] – право самим та самостійно визначати засади та засоби реалізації державної інфраструктурної політики в контексті творення геостратегії Української Держави, визначати майбутнє власної держави.

Право стратегічних комунікацій [Pravo strategičnyh komunikacij, termin V. A. Lipkana] – галузь внутрішнього права, принципи і норми якої регулюють суспільні відносини у сфері стратегічних комунікацій (*термін Ліпкана В. А.*).

Правова безпека [Pravova bezpeka, termin V. A. Lipkana] – складова національної безпеки, зміст якої полягає у правовому регулюванні реалізації національних інтересів у будь-якій сфері національної безпеки, захищеності національних

інтересів, що виникають у сфері безпекових правовідносин, а також захищеності права як визначального регулятора суспільних відносин, а також створенні державними та недержавними інституціями необхідних і достатніх умов для ефективного функціонування правової системи. Основними аспектами П. б. в контексті реалізації стратегії державної інфраструктурної політики виступають: 1) інтегрованість правової складової в усі сфери інфраструктурної політики; 2) забезпечення безпеки функціонування безпосередньо правової системи. Відповідно в рамках теорії інфраструктурної політики виділяють такі рівні правової безпеки: 1) правове регулювання формування та реалізації стратегії ДІФСР; 2) безпека самого права (термін *Ліпкана В. А.*).

Правова безпека (компоненти інституту) [Pravova bezpeka (komponenty instytutu), termin V. A. Lipkana] – правове регулювання реалізації національних інтересів; захищеність національних інтересів, що виникають у сфері правовідносин; захищеність права як визначального регулятора суспільних відносин (термін *Ліпкана В. А.*).

Правова безпека (чинники впливу на реалізацію стратегії ДІФСР) [Pravova bezpeka (čynnyky vplyvu na realizaciju strategii DIFSR), termin V. A. Lipkana] – 1) виступає стрижневим компонентом стратегії як політико-безпекової практики, без правової безпеки вона втрачає зв'язок із інституційною реальністю; 2) правова складова наявна у будь-якому компоненті реалізації стратегії ДІФСР; 3) чинить окремий значний вплив на формування та реалізацію внутрішньої та зовнішньої політики, які формують передумови для реалізації ДІФСР; 4) у правовій безпеці знаходять своє вираження і конкретизацію традиції та історична спадкоємність державо- і правотворення, соціальне призначення права як регулятора суспільних відносин і правової безпеки як консолідуючого і атрибутивного компонента системи національної інфраструктури; 5) має чітко визначений об'єкт і предмет; 6) забезпечується притаманними їй методами та в притаманних їй формах залежно від змісту діяльності у сфері ДІФСР як родового поняття, і, відповідно, конкретизації завдань, які стоять перед кожним елементом системи національної інфраструктури на тому чи іншому етапі розвитку стосовно забезпечення правової безпеки; 7) у правовій безпеці виявляється та об'єктивується притаманна їй особливість й закономірності розвитку, динаміка соціально-політичних, фінансово-економічних, духовних і культурних перетворень в усіх компонентах і на всіх стадіях реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (термін *Ліпкана В. А.*).

Правова безпека (шари дослідження) [Pravova bezpeka (šary doslidžennja), termin V. A. Lipkana] – 1) безпека власне права, тобто права як екзистенціальної категорії з позицій не тільки лібертарно-легістського підходу, а й з позицій природного права – безпека змісту; 2) безпека правової системи, у тому числі системи права, тобто форм виразу права, норм права, законодавства, ефективної діяльності із його реалізації, настання бажаних результатів внаслідок дії правових механізмів впливу на суспільні відносини – безпека форм права; 3) правова безпека особи у процесі правозастосування – безпека цілі, результату органічного співфункціонування форми та змісту (термін *Ліпкана В. А.*).

Правова безпека особи [Pravova bezpeka osoby, termin V. A. Lipkana] – стан правової захищеності інтересів людини, котра виступає суб'єктом інфраструктурних правовідносин, від реальних та потенційних загроз і небезпек у будь-якій сфері, за якого забезпечується реалізація її інтересів, гармонійний розвиток і баланс, паритет із законними інтересами інших суб'єктів інфраструктурних відносин (термін *Ліпкана В. А.*).

Правове забезпечення державної інфраструктурної політики [Pravove zabezpečennja deržavnoї infrastrukturnoї polityky] – процес забезпечення цілеспрямованого та результативного функціонування інфраструктурних правовідносин, можливість реалізації людиною прав у сфері отримання життєво важливих послуг і збереження життєво важливих функцій, в тому числі цінностями й благами, яке здійснюється за допомогою комплексу регулюючих та охоронних політико-безпекових заходів, які об'єктивуються в нормах права.

Правовий статус суб'єкта реалізації державної інфраструктурної політики [Pravovuj status sub'jekta realizacії deržavnoї infrastrukturnoї polityky] – система закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі інфраструктурних правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів, порядок взаємовідносин і взаємодії між ними.

Принципи стратегічних комунікацій у публічному управлінні [Pryncypu strategičnyh komunikacij u publicьnomu upravlinnї] – основоположні ідеї, засади та правила, що є підґрунтям для поведінки всіх суб'єктів стратегічних комунікацій та учасників комунікаційного процесу й інформаційних відносин, діяльність яких регулюється законодавством України: зв'язок із довгостроковою національною стратегією; кваліфікованого лідерського управління; правдивість; доступність та відповідність цінностям і ментальним уявленням цільових

аудиторій; діалог; масштабність; узгодженість дій; спрямованість на результат; правильність вибору аудиторії, повідомлення, часу та місця; безперервність.

Проектна загроза об'єкту стратегічної інфраструктури [Projektna zagroza ob'jektu strategičnoї infrastruktury] – документ встановленої форми, який визначає властивості, характеристики реальних і потенційних загроз об'єкту стратегічної інфраструктури, на зниження ймовірності реалізації яких має бути спрямовано функціонування системи безпеки стратегічної інфраструктури.

Проектування стратегічних комунікацій [Projektuvannja strategičnyh komunikacij] – конкретна форма теоретичного та практичного підходу до розроблення комунікаційних стратегій, кампаній і проєктів; планова діяльність науково обґрунтованого визначення параметрів формування майбутнього стану соціальних об'єктів чи процесів із метою забезпечення сприятливих умов для їх появи, функціонування або розвитку, є одним із компонентів стратегічного прогнозування.

Публічна дипломатія (м'яка сила / soft power) [Publična diplomatija (m'jaka syła / soft power)] – 1. Здійснення системного та цілеспрямованого впливу на визначені аудиторії, ключових лідерів сприйняття суспільством інших держав в цілому стратегії державної інфраструктурної політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах, позитивного ставлення до країни, яка ці заходи фінансує або організує. 2. Процес комунікації з іноземною публікою для ознайомлення її зі змістом стратегічних цінностей, національною ідеєю, ідеалами, геостратегією та політикою, стратегічною культурою та, як наслідок, формування умов для паритетних партнерських відносин.

Публічно-приватне партнерство [Publično-pryvadne partnerstvo] – будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований/нескінченний період часу між державними і приватними учасниками, у якому обидві сторони взаємодіють у процесі ухвалення рішення і співінвестують обмежені ресурси, такі, як гроші, персонал, устаткування й інформацію для досягнення конкретних цілей у визначеній сфері науки, технології й інновації. Поняття П.п.п. найбільш точно відтворює сутність відносин, оскільки публічним партнером у зарубіжній практиці часто виступають не лише органи державної влади, а й, що більш поширено, органи місцевого самоврядування, потужні громадські організації та благодійні фонди. Принципова відмінність публічного управління від державного, полягає у тому, що воно являє собою спільну діяльність органів державної влади та органів

місцевого самоврядування з політично-активними суб'єктами громадянського суспільства і ринкової економіки щодо формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики та її адміністративно-територіальних одиниць, прийняття управлінських рішень суспільного значення. Щодо стратегії ДІФСР коректно використовувати поняття „публічно-приватне партнерство”, де термін „публічний” буде визначати партнера, який представляє державні інтереси на загальнодержавному, регіональному, місцевому чи локальному рівнях, є відповідальним за розроблення і реалізацію публічної політики у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики. Див.: *державно-приватне партнерство*.

Р

Реєстр стратегічної інфраструктури [Rejestr strategičnoї infrastruktury] – автоматизована система, що містить перелік найбільш важливої для життєдіяльності суспільства та держави стратегічної інфраструктури, щодо якої встановлюються особливі вимоги із забезпечення її безпеки та стійкості, здійснюється моніторинг і державний контроль за їх дотриманням із метою узгодження дій суб'єктів національної системи БСІ.

Реєстр стратегічної інфраструктури (мета формування) [Rejestr strategičnoї infrastruktury (meta formuvannja)] – узгодження дій суб'єктів державної системи безпеки стратегічної інфраструктури щодо напрямів державної інфраструктурної політики щодо найбільш важливих об'єктів стратегічної інфраструктури.

Режим функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури [Režym funkcionuvannja ob'ektiv strategičnoї infrastruktury] – визначені оператором умови та вимоги до функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури залежно від стану і динаміки розвитку інфраструктурного ландшафту, динаміки розвитку ситуації (штатний режим функціонування; режим функціонування у кризовій ситуації; режим відновлення). Виділяють такі режими функціонування національної системи БСІ: 1) *штатний режим* – суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури стосовно оцінки можливих загроз і небезпек та інформування щодо них. Функціонування інфраструктури здійснюється відповідно до проектного цільового призначення; 2) *режим готовності та запобігання реалізації загроз* – секторальними та функціональними органами у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури: проводиться перевірка та переведення системи безпеки до готовності забезпечити безпеку та реагування на випадок

реалізації небезпеки. Функціонування інфраструктури здійснюється відповідно до проєктного цільового призначення; 3) *режим реагування на виникнення кризової ситуації* – суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури із застосуванням заходів реагування на кризову ситуацію. Функціонування інфраструктури відбувається в режимі кризової ситуації, вводяться обмеження на режими роботи об'єктів інфраструктури, економічні умови господарювання, доступ до об'єктів; 4) *режим відновлення штатного функціонування* – суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури: застосовуються заходи щодо повернення параметрів функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури до штатного режиму. Функціонування ОСІ здійснюється з обмеженнями відповідно до визначених термінів ліквідації наслідків кризи.

Реінтеграція тимчасово окупованої території (передумови) [Reintegracija tymčasovo okupovanoj terytorij (peredumovy)] – 1) розвиток демократичних інститутів, механізмів забезпечення захисту прав, свобод людини і громадянина; 2) розвиток економіки України, що має забезпечити поступове наближення якості життя в Україні до європейських стандартів; 3) підвищення ефективності державного управління, зміцнення обороноздатності держави, посилення спроможностей та розвиток Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів, розбудова оборонно-промислового комплексу; 4) підвищення рівня національної стійкості, запобігання потенційним конфліктам; 5) вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України; 6) постійна підтримка та розвиток контактів соціально-гуманітарного, культурного, інформаційного характеру з громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території; 7) сприяння консолідації українського суспільства, формування патріотичного, державницького світогляду, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей Українського народу; 8) консолідація міжнародних зусиль з метою сприяння процесу деокупації тимчасово окупованої території, вирішення проблемних питань, пов'язаних із тимчасовою окупацією Російською Федерацією частини території України, зокрема щодо посередництва під час переговорів у різних міжнародних форматах, здійснення моніторингу, надання допомоги Україні у військово-технічній, економічній, гуманітарній та інших сферах; 9) забезпечення реалізації громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, гарантованого Конституцією України права на освіту.

Ретермінологізація [Reterminologizacija] – процес перенесення термінів однієї галузі на іншу із повним або частковим переосмисленням (Див.: *номінація, інтернаціоналізація, часткова детермінологізація*).

Рівень важливості об'єкта стратегічної інфраструктури [Riven važlyvosti ob'jekta strategičnoji infrastruktury] – відносна міра важливості об'єкта, якою враховується його вплив на можливість виконання життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг, раптового припинення функціонування або функціонального збою на безпеку постачання, забезпечення суспільства важливими товарами і послугами.

Розвідка [Rozvidka] – організаційно-функціональне поєднання визначених профільним законом розвідувальних органів та діяльності, яку вони здійснюють самостійно або у взаємодії між собою та з іншими суб'єктами розвідувального співтовариства з метою формування сприятливих умов для формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Розвідувальна діяльність [Rozviduvalna dijálnist] – система розвідувальних заходів, що проводяться розвідувальними органами України для виконання покладених на ці органи завдань та здійснення функцій щодо формування сприятливих умов для формування стратегії державної інфраструктурної політики України.

Розвідувальна інформація [Rozviduvalna informacija] – усні, зафіксовані на матеріальних носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України.

Розвідувальна таємниця [Rozviduvalna tajemnycja] – вид таємної інформації, що охоплює відомості та дані, отримані або створені розвідувальними органами України під час виконання покладених на ці органи завдань та здійснення функцій, визначених профільним законом, розголошення яких може завдати шкоди функціонуванню розвідки і доступ до яких обмежено відповідно до профільного закону в інтересах національної безпеки України.

Розвідувальний захід [Rozviduvalnyj zahid] – комплекс дій та рішень розвідувального органу та/або у випадках, визначених профільним законом, іншого

суб'єкта розвідувального співтовариства із застосуванням методів, сил і засобів розвідки. Є складовим стратегії державної інфраструктурної політики в якості політико-безпекової практики.

Розвідувальні органи України [Rozviduvalni organy Ukraïny] – державні органи, суб'єкти формування і реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України, уповноважені відповідними законами здійснювати розвідувальну діяльність з метою формування і реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України у зовнішній сфері.

Руйнація (руйнування) [Rujnacïja (rujnuvannja)] – дія, в процесі якої відбувається повне знищення об'єктів стратегічної інфраструктури.

Рух опору [Ruh oporu] – система воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України (*нормативне визначення*). Див.: *сили спеціальних операцій*.

С

Сакралогеографіф [Sakralogeoglif] – 1. Створений людиною (спеціально чи нецілеспрямовано) геометричний або фігурний рисунок чи візерунок, в будь-якій зовнішній геосфері, що виконує сакральну функцію. Вони становлять певні упізнавані у всьому світі „маркери”, образ яких швидко і надовго закарбовується у пам'яті людей. 2. Це географіфи, призначені для проведення сакральних обрядів (молебні, ритуали, обряди вінчання, жертвопринесення тощо), які виконують сакральну інформативну функцію. Завдяки їм підсилюється сакральність та духовність певного місця, де проводиться обряд. Вони можуть бути створені із гірської породи, штучного матеріалу чи різновидом біогеографіфу.

Сакральне мислення [Sakralne myslennja] – мислення, структуроване інтелектуальною інтуїцією, яка є позарозумовою і охоплює явища в цілому і миттєво, лише згодом транслюючи результат такого пізнання аналітичного апарату розуму. Це пряме знання, яке досягається через радикальну інтеріоризацію буття і буттєвої уваги, що можна порівняти із просвітленням, спогляданням і просвітою. Один і той самий досвід може інтерпретуватися із суттєвими відмінностями залежно від персональної організації людини – одні розшифровують просвітлення як потік думок, інші як видіння, треті як спорадичну емоцію. Але інтелектуальна інтуїція

не залежить від її інтерпретації органами почуттів і мислення. Відтак, сакральне мислення виступає процесом розумової інтерпретації досвіду просвітлення.

Сакральний ландшафт [Sakralnyj landsaft] – 1. Природно-антропогенна геосистема, що характеризується просторово-ієрархічною будовою, яка пов'язана з певними життєвими символами, міфами, легендами, віруваннями, сказаннями, наративами, вагомими подіями, релігійними почуттями, що виконує духовну, інформаційну, соціальну, економічну, екологічну та інфраструктурну функції, пов'язані зі світоглядними запитами та потребами людей, має надзвичайно ціннісне значення для людини або групи людей і потребує свого збереження, примноження та творення в рамках реалізації відповідної політики, в тому числі функціонування відповідних правових режимів і функціонування адекватних комплексних безпекових систем. Символічний синкретизм сакрального ландшафту стає тим місцем, де долаються межі профанного і проступають обриси сакрального, що, врешті-решт, відповідає первинному змісту сакрального – ідея відтворення світу у вічних категоріях. 2. Сукупність сакральних місць чи просторів на певній території, яка пов'язується із дуже значними подіями або через її унікальні географічні характеристики.

Сакральний центр [Sakralnyj centr] – святині, сакральні ландшафти (ієротопія) в усі часи відіграють важливу роль у збереженні духовних та світоглядних традицій і настанов, звичаїв та самотності, у формуванні духовно-релігійного світогляду, національної самоідентичності та життєстійкості народу. В Українській спадщині є власні надбання і в цьому аспекті, зокрема знаходимо її у Шевченковому літературному доробку через формування образу-парадигми храму.

Сакральні точки простору [Sakralni točky prostoru] – категорія, що є складовою родового поняття сакральний ландшафт і описує священні місця. До сакральних місць українців належать: Майдан Незалежності в Києві, острів Хортиця, Батурин, Софійська площа в Києві, Чернеча Тарасова гора в Каневі, Шевченківський національний заповідник, Асканія Нова, Святі гори на річці Сіверський Донець на Донеччині, де розташований Святогорський монастир, Лиса гора в Києві, Страдчанська Страдецька гора поблизу Львова, масив Карадаг з горою Свята в Криму, масив Чатирдаг в Криму, а також „Змієві вали” на Київщині.

Сакральні точки часу [Sakralni točky času] – священні дні та свята: Різдво Христове, Великдень, День Незалежності України, День захисника України і Зелені свята, День перемоги Росії.

Сектор [Sektor] – 1. Спеціальна частина кола, обмежена дугою і двома радіусами.

2. Ділянка, обмежена радіальними лініями.
3. Частина народного господарства, яка має певні соціальні й економічні ознаки.
4. Відділ в установі або організації.
5. Спеціальний відділ системи управління літака, пароплава і т. ін.

Сектор (підсектор) стратегічної інфраструктури [Sektor (pidsektor) strategičnoї infrastruktury] – сукупність об'єктів стратегічної інфраструктури, які належать до одного сектора (галузі / підсектора) економіки та/або мають спільну функціональну спрямованість.

Сектор безпеки України [Sektor bezpeky] – некоректна назва системи національної безпеки – охоплення єдиною системою стратегічного програмно-цільового планування та кризового управління сукупність органів державної влади, воєнної організації держави, спеціальних державних і правоохоронних органів, оборонно-промислового комплексу, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем суспільства, і відповідно до Конституції та законів України, спрямована на вирішення завдань захисту національних інтересів держави від внутрішніх і зовнішніх загроз (визначення *Ю.Богданович*). Зміст даного поняття не відповідає назві, адже поняттям „сектор” завжди означається щось обмежене, таке, що входить до складу чогось. Відтак, методологічно хибним є отождивлення системи з сектором (Див.: *сектор, система національної безпеки, державна система безпеки*).

Сектор інфраструктури [Sektor infrastruktury] – Див. *інфраструктурна сфера*.

Секторальна специфіка [Sektoralna specyfika] – особливості, що визначають напрями та зміст реалізації інфраструктурних стратегій відповідно до найбільш важливих сфер життєдіяльності.

Секторальний орган у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури (завдання) [Sektoralnyj organ u sferi zabezpečennja bezpeky strategičnoї infrastruktury (zavdannja)] – 1) створюють у межах штатної чисельності у своєму складі структурні підрозділи з питань забезпечення безпеки ОСІ; 2) збирають, узагальнюють та здійснюють попередній аналіз даних щодо об'єктів стратегічної інфраструктури та їх функціонування; 3) спільно з операторами стратегічної інфраструктури здійснюють категоризацію об'єктів стратегічної інфраструктури своїх секторів стратегічної інфраструктури, формують секторальні переліки об'єктів стратегічної інфраструктури, подають інформацію до *Реєстру стратегічної інфраструктури*; 4) розробляють та затверджують:

а) вимоги до безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури відповідно до їх категорій; б) проєктні загрози стратегічній інфраструктурі секторального рівня; в) плани взаємодії функціональних органів у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури у відповідних сферах для всіх режимів функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури; плани взаємодії та підтримання життєво важливих функцій на випадок порушення функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури; 5) розробляють та впроваджують норми і регламенти, протоколи безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури у відповідних сферах функціонування стратегічної інфраструктури; б) затверджують проєктні загрози стратегічній інфраструктурі об'єктового рівня у відповідних секторах; 7) погоджують паспорти безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, надані операторами у відповідних секторах; 8) здійснюють: а) перевірку та оцінку рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; б) підготовку пропозицій до проєктних ризиків та загроз стратегічній інфраструктурі національного рівня та їх щорічної оцінки; в) організацію системи підготовки персоналу, навчання та тренувань щодо забезпечення безпеки та стійкості сфер стратегічної інфраструктури; г) підготовку щорічного звіту щодо забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури у відповідній сфері; г) участь у встановленому законодавством порядку в реагуванні на кризові ситуації, пов'язані з безпекою об'єктів стратегічної інфраструктури, а також у створенні умов для належного виконання правоохоронними, безпековими, розвідувальними та контррозвідувальними органами своїх завдань щодо забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; д) попередження про загрози операторів стратегічної інфраструктури та надають інформаційну, консультативну, експертну, методичну допомогу операторам стратегічної інфраструктури, користувачам їх послуг (населенню) задля попередження, реагування, мінімізації можливого впливу загроз; 9) надають операторам об'єктів стратегічної інфраструктури рекомендації з питань забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури та обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення причин і умов, які порушують стійкість стратегічної інфраструктури; 10) виконують: а) збір, аналіз та узагальнення даних щодо об'єктів стратегічної інфраструктури та загроз їх функціонуванню; б) заходи із функціонування відповідних систем обміну інформацією, моніторингу рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 11) організовують функціонування системи обміну інформацією та взаємодії у відповідних сферах функціонування стратегічної інфраструктури між суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури;

12) готують пропозиції до стратегічних документів щодо забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури.

Секторальний орган у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури (поняття) [Sektoralnyj organ u sferi zabezpečennja bezpeky stratehičnoj infrastruktury (ponjattja)] – державний орган, визначений законодавством відповідальним за забезпечення формування та реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики в окремій сфері, ведення секторальних переліків об’єктів стратегічної інфраструктури, здійснює збирання, узагальнення, попередній аналіз даних щодо ОСІ та надає пропозиції щодо включення таких об’єктів до Реєстру ОСІ в межах визначених секторів; ухвалює рішення про оголошення режимів функціонування об’єктів стратегічної інфраструктури, щороку відповідно до строків та форми звіту, затверджених Кабінетом Міністрів України, подає інформацію уповноваженому органу у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України.

Сектори стратегічної інфраструктури [Sektory stratehičnoj infrastruktury] – визначаються для організації ефективного забезпечення безпеки і стійкості стратегічної інфраструктури з урахуванням специфіки забезпечення окремих життєво важливих функцій та послуг. Для секторів стратегічної інфраструктури визначаються особливості реалізації державної політики у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури. Формування та реалізацію державної політики у відповідних секторах здійснюють *секторальні органи у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури*. Перелік секторів стратегічної інфраструктури та відповідальних суб’єктів за формування та реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики у відповідних сферах визначається Кабінетом Міністрів України.

Середовище [Seredovyščje] – оточення, у якому функціонує об’єкт.

Сила [Syla] – 1) могутність, вплив, один із основних ресурсів політики і найважливіший засіб, що застосовується владою для досягнення своїх цілей; 2) фізичний вплив, фізична чи моральна можливість активно діяти; 3) здатність прояву якої-небудь діяльності, що відрізняється визначеним ступенем спрямованості; 4) дієвість, правомочність.

Сила воєнна [Syla vojenna] – сукупність збройних сил, інших військ, військокових формувань і військокових органів держави, які залучаються державою для забезпечення воєнної безпеки та досягнення воєнно-політичних цілей.

Сили забезпечення безпекоінфраструктурної політики [Syly zabezpečennja bezpekoinfrastrukturnoi polityky] – органи спеціальної компетенції, які з метою реалізації стратегії державної інфраструктурної політики в рамках здійснення заходів щодо безпекового напрямку наділені державою правом на застосування сили. С.з.б.п. утворюються і розвиваються відповідно до рішень президента України та Кабінету Міністрів України для виконання короткотермінових і довготермінових програм у даній сфері. Вони мають включати в себе: Службу безпеки України, Службу зовнішньої розвідки України, Національну гвардію України, Збройні Сили України, Державну службу України з питань надзвичайних ситуацій, Національну поліцію України, Управління державної охорони України, інші війська, воєнні формування та відомства, у яких законодавством України передбачена воєнна служба, структурні підрозділи органів виконавчої влади, недержавні інституції (в тому числі приватні військові корпорації), на які покладені функції щодо реалізації стратегії ДІФСР, а також законодавчо чітко передбачені випадки і межі застосування сили.

Сили і засоби ведення війни [Syly i zasoby vedennja vijny] – комплекс організованих людських формувань і матеріальних ресурсів, бойових і забезпечуючих технічних систем, озброєння та військової техніки, що застосовуються для ведення збройної й інших форм боротьби під час війни. Основу С.з.в.в. становлять збройні сили держави, іррегулярні війська, партизанські та інші військові формування. У ряді випадків у цій якості може виступати озброєний народ.

Сили і засоби розвідки [Syly i zasoby rozvidky] – співробітники розвідувальних органів та особи, залучені до конфіденційного співробітництва з цими органами, органи військового управління розвідки та військові частини розвідки, підрозділи, підприємства, установи, організації, заклади, засоби та структури прикриття, будівлі, приміщення, транспортні засоби, інформаційні системи та бази даних, технічні засоби розвідки, озброєння, боєприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні технічні засоби, інше майно, кошти в національній та іноземній валютах, які використовуються для здійснення розвідувальної діяльності або для організації чи забезпечення її здійснення, а також сили і засоби інших суб'єктів розвідувального співтовариства у випадках, визначених профільним законом.

Сили оборони [Syly oborony] – об'єднана загальним керівництвом система органів держави, інших, утворених відповідно до законодавства формувань, які мають відповідати вимогам ведення всеохоплюючої оборони і побудовані на

національних і євроатлантичних цінностях; взаємосумісні з відповідними структурами держав-членів НАТО; спроможні забезпечити оборону території України в межах державного кордону, ведення протиборства в інформаційному просторі, кіберпросторі як складовій інформаційного простору з використанням всього потенціалу держави та суспільства, застосуванням для відсічі збройної агресії всіх можливих форм і способів ведення збройної боротьби з дотриманням принципів і норм міжнародного права і включають: Збройні Сили України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державну спеціальну службу транспорту, інші утворені відповідно до законів України військові формування, а також правоохоронні та розвідувальні органи, в частині залучення їх до виконання завдань з оборони держави.

Сили оборони (місія) [Syly oborony (misija)] – збройний захист національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України, відсіч і стримування збройної агресії проти України, сприяння створенню належних безпечових умов для сталого розвитку держави, життєдіяльності і добробуту її громадян, участь у підтриманні миру і безпеки в рамках зусиль міжнародних організацій. М.с.о. ґрунтується на трьох основних засадах всеохоплюючої оборони України: стримуванні, стійкості та взаємодії.

Сили політичні [Syly polityčni] – діючі в суспільстві державні структури влади, організації, спілки, суспільні рухи, політичні партії, угруповання, що мають визначену соціальну базу і керуються певними програмами, цільовими настановами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами тощо.

Сили спеціальних операцій [Syly specialnyh operacij] – окремий рід сил Збройних Сил України, до складу якого входять частини спеціального призначення і підрозділи інформаційно-психологічних спеціальних операцій, що комплектуються спеціально навченими фахівцями, які мають спеціальні можливості у сферах розвідки, прямих акцій та військової підтримки для виконання складних, небезпечних, в тому числі політично чутливих операцій, що проводить командування ССО. До основних завдань ССО входять: реалізація заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, військові інформаційно-психологічні операції; захист життя громадян та об'єктів стратегічної інфраструктури за межами України; участь у боротьбі з незаконним обігом зброї і наркотиків; організація та підтримання дій руху опору; боротьба з тероризмом і піратством; безпека морського судноплавства України; міжнародне військово-співробітництво. *Див. сили швидкого реагування.*

Сили швидкого реагування [Syly švydkogo reaguvannja] – військові частини і з'єднання, що готові до оперативного застосування для відбиття загрози національним інтересам (як усередині країни, так і за кордоном). Наявні в арміях більшості великих держав і розглядаються як їх найбільш боєздатний компонент. Широко використовуються країнами НАТО в локальних конфліктах і для проведення миротворчих операцій. Основні вимоги: мобільність, високий ступінь бойової готовності, володіння достатньо великою вогневою міццю, здатність до автономних дій у віддалених регіонах протягом тривалого часу. Ядро цих сил зазвичай становлять повітрянодесантні війська, морська піхота, аеромобільні частини. Для позначення подібного роду військових формувань використовуються поряд із поняттям С.ш.р. й інші терміни: сили швидкого розгортання, сили негайного реагування, сили кризового реагування тощо.

Силова складова державної інфраструктурної політики [Sylova skladova deržavnoji infrastrukturnoi polityky] – застосування або намір застосування сили для досягнення бажаних цілей в рамках реалізації стратегії ДІФСП або секторальних інфраструктурних стратегій, спрямоване проти будь-якого супротивника, їх спільників. С.с.д.і.п. має застосовуватись органічно із несиловими методами, передусім стратегічними комунікаціями. Основними елементами силової діяльності держави є: цілі, стратегія, інструменти, методи, об'єкти впливу, моделювання управлінських систем інфраструктурним комплексом інших країн в інтересах України.

Синхронізація комунікацій [Synhronizacija komunikacij] – процес координації й узгодження програм, планів, наративів, повідомлень, образів, операцій і дій на підтримку державних стратегічних завдань для забезпечення цілісності та послідовності повідомлень до найнижчого рівня шляхом інтеграції й узгодженості комунікаційної діяльності всіх суб'єктів публічного управління.

Система захисту стратегічної інфраструктури [Systema zahystu strategičnoi infrastrukтуры] – сукупність об'єктів, які є стратегічно важливими для економіки і безпеки держави, суспільства, населення та порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам України.

Система національної інфраструктури [Systema nacionalnoi infrastrukтуры] – органічна пов'язана сукупність елементів, які у своїй єдності утворюють нову якість, складається з таких компонентів: 1) об'єкти стратегічної інфраструктури; 2) область, оточення, межі поширення, обстановка, середовище, в яких

відбувається розвиток інфраструктурного ландшафту та його складових, творення інфраструктурного потенціалу; 3) суб'єктів, які відповідно до законодавства здійснюють реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики; 4) системи політико-правового регулювання суспільних інфраструктурних відносин; 5) причин та умов, інших детермінант, які визначають напрями та вектори функціонування визначених вище компонентів.

Система стратегічних комунікацій [Systema strategičnyh komunikacij] – 1) формується суб'єктами стратегічних комунікацій та становить узгоджену за цілями та стратегічними пріоритетами діяльність державних і недержавних інституцій на засадах інформаційної взаємодії; 2) складається з мети, ідей, завдань, функцій, принципів, методів; 3) репрезентує діяльність, здійснювану у зв'язку з реалізацією стратегічних комунікацій та спрямована на суспільні інформаційні відносини, зокрема на їх становлення та розвиток, регулювання і безпеку; 4) забезпечує підкріплення реалізації завдань стратегічних комунікацій застосуванням специфічних методів; 5) виступає інформаційною та ціннісно-ідеологічною передумовою формування як інформаційної, так і загальнонаціональної самоідентичності, збереження національної, культурної та інформаційної самобутності української автохтонності, політичної, безпекової та інформаційної нації, формує для реалізації у практичній площині цілісний вимір державної стратегії.

Система суб'єктів реалізації державної інфраструктурної політики (у вузькому розумінні) [Systema sub'jektiv realizacij deržavnoj infrastruktornoj polityky (u vuzkomu rozuminni)] – сукупність державних і громадських об'єднань, що цілеспрямовано здійснюють на різних рівнях і в різних масштабах планування заходів із реалізації ДІФСР, управління цими заходами чи їх безпосередню реалізацію, забезпечення цієї реалізації; і мають у цьому зв'язку певні права та обов'язки, за невиконання яких настає передбачена нормами чинного законодавства відповідальність.

Система суб'єктів реалізації державної інфраструктурної політики (у широкому розумінні) [Systema sub'jektiv realizacij deržavnoj infrastruktornoj polityky (u Źyrokomu rozuminni)] – органічно об'єднана сукупність трьох елементів, що у своїй єдності утворюють структурно-функціональну систему державної інфраструктурної політики: 1) суб'єкта та його обов'язків; 2) сфери функціонування суб'єктів (суспільні відносини у сфері інфраструктури); 3) системи заходів (безпекові, політичні, економічні, воєнні, правові, інформаційні, стратегічних комунікацій, силові, спеціальні тощо).

Система фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання [Systema fyzycznego zahystu jadernyh ustanovok, jadernyh materialiv, radioaktyvnyh vidhodiv, inshyh dzerel ionizujučogo vyprominjuvannja] – сукупність організаційно-правових та інженерно-технічних заходів, що здійснюються з метою створення умов, спрямованих на мінімізацію можливості вчинення диверсії, крадіжки або будь-якого іншого неправомірного вилучення радіоактивних матеріалів та зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї.

Скринінг прямих іноземних інвестицій в об'єкти стратегічної інфраструктури [Skryning prjamyh inozemnyh investycij v ob'jekty strategičnoi infrastruktury] – урегульований нормами права системний процес оцінки (перевірки) ймовірного впливу інвестицій на подальше функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури та реалізації геостратегії, який характеризується стадіями: 1) ідентифікації проєкту; 2) розроблення моделі проєкту; 3) проведення оцінки та прогнозування ймовірних наслідків інвестиції; 4) формулювання обґрунтованого та вмотивованого рішення щодо можливості здійснення прямої інвестиції в об'єкт стратегічної інфраструктури, яке відповідає національним інтересам.

Спеціальна перевірка [Specialna perevirka] – перевірка достовірності всіх відомостей, що подають про себе фізичні особи, які бажають виконувати особливі роботи, та з'ясування обставин, на підставі яких згідно із законодавством ухвалюється рішення про надання допуску до таких робіт. Є обов'язковою для виконання робіт на об'єктах стратегічної інфраструктури.

Спеціальні (активні) заходи [Specialni (aktyvni) zahody] – розвідувальні заходи, спрямовані на формування сприятливих умов для реалізації стратегічних національних інтересів України, протидію намірам, планам і діям, в усіх видах просторів, що створюють загрозу у зовнішній сфері для реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України.

Співробітник кадрового складу [Spivrobitnyk kadrovogo skladu] – співробітник розвідувального органу, який за посадою, що він обіймає в цьому органі, виконує посадові (службові) обов'язки, безпосередньо пов'язані з організацією, здійсненням та забезпеченням розвідувальної діяльності.

Співробітник під прикриттям [Spivrobitnyk pid prykryttjam] – співробітник кадрового складу, який виконує посадові (службові) обов'язки без розкриття інформації про його належність до розвідувального органу особам, яким в

установленому порядку не надано доступу до такої інформації. Використання С.п.п. є необхідним для активних заходів, які є складовою стратегії державної інфраструктурної політики.

Споживачі розвідувальної інформації [Spoživači rozviduvalnoї informacii] – президент України, голова Верховної Ради України, голова та члени комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесено питання забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронних органів спеціального призначення та розвідувальних органів, прем'єр-міністр України, члени та секретар Ради національної безпеки і оборони України, а також визначені президентом України інші складові сил безпеки і оборони України, яким у встановленому законодавством порядку надається розвідувальна інформація. Споживачі розвідувальної інформації є суб'єктами формування стратегії ДІФСР.

Спроможність [Spromožnist] – 1. Сукупність людських, матеріально-технічних та фінансових ресурсів суб'єктів забезпечення національної стійкості, що визначають їх здатність ефективно протидіяти загрозам, надзвичайним і кризовим ситуаціям, забезпечити відновлення та стале функціонування основних сфер життєдіяльності держави і суспільства. 2. Кількісні та якісні показники, що характеризують здатність складових сил оборони виконувати покладені на них завдання щодо оборони держави і відбиття збройної агресії проти України з урахуванням наявних можливостей держави.

Спроможності сил оборони [Spromožnosti syl oborony] – здатність досягти необхідного результату під час виконання завдань оборони в певних умовах відповідно до визначених сценаріїв дій та з використанням наявних ресурсів.

Сталий розвиток [Stalij rozvytok] (англ. *sustainable development*) – розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість прийдешнім поколінням задовольнити їхні потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, за якого економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішнього і майбутніх поколінь.

Стійкість [Stijkist] – 1. Спроможність надійно функціонувати у штатному режимі, адаптуватися до умов, що постійно змінюються, протистояти та швидко відновлюватися після реалізації загроз будь-якого виду. Дане поняття легітимовано в

Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури, де зазначено, що створення державної системи захисту критичної інфраструктури спрямоване на забезпечення стійкості критичної інфраструктури до загроз усіх видів, включаючи загрози природного і техногенного характеру, загроз, що спричинені протиправними діями, та інших загроз (*Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури*). 2. Задача всеохоплюючої оборони України досягається здатністю системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України, підтриманням спроможностей до здійснення стратегічного розгортання, територіальної оборони України, руху опору, ведення операцій (бойових, спеціальних, стабілізаційних) (*Стратегія воєнної безпеки України*). 3. Поняття „стійкість” включає завдання щодо забезпечення безпеки та стійкості об’єктів стратегічної інфраструктури: а) *стійкість стратегічної інфраструктури* – спроможність підготуватись та адаптуватись до умов, що постійно змінюються, а також протистояти загрозам порушень функціонування та швидко відновлюватись від порушень. Сійкість включає спроможність протистояти загрозам та відновлюватись від цілеспрямованих атак, аварій, природних загроз та інцидентів; б) *безпека стратегічної інфраструктури* – процес зменшення ризику для об’єктів стратегічної інфраструктури від втручання, атак або ефектів, спричинених природними катастрофами або людською діяльністю, за рахунок реалізації заходів із фізичного захисту або кіберзахисту (Директива Президента США 2013 року (PPD-21)).

Сійкість військово-політична [Stijkist vijskovo-polityčna] – такий рівень впливу на міжнародні справи сторін, що суперечать одна одній, а також стан їхніх економічних, військових та інших можливостей, за якого суттєві зміни цих чинників не тягнуть за собою помітного порушення військово-політичної ситуації у світі або в регіоні. Військово-політична сійкість уможливорює кожній зі сторін знижувати у розумних межах рівень військово-технічного і військово-економічного протистояння, але не нижче за рівень, що відповідає оборонній достатності для кожної із сторін.

Сійкість стратегічна [Stijkist strategična] – Див.: *стратегічна сійкість*.

Сійкість стратегічної інфраструктури [Stijkist strategičnoї infrastruktury] – стан стратегічної інфраструктури, за якого забезпечується її спроможність надійно функціонувати у штатному режимі, адаптуватись до умов, що постійно

змінюються, протистояти загрозам та швидко відновлюватись після реалізації загроз будь-якого походження та виду, усіх типів, як за характером походження (природного, техногенного характеру, викликані протиправними діями (фізичні та кібератаки)), так і за спрямованістю (спорути, обладнання, ресурси, технологічні процеси, системи управління, персонал та ін.).

Стратегічна автономія [Strategična avtonomija] – поняття, що походить зі сфери безпеки та оборони, вказуючи на можливість суб'єкта діяти незалежно назовні, зокрема у питаннях стратегічного характеру, яким є створення ефективної системи національної інфраструктури, стабільного і передбачуваного, керованого, безпечного та стійкого інфраструктурного середовища. У нього вкладається не тільки цілеспрямоване бажання актора діяти за необхідності у координації чи партнерстві з іншими гравцями, а й насамперед спроможність/потужність (*capability*) забезпечити реалізацію цілі необхідними ресурсами. Автономія не передбачає повну незалежність чи самодостатність і є вужчим за суверенітет, адже її суть полягає у викоріненні асиметричної взаємозалежності у стосунках не лише з постійними суперниками, а й союзниками. На сьогодні цей термін дедалі частіше вживається у доктринах, концепціях, стратегіях, програмних документах євроінституцій, але у ширшому контексті. Тепер поняття стратегічної автономії покриває всі напрями, які мають зовнішній вимір, такі як просування євро як резервної валюти, торгівлю, кліматичну та енергетичну політику, а також цифрову та технологічну сферу.

Стратегічна архітектура [Strategična arhitektura] (лат. *architecture* – будівничий) – 1. Концепція органічного взаємозв'язку усього спектра структурних елементів державної інфраструктурної політики, включає компоненти інфраструктурної ландшафту та безпекоінфраструктурної політики, світоглядні концепції, теорії та доктрини, ресурси, сили та засоби, нормативну базу, кібернетичну модель забезпечення сталого та ефективного функціонування системи національної інфраструктури в різних умовах. 2. Система національної інфраструктури, за допомогою якої створюється та підтримується і стані динамічної рівноваги інфраструктурний ландшафт, що є життєво необхідним для ефективної життєдіяльності, мистецтво проектування систем національної інфраструктури відповідно до належного рівня забезпечення стратегічних національних інтересів, законодавства країни, а також інфраструктурної доцільності. Стратегічна архітектура уособлює стратегічні національні інтереси усієї Української нації, формує необхідні та достатні умови для розвитку інфраструктурного ландшафту для втілення

національної ідеї. У С. а. існує тісний зв'язок між функціональними та організаційними початками (користь, стійкість і надійність). Функціональність системи національної інфраструктури полягає у тому, що дана система розглядається як єдина, взаємопов'язана система, кожний елемент якої виконує певну функцію. Особливість такої системи – взаємодія її компонентів і відсутність єдиної визначальної основи. Призначення, функції С.а. обумовлюють її план, структуру, матеріальні та правові можливості – доцільність та конкретні засоби, ресурси її створення. Мета творення стратегічної архітектури – розвиток усіх складових інфраструктурного ландшафту, включаючи сакральний ландшафт, творення інфраструктурного потенціалу та задоволення за допомогою інфраструктурного потенціалу та усього комплексу об'єктів системи національної інфраструктури моральних, матеріальних, фізичних, духовних, інтелектуальних та інших життєво важливих потреб людини, в тому числі у безпеці та вільному правовому розвитку особистості, суспільства і держави як єдиного організму в стратегічній перспективі.

Стратегічна готовність [Strategična gotovnist] – вольова здатність і спроможність суб'єкта стратегічного управління до практичної реалізації стратегічного управління з метою досягнення стратегічних цілей в контексті реалізації геостратегії.

Стратегічна дивергенція [Strategična dyvergencija] – існування соціальних систем із різною структурою ключових корінних національних цінностей, різноспрямована мінливість, яка виникає у різних соціальних систем внаслідок необхідності пристосування до глобальних трендів та мінливих умов геостратегічного ландшафту. Стратегічна дивергенція виявляється у готовності до внутрішніх перетворень, значно розширюючи адаптивні можливості соціальної системи, її гнучкість і стійкість в умовах перманентного розширення геостратегічного ландшафту, які вона постійно використовує в процесі активної боротьби за існування. Стратегічна дивергенція збільшує різноманітність стратегічних сценаріїв розвитку світової спільноти, уводячи світ від постійного до домінуючого архетипу біполярного світу. Див.: *стратегічна конвергенція*.

Стратегічна інфраструктура [Strategična infrastruktura] – 1) системи, мережі, об'єкти, ресурси (як фізичні, так і віртуальні чи інформаційні), послуги, які мають настільки велике значення, що їх знищення, пошкодження, недієздатність або виведення з ладу призведе до найсерйозніших негативних наслідків для життєдіяльності людини, суспільства і держави, природного середовища, інфраструктурного ландшафту, соціально-економічного розвитку країни, обороноздатності

держави; підриває національну безпеку, здоров'я, добробут або безпеку населення, або має своїм результатом будь-яку комбінацію з перерахованого вище, в тому числі до значної фінансової шкоди і людських жертв; 2) сукупність об'єктів, що є стратегічно важливими для економіки й безпеки держави, суспільства, населення, та порушення функціонування яких може завдати шкоди стратегічним національним інтересам України; 3) системний комплекс стратегічно важливих матеріальних та нематеріальних об'єктів виробничої, невиробничої, соціальної та інформаційної сфери, а також окремі складові цього комплексу (в тому числі ресурси), метою яких є ефективне забезпечення його повноцінного „життєвого” циклу, безпека, охорона здоров'я, добробут людини, сталий розвиток суспільства й економіки держави, забезпечення її суверенітету з огляду на те, що зловмисне втручання у функціонування, а також пошкодження, руйнація або виведення з ладу системи або її елементів внаслідок диверсій, техногенних чи природних катастроф, здатне призвести до тяжких наслідків; 4) об'єкти, системи, мережі та ресурси, порушення функціонування або неможливість доступу до яких упродовж навіть короткого часу викликає тяжкі наслідки, спричинені неотриманням послуг та / або перериванням у здійсненні функцій, що є життєво важливими для безпечного й сталого існування населення, суспільства і держави; 5) системи, мережі, об'єкти, ресурси (як фізичні, так і віртуальні чи інформаційні), послуги, які мають настільки велике значення, що їх знищення, пошкодження або виведення з ладу призведе до найсерйозніших негативних наслідків для життєдіяльності людини, суспільства і держави, соціально-економічного розвитку країни, обороноздатності держави та забезпечення національної безпеки; 6) об'єкт, система, або її частину, розташовану в державі, що є суттєвою для підтримки життєво важливих громадських функцій, здоров'я, безпеки, захищеності, економічного або соціального добробуту населення, пошкодження або знищення якої матиме істотний вплив у державі через неспроможність такої інфраструктури підтримувати згадані функції; 7) сукупність об'єктів інфраструктури держави, які є найбільш важливими та необхідними для забезпечення життєво важливих для суспільства функцій, охорони здоров'я, безпеки та добробуту населення, для економіки та промисловості, ефективного функціонування суспільства і виведення з ладу або руйнування яких може мати істотний вплив на національну безпеку і оборону, навколишнє природне середовище, інфраструктурний ландшафт та може призвести до значних фінансових збитків та людських жертв. Поняття С.і. більш точно та чітко описує зміст явища, його характерологічні та іманентні

ознаки; коректніше та точніше відображає зміст надання життєво важливих послуг та реалізацію життєво важливих функцій. З урахуванням постійної зміни сучасного інфраструктурного ландшафту в геокультурному контексті дане поняття виконує інтегративну роль, яке зможе об'єднувати різні соціальні системи на основі спільних цінностей, котрі, власно, і визначатимуть контури та специфіку як безпечного існування та розвитку, так і стійкості об'єктів стратегічної інфраструктури в умовах невизначеності. Паралельно із поняттям С.і. в нормативно-правових актах України вживаються такі поняття: 1) об'єкти стратегічної інфраструктури; 2) стратегічний об'єкт; 3) об'єкт, що має стратегічне значення; 4) стратегічно важливий об'єкт.

Стратегічна конвергенція [Strategična konvergencija] – тип еволюційного стратегічного розвитку, за якого у віддалених один від одного соціальних системах виникає ряд загальних ознак та принципів функціонування та розвитку, що зумовлено їх пристосуванням до схожих умов існування. Вона спрямована більше на адаптацію до умов геостратегічного ландшафту, тобто на внутрішні зміни відповідно до власного стратегічного потенціалу. Див.: *стратегічна дивергенція*.

Стратегічна меритократія [Strategična merytokratija] – одна з елітарних концепцій теорії геостратегії, в основу якої покладено принцип індивідуальних та особистісних заслуг і досягнень, природних дарувань при формуванні та реалізації геостратегії. С. м. полягає у здійсненні управління особами, які мають особливі, видатні здібності і чесноти, високі інтелектуальні якості та рівень стратегічної культури та мислення, кваліфікацію, що відповідає вимогам до стратіархів. Див.: *стратіарх*.

Стратегічна невизначеність [Strategična nevyznačeništ] – складова концепція практики геостратегії, прихована стратегія впливу на власне стратегічне позиціонування; адаптивна стратегія збереження власної ідентичності, вираження своєї місії та реалізації стратегічних цілей за умови прийняття змін. *Форми прояву* С.н.: 1) піддавання сумніву базових принципів функціонування архітектури безпеки; 2) поєднання амбітності з амбівалентністю; 3) неоднозначне ставлення до певних аспектів зовнішньої політики, тлумачення тих чи інших явищ по-різному, але головне – на свою користь; 4) відсутність послідовного прагматизму і непрогнозованість поведінки і напрямів діяльності; 5) опертя зовнішньої політики не на стійкі цінності, а не змінювану обстановку та максимальне прилаштування до нею з метою отримання власної вигоди; 6) дипломатична активність, заснована на непередбачуваності; 7) іманентна суперечливість відносин із оточуючими

суб'єктами аж до суперництва та ворогування; 7) обмеження відносин конкретним колом цих відносин, за рамками яких відносини із цим самим суб'єктом можуть бути іншими; 8) баланс між уявленнями про себе і сприйняттям оточуючими; 9) надавання ясності та прозорості своїй стратегії, навіть якщо не можна запропонувати певність. Стратегічна невизначеність є найбільш комплексно ризикованою стратегією зовнішньої політики, здатною розв'язати на певно визначеному етапі розвитку лише частину короткострокових *тактичних* завдань. Стратегічна невизначеність є несумісною із концепцією стратегічної ясності. Див: *стратегічна ясність*.

Стратегічна нестабільність у сфері державної інфраструктурної політики [Strategična nestabilnist u sferi deržavnoї infrastrukturnoї polityky] – стан, за якого спостерігаються патологічні відхилення від геостратегії держави, неправильне функціонування системи національної інфраструктури, дегенеративні відхилення в реалізації секторальних інфраструктурних стратегій.

Стратегічна помилка – спричинений недотриманням комплексних вимог стратегічний дефект, допущений суб'єктом геостратегії, як під час формування, реалізації, так і у змісті отриманих результатах; 2) це міркування, дії, прогнози, плани і результати, які оцінюються як логічно неправильні і такі, що підривають логічну обґрунтованість та зміст секторальних стратегій в рамках геостратегії, що дозволяє визнати їх необґрунтованими; 3) похибка в професійній діяльності суб'єкта геостратегії за умови, що він не допустив свідомої халатності чи недбальства. Це поняття слід порізнявати від злочинів: державна зрада, колабораціонізм. *Чинники*, що впливають на припущення С.п.: 1) дефект у професійній діяльності суб'єкта геостратегії, який виник попри сумлінне та свідоме виконання ним своїх обов'язків; 2) виникнення наслідків, які неможливо було передбачити, спланувати чи завчасно попередити; 3) професійні правопорушення – диверсія, шпигунство, посягання на життя громадянського чи державного діяча, посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; свідомі дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення або на захоплення державної влади, державну зраду, терористичний акт тощо. Виділяють наступні *ознаки* С. п.: вона допускається суб'єктом геостратегії; є різновидом геостратегічної помилки; є стратегічним дефектом; спричинена недотриманням методології теорії геостратегії; допускається як у теорії, так і у геостратегічній практиці; є наслідком застосування антагоністичних доктрин геополітики. С.п. передує стратегічній поразці. Див.: *стратегічна поразка*.

Стратегічна поразка [Strategična porazka] – неспроможність виконати поставлені стратегічні цілі, довести свою перевагу, вищість, правоту і змінити конституційний лад, вплинути на зовнішню та внутрішню політику іншої держави внаслідок розгрому військ в бою, виведення окремих важливих їх частин зі стану боєздатності, стратегічних прорахунків і невдач, програшу у війні. Стратегічним горизонтом наслідків С.п. є унеможливлення реалізації державою, що зазнала поразки: 1) власної *геостратегії*; 2) окремих секторальних стратегій державної політики, які виступають складовими елементами геостратегії (як акта стратегічної правотворчості); 3) здійснення *стратегічного управління*, через стратегічні похибки та прорахунки, огріхи та помилковість, хибність і невалідність *стратегічного планування, прогнозування і передбачення*; 4) *стратегічних комунікацій* через брак системних знань, можливостей та навичок, спроможностей, ресурсів щодо реалізації та їх синхронізації із концептуальною моделлю *стратегічної архітектури*, заснованого на *стратегічному світогляді, стратегічній свідомості, стратегічному мисленні і стратегічній культурі*; 5) *стратегічних національних інтересів* через відсутність створених необхідних і достатніх умов, невірне і неправильне тлумачення і операціоналізацію *стратегічних національних пріоритетів*, на основі хибного розуміння щодо ефективних механізмів *реалізації стратегічних національних цінностей*; 6) *державної інфраструктурної політики*, через недовірість і практичну неефективність спеціальних правових, безпекових, технічних, кібернетичних та інших комплексних режимів готовності і стійкості національних / державних підсистем безпеки та інституційної системи в цілому, і як наслідок неспроможність задовольняти життєво важливі потреби і надавати життєво важливі послуги; 7) *правової політики*, через нереалізацію і недовірість актів стратегічної правотворчості, анемію *стратегічної правотворчості*, в тому числі *стратегічних норм*. С.п. спричинює зміну політичного та військового керівництва, трансформацію вектора зовнішньополітичної діяльності, революції, а в окремих випадках – розпад держави.

Стратегічна правотворчість [Strategična pravotvorčist] – складовий компонент еталонної моделі геостратегії сучасної України (стратегічної архітектури), інструмент стратегічної правової політики України, загальнотеоретична категорія в юридичній доктрині, процес підготовки, прийняття, удосконалення стратегічних актів, діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та народу України з розроблення, прийняття чи скасування стратегічних актів,

прояв мультиплікативності системи правого регулювання ДІФСР тощо. *Складові* С. п.: стратегічна правова політика – стратегічна правотворчість – стратегічні правові акти – стратегічні правові норми.

Стратегічна правотворчість (складові) [Strategična pravotvorčist (skladovi)] – інструмент стратегічної правової політики України, і як загальнотеоретична категорія в юридичній доктрині включає: 1) процес підготовки, ухвалення, удосконалення стратегічних актів; 2) діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та народу України з розроблення, ухвалення чи скасування стратегічних актів тощо, яка складається з таких елементів: стратегічна правова політика – стратегічна правотворчість – стратегічні правові акти – стратегічні правові норми.

Стратегічна раптовість [Strategična raptovist] – концепція геостратегії, яка передбачає вжиття суб'єктом стратегічного управління активних заходів через сплановану реалізацію системного комплексу несподіваних, не передбачених і не прогнозованих супротивником (включаючи кооборантів зсередини системи управління), блискавичних, миттєвих заходів з метою досягнення цілей геостратегії.

Стратегічна рівновага [Strategična rívnovaga] – характеристика суттєво важливих показників рівня балансу відносин між суб'єктами, за якого реалізується принцип рівноправності, формуються партнерські відносини. Характеризується приблизно однаковою якісною та кількісною рівністю ключових показників їхнього потенціалу, сил та засобів, ресурсів та загального потенціалу могутності. Див. *інфраструктурний еквілібріум*.

Стратегічна стабільність [Strategična stabilnist] – стан, за якого не спостерігаються патологічні відхилення від геостратегії держави, відбувається правильне функціонування системи національної інфраструктури відповідно до наперед заданих параметрів, відсутні відхилення в реалізації секторальних інфраструктурних стратегій, кожна з яких є складовим компонентом спільної стратегії державної інфраструктурної політики.

Стратегічна стійкість (безпекознавчий підхід) [Strategična stijkest (bezpekoznavčyj pidhid)] – стан інфраструктурних потенціалів держав, що протистоять (прагнуть встановити контроль над системою стратегічної інфраструктури або окремими її об'єктами) одна одній (коаліцій), за якого жодна зі сторін не може розраховувати на досягнення переваги або домінуючого становища, не отримавши

для себе неприйнятної шкоди. Із позицій безпекознавства, стратегічна стійкість характеризується воєнно-політичним і стратегічним виміром.

Стратегічна фрагментація [Strategična fragmentacija] – свідомий, цілеспрямований процес поділу геостратегії або секторальних стратегій супротивника на безліч розрізнених і не пов'язаних між собою синергетичними зв'язками фрагментів. Головне призначення С.ф. ліквідувати системність геостратегії як макросистеми, порушити міжсистемні зв'язки між секторальними стратегіями.

Стратегічна ясність [Strategična yasnist] – складова концепція практики геостратегії на засадах стратегічної переконливості, чітка та прозора корінна лідерська стратегія впливу на власне стратегічне позиціонування; адаптивна стратегія збереження власної ідентичності, вираження своєї місії та реалізації стратегічних цілей та інтересів за умови прийняття змін, що формує достатні умови для стратегічної безпеки та мінімізації впливу внутрішньої або зовнішньої турбулентності на реалізації геостратегії. С. я. формує засади для довгострокової реалізації стратегічних національних інтересів в розширеному геостратегічному ландшафті, перетворення держави на активного та відповідального суб'єкта зовнішньої політики. Стратегічна ясність уможлиблює відійти від вимог будь-яких держав, блоків, альянсів, стратегічних автономій щодо врахування їхніх національних інтересів на шкоду інтересам держави. Негативним прикладом була спроба імплементації *стратегії фінляндизації* зовнішньої політики України. І згодом взагалі концептуально дана концепція себе вичерпала: після безглуздої варварської війни Росії проти Української Держави, Фінляндія подала заявку до НАТО і її вступ в дану організацію стане відчутною асиметричною і неочікуваною відповіддю не геноцид та державний терор у ХХІ столітті. Стратегічна ясність чітко унормовує гравітаційну вісь: стратегічні національні інтереси держави. Будь-які обмеження свободи участі в інтеграційних процесах в обмін на щось (наприклад, доступ до високих технологій, дозвіл на користування тими чи іншими патентами) не мають стати компромісом при реалізації стратегічних інтересів держави, оскільки існування подвійних стандартів щодо „гарантій безпеки” є чітким проявом стратегічної невизначеності, яка є несумісною зі стратегічною ясністю. *Форми прояву* С. я.: чітке унааявлення в будові зовнішньої політики власного стратегічного лідерства (не плутати із домінуванням та експансією власних інтересів); перетворення і трансформація ошадливого спостерігача на відповідального активного суб'єкта світової політики, глядача – на дієвого актора; наявність політичних лідерів і стратіархів, здатних сформулювати і втілити, реалізувати геостратегічний

потенціал держави; розширення геостратегічного простору, не обмежуючись лише державними кордонами, а здійснюючи розширення горизонтів прозорої зовнішньої політики, лишаючи сірі зони безпеки та нечітку термінологію щодо означення конфліктів різної природи та інтенсивності – в минулому (наприклад: офіційні особи Китаю досі неправильно називають варварську війну московського режиму проти Української держави „конфліктом”); чітке увиразнення щодо союзників, партнерів, суб’єктів взаємодії; конкретна участь у глобальних / регіональних безпекових системах; унаочнення поступу держави в річище відкритості для формування світлого майбуття і глобального розвитку на засадах гуманізму, солідарності, справедливості та відкритості. Стратегічна ясність тісно пов’язана і корелює не з політичними доктринами, а з реальними природними потребами людей у розвитку, мирі, добрі, щасті, солідарності та процвітанні, гуманізмі, а у більш широкому аспекті – ідеями соціального натуралізму (які розвиває академік *О. Костенко*). Концепція стратегічної ясності більше тяжіє до тлумачення протилежності, що породжують одне одного, за певних умов є взаємно пов’язаними і таким чином еволюціонують у своїх смислоформах до єдності, зберігаючи окремі елементи різних форм боротьби. Послугування світовими лідерами концепцією *стратегічної ясності* сприяє охолодженню політичного клімату, зменшенню напруженості у міжнародних відносинах, впровадження і дотримання учасниками глобальних систем безпеки усталених правил і процедур для збалансованого та ефективного функціонування світового порядку. Стратегічна ясність є несумісною із концепцією стратегічної невизначеності. Див: *стратегічна невизначеність, стратегічна конвергенція, стратегічна дивергенція*.

Стратегічне моделювання [Strategične modeljvannja] – процес розроблення та імплементації найбільш ефективних моделей реалізації геостратегії, спрямованої на задоволення потреб політичних інститутів, суспільства або окремих його груп. Процес стратегічного моделювання об’єднує приватні, корпоративні і державні інтереси в єдину систему на базі стратегічних цінностей. Результатом стратегічного моделювання виступають різноманітні стратегії в якості мистецтва управління, філософії мислення, політико-безпекової практики, оскільки сутність секторальних стратегій тяжіє до наявності унікальних властивостей, зумовлених трансформаціями конкретного кола суспільних відносин, а також відтворення творчо-інтелектуального потенціалу еліти / стратегічних архітекторів. Це в цілому закладає базу для кореляції секторальних стратегій між собою, об’єднання їх загальним та спільним змістом щодо творення геостратегії.

Стратегічне планування [Strategiĭcne planuvannja] – науково обґрунтоване визначення ситуації і тенденцій розвитку інфраструктурного середовища, стратегічних цілей, завдань, принципів та методів, сил та засобів і ресурсів, спрямованих на реалізацію стратегії державної інфраструктурної політики.

Стратегічне позиціонування [Strategiĭcne pozycionuvannja] – стратегія, за якої система вирізняється з-поміж інших, створюючи кращу зрозумілішу, чітку та прозору цінність як для своїх громадян, так і для партнерів. С. п. допомагає реалізувати стратегічну перевагу над іншими суб'єктами, формуючи достатні та необхідні умови для реалізації стратегічних національних інтересів та цінностей. С. п. відрізняється від стратегічної невизначеності, оскільки є чітким, зрозумілим та прозорим як для власних громадян, так і для інших суб'єктів у геостратегічному ландшафті.

Стратегічне прогнозування [Strategiĭcne prognozuvannja] – систематичне ведення науково обґрунтованого аналізу, спрямоване на визначення перспектив розвитку стратегічної обстановки з метою формування альтернативних моделей стратегічного управління. Охоплює всі найбільш важливі сфери життєдіяльності, визначені у національному законодавстві. Розподіляється на короткострокове, що визначає перспективу розвитку явищ на найближчий час, строком до 5 років; середньострокове – на період від 5 до 10 років; довгострокове – на період понад 10 років.

Стратегічне забезпечення [Strategiĭcne ubezpečennja] – комплексний, цілеспрямований, науково обґрунтований процес реалізації випереджуючої геостратегії, що заснований на проактивному та адаптивному управлінні геостратегічним ландшафтом. Однією з *форм прояву* С.у. виступає здійснення секторальних стратегій першими з метою зриву тактичних планів супротивника із реалізації потенцій загроз національній безпеці України

Стратегічне управління [Strategiĭcne upravlinnja] – усвідомлений, цілеспрямований, організуючий вплив суб'єкта управління на об'єкт із метою досягнення цілей геостратегії, стратегічних цілей державної політики.

Стратегічний [Strategiĭcnyj] – 1) прикметник від іменника стратегія; 2) який відповідає вимогам стратегії, важливий для здійснення стратегічних, воєнно-політичних завдань; 3) переносне значення: який містить загальні, основні / ключові настанови та умови, які є важливими для здійснення чого-небудь; 4) такий, що базується на стратегічній культурі та стратегічному мисленні і реалізується

стратегічними архітекторами через стратегічні інструменти, які є складовими еталонної моделі геостратегії України. Див.: *геостратегія сучасної України (еталонна модель)*.

Стратегічний архітектор [Strategičnyj arhitektor] – Див.: *стратіарх*.

Стратегічний контекст [Strategičnyj kontekst] – стратегічна ситуація, в якій відбувається акт комунікації та взаємодії між суб'єктами, він допомагає на стратегічному рівні пояснити сутнісну причину існування суб'єкта, з якою метою він існує, а також сформулювати місію та візію, стратегічні пріоритети, повноваження та функції, які він може і здатен виконувати самостійно з використанням власного інфраструктурного потенціалу, з метою досягнення власних цілей шляхом реалізації секторальних інфраструктурних стратегій.

Стратегічний контекст (види) [Strategičnyj kontekst (vydy)] – 1. *Вербальний* – конкретний текст Стратегії державної інфраструктурної політики України, інших актів стратегічної правотворчості, спрямованих на реалізацію геостратегії сучасної України, спільний зміст яких дозволяє уточнити значення окремих секторальних інфраструктурних стратегій, зміст основних понять і категорій, а також механізм їхнього застосування у практичній діяльності. Наявність вербального контекста на пряму впливає на розуміння тих чи інших положень, ось чому в українській науковій думці є розповсюдженими коментарі до тих чи інших нормативно правових актів. С.к. сприяє унеможливленню викривлення державної позиції, вириванню з контексту окремих уривків на шкоду цілісності нормативного акта і загальному цільному змісту, що може сприяти суттєвому викривленню початкового змісту. 2. *Ситуативний контекст* – безпосередня ситуація комунікації та взаємодії, яка включає обстановку, час і місце, інші чинники політичного ландшафту, які допомагають зрозуміти причину зміст, векторність тієї чи іншої секторальної стратегії, сформулювати загальне розуміння щодо причин та умов, інших детермінант, які зумовлюють реалізацію стратегії саме в заданому стратегічному напрямі.

Стратегічний контент [Strategičnyj content] – національний інформаційний продукт, метою якого є забезпечення політичної, культурної та духовної цілісності та розвиток політичної нації та держави.

Стратегічний контрастун [Strategičnyj kontrnastup] – різновид *стратегічного наступу*, який застосовується після завершення стратегічної оборони або в рамках концепції *стратегічної раптовості* після відбиття або в ході відбиття

стратегічного наступу супротивника для ліквідації його результатів, розгрому наступаючих або таких, що перейшли до оборони на досягнутих позиціях ударних угруповань його військ, деокупацію, відновлення становища, а за сприятливих умов – розвитку успіху на території, що раніше була ним зайнята із виходом на позиції, що забезпечують у подальшому застосування загальновійськових сил із максимальною потужністю і сприяють розгортанню загального стратегічного наступу.

Стратегічний наратив [Strategičnyj naratyv] – 1. Змістовне ядро й ідеологічна основа стратегічних комунікацій, що містить базові принципи існування та розвитку держави, сенс реалізації; має бути покладеним в основу розробки комунікаційних стратегій органами публічної влади та базуватись на концепції „зрозумілої мови”. Наративи в комунікаційному процесі суб’єктів публічного управління є переконливою основою усіх комунікаційних зусиль та інструментом інформаційного впливу на цільову аудиторію, причому як внутрішню, так і зовнішню. 2. Спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію, індоктринацію необхідних суб’єктові управління світоглядних настанов, ідей, поглядів і переконань, смислів. Див.: *індоктринація*.

Стратегічний наступ [Strategičnyj nastup] – свідома, цілеспрямована, науково обґрунтована діяльність суб’єкта стратегічного управління щодо реалізації стратегічної ініціативи, яка здійснюється комплексною системою заходів, включаючи гібридні і військові у стратегічному просторі для досягнення стратегічної мети.

Стратегічний нейтралітет у сфері державної інфраструктурної політики [Strategičnyj nejtralitet u sferi deržavnoj infrastrukturnoj polityky] – 1) політика невтручання в інфраструктурне протистояння, суперечку, конфлікт, протистояння або інфраструктурну війну між двома сторонами; 2) політика та особливий правовий статус держави, що відмовляється від участі в інфраструктурних війнах і в військово-політичних союзах, метою функціонування яких виступає встановлення контролю над інфраструктурним потенціалом інших країни. У сучасних умовах С. н. у сфері інфраструктури є неефективним і може призвести до інфраструктурного дисбалансу внаслідок ведення інфраструктурних війн. С. н. не відповідає стратегічним національним інтересам України і корелює із концепцією стратегічної невизначеності. В умовах нестабільності нестационарності концепція нейтралітету має здебільшого ідеологічне значення і може розглядатися в рамках геополітики, натомість в рамках геостратегії за умови

дії вищеперахованих чинників дана концепція є стратегічно нікчемною. Для Української держави стратегічний нейтралітет призводить до неминучої смерті та знищення національної державності. Саме тому, провідники до нейтральності – це поводити до малоросійства, будови зрабованої і знедержавленої нації. Українська творча спадщина щодо політики нейтральності: 1) нейтральність є не політикою і навіть не тактикою, а завжди є апіорною і тотальною капітуляцією (*Л. Українка*); 2) нації, в яких переважають нейтральні неминуче засуджені на смерть і рабство (*В. Липинський*).

Стратегічний оборонний бюлетень України [Strategičnyj oboronnyj bjuletěn Ukraїny] – документ оборонного планування, який розроблено за результатами оборонного огляду з метою визначення основних напрямів реалізації воєнної політики України та розвитку сил оборони на певно визначений строк. Він спрямований на забезпечення практичної реалізації положень Воєнної доктрини України та Концепції розвитку сектора безпеки і оборони України, визначає: 1) стратегічні й оперативні цілі оборонної реформи; 2) очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз та викликів; шляхи досягнення цілей оборонної реформи, зокрема щодо збільшення спроможностей сил оборони до рівня, що дасть змогу забезпечити виконання завдань оборони держави і відновлення її територіальної цілісності, активну участь у реалізації Спільної безпекової і оборонної політики Європейського Союзу та активне співробітництво з НАТО з досягненням критеріїв, необхідних для набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору.

Стратегічний рівень мислення [Strategičnyj riven myslennja] – дозволяє аналізувати сучасні тренди в контексті нестабільності та нестаціонарності, сучасних тенденцій розвитку суспільних відносин в якості комплексних та динамічних, зокрема роботизацію, цифровізацію, розвиток нано- та біотехнологій, впровадження штучного інтелекту та інших. Головною особливістю С.м. є здатність ухвалювати рішення за горизонтом конкретних і точних знань в умовах невизначеності та в умовах обмеженості часу та ресурсів. У рамках С. м. формується єдина основа для високотехнологічної розробки конкретних пропозицій удосконалення політико-правового регулювання та безпекового забезпечення розвитку держави з урахуванням закономірностей глобалізації і трансформації не лише суб'єктивних, а й об'єктивних чинників і критеріїв, спільної мети реалізації стратегічних національних інтересів і збереження інфраструктурної ідентичності Української держави в рамках утворення шостого технологічного укладу.

Стратегічні інтереси [Strategični interesy] – такий вид інтересів, які легітимуються в рамках стратегічної правотворчості, реалізація яких визначає зміст діяльності системи стратегічних комунікацій, вони мають довготривалий характер, а їх реалізація справляє вирішальний вплив на геостратегію країни, її зовнішньополітичний курс, змінюючи в кількісно-якісному аспекті всю систему суспільних відносин. Реалізація стратегічних інтересів відбувається крізь окремі секторальні стратегії. Такі інтереси пов'язані із забезпеченням ресурсами, необхідними для підтримки життєдіяльності суспільства і сталого розвитку держави.

Стратегічні комунікації [Strategični komunikacii] – діяльність органів публічного управління, спрямована на вивчення та залучення ключових аудиторій для створення, посилення чи забезпечення умов, сприятливих для підтримки інтересів, політики та цілей держави, за допомогою реалізації скоординованих програм, планів, а також – розповсюдження тем, повідомлень та інформаційних продуктів із застосуванням усіх інструментів національних сил і засобів.

Стратегічні комунікації (напря́м дослідження) [Strategični komunikacii (naprjam doslidžennja)] – 1) суспільний міждисциплінарний науковий напрям, в рамках якого досліджуються загальні та специфічні об'єктивні закономірності організації та функціонування системи стратегічних комунікацій, виробляються на підставі її пізнання загальні теоретичні положення, спрямовані на підвищення ефективності функціонування даної системи; 2) теоретична система ідей, поглядів та уявлень про шляхи реалізації стратегічних комунікацій з метою створення сприятливих умов для реалізації національних цінностей, що відображають об'єктивний процес існування тріадичного організму: особа, суспільство, держава; 3) комплексний науковий напрям, що має своїм предметом і вивчає стратегічні комунікації як цілісний екзистенціальний та динамічний феномен; 4) наукова система знань про теорію і практику специфічного виду діяльності суб'єктів системи стратегічних комунікацій, яка узагальнює і пояснює її, виявляє закономірності розвитку даної діяльності з метою її удосконалення, виходячи з об'єктивної потреби в забезпеченні реалізації державної політики; 5) логічна взаємопов'язана і взаємообумовлена система категорій, понять та принципів, які інтерпретують сутність (зміст та генезис) стратегічних комунікацій в Україні; 6) система знань, яка описує і пояснює сукупність явищ у сфері стратегічних комунікацій і зводить відкриті в цій галузі закони, принципи та закономірності до єдиної стрункої органічної системи, об'єднаної загальною ідеєю побудови сильної і інформаційно розвиненої, самостійної, безпечної та правової, незалежної та соборної Української держави; 7) система основних ідей,

що узагальнюють практичний досвід і віддзеркалюють об'єктивно існуючі суспільні відносини у сфері стратегічних комунікацій (*термін В. А. Лінкана*).

Стратегічні комунікації (політико-безпекова практика) [Strategični komunikacii (polityko-bezpekova praktyka)] – 1. Скоординоване і належне використання системних спроможностей держави – публічної дипломатії, агентів впливу, зв'язків із громадськістю, притягнення ключового лідера, військових зв'язків, інформаційних та психологічних, інших спеціальних операцій, цілеспрямованих заходів, спрямованих на творення геостратегії держави. 2. Розподіл (переорієнтація) ресурсів впливу, тобто спосіб реалізації стратегічних цілей соціального суб'єкта шляхом передавання нематеріальних ресурсів впливу на об'єкт.

Стратегічні комунікації в публічному управлінні (завдання) [Strategični komunikacii v publicnomu upravlinni (zavdannja)] – 1) вдосконалення публічно-управлінського процесу та інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади; 2) налагодження діалогу та встановлення консенсусу між інституційно різними суб'єктами публічного управління; сприяння в досягненні національних стратегічних цілей; 3) забезпечення цілеспрямованої комунікаційної діяльності та координації дій органів публічного управління. С.к., які ґрунтуються на забезпеченні постійної діалогової взаємодії влади і суспільства, є інструментом розвитку демократичного врядування як основи деліберативної демократії, що доповнює публічне управління гуманітарною та соціально складовими.

Стратегічні комунікації в публічному управлінні (цілі) [Strategični komunikacii v publicnomu upravlinni (cili)] – створення сприятливих умов для реалізації внутрішньої і зовнішньої публічної політики в пріоритетних сферах; розвиток стратегічного партнерства; формування вигідного Україні стратегічного контекста; формування національного стратегічного нарративу; підвищення рівня довіри до діяльності органів публічної влади та легітиматії їх дій; формування сприятливого іміджу та популяризації України у світі; забезпечення українського суспільства від зовнішніх інформаційних впливів; просування та реалізація державних інтересів відповідно до національних цінностей; забезпечення соціально-економічного розвитку держави, формування національної сили і могутності, в тому числі інфраструктурної тощо.

Стратегічні комунікації у публічному управлінні [Strategični komunikacii u publicnomu upravlinni] – складова державно-управлінського процесу, зорієнтована на встановлення довіри до держави й довготривалих взаємозв'язків із

внутрішніми і зовнішніми аудиторіями з метою створення умов для реалізації публічної політики; технологія публічного адміністрування, тобто певна сукупність дій, що мають бути послідовно, належним чином із використанням конкретних засобів і прийомів реалізовані суб'єктом публічного управління в інформаційному просторі.

Стратегічні комунікації у публічному управлінні (поняття) [Strategični komunikacii u publicnomu upravlinni (ponjattja)] – 1) системні комунікації, зорієнтовані на встановлення довіри до держави (суб'єктів публічного управління), довготривалих взаємозв'язків між державою та її цільовими внутрішніми (національними) і зовнішніми (міжнародними) аудиторіями, які забезпечують досягнення визначених стратегічних цілей; 2) методологічний інструмент та технологія здійснення суспільного діалогу для досягнення консенсусу під час втілення національної ідеї розвитку країни; 3) скоординоване використання комунікаційних можливостей та зусиль державних інституцій, спрямованих на здійснення суспільного діалогу на шляху до порозуміння при втіленні національної ідеї розвитку, просування національних інтересів, політики та цілей держави через використання узгоджених концепцій, стратегій, доктрин і програм, планів, меседжів і продуктів.

Стратегічні комунікації у публічному управлінні (принципи) [Strategični komunikacii u publicnomu upravlinni (pryncypu)] – основоположні ідеї, засади та правила, що є підґрунтям для поведінки всієї системи суб'єктів стратегічних комунікацій та учасників комунікаційного процесу й інформаційних відносин: зв'язок із геостратегією в якості довгострокової національної стратегії поступального розвитку; кваліфіковане управління лідера; правдивість; доступність та відповідність цінностям і ментальним уявленням цільових аудиторій; діалог; масштабність; узгодженість дій; спрямованість на результат; правильність вибору аудиторії, повідомлення, часу та місця; безперервність; стратегічність.

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (завдання) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (zavdannja), termin V. A. Lipkana] – з позицій синергетичного, системного, комунікативного, лінгвістичного, ґерменевтичного підходів надати студентам теоретичні та практичні знання, які дозволять їм професійно орієнтуватися в різноманітних ситуаціях, пов'язаних із підготовкою та реалізацією управлінських рішень у різних сферах стратегічних комунікацій (публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю, цивільно-військові відносини психологічні операції тощо) (*термін В. А. Ліпкана*).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (мета) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (meta), termin V. A. Lipkana] – надати студентам базові знання щодо концептуальних засад стратегічних комунікацій; ознайомити студентів із загальними проблемами формування системи управління стратегічними комунікаціями, з основними нормативно-правовими актами, що регламентують суспільні відносини у сфері стратегічних комунікацій, із стратегіями управління стратегічними комунікаціями в зарубіжних країнах, в НАТО; надати студентам уявлення про найважливіші компоненти системи стратегічних комунікацій в контексті трансформацій сучасного комунікативного середовища; прищепити студентам практичні навички щодо теоретичного дослідження складових системи стратегічних комунікацій та ефективності управління в них; надати студентам уявлення про основні засади організації недержавної складової, роль неурядових організацій та аналітичних центрів в ефективному функціонуванні системи стратегічних комунікацій; простежити засвоєння студентами практичних навичок бенчмаркінгу стратегічних комунікацій (термін В. А. Ліпкана).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (міждисциплінарні зв'язки) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (miždyscyplinarni zv'jazky), termin V. A. Lipkana] – дисципліна „Стратегічні комунікації” входить до циклу вишколу професійно-орієнтованих дисциплін для фахівців у галузі стратегічних комунікацій. Це основа для вивчення дисциплін „Психологічні війни”, „Інформаційна боротьба”, „Інформаційні війни”, „Іміджелогія”, „Брендинг”, „Паблік Рилейшенз”, „Теорія комунікацій”, „Інформаційна наратологія”, „Інформаційна політика”, „Комунікаційний інжиніринг”, „Медіалогія”, „Медіакультура”, „Інформаційна акмеологія” та ін. (термін В. А. Ліпкана).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (об'єкт) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (ob'jekt), termin V. A. Lipkana] – суспільні відносини, що складаються у сфері формування, та розвитку стратегічних комунікацій як цілісного екзистенціального феномена сучасності, що включає їх розгляд як систему, а також її прояви в найбільш важливих сферах життєдіяльності (термін В. А. Ліпкана).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (поняття) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (ponjattja), termin V. A. Lipkana] – заснована на науково-теоретичних дослідженнях стала система знань про сутність, зміст стратегічних комунікацій, яка слугує меті навчання фахівців у сфері стратегічних комунікацій (термін В. А. Ліпкана).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (необхідні навички) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (neobhidni navyčky), termin V. A. Lipkana] – визначати вплив факторів зовнішньополітичного та інформаційного середовища на систему стратегічних комунікацій в контексті зародження і переростання кризової ситуації на конфлікт; визначати та враховувати в практичній діяльності основні тенденції трансформації інформаційної конфігурації світу, формування інформаційного центру та інформаційних периферій тощо та оцінювати їх можливий вплив на стратегічні комунікації України; використовувати понятійно-категорійний апарат при аналізові інформаційної, політичної, економічної, воєнної, екологічної та інших функціональних сфер стратегічних комунікацій при виборі та реалізації концептуальних підходів щодо управління системою стратегічних комунікацій; готувати рекомендації, пропозиції до проєктів зовнішньо- та внутрішньополітичних стратегій України в найбільш важливих сферах життєдіяльності, спрямованих на адекватну відповідь реальним і потенційним загрозам у найбільш важливих сферах життєдіяльності з урахуванням норм міжнародного права, її можливої участі в міжнародних структурах безпеки, у тому числі в частині реакції на загрози, джерелами яких є кризові ситуації та міждержавні конфлікти; застосовувати методи державного управління в умовах реальних загроз реалізації стратегічних комунікацій внаслідок недотримання (невиконання) норм міжнародного права суб'єктами міжнародних відносин та у сфері попередження і регулювання конфліктів; на основі моніторингу та аналізу діяльності суб'єктів системи стратегічних комунікацій пропонувати організаційно-правові засоби підвищення ефективності діяльності управлінських структур, у тому числі сил по кожному компоненту системи стратегічних комунікацій відповідно до підвищення загального потенціалу усієї системи; організовувати управління стратегічними комунікаціями в усіх сферах життєдіяльності суспільства, виходячи із потреб реалізації державної політики в цілому; проводити оцінювання характеру та рівня загроз національним інтересам України у сфері стратегічних комунікацій; пропонувати організаційно-правові заходи підвищення ефективності діяльності суб'єктів системи стратегічних комунікацій; розробляти пропозиції щодо визначення стратегічних цілей і завдань розвитку території, галузі на основі результатів системного аналізу соціально-економічного стану розвитку держави, застосовуючи методики визначення певних показників; творчо застосовувати в практичній діяльності основи мирного урегулювання конфліктів та процедури переговорних процесів з урегулювання

конфліктів; володіти знаннями щодо правового регулювання вжиття інформаційних та психологічних заходів (термін *В. А. Ліпкана*).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (предмет) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (predmet), termin V. A. Lipkana] – вивчення закономірностей реалізації стратегічних комунікацій в епоху глобалізації та рекомендацій щодо їх впровадження в практичну комунікативну діяльність. До предмета курсу належать об'єктивні закономірності, які зумовлюють необхідність застосування відповідними суб'єктами стратегічних комунікацій (державними і недержавними) спеціальних сил, засобів, методів та форм (гласних, негласних і конспіративних) з метою забезпечення реалізації державної політики (термін *В. А. Ліпкана*).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (функції) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (funkcii), termin V. A. Lipkana] – основні напрями науково-пізнавального та навчального призначення, що характеризують її сутність, зміст, соціальне призначення, завдання і мету в системі гуманітарних наук (термін *В. А. Ліпкана*).

Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (що потрібно знати) [Strategični komunikacii jak navčalna dyscyplina (što potribno znaty), termin V. A. Lipkana] – теоретико-методологічні та концептуальні основи стратегічних комунікацій України; складові компоненти системи стратегічних комунікацій України; критерії формування життєво важливих сфер життєдіяльності, в яких функціонує система стратегічних комунікацій; основні об'єкти та суб'єкти системи стратегічних комунікацій; основні концепції стратегічних комунікацій; основні підходи до визначення ключових понять (стратегічні комунікації, комунікативний акт, наратив, меседж, комунікативна політика, фейк, флуд); основні комунікативні доктрини сучасності; основні теоретичні школи стратегічних комунікацій; алгоритм моделювання системи стратегічних комунікацій відповідно до різних критеріїв: залежно від правової сім'ї, рівня розвитку інформаційного суспільства, рівня сугестії інформаційного суспільства на масову свідомість, рівня телекомунікаційного індексу, рівня розвитку інформаційної наратології тощо; основні підходи до забезпечення стратегічних комунікацій в епоху глобалізації; місце та роль недержавної складової системи стратегічних комунікацій в реалізації державної політики України; роль бенчмаркінгу в реалізації стратегічних комунікацій; нормативно-правова база, що регулює суспільні відносини у сфері стратегічних комунікацій (термін *В. А. Ліпкана*).

Стратегічні напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні

[Strategični naprjamy rozvytku informacijnoho suspilstva v Ukraїni] – ключові напрями розвитку інформаційного суспільства, що визначають зміст і спрямованість функціонування системи стратегічних комунікацій: 1) збереження тенденцій централізації стратегічних комунікацій, контролю за розвитком інформаційного суспільства з одночасною децентралізацією напрямів розвитку інформаційного суспільства через розширення запровадження інформаційних технологій в областях України та формування державної макромережі, збільшення кількості зон Wi-Fi для долучення якомога більшої кількості громадян до Інтернету; застосування „принципу витягнутої руки” з метою делегування управлінської відповідальності при впровадженні інформаційної політики; 2) створення дієвих механізмів реального забезпечення та гарантування державою інформаційних прав громадян; 3) реалізація концепції е-майбутнього, в основі якої лежить тотальна інформатизація, що передбачає формування електронного уряду, електронної медицини, електронної освіти, електронних комунікацій тощо з метою прозорості влади, прийняття і реалізації керівних рішень, формування відповідної інформаційної грамотності та освіченості, інформаційної свідомості для активної участі громадян України в реалізації власних прав і побудови сильної держави; 4) сприяння підвищенню рівня інформаційної культури, особливо у сфері інформаційної безпеки за рахунок підвищення ролі теоретичного знання, розроблення оптимальної політики з питань мови як логічної форми функціонування смислів у суспільстві, теоретичного обґрунтування та культивування нового поділу праці за інтелектуальними показниками, переорієнтації державної стратегії на розвиток науки та розширення можливостей отримання освіти будь-якого рівня разом із впровадженням заходів із підвищення соціального статусу працівників розумової та висококваліфікованої праці, теоретичного обґрунтування стратегії та методів впровадження нових засад інформаційного способу організації соціального життя розвитку недержавних структур; створення ефективної мережі освіти і науки, яка забезпечувала б розвиток інформаційної сфери України відповідно до національних інтересів з урахуванням міжнародних стандартів сучасної освіти та науки; розроблення індикаторів ефективності реалізації державної інформаційної політики, зокрема параметрів функціонування мереженої освіти, корисного використання Інтернет-технологій на розвиток української науки та освіти; 5) організація ефективної цифрової взаємодії; б) підвищення ролі громадськості і мас-медіа у створенні нового

інформаційно-комунікаційного середовища в країні, при цьому держава повинна відігравати вирішальну роль і бути координатором дій різних суб'єктів інформаційних відносин, спрямованих на розвиток інформаційного суспільства; 7) створення юридичних умов для того, щоб право на інформацію стало свого роду гарантією права власності, права споживача, права на сприятливе навколишнє середовище, політичних прав і свобод тощо; 8) сприяння розвитку глобального інформаційного суспільства за умови практичної, а не декларативної реалізації положень Туніської декларації: реалізації вироблення та впровадження механізмів культурної та національної самобутності, самоідентифікації та збереження національної ідентичності нашої держави та її інформаційного суспільства; 9) збереження національного і світового інформаційного спадку, у тому числі через забезпечення доступу громадян України до надбань цивілізації у цифровій формі; 10) формування контрольованого українською владою ринку інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі через переорієнтацію сфери виробництва на наукомісткі та високотехнологічні його види, створення сприятливих умов для розвитку нових базових галузей суспільства – телекомунікацій, електроніки, біотехнології, нанотехнології та інших, застосування механізмів аутсорсінгу та краудсорсінгу, а також реалізації політики розвитку, яка включає формування сприятливого конкурентного середовища та привабливих інвестиційних умов для необхідного розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій та розроблення нових послуг, виступаючи гарантом підтримки ІТ-індустрії; 11) із цією метою розроблення механізмів державного регулювання, у тому числі правового, що мають гарантувати права інвесторів, виробників та споживачів інформаційних продуктів, учасників інформаційних відносин інформаційного суспільства; 12) удосконалення інформаційного законодавства як на державному, так і на регіональних рівнях; 13) активна участь в управлінні господарською діяльністю у сфері інформатизації; 14) активізація розроблення власної вітчизняної технічної бази для розроблення сучасних інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів з метою формування інформаційного простору вітчизняними технічними можливостями та експоненційного збільшення українського інформаційного потенціалу; здійснення дієвого контролю за інформаційними технологіями, враховуючи їх вироблення, розповсюдження та застосування, наслідки дії в інформаційному просторі України з метою забезпечення інформаційного суверенітету України; 15) формування окремої наукової спеціальності „Інформаційне право“, „Стратегічні комунікації“, підготовка

працівників належної кваліфікації, зайнятих в інформаційній галузі за наданим нами алгоритмом напрямів державної інформаційної політики; 16) подолання гіперінфляції інформації, за якої збільшення віку людства не супроводжується таким же значним збільшенням індивідуальної тривалості життя, адже з кожним поколінням на людину лягає дедалі більший тягар знань, який вона вже не в змозі засвоїти; 17) унеможливлення формування імперативних алгоритмів будови аксіології інформаційного поля, за якого формується інформаційний елітаризм як крайній прояв інформаційної нерівності, коли лише частина користувачів закритих мереж отримує доступ до селекційної інформації, набуваючи при цьому нагоди реалізувати свою інформаційну перевагу; формуються передумови до стабілізації алгоритмів інформаційної асиметрії, яка виступає умовою інформаційної маргіналізації, сприяє стратифікації інформаційного суспільства і створенню нових інформаційно-просторових кордонів розшарування всередині інформаційного суспільства, зокрема через максимальну участь потенційно маргінальних груп в діяльності інститутів інформаційного суспільства, розроблення комплексних програм демаргіналізації як комплексу відновлювальних заходів щодо всіх видів соціальних зв'язків в інформаційному суспільстві; 18) формування механізмів унеможливлення монополізму і концентрації власності в ЗМІ і телекомунікаційному бізнесі, з цією метою обов'язкове формування засад для ефективного функціонування громадського телерадіомовлення, створення громадських соціальних мереж, у тому числі в Інтернет-просторі; 19) активне залучення ЗМІ до формування і реалізації стратегії розвитку інформаційного суспільства в рамках реалізації державної інформаційної політики, засоби масової інформації і комунікації виступають самодостатнім суб'єктом інформаційної політики, відіграють значну роль у складних процесах формування суспільної думки та масової свідомості, сприяють подоланню політичної фрагментарності українського суспільства та становленню на цій основі громадянської політичної культури як елемента політичного розвитку України; інформаційно-частотний ресурс має розглядатися як державний феномен одного рівня з надрами, землею, повітрям, водою; інформаційна політика вважається запорукою інформаційного суверенітету, тобто базовою складовою національної безпеки; ефективним державним інструментом у подоланні внутрішніх суспільно-політичних викликів і зовнішніх загроз. Масмедіа мають виступати засобом формування світоглядних позицій транзитивного суспільства, збереження традиційних моральних імперативів і носієм

національно-патріотичних настроїв та почувань, а держава має прогнозувати очікувані виклики в системі комунікативної політики і передбачати діючу систему впливу та ефективного реагування, механізм захисту національних інтересів; 20) інформатизація усієї системи загальної і спеціальної освіти – від дитячого садочка до закінчення вищої школи і отримання інших форм підготовки і перепідготовки спеціалістів, стимулювання у створенні інформаційних послуг і українських інформаційних продуктів та інтенсивному розвитку щодо підключення до мережі освітніх закладів та бібліотек; 21) формування розвитку індустрії інформаційних та комунікаційних послуг, у тому числі домашньої комп'ютеризації, орієнтованої на масового споживача, IPTV; 22) забезпечення сфери інформаційних послуг духовним змістом, обумовленим національним культурно-історичним менталітетом і традиціями, у тому числі організації українськомовного сектора в Інтернеті; необхідністю інформаційної консолідації європейського світоглядного простору, яка базується на свідомому та вільному виборі громадянами України євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики та європейського вектора зміцнення демократії; розвитком інформаційного суспільства шляхом впровадження соціально-спрямованих проєктів на основі національного сегмента Інтернету за умови збереження мультикультурності й етнопатриотичної самоідентичності та самобутності української спільноти; 23) легітимація механізмів гарантування державою та її інститутами із залученням інститутів громадянського та інформаційного суспільства перманентної модернізації складових інформаційного суспільства, маючи для цього усі фінансові та інші ресурсні можливості; створення культурних та інституціональних елементів модернізації, адаптованих до національних і культурних традицій; 24) розвиток інститутів власності, передусім приватної власності, в інформаційному суспільстві та усіх його складових інститутах; 25) захист персональних даних від несанкціонованого доступу як з боку приватних компаній, так і з боку держави та її спецслужб, які під прикриттям профілактики правопорушень отримують доступ до персональних даних і можуть їх використати, порушуючи інформаційні права та свободи; 26) формування інформаційного балансу у правовій сфері з метою уникнення зайвої імплементації чужих українській правовій системі актів та гармонізації інформаційного законодавства з урахуванням українських національних інтересів в інформаційній сфері, зокрема у сфері розвитку конкурентного та ефективного інформаційного суспільства зі створенням внутрішніх інститутів модернізації національної ідентичності з метою

забезпечення єдиної колективної ідентичності на рівні держави, утвердження державницької ідеології, що забезпечує виявлення та відтворення ціннісних ядер, які лежать в основі конфесіональної, етнічної, цивільної і цивілізаційної ідентичностей (термін *В. А. Ліпкана*).

Стратегічні об'єкти [Strategični ob'jekty] – 1) майно, яке має соціально-економічне значення для сталого розвитку суспільства, володіння і (або) користування та (або) розпорядження яким матиме вплив на рівень національної безпеки; 2) регіони, ресурсні джерела, демографічний потенціал, об'єкти, що мають значення для системи безпеки і оборони держави, часткове знищення чи повна руйнація яких може вплинути на обороноздатність країни в цілому (з урахуванням ведення інфраструктурної війни, воєнного конфлікту будь-якої інтенсивності на території України), формування сприятливих умов для настання небажаних змін у перевазі нападника в ході спеціальних операцій в рамках військових дій, а також довгострокової гібридної війни.

Стратегічні правові акти (ознаки) [Strategični pravovi akty (oznaky)] – 1) самостійна правова категорія та окремий предмет дослідження загальнотеоретичної науки; 2) виступають особливими, нетиповими, нетрадиційними правовими актами, а також засобами правового регулювання в рамках або в контексті реалізації різноманітних державних і національних стратегій, концепцій, доктрин, щорічних послань, директив; 3) є визначальними для інших нормативних актів, оскільки характеризуються системоутворювальною роллю для них, формуючи горизонти та межі правового регулюванні конкретно визначеного кола суспільних відносин; 4) детермінують розроблення та ухвалення нових як стратегічних, так і класичних нормативно-правових актів; 5) ухвалюються системно, починаючи від визначального / ключового стратегічного правового акта, в якому закріплюються концептуальні засади правового регулювання тих чи інших суспільних відносин, мета, напрями, завдання державного та суспільного розвитку (Стратегія, Доктрина, Концепція, щорічні послання, директиви тощо), закінчуючи конкретизуючими правовими актами, де визначаються механізми, процедура та конкретні строки та очікувані результати від реалізації концептуальних положень (Цільова / комплексна програма, План дій, Методика визначення тощо); 6) не мають нормативно уніфікованої ієрархії, водночас становлять наступну модель взаємозв'язку: Концепція – Стратегія – Доктрина – Програма – План; 7) не впливають на виникнення суб'єктивних прав, не накладають юридичних обов'язків, не визначають заходів юридичної

відповідальності, не змінюють правового статусу суб'єктів і не є підставою для виникнення, зміни або припинення правовідносин, але ухвалюються відповідно до законодавства, на підставі тих норм і принципів правотворчості, які використовуються при прийнятті усіх класичних нормативно-правових актів, а також в межах компетенції суб'єктів правотворчості, включаючи вищі органи державної влади; 8) не мають парадигмально визначеної та консенсусної правової категорії та легальної дефініції, що сприяє плюралізму наукових підходів щодо назви таких актів („доктринальні акти“, „програмні документи“, „концептуальні акти“, „акти програмно-директивного характеру“, „квазінормативні акти“, „стратегічні правові акти“, „стратегічні акти“); 9) через відсутність відпрацювання даного питання в рамках юридичної техніки здебільшого характеризуються невідповідністю назви стратегічного правового акта зі змістом правових норм, які містяться у ньому, тобто не враховуються особливості та мета конкретного стратегічного правового акта, а також підпорядкованість між різними стратегічними актами, адже, попри назву нормативно-правового акта, стратегічний акт має, насамперед, визначати напрями, цілі, завдання, функції, принципи та методи, напрями державної політики в конкретній сфері життєдіяльності; 10) відповідальними за реалізацією стратегічних правових актів виступають ті органи державної влади, які їх не ухвалювали; 11) в них прямо визначено, що вони є основою для розроблення інших документів щодо реалізації державної політики у визначених сферах, планування у найбільш важливих сферах життєдіяльності.

Стратегічні сценарії [Strategični scenarij] – багатоальтернативний опис можливого ходу подій щодо якісних та кількісних змін інфраструктурних відносин відповідно до стратегічних цілей, завдань, ресурсів, технологій, визначених у стратегії державної інфраструктурної політики, а також секторальних інфраструктурних стратегіях.

Стратегічні шоки [Strategični šoki] – важкопрогнозовані події або катастрофи, які мають непередбачувані наслідки глобального характеру.

Стратегія (критерії формулювання концепта) [Strategija (kryteriji formuljuvannja koncepta)] – наукова обґрунтованість; відображення стратегічних національних інтересів з чітким прогнозуванням перспектив; орієнтація на випереджувальний розвиток, що забезпечується стратегічним управлінням, зокрема стратегічним плануванням та прогнозуванням, а ще системою стратегічних комунікацій, а також інструментами стратегічної (випереджувальної

правотворчості); ефективна безпекова спроможність на рівні життєдіяльності людини, суспільства, держави; баланс амбіційності й реальної оцінки можливостей та спроможностей, в тому числі потенційних; ясність та однозначність; логічність, послідовність та ієрархічність; здатність деталізуватися в подальших завданнях і заходах; співвідношення із часовими та математичними параметрами; спроможність мобілізації суб'єктів правовідносин; наявність / можливість створення механізмів забезпечення діяльності; визначеність параметрів моніторингу реалізації та коригування дій на кожному етапі.

Стратегія (поняття) [Strategija (ponjattja)] – (від грець. *strâtêgia*) – попервах його вживання обмежувалося військовою сферою, через те абсолютна більшість лексикографічних джерел в якості першого значення ставить тлумачення: «Мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій 2. Мистецтво спрямування дій і вчинків інших людей за визначеним напрямом. 3. Документ зі сформульованим переліком цілей і засобів їх досягнення. 4. Планування і втілення в життя певної лінії за допомогою використання й комбінування усіх доступних засобів і методів тактики. У контексті побудови Інфраструктурних стратегій найбільш актуальними є останні з двох наведених значень: 1) стратегія може виступати в якості назви самостійного акта стратегічної правотворчості; 2) може відображати певну цілеспрямовану управлінську діяльність з реалізації намічених стратегічних (довгострокових) цілей, які сприяють якісним та кількісним змінам *інфраструктурного ландшафту*.

Стратегія (як управлінська діяльність критерії) Strategija (jak upravlinska dijálnist kryterii)] – наукова обґрунтованість; відображення стратегічних національних інтересів з чітким прогнозуванням перспектив; орієнтація на випереджувальний розвиток, що забезпечується стратегічним управлінням, зокрема стратегічним плануванням та прогнозуванням, а також системою стратегічних комунікацій, інструментами стратегічної (випереджувальної правотворчості); ефективна безпекова спроможність на рівні життєдіяльності людини, суспільства, держави; баланс амбіційності й реальної оцінки можливостей та спроможностей, в тому числі потенційних; ясність та однозначність; логічність, послідовність та ієрархічність; здатність деталізуватися в подальших завданнях і заходах; співвідношення із часовими та математичними параметрами; спроможність мобілізації суб'єктів правовідносин; наявність / можливість створення механізмів забезпечення діяльності; визначеність параметрів моніторингу реалізації та коригування дій на кожному етапі.

Стратегія багатовекторна [Strategija bagatovektorna] – мистецтво ведення безпрограшної політики з дотриманням балансу щодо досягнення власних цілей зі збереженням партнерських відносин одночасно із кількома суб'єктами, які можуть мати суперечливі інтереси. Є вищим виміром стратегічної архітектури, дозволяючи за допомогою різноманітних секторальних стратегій створити сприятливі умови для реалізації стратегічних національних цінностей, а в широкому аспекті – сприяти творенню геостратегії держави.

Стратегія безпекова [Strategija bezpekova] – довгострокова комплексна узгоджена за цілями, завданнями, умовами, засобами, ресурсами і часом програма практичних дій із розбудови та забезпечення якісно нового рівня системи національної безпеки.

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu] – документ стратегічної правотворчості, в якому визначено цілі, завдання та основні напрями державної соціально-економічної політики для забезпечення біобезпеки та біологічного захисту держави як складової національної безпеки України і базується на пріоритетах національних інтересів і визначає мету, напрями, завдання державної політики у сфері забезпечення біобезпеки та біологічного захисту, визначені з урахуванням положень Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (завдання реалізації) [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu (zavdannja realizacii)] – 1) гармонізація національного законодавства з біобезпеки та біологічного захисту з нормами міжнародного права, міжнародними договорами і угодами, учасницею яких є Україна, розвиток міжнародного співробітництва у сфері гарантування біобезпеки та біологічного захисту, принципу «Єдине здоров'я», підтримка міжнародних ініціатив у сфері біобезпеки, які відповідають національним інтересам України, поглиблення співпраці з міжнародними організаціями, а також у рамках двостороннього співробітництва з провідними державами світу для посилення спроможностей України у сфері біобезпеки та біологічного захисту; 2) посилення заходів із забезпечення біологічного захисту; 3) організація здійснення контролю у сфері біобезпеки та біологічного захисту; 4) підвищення ефективності координації заходів з управління біологічними ризиками; 5) посилення кадрового потенціалу та підвищення професійного рівня кадрів з питань біобезпеки та біологічного захисту; 6) забезпечення розвитку науково-виробничого потенціалу шляхом

створення біокластера «Біобезпека та розвиток біотехнологій»; 7) застосування інформаційних технологій для своєчасного виявлення та запобігання біологічним загрозам.

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (мета) [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu (meta)] – поетапне створення єдиної системи біобезпеки та біологічного захисту.

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (напрями) [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu (naprjamy)] – 1) забезпечення розвитку біотехнологій шляхом створення біокластера „Біобезпека та розвиток біотехнологій“, спрямованого відродити вітчизняний потенціал біотехнологічного виробництва і суттєво покращити доступ до діагностикумів та імунобіологічних препаратів; 2) підготовка стратегічного плану та визначення оперативних цілей з розроблення сучасного та дієвого законодавства в галузі біобезпеки та біологічного захисту, оцінки ризиків, управління ризиками, індикації та ідентифікації біологічних агентів, у тому числі генетично змінених; 3) розбудова та розвиток мережі закладів епідеміологічного профілю, діяльність яких, зокрема, буде спрямована на аналіз, прогнозування, інформування, застосування дієвих механізмів і методів реагування на біологічні загрози, а також запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, у тому числі біологічного походження, та застосування протиепідемічних та профілактичних заходів для запобігання або зменшення впливу біологічних загроз на стан здоров'я людини, середовище її життєдіяльності, харчові продукти, тварин, рослин і навколишнє природне середовище; 4) запровадження ефективного і дієвого механізму поводження з біологічними агентами, інвазивними чужорідними видами, а саме запобігання проникненню, здійснення контролю за їх потраплянням або внесенням до природних екосистем, вилучення та пом'якшення (мінімізація) їх негативного впливу; 5) розроблення дієвого державного механізму здійснення контролю за незаконним розповсюдженням генетично модифікованих організмів для недопущення їх можливого негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей і тварин.

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (очікувані результати) [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu (očikuvani rezultaty)] – 1) приведення законодавства у сфері біобезпеки та біологічного захисту у відповідність із міжнародними стандартами; 2) створення і функціонування єдиної системи біобезпеки та біологічного захисту, яка дасть змогу своєчасно виявляти,

досліджувати, оцінювати та ефективно протидіяти раніше невідомим та вже існуючим загрозам біологічного походження, зменшити біологічні ризики, своєчасно та оперативно локалізувати та ліквідувати надзвичайні ситуації, пов'язані із впливом небезпечних біологічних агентів на життя та здоров'я людини та навколишнє природне середовище в цілому, протидіяти проявам біотероризму, захистити населення від безконтрольного та протиправного поширення генетично модифікованих організмів; 3) збереження безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища; 4) запровадження системи належного здійснення контролю за шляхами проникнення та поширення біологічних агентів та інвазивних чужорідних видів, а також заходів з вилучення інвазивних чужорідних видів і мінімізації шкоди біологічних агентів; 5) проведення інвентаризації та моніторингу стану популяцій інвазивних чужорідних видів; 6) створення та функціонування ефективної системи інформування широких верств населення з питань біобезпеки та біологічного захисту; 7) удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів з питань біобезпеки та біологічного захисту; 8) переведення біокластера „Біобезпека та розвиток біотехнологій” протягом п'яти років у статус інноваційного науково-виробничого парку з розвинутою мережею партнерства міжнародних контактів; 9) здійснення ефективного контролю за поширенням небезпечних біологічних агентів шляхом проведення аудиту депозитаріїв національних колекцій штамів мікроорганізмів, патогенних для людей та/або тварин, розроблення та затвердження порядку проведення паспортизації, аналізу, оцінки та контролю колекцій штамів патогенних мікроорганізмів тощо.

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (цілі) [Strategija biobezpeky ta biologičnogo zahystu (cili)] – 1) удосконалення державного механізму регулювання, нормативно-правової бази, інституційних спроможностей, підвищення рівня поінформованості та науково-методичне забезпечення здійснення заходів у сфері біобезпеки та біологічного захисту; 2) розроблення і виконання практичних заходів щодо запобігання проникненню, здійснення контролю за поширенням і пом'якшення наслідків поширення біологічних агентів та інвазивних чужорідних видів на державному і місцевому рівнях.

Стратегія воєнної безпеки України (мета) [Strategija vojennoї bezpeky Ukraїni (meta)] – завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеохоплююча оборона України на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність держави відповідно до Конституції

України та в межах державного кордону України, сприяє інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір та набуттю членства в НАТО, передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (мета) [Strategija deokupacii ta reintegracii tymčasovo okupovanoj terytorii Avtonomnoj Respubliki Krym ta mista Sevastopolja (meta)] – створення умов для деокупації та безпечної реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, нейтралізації загроз національній та міжнародній безпеці, гарантування прав людини і основоположних свобод на основі Декларації про державний суверенітет України та Конституції України, керуючись Статутом Організації Об'єднаних Націй та Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року, Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року, Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 року № 68/262, положеннями актів інших міжнародних організацій, членом яких є Україна, з урахуванням Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, Постанови Верховної Ради України від 22 вересня 2016 року № 1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи».

Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (очікувані результати) [Strategija deokupacii ta reintegracii tymčasovo okupovanoj terytorii Avtonomnoj Respubliki Krym ta mista Sevastopolja (očikuvani rezultaty)] – 1) відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України та розбудова миру й безпеки; 2) повна безпекова, правова, політична, економічна, екологічна, інформаційна, гуманітарна і соціальна реінтеграція тимчасово окупованої території; 3) відбудова та розвиток економіки, соціальної і гуманітарної

сфер деокупованої території; 4) зростання рівня соціальної стійкості та згуртованості українського суспільства; 5) формування правових засад перехідного правосуддя, зокрема впровадження механізмів відшкодування шкоди у зв'язку з війною Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, актами міжнародного тероризму, тимчасовою окупацією території України, захисту та відновлення порушених прав, притягнення винних у кримінальних правопорушеннях за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку до відповідальності, забезпечення права на правду про збройний конфлікт, недопущення виникнення збройного конфлікту в майбутньому; 6) відновлення та забезпечення прав представників кримськотатарського народу та інших корінних народів, національних меншин; 7) зміцнення національної стійкості України; 8) посилення спроможностей органів сектору безпеки і оборони України; 9) запровадження моделі соціально-економічного розвитку деокупованої території; 10) сталий розвиток територій, які стали об'єктом збройної агресії Російської Федерації проти України.

Стратегія державної безпеки [Strategija deržavnoj bezpeky] – довгострокова, комплексна, узгоджена за цілями, завданнями, принципами, функціями та методами, векторами, умовами, засобами і часом алгоритмічна програма практичних багатофакторних дій із формування, розвитку та успішного функціонування системи державної безпеки.

Стратегія державної інфраструктурної політики [Strategija deržavnoj infrastruktornoj polityky, termin V. A. Lipkana] – когнітивна частина теорії геостратегії. Див.: *теорія інфраструктурної політики* (термін *V. A. Липкана*).

Стратегія державної інфраструктурної політики (зміст) [Strategija deržavnoj infrastruktornoj polityky (zmist)] – 1) продукт конкретної епохи і конкретної нації, який відбиває рівень інтелектуального та матеріального її розвитку, інтелектуальну спроможність, політичну рішучість і ментальну здатність до формування і реалізації власної стратегії у сфері інфраструктури. Саме тому розвиток теорії інфраструктурної політики є вагомим методологічним інструментарієм вирішення цих практичних завдань; 2) окремий та самостійний об'єкт комплексного та мультидисциплінарного наукового дослідження, який подається крізь призму трьох варіантів інтерпретації: а) політико-безпекова та правова практика; б) стратегічний нормативний акт; в) гносеологічна складова теорії геостратегії (теорія інфраструктурної політики).

Стратегія державної інфраструктурної політики (модель системних дискурсів професора В. А. Ліпкана) [Strategija deržavnoї infrastrukturnoї polityky (model systemnyh diskursiv profesora V. A. Lipkana)] – сформований образ С.д.і.п. з метою вироблення цілісної картини її пізнання стратегії державної інфраструктурної політики крізь виділення об'єднаних за змістом таких дискурсів: 1) стратегічний дискурс; 2) політологічний дискурс; 3) праксеологічно-безпековий дискурс; 4) правовий дискурс; 5) онтологічний дискурс; 6) гносеологічний дискурс; 7) аксіологічний; 8) феноменологічний дискурс; 9) мілітарний дискурс; 10) космологічний дискурс; 11) наративний дискурс.

Стратегія державної інфраструктурної політики (моноцентричний підхід) [Strategija deržavnoї infrastrukturnoї polityky (monocentryčnyj pidhid)] – підхід, за якого віддається перевага лише одному з рівнів організації при побудові системи національної інфраструктури.

Стратегія державної інфраструктурної політики (політико-безпекова та правова практики) [Strategija deržavnoї infrastrukturnoї polityky (polityko-bezpekova ta pravova praktyky)] – постійно здійснюваний керівництвом країни процес реалізації на практиці державної інфраструктурної політики, доктрини та функціональних концепцій, який становить найвищу сферу політичного мистецтва, що охоплює стратегічне прогнозування, планування та передбачення, організацію процесів безпеки національної системи стратегічної інфраструктури, в тому числі ведення інфраструктурних війн, кампаній та стратегічних операцій, зокрема реалізації інструментарію стратегічних комунікацій (політико-правова практика).

Стратегія державної інфраструктурної політики (поняття) [Strategija deržavnoї infrastrukturnoї polityky (ponjattja)] – довгострокова комплексна узгоджена за цілями, завданнями, умовами, засобами і часом програма практичних дій із розбудови та забезпечення якісно нового рівня національної системи інфраструктури. Метою Стратегії є створення ефективної, динамічної та гнучкої в управлінні, на основі визначення раціональної просторової основи, укомплектованої високопрофесійними фахівцями, забезпеченої сучасними матеріальними і технічними засобами національної системи інфраструктури, приведення завдань, функцій і напрямів їхньої діяльності відповідно до сучасних потреб забезпечення прав і свобод людини, ефективного використання інфраструктурного потенціалу, прагматичної реалізації державної політики у сфері інфраструктури з метою досягнення стратегічних цілей.

Стратегія державної інфраструктурної політики (проблемоформуюча матриця) [Strategija deržavnoji infrastrukturnoji polityky (problemoformujuča matrycja)] – 1) несформованість концепції права інфраструктурної політики та інфраструктурного права в цілому; 2) повільне впровадження теорії інфраструктурної політики як в теоретичній царині, так і на практиці у вигляді стратегії державної інфраструктурної політики; 3) невизначеність концептосфери стратегії державної інфраструктурної політики, а також теорії інфраструктурної політики; 4) необхідність реконцептуалізації Стратегії національної безпеки України із необхідним виокремленням Стратегії державної інфраструктурної політики України як: а) складової державної політики національної безпеки; б) окремого нормативно-правового акта, який регулює суспільні відносини у сфері інфраструктури; 5) практична потреба в здійсненні реформування системи суб'єктів реалізації державної інфраструктурної політики.

Стратегія державної інфраструктурної політики (сфери реалізації) [Strategija deržavnoji infrastrukturnoji polityky (sfery realizacii)] – урядування та надання найважливіших державних послуг (інституційна спроможність); інформаційно-комунікаційна; кібернетична; енергозабезпечення; водозабезпечення; продовольче забезпечення; охорона здоров'я; зв'язок та комунікації; фінансові та банківські послуги; транспортне забезпечення; безпека, оборона та правопорядок; цивільний захист; космічний простір.

Стратегія державної інфраструктурної політики України (стратегічний нормативний акт) [Strategija deržavnoji infrastrukturnoji polityky Ukraïny (strategičnyj normatyvnyj akt)] – 1) акт стратегічної правотворчості, в якому визначаються концептуальні засади організації та функціонування системи національної інфраструктури, напрями державної політики щодо реалізації стратегічних національних інтересів, принципи та методи, вектори спрямування даної політики, моделюються загрози та небезпеки, формулюються очікувані результати на конкретно визначеному проміжку часу через чітке нормативне визначення індексів, індикаторів та показників, за якими можна оцінити якісно-кількісні перетворення як системи інфраструктурних відносин, так і рівень формування сприятливих умов для творення геостратегії сучасної України; 2) визначальний нормативно-правовий акт, що формує і визначає засади регулювання суспільних відносин у сфері функціонування та розвитку національної системи інфраструктури, мету, завдання, принципи та методи формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики як елемента геостратегічної доктрини.

Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату (безпека середовища життєдіяльності людини) [Strategija ekologičnoї bezpeky ta adaptacїї do zminy klimatu (bezpeka seredovyšča žyttjedijalnosti ljudyny)] – один із найвищих пріоритетів держави, мета якого полягає у створенні умов для: 1) підтримання екологічної рівноваги на території України, 2) модернізації комунальної інфраструктури; 3) посилення охорони навколишнього природного середовища; 4) упровадження новітніх систем поводження з відходами і скорочення промислових викидів; 5) забезпечення ефективного використання природних ресурсів, захисту лісів і водойм; 6) розвитку заповідного фонду; 7) запобігання виникненню негативних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та їх усунення.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року [Strategija ekonomičної bezpeky Ukraїny na period do 2025 roku] – визначає шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (мета) [Strategija ekonomičної bezpeky Ukraїny na period do 2025 roku (meta)] – визначення стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого на реалізацію Стратегії національної безпеки України „Безпека людини – безпека країни” від 14 вересня 2020 року.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (очікувані результати виконання) [Strategija ekonomičної bezpeky Ukraїny na period do 2025 roku (očikuvani rezultaty vykonannja)] – забезпечення економічної безпеки держави як умови забезпечення національних економічних інтересів через: 1) створення стійкої, конкурентоспроможної, соціально відповідальної ринкової економіки та умов для випереджального розвитку науково-технічного потенціалу країни, сталого нарощування національного багатства та факторів виробництва; 2) досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, рівня життя населення та соціально-політичної стабільності, притаманних економічно розвиненим країнам; 3) зайняття Україною у світовому розподілі праці та міжнародних економічних відносинах місця, яке відповідає її природним, трудовим та інтелектуальним ресурсам, економічному та геополітичному потенціалу; 4) забезпечення гарантованого захисту національної економіки в умовах виникнення або посилення внутрішніх та зовнішніх загроз; 5) запровадження прозорості

системи постійного моніторингу економічної стійкості на основі індикаторів економічної безпеки, наведених у додатку до Стратегії; 6) запровадження на основі нової науково обґрунтованої методики щорічної оцінки стану економічної безпеки та використання її результатів для формування основних напрямів і заходів економічної політики, що враховуватимуться у процесі стратегічного і бюджетного планування; 7) підвищення ефективності реалізації заходів у сфері забезпечення економічної безпеки і політичної відповідальності за їх результати.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (проактивний підхід) [Strategija ekonomičnoї bezpeky Ukraїny na period do 2025 roku (proaktyvnyj pidhid)] – полягає в тому, щоб надати відповідь на виклики та загрози, що на сьогодні формуються; загальносвітовий тренд загострення боротьби за ринки, технології, кваліфікованих працівників та фінансові ресурси. *Проактивний підхід* має знизити ймовірність реалізації внутрішніх викликів, які перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують вразливість до загроз. Продовження збройної агресії Російської Федерації проти України, зростання викликів трансатлантичній та європейській єдності є підтвердженням такої боротьби і можуть спричинити не лише ескалацію наявних, але і виникнення нових конфліктів. Проактивний підхід в рамках реалізації стратегічного курсу будується на органічному поєднанні як безпекового напрямку, так і напряму розвитку.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (стратегічний курс) [Strategija ekonomičnoї bezpeky Ukraїny na period do 2025 roku (strategičnyj kurs)] – формування достатніх та необхідних умов для реалізації національних економічних інтересів через формування і реалізацію стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз через послідовне вирішення таких завдань: 1) забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз національним економічним інтересам держави та інтересам її громадян; 2) збереження та розвиток економічної потужності країни з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, та позицій людиноцентризму; 3) гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів, зокрема у високотехнологічній сфері. *Стратегічний курс*

у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями: 1) *напря́м розвитку* – полягає у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки та досягненні визначених за основними складовими економічної безпеки цільових орієнтирів, що деталізуються конкретними завданнями за основними складовими економічної безпеки; 2) *безпе́ковий на́пря́м* – полягає у випередженні розбалансування економіки, підвищенні її стійкості до впливу зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз, для виконання чого запроваджується постійний моніторинг економічної стійкості. Такий моніторинг проводиться на основі визначених індикаторів стану економічної безпеки та їх критичних меж, вихід за які загрожуює розвитком масштабних кризових процесів в економічній сфері. Поєднання цих двох напрямів виступає основою для застосування *проактивного підходу*.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (мета) [Strategija zovnišnopolityčnoj dijálnosti Ukraïny (meta)] – утвердження України у світі як сильної та авторитетної європейської держави, здатної забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства, в основі чого лежить стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі (ЄС) та в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), закріплений у Конституції України, який досягається через спрямування зовнішньополітичних зусиль на розвиток відносин стратегічного характеру з ключовими партнерами на міжнародній арені, передусім з ЄС, НАТО та їхніми державами-членами, здійснення взаємовигідного співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (принципи реалізації) [Strategija zovnišnopolityčnoj dijálnosti Ukraïny (pryncypu realizacij)] – 1) *стійкість* – здатність держави і суспільства ефективно протидіяти загрозам будь-якого походження і характеру, зокрема збройній агресії, економічному тиску, політичній дестабілізації, кібератакам, дезінформації та іншим загрозам, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, швидко відновлювати рівновагу після криз; 2) *дотримання міжнародного права* – дотримання загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань України, взятих на себе за міжнародними договорами та в рамках членства у міжнародних організаціях, дотримання досягнутих міжнародних домовленостей; 3) *адаптивність* – оперативне

реагування на зміни міжнародного середовища, ефективний кризовий менеджмент у сфері зовнішньої політики України, інноваційність у підходах та інструментаріях, гнучкість у прийнятті рішень; 4) *взаємодія* – ефективна координація діяльності державних органів щодо забезпечення реалізації єдиного зовнішньополітичного курсу України, налагодження ефективної комунікації та співробітництва з іншими державами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, а також з недержавними інституціями, бізнесом, науково-академічними колами, засобами масової інформації; 5) *прагматизм* – розвиток двосторонніх і багатосторонніх міжнародних відносин на основі національних інтересів з метою розв’язання конкретних зовнішньополітичних завдань; інтенсифікація економічної дипломатії для сприяння сталому розвитку економіки та зростанню добробуту громадян України; 6) *людиноцентричність* – визнання і утвердження поваги до людського життя та гідності, прав і свобод людини як найвищих цінностей; захист, сприяння реалізації, просування прав та законних інтересів громадян України за кордоном, прав і законних інтересів українців за кордоном в інших державах.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (пріоритетні напрями) [Strategija zovnišnopolityčnoj dijálnosti Ukraïny (priorityetni naprjamy)] – ґрунтується на національних інтересах, реалізується за принципом єдності зовнішньополітичного курсу держави, на засадах публічності, послідовності, передбачуваності, спирається на суспільну підтримку і є підзвітною громадськості і реалізується через: 1) забезпечення незалежності і державного суверенітету України, демократичного конституційного ладу; 2) відновлення її територіальної цілісності; 3) протидія та збройна відсіч агресії Російської Федерації, розпочатої 24 лютого 2022 року; 4) курс на набуття повноправного членства в ЄС та в НАТО; 5) просування українського експорту і залучення іноземних інвестицій; 6) захист прав та інтересів громадян України за кордоном; 7) утвердження позитивного іміджу України у світі.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (цілі) [Strategija zovnišnopolityčnoj dijálnosti Ukraïny (cili)] – відновлення миру і територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону; притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності; захист прав та інтересів громадян України за кордоном; протидія дезінформаційним атакам із зовнішніх джерел, що здійснюються на шкоду національним інтересам та іміджу України за кордоном; формування безпечного середовища дипломатичними

засобами; набуття повноправного членства в НАТО; набуття повноправного членства в ЄС; сприяння зовнішній торгівлі та інвестиціям; технологічна та екологічна трансформація України; свобода пересування громадян України у світі; підтримка українців за кордоном, їх залучення до державотворчих, соціальних, економічних проєктів; формування і просування позитивного іміджу України у світі.

Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року [Strategija integrovanogo upravlinnja kordonamy na period do 2025 roku] – визначає основні напрями системного формування державної політики розвитку та ефективного управління державним кордоном на період до 2025 року і спрямована на запровадження ефективних інструментів співпраці та координації на внутрішньовідомчому, міжвідомчому, міжнародному рівнях, а також з приватним сектором.

Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року (мета) [Strategija integrovanogo upravlinnja kordonamy na period do 2025 roku (meta)] – забезпечення розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародної торгівлі, сприяння переміщенню осіб і товарів через державний кордон та належна його захищеність.

Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року (очікувані результати) [Strategija integrovanogo upravlinnja kordonamy na period do 2025 roku (očikuvani rezultaty)] – 1) запровадження європейських стандартів інтегрованого управління кордонами; 2) удосконалення міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва та механізмів співпраці між суб'єктами інтегрованого управління кордонами; 3) координація зусиль уповноважених державних органів для комплексного та гнучкого реагування на сучасні загрози у сфері безпеки державного кордону, забезпечення його відкритості для провадження транскордонної діяльності.

Стратегія інформаційної безпеки України [Strategija informacijnoї bezpeky Ukraїny] – визначає актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних.

Стратегія інформаційної безпеки України (мета) [Strategija informacijnoї bezpeky Ukraїny (meta)] – посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави,

захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина. Досягнення мети здійснюватиметься шляхом ужиття заходів щодо стримування та протидії загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізації інформаційної агресії, у тому числі спеціальних інформаційних операцій держави-агресора, спрямованих на підрив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, а також розвиток міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства та взаємної підтримки.

Стратегія інформаційної безпеки України (очікувані результати) [Strategija informacijnoї bezpeky Ukraїny (očikuvani rezultaty)] – захищений інформаційний простір України; ефективне функціонування системи стратегічних комунікацій; здійснення ефективної протидії поширенню незаконного контенту; забезпечення сталого процесу інформаційної реінтеграції громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, та поширення українського телерадіомовлення на територіях України, прилеглих до тимчасово окупованих територій; суттєве підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності населення; дотримання конституційних прав особи на вільне вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя; забезпечення захисту прав журналістів; формування української громадянської ідентичності.

Стратегія інформаційної безпеки України (стратегічні цілі реалізації) [Strategija informacijnoї bezpeky Ukraїny (strategični cili realizacij)] – 1) протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованим, серед іншого, на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини; 2) забезпечення всебічного розвитку української культури та утвердження української громадянської ідентичності; 3) підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності суспільства. Українське суспільство повинне бути захищене від деструктивного впливу дезінформації та маніпулятивної інформації, а медіасередовище – бути соціально відповідальним і функціонувати стабільно. За таких умов українське суспільство зможе більш ефективно протистояти державі-агресору та залишатися стійким

перед широким спектром загроз, зокрема в інформаційній сфері; 4) забезпечення дотримання прав особи на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, свободу вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя, доступ до об'єктивної та достовірної інформації, а також забезпечення захисту прав журналістів, гарантування їх безпеки під час виконання професійних обов'язків, протидія поширенню незаконного контенту; 5) інформаційна реінтеграція громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та на прилеглих до них територіях України, до загальноукраїнського інформаційного простору, а також відновлення їх права на інформацію, що дає їм змогу підтримувати зв'язок з Україною. Одним із основних напрямів внутрішньополітичної діяльності держави є захист прав, свобод і законних інтересів своїх громадян на тимчасово окупованих територіях, реалізація ініціатив щодо реінтеграції цих територій, а також захист прав і свобод корінних народів України; 6) створення ефективної системи стратегічних комунікацій. Основною метою створення та розвитку системи стратегічних комунікацій є гарантування ефективної інформаційної взаємодії та діалогу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством з питань, що стосуються кризових ситуацій, а також утвердження позитивного іміджу України, інформаційне сприяння просуванню інтересів держави у світі. Ефективна побудова своєї міжнародної інформаційної діяльності дасть змогу Україні здійснювати проактивні інформаційні заходи, інформувати світову спільноту про події в Україні та на її тимчасово окупованих територіях, прогрес у реформах та позитивні внутрішні зміни в державі попри наявну збройну агресію проти України, про ключові рішення органів державної влади щодо стратегічних питань розвитку держави, що сприятиме кращому розумінню міжнародними партнерами внутрішньої і зовнішньої політики держави, забезпечить міжнародну підтримку та покращить імідж України як надійного і передбачуваного партнера; 7) розвиток інформаційного суспільства та підвищення рівня культури діалогу.

Стратегія кібербезпеки України [Strategija kiberbezpeky Ukraïny] – визначає пріоритети національних інтересів у сфері кібербезпеки, наявні та потенційно можливі кіберзагрози, цілі та завдання забезпечення кібербезпеки України з метою створення умов для безпечного функціонування *кіберпростору*, його використання в інтересах особи, суспільства і держави. Є основою для обґрунтування розподілу необхідних для забезпечення кібербезпеки матеріальних, кадрових та інших ресурсів (Див.: *кіберпростір*).

Стратегія кібербезпеки України (індикатори стану кібербезпеки) [Strategija kiberbezpeky Ukraïny (indykatory stanu kiberbezpeky)] – визначають стан досягнення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави, прогрес, якого досягли суб'єкти забезпечення кібербезпеки в реалізації Стратегії з таких питань, як: 1) виконання стратегічних завдань у межах цілей, визначених Стратегією (за кожним завданням); 2) досягнення стратегічних цілей, визначених Стратегією (за кожною ціллю); 3) рівень впливу заходів, що здійснюються в межах Стратегії, на національну систему кібербезпеки та цифрову трансформацію держави.

Стратегія кібербезпеки України (критерії результативності) [Strategija kiberbezpeky Ukraïny (kryterii rezultatyvnosti)] – досягнення мети та стратегічних цілей шляхом виконання визначених стратегічних завдань через визначення у проведених у встановленому порядку оглядах стану: 1) національної системи кібербезпеки; 2) кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та стратегічної інформаційної інфраструктури.

Стратегія кібербезпеки України (мета впровадження індикаторів) [Strategija kiberbezpeky Ukraïny (meta vprovadžennja indyktoriv)] – покращення процесу моніторингу виконання Стратегії у реальному часі з використанням сучасних веб-ресурсів (онлайн-платформ), прозорість вжитих заходів для суспільства і держави, які визначаються за такими критеріями: 1) рівень довіри населення до держави щодо безпечності кіберпростору; 2) формування безпечного інформаційного суспільства, в якому до заходів кібербезпеки, крім державних інституцій, залучені приватні суб'єкти та громадяни; 3) рівень захищеності національних інтересів у сфері кібербезпеки (як приклад, рівень впливу на розвиток ситуації, пов'язаної з агресією Російської Федерації проти України).

Стратегія кібербезпеки України (очікувані результати реалізації) [Strategija kiberbezpeky Ukraïny (očikuvani rezultaty realizacii)] – 1) стійкість до кіберзагроз, підвищивши здатність державних органів, бізнесу і громадян захищати себе та реагувати на кіберзагрози; 2) здатність до ефективної протидії недружнім діям у кіберпросторі, забезпечивши їх швидке виявлення та розслідування, створення ефективної системи превентивних заходів щодо недопущення таких дій, а також можливість проведення наступальних операцій у кіберпросторі; 3) розвиток кадрового потенціалу та інноваційного ринку кібербезпеки, що сприятиме створенню національних розробок на рівні кращих світових практик для забезпечення можливості протидіяти майбутнім кіберзагрозам.

Стратегія кібербезпеки України (показники ефективності реалізації) [Strategija kiberbezpeky Ukraїny (pokaznyky efektyvnosti realizacїi)] – визначаються через постійний моніторинг її виконання та здатність спиратися на чітку систему *індикаторів* стану кібербезпеки.

Стратегія кібербезпеки України (система індикаторів) [Strategija kiberbezpeky Ukraїny (systema indykatoriv)] – органічно пов'язана сукупність показників, що уможлиблює комплексно оцінювати результативність та ефективність реалізації Стратегії і включає: 1) базові індикатори стану кібербезпеки; 2) індикатори розвитку національної системи кібербезпеки; 3) індикатори стану кіберзахисту стратегічної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

Стратегія кібербезпеки України (стратегічні цілі) [Strategija kiberbezpeky Ukraїny (strategični cili)] – 1) *дієва кібероборона* – Україна створить та забезпечить розвиток (у тому числі кадрово та технологічно) підрозділів з повноваженнями ведення збройного протистояння в кіберпросторі, сформує належну правову, організаційну, технологічну модель їх функціонування та застосування, забезпечить ефективну взаємодію основних суб'єктів національної системи кібербезпеки та сил оборони під час проведення заходів з кібероборони, належне навчання та фінансове забезпечення таких структур, систематичне проведення кібернавчання, оцінку спроможностей та ефективності підрозділів, розроблення та імплементацію індикаторів оцінки їх діяльності; 2) *ефективна протидія розвідувально-підривній діяльності у кіберпросторі та кібертероризму* – Україна забезпечить безперервне здійснення контррозвідувальних заходів з виявлення, попередження та припинення розвідувально-підривної діяльності іноземних держав, актів кібершпигунства та кібертероризму, усунення умов, що їм сприяють, та причин їх виникнення для убезпечення інтересів держави, суспільства і окремих громадян; 3) *ефективна протидія кіберзлочинності* – Україна забезпечить набуття правоохоронними органами та державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями спроможностей для мінімізації загроз кіберзлочинності, посилення їх технологічного і кадрового потенціалу для проведення превентивних заходів та розслідування кіберзлочинів; 4) *розвиток асиметричних інструментів стримування* – Україна створить необхідні умови для забезпечення стримування агресивних дій у кіберпросторі проти України шляхом застосування економічних, дипломатичних, розвідувальних заходів, а також залучення потенціалу приватного сектору.

Стратегія людського розвитку [Strategija ljudskogo rozvytku] – визначає цілі та основні завдання, що стоять перед державою, у сфері людського розвитку як напрямку забезпечення національної безпеки України, а також індикатори досягнення цілей, що забезпечує можливість проведення моніторингу, ефективного планування, належного оцінювання соціальних інвестицій у людський потенціал.

Стратегія людського розвитку (завдання) [Strategija ljudskogo rozvytku (zavdannja)] – створювати робочі місця в Україні; модернізувати систему дошкільної та повної загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, привести освітні стандарти до потреб суспільного розвитку та до найкращих світових зразків; створити умови, необхідні для культурного розвитку та збагачення громадян України, популяризації українського та світового мистецтва, музики, літератури; створити умови, зокрема інфраструктурні, для популяризації серед громадян масового спорту з метою покращення їх здоров'я та фізичного розвитку; забезпечити рівні можливості жінок і чоловіків для реалізації та розвитку їх здібностей та потенціалу, а також сприяти безбар'єрності у різних аспектах життя людини; забезпечити зростання добробуту населення та надання адресної соціальної допомоги, зокрема багатодітним сім'ям і малозабезпеченим громадянам; створити економічні та соціальні умови для підвищення рівня народжуваності та зниження рівня смертності шляхом впровадження ефективних соціальних механізмів підтримки дитини і сім'ї, розвитку сімейних форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, підтримки послуг раннього розвитку дитини, материнства; забезпечити право людини на охорону здоров'я, зокрема популяризацію здорового способу життя, попередження захворювань, раннє діагностування, якісне комплексне лікування, реабілітацію з перших днів захворювання, паліативні послуги, розвиток трансплантації, належне медикаментозне забезпечення, впровадити стандарти доступних і якісних медичних послуг, сформувати ефективну систему біобезпеки і біологічного захисту; удосконалити систему контролю якості, ефективності та безпеки лікарських засобів; забезпечити особам з інвалідністю повну інклюзію у суспільство, рівність прав і можливостей на доступ до сервісів і послуг, роботи, відпочинку та активного соціального життя.

Стратегія національної безпеки і оборони України [Strategija nacionalnoï bezpeky i oborony Ukraïny] – визначальний стратегічний нормативний акт, який виступає основою для всіх інших стратегічних актів, які регулюють суспільні відносини у сфері державної і міжнародної політики, національної і міжнародної

безпеки, пов'язані із реалізацією стратегічних національних інтересів. Вона виступає основою для розроблення документів стратегічного планування і прогнозування, які визначатимуть шляхи та інструменти реалізації секторальних стратегій.

Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України [Strategija rozvytku oboronno-promysloвого kompleksu Ukraїny] – визначає: 1) цілі, пріоритетні напрями, завдання державної військово-промислової політики; 2) поточні та прогнозовані чинники, що впливають на розвиток оборонно-промислового комплексу, з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов; 3) цілі реформи та пріоритети розвитку оборонно-промислового комплексу на довгостроковий період; 4) основні напрями діяльності державних органів щодо підтримки розвитку оборонно-промислового комплексу; 5) напрями та завдання реформування і розвитку оборонно-промислового комплексу; 6) очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів.

Стратегія розвитку України [Strategija rozvytku Ukraїny] – довгострокова комплексна узгоджена за цілями, завданнями, умовами, засобами і часом програма практичних дій із розбудови та забезпечення якісно нового рівня розвитку держави, пов'язана зі свідомим вибором пріоритетних у певний історичний період суспільних цінностей, цілей, інтересів та потреб, реалізація яких здійснюється органами публічного управління за участю членів суспільства. Складовими є: цілі, пріоритети, заходи з реалізації, індикатори досягнення визначених цілей, ресурси.

Стратегія розвідки (Національна розвідувальна програма) [Strategija rozvidky (Nacionalna rozviduvalna programa)] – визначає стратегічні та завдання, що стоять перед розвідувальними органами у найбільш важливих сферах життєдіяльності з метою формування сприятливих умов для реалізації геостратегії України, в тому числі секторальних стратегій, а також індикатори досягнення цілей, що забезпечує можливість проведення моніторингу, ефективного стратегічного планування, професійного оцінювання, аналітичного забезпечення, корекції алгоритмів управління та механізмів удосконалення власної діяльності.

Стратіарх [Stratiarh, termin V. A. Lipkana] (скороч. від *стратегічний архітектор*, дав.-гр. *στρατηγία*, стратегія – мистецтво полководця, + лат. *stratum* – прошарок + грец. *ἀρχή* – „влада”, тобто „влада небагатьох”) – еліта суспільства, творці, які

внаслідок еволюції стратегічної культури в рамках соціальної системи, утворили нову форму історичної конфігурації, набувши статусної та функціональної індивідуальності внаслідок процесів внутрішньої диференціації соціальної системи з утворенням унікальної системної аналітичної структури, яка різниться від інших управлінських систем. С., будучи проявом стратегічної меритократії, реалізують такі *функції*: 1) формують геостратегію та на її основі секторальні стратегії державної політики; 2) розробляють ментальні моделі, переконання, наративи, соціо-культурні конструкти; 3) дієво втілюють їх в життя через формування механізмів реалізації різноманітних національних (у тому числі секторальних) стратегій; 4) визначають рівень статусної асиметрії міжнародних акторів, відтворюючи та враховуючи глобальні зміни силового балансу на етапі трансформаційних перетворень на загальносистемному рівні. У сфері інфраструктури С. генерують і конструюють інфраструктурний ландшафт у широкому його розумінні, включно із сакральним ландшафтом і гуманітарною аурую нації. Результатом діяльності Стратіархів у сфері державної інфраструктурної політики є: відчуття належності, суб'єктивне ототожнення реалізації власних стратегічних національних інтересів із функціонуванням ефективної системи національної інфраструктури, інфраструктурним ландшафтом, власним добробутом із наданням життєво важливих послуг державою, відчуття своєї духовної причетності до сакрального ландшафту, ідентифікацію себе творцем інфраструктурних стратегій, архітектором стратегічного майбуття держави на засадах стратегічної переконливості та стратегічної ясності (*термін В. А. Ліпкана*).

Стримування [Strymuvannja] – засада всеохоплюючої оборони, передбачає готовність сил оборони України, національної економіки, населення та всієї держави до надання відсічі збройній агресії проти України, нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони, створення цілісної системи територіальної оборони, вжиття превентивних заходів щодо протидії воєнним загрозам, досягнення та підтримання спроможностей завдати противнику неприйнятних політичних, економічних, воєнних та інших втрат, з огляду на які він буде змушений відмовитися від ескалації або припинити збройну агресію проти України.

Суб'єкти забезпечення національної стійкості [Sub'jekty zabezpečennja nacionalnoї stijkosti] – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, які є ініціаторами або учасниками процесів забезпечення національної стійкості.

Суб'єкти національної системи безпеки стратегічної інфраструктури (поняття) [Sub'jekty nacionalnoї systemy bezpeky strategičnoї infrastruktury (ponjattja)] – державні органи, органи місцевого самоврядування, Збройні Сили України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; правоохоронні органи, а також підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, пов'язану із забезпеченням безпеки стратегічної інфраструктури; розробляють план взаємодії з іншими суб'єктами національної системи безпеки, в тому числі в якому можуть бути визначені особливості взаємодії для режимів функціонування національної системи БСІ, який погоджується з **уповноваженим органом у сфері БСІ** України та затверджується Кабінетом Міністрів України і переглядається раз на три роки.

Суб'єкти національної системи безпеки стратегічної інфраструктури (перелік) [Sub'jekty nacionalnoї systemy bezpeky strategičnoї infrastruktury (perelik)] – 1) Кабінет Міністрів України; 2) Апарат Ради національної безпеки і оборони України; 3) Центральна виборча комісія; 4) Національний банк України; 5) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; 6) Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; 7) Фонд державного майна України, інші центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом; 8) уповноважений орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України; 9) центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує стратегію державної політики у сфері цивільного захисту; 10) секторальні та функціональні органи, інші міністерства та центральні органи виконавчої влади; 11) Служба безпеки України; 12) правоохоронні та розвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової та контррозвідувальної діяльності; 13) Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України; 14) місцеві органи виконавчої влади (військово-цивільні адміністрації - у разі утворення); 15) органи місцевого самоврядування; 16) оператори стратегічної інфраструктури; 17) підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, пов'язану із забезпеченням безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури.

Суб'єкти реалізації стратегії державної інфраструктурної політики у публічному управлінні [Sub'jekty realizacії strategії deržavnoї infrastrukturalnoї polityky u publicьnomu upravlinni] – носії функціональних прав та обов'язків,

що реалізують нормативно визначене коло завдань із реалізації стратегії ДІФСР, місії, стратегії, доктрини чи програми, наділені правами, обов'язками і компетенцією для участі у такій діяльності: органи публічної влади, громадські організації, оператори ОСІ, громадяни, які мають діяти узгоджено, скоординовано та системно у сфері інфраструктурної політики для досягнення стратегічної мети.

Суб'єкт владних повноважень [Sub'jekt vladnyh povnovažen] – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень. Див.: *органи державної влади*.

Суб'єкти забезпечення державної безпеки [Sub'jekty zabezpečennja deržavnoi bezpeky] – державний орган спеціального призначення із правоохоронними функціями, правоохоронні та розвідувальні органи й інші державні органи та особи, які беруть участь у забезпеченні державної безпеки відповідно до законодавства України.

Суб'єкти розвідувально-підривної діяльності [Sub'jekty rozviduvalno-pidryvnoi dijálnosti] – іноземні держави, спеціальні служби іноземних держав, а також організації, окремі групи та особи, діяльність яких становить загрозу національним інтересам України у сфері державної безпеки.

Сукцесія [Sukcesija] – послідовна зміна біогеоценозів, спадкоємно виникаючих на одній і тій самій території (біотопі).

Сфера [Sfera] – 1) область дії, межі поширення; 2) суспільне оточення, обстановка, середовище; 3) область фізичного або духовного життя, діяльності людини або суспільства; 4) сукупність точок, рівновіддалених від похідної точки (центра сфери).

Сфера безпеки [Sfera bezpeky] – охоплена єдиним керівництвом сукупність органів державної влади, Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, діяльність яких за функціональним призначенням відповідно до Конституції та законів України спрямована на захист національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці України.

Сфера життєдіяльності [Sfera žyttjedijálnosti] – Див. *сектор, підсектор*.

Сфера інфраструктури [Sfera infrastruktury] – область дії, межі розповсюдження, безпосередньо інфраструктурне середовище, в якому формуються і реалізуються інфраструктурні інтереси та інфраструктурні відносини, а також реалізується стратегія державної інфраструктурної політики. Див.: *інфраструктурна сфера, інфраструктурне середовище, інфраструктурний ландшафт*.

Сценарій інфраструктурної війни [Scenarij infrastrukturnoi vijny] – прогностичний опис можливого початку, розвитку, завершення і наслідків інфраструктурної війни на основі аналізу: 1) її стратегічних цілей і завдань, викладених у документах як аналітичного рівня, так і актах стратегічної правотворчості; 2) політичного й стратегічного характеру зовнішньополітичної і безпекової діяльності держави; 3) співвідношення інфраструктурних, політичних, управлінських, економічних інформаційних, аналітичних, військових та інших спеціальних можливостей сторін; 4) стану інших об'єктивних та суб'єктивних факторів; 5) структури інфраструктурного ландшафту та інфраструктурного потенціалу сторін, що в цілому впливають на хід і вирашаний результат інфраструктурної війни. Включає опис змісту інфраструктурних та безпекових стратегій, складу сил та засобів, їх розміщення, вихідного положення, варіантів розв'язання війни та напрямів її ведення в цілому, за періодами і етапами, напрямками кризових ситуацій, можливим результатом війни та її наслідків. Можливі С.і.в. зазвичай відпрацьовуються та перевіряються у ході імітаційного моделювання, командно-штабних навчаннях, іграх тощо і закріплюються у відповідних документах.

C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance) – архітектура та концепція взаємодії складових системи бойового управління оперативного та оперативно-стратегічного рівня.

Т

Темпоральність [Temporalnist] – 1) функціонально-семантична категорія, яка відображає сприйняття й переосмислення людиною часу означуваних ситуацій та їх елементів стосовно моменту мовлення оповідача чи іншої точки відліку; 2) функціонально-семантична категорія, що виражає часові відношення в мовній системі, позначені стандартними граматичними, словотвірними, синтаксичними й лексичними засобами, та в мовленні у вигляді часової локалізації події у відношеннях до часу інших подій у висловленні, тексті. Характеристики: 1) тривалість; 2) послідовність; 3) частота.

Темпорозвиток [Temporozvytok] – розвиток системи з певними характеристиками, що описують її динаміку. У процесі реалізації стратегії державної інфраструктурної політики постає важливість врахування Т. різних систем. Від цього залежить правильний вибір як стратегії в цілому, так і обрання правильних векторів для секторальних інфраструктурних стратегій. Т. дозволяє сформувати здатність суб'єкта управління досягти поставленої мети.

Теорія [Teorija] – 1) логічне узагальнення практичного досвіду людей; 2) система вірогідних наукових знань про якусь сукупність об'єктів, яка описує, пояснює і передбачає явища певної предметної частини. Теорія є найдосконалішою формою відображення дійсності.

Теорія інфраструктурної політики [Teorija infrastrukturної polityky] – 1. Суспільна міждисциплінарна наука, яка досліджує загальні та специфічні об'єктивні закономірності організації та функціонування системи національної інфраструктури, виробляє на підставі її пізнання загальні теоретичні положення, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування даної системи, належить до політологічних наук. 2. Теоретична система ідей, концепцій, поглядів та уявлень про шляхи реалізації стратегії державної інфраструктурної політики в цілому та секторальних інфраструктурних стратегій зокрема, з метою творення геостратегії сучасної України. 3. Становить широкий спектр наукових теорій, концепцій, наукових дисциплін та наукових доктрин, і не обмежується предметом і методом окремих наук; формування методології даної наукової теорії відбувається на засадах міждисциплінарного підходу.

Теорія макросистем [Teorija makrosystem] – самостійна дисципліна, яка досліджує конкретні класи макросистем: термодинамічні, економічні (обмін ресурсами) і територіальні (міські, регіональні, глобальні). Предметом Т.м. є клас систем (макросистема національної безпеки), а не клас властивостей (самоструктуризація, хаос, періодичні рухи, параметри порядку, стани системи тощо).

Технічні засоби розвідки [Tehnični zasoby rozvidky] – технічні засоби, устаткування, апаратура, прилади, пристрої, препарати та інші вироби, спеціально розроблені, створені, запрограмовані, придбані, модернізовані, пристосовані і призначені для здійснення та забезпечення розвідувальної діяльності.

Технологічний уклад [Tehnologičnyj układ] – 1. Цілісне та стійке утворення, в рамках якого здійснюється замкнений цикл, який починається з видобутку і отримання первісних ресурсів і закінчується випуском набору кінцевих

продуктів, які відповідають типу суспільного споживання. Комплекс базових сукупностей технологічно сполучених виробництв утворює ядро технологічного укладу. 2. Комплекс новітніх технологій, винаходів та інновацій, які лежать в основі кількісного та якісного стрибка в розвитку виробничих сил суспільства. 3. Нерівномірний процес послідовного заміщення цілісних комплексів технологічно сполучених виробництв.

Тотальне поле [Totalne pole] – безперервний простір, що перебуває під повним і винятковим усвідомленим управлінням національної спільноти. Формування тотального поля є важливим з огляду на необхідність збереження і подальшого творення сакрального ландшафту, антропогенного ландшафту й інфраструктурного ландшафту в цілому.

Тривалість життя [Tryvalist žyttja] – інтегральний індикатор стану здоров'я населення, його добробуту, а також підсумкова оцінка умов життєдіяльності населення та показник ефективності системи охорони здоров'я. Є важливим індикатором розвитку антропогенного ландшафту. Див.: *ландшафт антропогенний*.

У

Убезпечення [Ubezpečennja] – комплексний, цілеспрямований, науково обґрунтований процес випереджувального забезпечення безпеки, що заснований на проактивному підході.

Убезпечення об'єктів стратегічної інфраструктури [Ubezpečennja ob'jektiv strategičnoji infrastruktury] – Див.: *безпекоінфраструктурна політика, безпека об'єктів стратегічної інфраструктури*.

Удосконалення інфраструктурного законодавства (форми) [Udoskonalennja infrastruktornogo zakonodavstva (formy)] – цілеспрямований, науково обґрунтований послідовний процес проведення широкомасштабної, поступової систематизації через три основні форми: інкорпорацію, консолідацію та кодифікацію, розроблення Стратегії державної інфраструктурної політики України. Складові процесу: 1) обговорення та узгодження проєктів нормативно-правових актів; 2) експертиза нормопроектів; 3) підписання законів та указів президентом України; 4) державна реєстрація підзаконних нормативно-правових актів відповідними органами юстиції; 5) новелізація та ревізія чинних нормативно-правових актів; 6) скасування незаконних чинних нормативно-правових актів; 7) офіційне нормативне тлумачення чинних нормативно-правових актів;

8) припинення чинності неконституційних та незаконних нормативно-правових актів судовими рішеннями; 9) систематизація нормативно-правових актів, у тому числі їх кодифікація, інкорпорація та консолідація; 10) гармонізація інфраструктурного законодавства відповідно до стратегічних пріоритетів.

Уповноважений орган державної влади, відповідальний за сектор (підсектор) економіки або сферу діяльності [Uповноваžený organ deržavnoj vlady, відповідальний за сектор (pidsektor) ekonomiky або sferu dijálnosti] – центральний орган виконавчої влади, інший державний орган, який: 1) забезпечує формування і / або реалізацію державної інфраструктурної політики в одній чи кількох сферах; 2) здійснює функціональне управління національною системою БСІ; 3) забезпечує координацію діяльності суб'єктів національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, міністерств та операторів стратегічної інфраструктури з питань забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.

Уповноважений орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України (завдання) [Uповноваžený organ u sferi bezpeky strategičnoj infrastruktu-ry Ukraїny (zavdannja)] – 1) координує діяльність міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади (військово-цивільних адміністрацій – у разі утворення) у сфері безпеки стратегічної інфраструктури; 2) узагальнює пропозиції суб'єктів національної системи безпеки стратегічної інфраструктури, формує та веде Реєстр; 3) взаємодіє з секторальними, функціональними органами у сфері безпеки стратегічної інфраструктури та операторами стратегічної інфраструктури з питань забезпечення безпеки об'єктів, включених до Реєстру; 4) організовує здійснення аналізу та оцінки загального рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури, внесених до Реєстру; 5) проводить оцінку загроз стратегічній інфраструктурі на національному рівні та оцінку загроз національній безпеці внаслідок їх реалізації із залученням секторальних та функціональних органів у сфері безпеки стратегічної інфраструктури; 6) готує щорічну оцінку ризиків і загроз стратегічній інфраструктурі національного рівня; 7) погоджує проєктні ризики та загрози стратегічній інфраструктурі секторального рівня; 8) готує рекомендації щодо визначення вимог до забезпечення безпеки сфер функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури відповідно до категорій об'єктів стратегічної інфраструктури; 9) надає пропозиції Кабінету Міністрів України щодо: Національного плану забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури; порядку розроблення, форми та змісту паспорта безпеки об'єкта стратегічної інфраструктури; порядку розроблення, форми та змісту планів заходів щодо

забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури, які ухвалюються на національному рівні; 10) розробляє та затверджує Проектні загрози стратегічній інфраструктурі національного рівня, що становлять інформацію з обмеженим доступом; 11) готує висновки та рекомендації власнику/оператору стратегічної інфраструктури щодо зміни права власності, цільового призначення чи режиму функціонування об'єкта стратегічної інфраструктури; 12) забезпечує функціонування системи обміну інформацією між суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; 13) створює бази даних щодо загроз і вразливостей стратегічній інфраструктурі; 14) забезпечує координацію секторальних органів, підготовку пропозицій до проєктів стратегічних документів щодо забезпечення безпеки та стійкості об'єктів стратегічної інфраструктури – Стратегії державної інфраструктурної політики України, Стратегії національної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України та Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України; 15) бере участь у розробленні нової галузі знань, програм навчання, підвищення кваліфікації, робочих і навчальних програм з питань забезпечення безпеки та стійкості об'єктів стратегічної інфраструктури; 16) здійснює міжнародне співробітництво, забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих відповідно до міжнародних договорів України з питань забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури, налагоджує і підтримує зв'язки з міжнародними організаціями, іноземними державами, їх правоохоронними органами і спеціальними службами; 17) здійснює інші повноваження, передбачені профільним Законом України „Про критичну інфраструктуру”.

Управління системою національної інфраструктури [Upravlinnja systemoju nacionalnoji infrastruktury] – свідомий цілеспрямований вплив суб'єкта управління на множину потреб, інтересів і цінностей особи, суспільства та держави, загроз і небезпек, внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних та суб'єктивних, природних, техногенних і антропогенних чинників, що впливають на рівень функціонування системи національної інфраструктури, умови їх генези, еволюції й балансу, державні інституції та громадські об'єднання, приватні особи, об'єднані цілями і завданнями щодо просування забезпечених недоторканністю національних потреб, інфраструктурних інтересів і цінностей, які взаємодіють одне із одним і здійснюють відповідну, узгоджену діяльність у межах законодавства України з метою підвищення ефективності її функціонування для розв'язання завдань щодо реалізації стратегії державної інфраструктурної політики, інших інфраструктурних стратегій

в контексті творення геостратегії сучасної України. Див.: *система національної інфраструктури*.

Управлінський підхід [Upravlinskyj pidhid] – 1) підхід, за якого будь-які явища розглядаються крізь призму системи управління; 2) така дослідницька програма, яка виходить з того, що існування людини, суспільства та держави як триєдиного організму є результатом глобального процесу управління, продуктом, який виник у ході адаптації людини до світу і виживання в ньому через систему зворотного зв'язку, отримання і обміну значущою інформацією.

Уразливість [Urazlyvist] – 1) наявність проблем, вад, недоліків, які породжують або посилюють схильність до порушення функціональності та/або піддатливість негативним впливам загроз; 2) нездатність протистояти зовнішнім та внутрішнім деструктивним впливам; 3) параметральна характеристика рівня інфраструктурної десуверенізації.

Урядові комунікації [Urjadovi komunikacii] – комплекс заходів, що передбачають діалог уповноважених представників Кабінету Міністрів України з цільовою аудиторією з метою роз'яснення змісту урядової позиції та/або політики з певних питань.

Ф

Фізична безпека стратегічної інфраструктури [Fizyčna bezpeka strategičnoji infrastruktury] – рівень безпеки об'єкта стратегічної інфраструктури, за якого забезпечується її спроможність протистояти загрозам, що зумовлені актами несанкціонованого втручання у функціонування ОСІ (включаючи кібератаки).

Фізичний бар'єр [Fizyčnyj bar'jer] – інженерні споруди, призначені для перешкодження переміщенню правопорушника.

Фізичний захист ядерних установок [Fizyčnyj zahyst jadernyh ustanovok] – діяльність у сфері використання ядерної енергії, спрямована на забезпечення захищеності ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання та на зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї.

Функції безпекові у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики [Funkcii bezpekovi u sferi realizacii strategiji deržavnoji infrastrukturnoji polityky] – основні напрями діяльності компетентних суб'єктів: 1) забезпечення безперервності соціально значущих функцій та послуг;

2) забезпечення стратегічного планування розвитку інфраструктурного потенціалу України; 3) формування спільного безпекового простору у сфері об'єктів інфраструктури, вироблення засад державно-приватного партнерства у сфері безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури; 4) формування засад для скринінгу прямих іноземних інвестицій; 5) розвиток інфраструктурного потенціалу та інфраструктурної могутності; 6) розумна та поміркована імплементація кращих зразків безпекової політики у стратегію державної інфраструктурної політики України з урахуванням національних інтересів.

Функції системи безпеки у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики [Funkції systemy bezpeky u sferi realizacii strategii derzavnoi infrastrukturnoi polityky] – основні напрями діяльності системи безпеки в процесі реалізації безпекоінфраструктурної політики. 1. *Статусна функція*. Полягає в тому, що за її допомогою той чи інший об'єкт має забезпечувати власні інтереси. *Статусність* означає належність системи безпеки до певної категорії – розвиненої, такої, що формується, нерозвиненої. 2. *Захисна функція* є очевидною, тому що одним із основних її завдань є захист всієї системи інтересів об'єкта. Одним із чинників глобалізації є інфраструктурне поглинення суб'єктами із більш розвиненим інфраструктурним потенціалом суб'єктів із менш розвиненим. Сучасна концепція глобалізації передбачає злиття систем національної інфраструктури, зокрема численних систем національної безпеки, в єдину. Якщо говорити про економічні інтереси тих чи інших об'єктів, оминаючи політичні, то таке об'єднання навряд чи є доцільним, адже ефективним механізмом виступає утворення певних військово-політичних блоків. Водночас інтеграційні процеси не можуть оминати і царину економічну, тому принциповим є не стільки сам процес об'єднання, скільки ті принципи співпраці, на яких буде засновано функціонування різних систем безпеки. Зазначене тісно пов'язане з питаннями їх самоорганізації. Ураховуючи вищенаведене, постає необхідність в окресленні тих партнерів, система безпеки яких найбільше сприятиме розвитку інфраструктурного потенціалу. 3. Для виконання цього завдання система безпеки виконує *стратегічну функцію*, зміст якої полягає у визначенні не лише пріоритетних напрямів забезпечення безпеки, а й конкретних стратегічних сценаріїв і відповідних стратегічних партнерів для вирішення цього завдання. Відповідно до засадничих положень синергетики виконання даної функції має, з одного боку, сприяти функціонуванню даної системи, а з іншого – формувати джерела для її саморозвитку. Лише за цих умов може йтися про адекватність стратегічної функції власному призначенню. Якщо вона не сприятиме

або функціонуванню системи, або формуванню джерел для саморозвитку, то система приречена на дестабілізацію, і отже, буде визнано анемічною. Стратегічна функція дозволяє без зайвих емоцій підходити до вибору тих чи інших партнерів, ґрунтуючись на стратегічних національних цінностях а також меті реалізації як секторальних стратегій, так і геостратегії України в цілому. 4. *Фільтрувальна функція* тісно пов'язана з вищенаведеними функціями, її сутність полягає в тому, щоб серед цілої гами чинників можна було виокремлювати ті з них, які позитивно впливають на реалізації ДІФСР, розвиток та функціонування системи національної інфраструктури, сприяючи творенню геостратегії. 5. Система безпеки виконує також і *репрезентативну функцію*, тобто представляє інтереси об'єкта в зовнішньому середовищі. Здійснюючи комплекс заходів щодо забезпечення реалізації стратегії ДІФСР, а також формування джерел для саморозвитку, система безпеки виступає як відкрита нелінійна система, і з урахуванням стратегічної мети її функціонування має розглядатися в нерозривній єдності із функцією розвитку.

Функціональний орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури [Funkcionalnyj organ u sferi bezpeky strategičnoї infrastruktury] – державний орган, визначений відповідальним за функціонування окремих підсистем національної системи безпеки стратегічної інфраструктури.

Функціональний орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури (завдання) [Funkcionalnyj organ u sferi bezpeky strategičnoї infrastruktury (zavdannja)] – суб'єкт державної системи безпеки стратегічної інфраструктури, визначений відповідальними за функціонування окремих національних / державних систем безпеки / захисту та реагування і який: 1) бере участь у встановленому законодавством порядку в реагуванні на кризові ситуації, пов'язані із забезпеченням безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури; 2) готує пропозиції щодо включення об'єктів інфраструктури до Реєстру; 3) формує перелік об'єктів стратегічної інфраструктури, що належать до сфери його управління; 4) надає власникам та операторам інфраструктури консультації щодо ризиків і загроз стратегічній інфраструктурі та заходів щодо їх нейтралізації; 5) здійснює іншу діяльність для забезпечення безпеки та стійкості стратегічної інфраструктури в межах повноважень, що регулюють діяльність суб'єктів забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури, зокрема: організовують проведення оцінки загроз та ризиків стратегічній інфраструктурі у відповідних сферах; беруть участь у проведенні оцінки загроз та ризиків стратегічній інфраструктурі на загальнодержавному рівні; формують пропозиції щодо національних та секторальних проектних

ризиків і загроз; забезпечують організацію взаємодії та обміну інформацією з іншими суб'єктами національної системи безпеки стратегічної інфраструктури; здійснюють моніторинг рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури у відповідних сферах.

Функціональні сфери стратегічних комунікацій [Funkcionalni sfery strategičnyh komunikacij] – сфери реалізації державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній, інформаційній, духовно-культурній та інших галузях з метою забезпечення суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку країни, що ґрунтується на узгодженій за цілями та стратегічними пріоритетами діяльності державних і недержавних інституцій на засадах інформаційно-комунікаційної взаємодії, спрямованої на встановлення довготривалих взаємозв'язків між державою та її внутрішніми і зовнішніми аудиторіями.

Х

Хмарна інфраструктура [hmarna infrastruktura] – це сукупність динамічно розподілюваних та налаштовуваних хмарних ресурсів, які можуть бути оперативно надані користувачу хмарних послуг і вивільнені через глобальну та локальні мережі передачі даних.

Хмарна послуга [hmarna posluga] – послуга надання хмарних ресурсів за допомогою технології хмарних обчислень.

Хмарна послуга (види) [hmarna posluga (vydy)] – 1) *інфраструктура як послуга* – хмарна послуга, що полягає у наданні обчислювальних ресурсів, ресурсів зберігання або систем електронних комунікацій за допомогою технологій хмарних обчислень; 2) *безпека як послуга* – послуга кіберзахисту, яка надається з використанням хмарних ресурсів.

Хмарні ресурси [hmarni resursy] – будь-які технічні та програмні засоби або інші компоненти інформаційної (автоматизованої) системи, які доступні за допомогою технології хмарних обчислень, такі як процесорний час (обчислювальна потужність), місце в сховищах даних, обчислювальні мережі, бази даних і комп'ютерні програми.

Холізм [holizm] (від грецьк. *hólos* – весь, цілий, „філософія цілісності“) – ідеалістичне вчення, яке розглядає світ як результат творчої революції, що спрямовується нематеріальним фактором цілісності (розробив Я. Сметс).

Хронотоп [hronotop] (від грец. χρόνος – час – і τόπος – місцевість) – 1) сутнісний взаємозв'язок часових і просторових відносин), який поєднує інфраструктурний ландшафт із історичною пам'яттю, здійснює трансляцію не лише соціокультурних цінностей від покоління до покоління, а й традицій творення інфраструктурно розвиненої соціальної системи, розвиток інфраструктурного потенціалу та інфраструктурних спроможностей держави – фактично уможлиблює інтегральну взаємодію території та інфраструктури, тобто створює оригінальний інфраструктурний простір; 2) єдність просторових і часових параметрів, спрямованих на вираз певного сенсу, фактично виступає маяками та формує горизонти теоретичного осягнення та осмислення у сфері формування та реалізації стратегії державної інфраструктурної політики України в контексті творення геостратегії.

Hidden establishment (termin V. A. Lipkana) (приховані групи впливу) – авангард наукового бекграунду, представники псевдоексперткратії, популісти, псевдовізіонери і місіонери, непрофесійні та некомпетентні лідери громадської думки – компоненти фабрики абсурду, глупства та безглуздостей, інтелектуальної імпотентності та епічного невігластва та недоумства, які прагнуть чинити вплив і опір певним змінам. Почасти використовуються в рамках проведення інформаційно-психологічних операцій, активних заходів, в тому числі із зашифровуванням справжньої мети (*термін В. А. Ліпкана*).

Homo eraser (termin V. A. Lipkana) (людина стерта) – теоретична новаторська, авторська концепція стратегічних комунікацій, форма ідентичності, в рамках якої досліджується перенесення людини з реального світу до віртуального, за якого фактично відбувається стирання людини з реального життя, формування нового типу людини – людини стертої. За виразом *Н. Вінера*: „У вищих формах комунікативних організмів зовнішнє середовище, яке розглядається в якості минулого досвіду індивіда, може змінювати форму його поведінки, перетворивши її у таку форму, яка в тій чи іншій мірі буде більш ефективно впливати на майбутнє зовнішнє середовище”. Цим пояснюються такі плідні дослідження наноструктур і спроба їх застосування у нейрохірургії, адже можливість впливу на мозок розкриє двері до переписування генетичного коду й історичної пам'яті – зітре людину. Такі спроби вже робляться окремим державами на прикладі переписування історії і формування замість справжньої історії народу вигаданого міфу – оповіді, яке не має жодного стосунку до реального минулого. Для позначення цього процесу уводимо нове наукове поняття *homo eraser* – людина стерта. Характерними образами людини стертої є мрійливість, віртуальність – нехай і привабливі на

перший погляд, проте неживі. Трансформації реальної людини в *homo eraser* є наслідком кризи ідентичності, підґрунтям чого стали такі явища, як: глобалізація, в тому числі й інформаційна, космополітизм, ойкуменізм, мультикультуралізм, неконтрольована міграція, регіоналізм, сепаратизм, велике перезавантаження, декарбонізація, екоактивізм, нормалізація неправди, індоктринація. В рамках нової ідентичності розробляються нові підходи до ідентичностей: формуються нові види ідентичностей: расові, кровні, гендерні, гештальтні (*термін В. А. Ліпкана*).

Homo informaticus (термін В. А. Ліпкана) (людина інформаційна) – теоретична, новаторська, авторська концепція стратегічних комунікацій, в рамках якої розглядається проблема людини, її місця та ролі в інформаційному антропогенезі, формуванні людини інформаційної – *homo informaticus*. Зміна уявлень про стратегічні комунікації, її зміст, складові та призначення, способи, методи та засоби її реалізації в умовах гіпертрофованого розвитку та неконтрольованого впровадження інформаційної глобалізації майже в усі сфери життєдіяльності, в сучасну практику державотворення суверенних держав, а також формування кіберкомунікативного континууму значною мірою визначається виходом на нові світоглядні горизонти, рівень кіберментальності, цифрового світорозуміння та світосприйняття не лише інформаційної, а й навколишньої дійсності та змісту людини, передусім, як *homo informaticus*, відповідно до антропологічних засад і впровадження концепції людиноцентризму до практики інформаційної політики. Конструювання *homo informaticus* є завданням державним і впроваджується внаслідок реалізації стратегічних комунікацій, поза якою громадянин не може стати людиною інформаційною, не зможе набути прав та інформаційних обов'язків, бути повноправним учасником суспільних інформаційних правовідносин, де правова інтерпретація ідентичності сприятиме формуванню уявлення цілісності людини, а інформаційна ідентичність вивчатиметься як юридично значима якість. Важливою екзистенціальною проблемою функціонування сучасної системи стратегічних комунікацій стає реконструкція людини інформаційної власної інформаційної ідентичності. Середовищем формування *homo informaticus* виступає інформаційне суспільство, яке призвело до експоненційного збільшення зв'язків між елементами нових соціальних систем, що, своєю чергою, поєднане із процесами нелінійності та нестаціонарності культури, трансформацією звичайних соціальних систем, глобалізацією та етнізацією соціальних процесів, що призводить до збільшення не лише кількості, а й якості загроз. Дедалі зростаюча залежність від інформаційних технологій, нейромереж, які виробляються та формуються поза межами України, створюють

додаткові загрози залежності людини від інформаційних технологій і кібернетичних систем, відділення її від формування інформаційної ідентичності. Від інших видів *homo sapiens* вирізняється тим, що вона продукує і ставить перед собою цілі у сформованому нею інформаційному просторі, досягає їх, формує і переносить зміст та сенс свого життя в інформаційний (віртуальний) простір, який перетворюється на самодостатній сенс і не потребує зовнішнього обґрунтування та спонукання до вчинення чогось (*термін В. А. Ліпкана*).

Ц

Цензура у глобальних комп'ютерних мережах [cenzura u globalnyh komp'juternyh merezhah] – будь-яка спроба обмеження доступу до інформації в глобальних комп'ютерних мережах, в тому числі імперативні видалення / блокування / злами / крадіжки акаунтів в соціальних мережах, включаючи державні органи, суб'єкти реалізації стратегії ДІФСР або уповноважені особи цих органів, встановлення правил користування мережами поза контекстом демократичних цінностей, нав'язування прихованих алгоритмів слідкування та стеження за користувачами.

Центр інфраструктурної сили [centr infrastrukturnoi syly] – окрема держава чи група держав, що здійснюють переважний вплив на глобальному і регіональному рівнях на стратегії управління об'єктами стратегічної інфраструктури інших країн у власних інтересах.

Цивілізація [civilizacija] – 1) ступінь суспільного розвитку матеріальної і духовної культури; 2) найвища стадія розвитку народу, який оволодів концептуальними знаннями і значним простором, що забезпечує йому стійкий розвиток у глобальному історичному процесі; 3) поняття більш широке, ніж наука, мистецтво, релігія, громадянський, економічний і політичний розвиток, безпековий або інфраструктурний ландшафт узяті окремо, оскільки Цивілізація усе це в себе включає. Ц. підпорядковуються власному внутрішньому ритму, вони народжуються, розквітають, старіють і помирають. Ц. заперечують лінійний, однопорядковий прогрес (*М. Данилевський, О. Шпенглер*); 3) самозамкнені дискретні культурно-історичні одиниці, на які розпадається існування людства (*А. Тойнбі*); 4) культурна спільність найвищого рангу, найширший рівень культурної ідентичності людей; визначається наявністю спільних рис об'єктивного порядку, таких як, мова, історія, релігія, звичаї, культура, інститути, а також суб'єктивною самоідентифікацією людей (*С. Хантінгтон*).

Цивільний захист [civilnyj zahyst] – функція держави, спрямована на захист населення, території, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. Розділ IV Кодексу «Захист населення і території від надзвичайних ситуацій» містить такі положення: оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій (стаття 30); укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту (стаття 32); заходи з евакуації (стаття 33); інженерний захист території (стаття 33); радіаційний і хімічний захист населення і території (стаття 35); медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення (статті 36-38); навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (статті 39-42).

Цикл [cykl] – сукупність взаємопов’язаних явищ, процесів, робіт, яка створює закінчене коло дій протягом певного проміжку часу.

Цифрова (Digital) стратегія [cyfrova strategija] – інноваційний тип комунікаційних стратегій, який ґрунтується на використанні можливостей інтернету та цифрових аспектів управління комунікаційним процесом і передбачає: ефективність веб-сайтів, використання соціальних мереж, проведення онлайн-кампаній, визначення онлайн-ресурсів.

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [cili stalogo rozvytku Ukraïny na period do 2030 roku] – орієнтири для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. Вони розроблені на підтримку резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об’єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та враховують результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України. Вони включають: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства; 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці; 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат; 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією; 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; 10) скорочення нерівності; 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів; 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; 13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками; 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку; 15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття; 16) сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях; 17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

Цільова аудиторія [cILOva audytorija] – найбільш перспективна група осіб (в окремих випадках – одна особа), на яку здійснюється інформаційний чи інформаційно-психологічний вплив. Таргетизація суспільства в окремі групи здійснюється на підставі соціологічних процедур: ставлення до певної проблеми, вікові, демографічні, матеріальні, ціннісні тощо характеристики, що дасть змогу спрогнозувати реакцію на повідомлення органу публічної влади. Залежно від участі в комунікаційному процесі органу влади цільові аудиторії класифікуються на групи інтересів, знань, впровадження, підтримки та комунікаторів.

Цільовий показник [cILOvyj pokaznyk] – значення індикатора, яке заплановано досягти в результаті реалізації стратегії державної інфраструктурної політики.

Цінності [cinnosti] – специфічні соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, які виявляють їх позитивне або негативне значення для людини і суспільства.

Ч

Час відновлення [čas vidnovlennja] – час, необхідний для відновлення функціонування об'єкта стратегічної інфраструктури, в частині надання основних послуг, у штатному режимі після виникнення кризової ситуації, пошкодження або знищення об'єкта.

Часткова детермінологізація [častkova determinologizacija] – процес виходу терміна за власне наукове застосування і вживання його в інших стилях – офіційно-діловому, публіцистичному, а іноді – й розмовному (Див.: *номінація, інтернаціоналізація, ретермінологізація*).

Чутлива інформація [čutlyva informacija] – інформація, яку потрібно захищати від публічного розкриття, оскільки це може викликати негативний вплив на організацію, національну та громадську безпеку, рівень та якість реалізації стратегії державної інфраструктурної політики. У деяких країнах перелік об'єктів стратегічної інфраструктури належить до чутливої інформації і щодо такої інформації здійснюється особливий режим її захисту.

Ш

Широтна експансія [šyrotna ekspansija] – агресивна геополітична тенденція, стратегія наступального характеру, яка передбачає експансію по паралелях і невідвратно породжує конфліктні ситуації, в тому числі агресивні війни.

Широтна інтеграція [šyrotna integracija] – конфліктогенна геополітична тенденція, стратегія наступального характеру, яка реалізується через вжиття активних заходів щодо інтеграції за паралелями і ґрунтується на поступовому приєднанні різнорідних частин геополітичного простору до центральної частини через просторову ієрархію найбільш лояльних Центру частин; є найбільш вразливим і складним моментом зв'язування підконтрольних Центру геополітичних просторів. У теорії геополітики має здійснюватися максимально мирними та дипломатичними засобами (м'яка сила, стратегічні комунікації); на практиці – реалізується усіма можливими засобами, включаючи гібридну війну, а також варварську війну, агресію та анексію територій.

Шкода [škoda] – фізичне ушкодження і (або) збитки, заподіяні здоров'ю людей і (або) майну чи навколишньому природному середовищу.

Школа лібералполітики [škola liberalpolytyky] – теоретичний напрям у межах *теорії міжнародної безпеки*, основними постулатами якого виступають: 1) посилення світової взаємозалежності і в процесі глобалізації змінює логіку взаємодії у сфері міжнародної безпеки; 2) анархічність міжнародних відносин здебільшого обмежується розвитком мережі комплексної взаємозалежності і солідарної відповідальності; 3) вихід на міжнародну арену недержавних суб'єктів, які частково втрачають своє національне громадянство і подеколи

набувають статусу наднаціональних інституцій; 4) посилення економічної конкуренції обмежено посиленням глобальної взаємозалежності і мережею інститутів, що регулюють дані процеси; 5) егоїстичні національні інтереси більшості країн дедалі більшою мірою включають у себе загальний компонент зацікавленості в підтриманні і зміцненні колективної міжнародної безпеки; 6) максимізація безпеки однієї країни може тягнути за собою сукупну максимізацію безпеки й інших країн; 7) постійний процес глобалізації і зближення, взаємозалежності в цілому знижує рівень конфліктності в суспільстві, а відтак і рівень загроз міжнародній безпеці в цілому, і національній зокрема (засновники: Д. Най, Р. Кохен).

Школа реалполітики [škola realpolitiky] – теоретичний напрям у межах *теорії міжнародної безпеки*, до основних постулатів якого можна віднести те, що: 1) існує анархія міжнародної світобудови, тобто відсутній будь-який вищий арбітр над окремими державами; 2) серцевиною міжнародних відносин є проблеми війни і миру, інтереси держав, сформульовані в категорії могутності, передусім воєнної; 3) єдиним суб'єктом міжнародних відносин виступають держави-нації; 4) національні інтереси формуються з урахуванням низки незмінних чинників: потенціал, географія, історична спадщина, могутність держави; інтереси матеріалізуються через визначення пріоритетності цілей зовнішньої політики, між цілями і могутністю держави не має існувати розриву; 5) не існує постійних систем безпеки, вони постійно змінюються залежно від стратегічних пріоритетів і відповідної ним необхідності реалізації інтересів тими чи іншими суб'єктами; 6) за умови прагнення однієї держави до світового домінування інші країни об'єднуються з метою запобігання цьому (засновник теорії Г. Моргентгау).

Шостий технологічний уклад (чинники) [šostyj tehnologičnyj ukklad (čynnyky)] – 1) біотехнології, що ґрунтуються на досягненнях молекулярної біології та генної інженерії; 2) нанотехнології і нанотроніка; 3) системи штучного інтелекту; 3) глобальні інформаційні мережі; 4) інтегровані високошвидкісні транспортні системи; 5) компактна та надефективна енергетика та відхід від вуглецю (декарбонізація); 6) роботика; 7) ширше застосування квантових технологій; 8) високі гуманітарні технології; 9) повномасштабні системи віртуальної реальності. Див.: *технологічний уклад, декарбонізація*.

Штучний інтелект [štučnyj intelekt] – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів

обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Я

Ядерна зброя [jaderna zbroja] – 1) зброя, дія якої заснована на використанні внутрішньоядерної енергії, що виділяється внаслідок ланцюгової реакції; 2) призначені для воєнних цілей ядерні вибухові пристрої з неконтрольованим виділенням енергії, яка отримується внаслідок поділу і синтезу матеріалів, що розщеплюються.

Ядерна зима [jaderna zuma] – гіпотетичний стан біосфери Землі в результаті світової термоядерної війни, глобальної екологічної катастрофи. Застосування термоядерної зброї за модельними сценаріями може призвести на початку до „ядерного пекла”, а потім, у результаті екранування поверхні планети від надходження сонячної енергії, – до різкого похолодання і неможливості збереження на Землі вищих організмів.

Ядерне стримування [jaderne strymuvannja] – доктрина, відповідно до якої наявність ядерної зброї вважається найважливішим і вирішальним елементом стримування можливого агресора.

Якість [jakist] – 1) сукупність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, що відрізняють предмет або явище від інших, та надають йому визначеність; 2) те чи інше явище, ознака, що визначають позитивність будь-чого.

Якість життя [jakist žyttja] – сукупність природних і соціальних умов, що забезпечують / не забезпечують комплекс здоров'я людини – особистого та громадського. Якість життя характеризує відповідність середовища проживання людини її потребам, що інтегрально відображають середню тривалість життя, міру здоров'я людей і рівень їхньої захворюваності (фізичної та психологічної), стандартизованого для даної групи населення.

Якість навколишнього середовища [jakist navkolyšnogo seredovyšča] – міра відповідності середовища проживання людини її потребам, які характеризуються привабливістю життя, станом здоров'я та рівнем захворюваності людей, стандартизованих для даної групи населення.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А	Антиукраїнство..... 18
Абсолютна безпека 14	Асиметричні інфраструктурні відносини..... 18
Абсолютна відкритість..... 14	Асиметричні та непрямі дії 19
Абсолютна замкненість 14	Б
Абсурд..... 14	Багатокритеріальна оптимізація стратегії державної інфраструктурної політики 19
Авторитет держави у сфері інфраструктури 14	Безпека 19
Агент впливу 14	Безпека об'єктів стратегічної інфраструктури..... 20
Агресія інфраструктурна..... 14	Безпекова держава..... 21
Адаптивність системи національної інфраструктури 15	Безпекова діяльність 21
Аксіологічний простір державної інфраструктурної політики 15	Безпекове середовище..... 21
Акт несанкціонованого втручання. 16	Безпекогенні чинники 22
Аналітика 16	Безпекознавство 22
Аналітична наратологія 16	Безпекознавча парадигма 22
Аналітична робота суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики 17	Безпекознавчий підхід 22
Аналітичний наратив 17	Безпекоінфраструктурна політика .23
Анексія 18	Безпекоінфраструктурна політика (завдання формування і реалізації) 24
Антикризові комунікації..... 18	

Безпекоінфраструктурна політика (засади).....	24	Бойовий імунітет.....	29
Безпекоінфраструктурна політика (мета).....	25	В	
Безпекоінфраструктурна політика на тимчасово окупованих територіях.....	25	Важливий державний об'єкт стратегічної інфраструктури.....	29
Безпекоінфраструктурна політика (спрямування).....	25	Вектор безпеки.....	30
Безпекоінфраструктурна політика (функції).....	25	Вектор відповідальності.....	30
Безпекоренесанс (концепція хвильової реакції).....	26	Вектор гордості	30
Безпекоренесанс (причини та наслідки).....	26	Вектор розвитку.....	31
Безпекоренесанс (тенденції).....	27	Вектор стратегії державної інфраструктурної політики	31
Безпекосередовище	28	Взаємодія (засада всеохоплюючої оборони України)	31
Безпекотворення	28	Взаємодія (неправові форми).....	31
Безпекотворчий процес.....	28	Взаємодія (поняття).....	32
Безпекоцентризм.....	28	Взаємодія (правові форми).....	32
Безперервність функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури.....	28	Взаємодія (форми).....	32
Біорізноманіття.....	29	Взаємодія (як принцип).....	32
Блокування об'єкта стратегічної інфраструктури.....	29	Взаємодія безпосередня	32
		Взаємодія ініціативна.....	32
		Взаємодія інформаційна	32
		Взаємодія координаційна	32
		Взаємодія між компонентами макросистеми національної інфраструктури (націобезпекознавчий підхід)	33

Взаємодія між суб'єктами реалізації безпекоінфраструктурної політики	33	Взаємодія у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (у широкому розумінні).....	37
Взаємодія негативна	34	Взаємодія функціональна	37
Взаємодія нейтральна	34	Визначення прийнятності рівня ризику	37
Взаємодія оперативна	34	Виклик у воєнній сфері	37
Взаємодія опосередкована	34	Віднесення об'єктів до об'єктів стратегічної інфраструктури.....	37
Взаємодія організаційна	35	Віднесення об'єктів до об'єктів стратегічної інфраструктури (критерії)	38
Взаємодія позитивна	35	Відновлення	38
Взаємодія постійна	35	Візія.....	39
Взаємодія разова	35	Візія майбутнього України.....	39
Взаємодія регламентована	35	Візія сил оборони зразка 2030 року	39
Взаємодія реординаційна	35	Візія системи національної інфраструктури України	39
Взаємодія соціально-психологічна	36	Військове командування.....	39
Взаємодія стратегічна	36	Військово-цивільні адміністрації...40	
Взаємодія суб'єктів реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (форми).....	36	Власник та/або керівник об'єкта стратегічної інфраструктури (оператор основних послуг)	40
Взаємодія субординаційна.....	36	Воєнна агресія проти України в кіберпросторі.....	40
Взаємодія тактична	36		
Взаємодія тимчасова.....	36		
Взаємодія у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики (у вузькому розумінні)	37		

Воєнний стан	40	Геополітичний дуалізм	45
Вплив	41	Геополітичний промінь	45
Врядування	41	Геополітичний простір	45
Всеохоплююча оборона України.....	41	Геополітичний регіон.....	45
Г		Геополітичні відносини	46
Галузь штучного інтелекту	41	Геополітичні інтереси	46
Гарантія безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.....	41	Геополітичні технології.....	46
Гегемонія.....	42	Геореалії	46
Геополітика як наука.....	42	Геостратегічна обстановка	46
Геополітика як явище	43	Геостратегічний гегемонізм.....	46
Геополітична безпека	43	Геостратегічний дискурс.....	46
Геополітична доктрина.....	43	Геостратегічний ландшафт.....	47
Геополітична експансія.....	43	Геостратегічний простір	47
Геополітична загроза.....	44	Геостратегічний регіон	47
Геополітична модель держави	44	Геостратегія.....	47
Геополітична обстановка.....	44	Геостратегія VS Геополітика	48
Геополітична опірна точка	44	Геостратегія (завдання).....	48
Геополітична ситуація	44	Геостратегія (культурологічний підхід)	49
Геополітична технологія.....	44	Геостратегія сучасної Української держави.....	50
Геополітичне оточення держави ...	44	Геостратегія сучасної Української Держави (базові постулати будови)	50
Геополітичне положення держави.....	44		
Геополітичний відрізок	45		

Геостратегія сучасної Української Держави (внутрішній політичний ландшафт)51	
Геостратегія сучасної Української Держави (еталонна модель)51	
Геостратегія сучасної Української Держави (завдання) ...52	
Геостратегія сучасної Української Держави (передумови формування еталонної моделі)52	
Геостратегія сучасної Української Держави (максими)53	
Геостратегія сучасної Української Держави (стратегічні пріоритети).....53	
Глобалізація54	
Глобалістика55	
Глобальні проблеми55	
Глокалізація.....55	
Гносеологічний еквілібріум.....56	
Гомоморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури.....56	
Готовність56	
Гуманітарна аура нації (за Ліною Костенко)57	

Д

Де-Концепція.....57	
Деескалація58	
Деескалація (воєнно-політичний аспект)58	
Дезорганізація системи національної інфраструктури.....58	
Деінфраструктуризація.....58	
Державна безпекоінфраструктурна політика (завдання).....58	
Державна безпекоінфраструктурна політика (мета).....59	
Державна військово-промислова політика (мета).....59	
Державна військово-промислова політика (напрями реалізації).....60	
Державна інформаційна політика (напрями)62	
Державна інфраструктурна політика (аксіологічний підхід)62	
Державна інфраструктурна політика (мета).....62	
Державна інфраструктурна політика (онтологічний підхід)63	
Державна інфраструктурна політика (поняття).....63	

Державна інфраструктурна політика (феноменологічний підхід)	64	Державна система безпеки стратегічної інфраструктури.....	68
Державна митна політика	65	Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (принципи функціонування)	69
Державна морська політика	65	Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (режими забезпечення ефективного функціонування)	69
Державна політика	65	Державна система безпеки стратегічної інфраструктури (рівні управління)	69
Державна політика (необхідність дослідження).....	65	Державна технічна політика в агропромисловому комплексі.....	70
Державна політика у сфері гарантування біобезпеки та біологічного захисту (завдання)	65	Державне агентство інфраструктурних проєктів (Укрінфрапроект)	70
Державна політика у сфері інтегрованого управління кордонами (стратегічні цілі)	66	Державне управління.....	70
Державна політика у сфері культури	66	Державно-приватне партнерство..	71
Державна політика у сфері освіти ..	66	Державно-приватне партнерство у сфері безпеки стратегічної інфраструктури.....	71
Державна політика щодо забезпечення деокупації тимчасово окупованої території та її безпечної реінтеграції (цілі)	67	Диверсія.....	72
Державна промислова політика	67	Дискурс	73
Державна регіональна політика	67	Диспаритет	73
Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності.....	67	Дії в кіберпросторі.....	73
Державна регуляторна політика у сфері підприємництва.....	68	Доктрина	73

Е	Життєво важливі соціальні функції (досвід Данії)	77
Еволюційна гносеологія.....	74	
Екологічна збалансованість	74	Життєво важливі функції та / або послуги (перелік).....
Економічна безпека (складові)	74	78
Екосистема	74	Життєво необхідні товари
Екосистемні послуги.....	74	78
Еліта	75	З
Енциклопедична стаття	75	Забезпечення
Ескалація (воєнно-політичний аспект)	75	78
Є	Забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації .	78
Єдине розвідувально-інформаційне середовище.....	75	Забезпечення державної безпеки .
Єдність	76	79
Ж	Забезпечення інфраструктурної безпеки	79
Життєвий цикл	76	Завдання державної інфраструктурної політики
Життєво важливі місця.....	76	79
Життєво важливі національні інтереси	76	Завдання інфраструктурного законодавства
Життєво важливі національні інтереси України (перелік).....	77	79
Життєво важливі національні інтереси України (перелік).....	77	Завдання контррозвідувальної діяльності
Життєво важливі об'єкти.....	77	80
Життєво важливі послуги та функції.....	77	Завдання розвідки.....
		80
		Завдання розвідувальних органів .
		80
		Загроза.....
		80
		Загроза об'єктам стратегічної інфраструктури.....
		81
		Загрози гібридного типу
		81
		Загрози державній безпеці
		82

Заінтересовані сторони.....	82	Ідеологія стратегії державної інфраструктурної політики	85
Залучення ключового лідера	82	Ієротопія	86
Захист.....	82	Ізоморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури.....	86
Захист об'єктів стратегічної інфраструктури.....	83	Інваріантність.....	86
Захищеність.....	83	Інверсія	86
Захищеність ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання.....	83	Індекс.....	86
Збалансоване використання	83	Індикативні показники	86
Збалансоване економічне зростання.....	83	Індикатор.....	86
Збалансоване економічне зростання.....	83	Індикатори сталого розвитку	87
Збалансоване споживання та виробництво	84	Індоктринація.....	87
Збільшення біологічного різноманіття (рослинного та тваринного світу)	84	Інклюзивне зростання	87
Зв'язки з громадськістю	84	Інклюзивне суспільство	87
Зв'язки зі ЗМІ.....	84	Інклюзивні інституції	88
Зелена економіка.....	84	Інклюзивність.....	88
Зони обмеження доступу	84	Інституційна спроможність	88
І		Інституціоналізація державної інфраструктурної політики	88
Ідентифікація	85	Інституціоналізація стратегічних комунікацій	88
Ідентифікація об'єкта стратегічної інфраструктури.....	85	Інтеграція	88
		Інтегроване управління водними ресурсами.....	89

Інтегроване управління кордонами.....	89	Інфраструктура об'єкта будівництва.....	94
Інтегроване управління кордонами (суб'єкти).....	89	Інфраструктура об'єкта електроенергетики	95
Інтелектуальний потенціал державної інфраструктурної політики	89	Інфраструктура об'єкта транспорту.....	95
Інтернаціоналізація	89	Інфраструктура Оптового продовольчого ринку	95
Інфільтрація	90	Інфраструктура оптового ринку сільськогосподарської продукції ...	95
Інформаційна безпека	90	Інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва	95
Інформаційна безпека України	90	Інфраструктура пластового, скаутського руху.....	96
Інформаційна інфраструктура.....	90	Інфраструктура ринку зерна.....	96
Інформаційна наратологія	91	Інфраструктурна асиметрія	96
Інформаційний простір.....	92	Інфраструктурна війна.....	96
Інформаційні заходи оборони держави.....	92	Інфраструктурна війна (максима)..	97
Інфраструктура.....	92	Інфраструктурна війна (націо-безпекознавчий підхід)	97
Інфраструктура будинкової розподільної мережі	93	Інфраструктурна вразливість.....	98
Інфраструктура воєної організації	94	Інфраструктурна десоверенізація ..	98
Інфраструктура впливу	94	Інфраструктурна достатність.....	98
Інфраструктура залізничного транспорту загального користування ...	94	Інфраструктурна експансія	99
Інфраструктура кабельної каналізації електровз'язку	94	Інфраструктурна загроза	99
		Інфраструктурна захищеність	99

Інфраструктурна зброя	100	Категорія ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання	105
Інфраструктурна ідентичність	100	Кіберборотьба	105
Інфраструктурна інтрузія	100	Кібервійська (завдання)	105
Інфраструктурна могутність	101	Кібердії	105
Інфраструктурна незалежність	101	Кібердорозвідка	105
Інфраструктурна олігархія	101	Кіберзагрози воєнного характеру	105
Інфраструктурна перевага	101	Кіберзахист	106
Інфраструктурна периферія	102	Кіберзброя	106
Інфраструктурна поразка	102	Кіберінфраструктура	106
Інфраструктурна спроможність ...	102	Кіберпростір	106
Інфраструктурна стійкість	103	Кіберстійкість	106
Інфраструктурна стратегія	103	Ключове повідомлення	106
Інфраструктурна сфера	103	Ключові цінності	107
Інфраструктурна шкода	103	Комплаєнс	107
К		Комплаєнс інфраструктурний	107
Каскадний ефект	104	Комунікаційна стратегія	107
Категоризація об'єктів стратегічної інфраструктури	104	Комунікаційний проєкт у публічному управлінні	107
Категорії об'єктів стратегічної інфраструктури (види)	104	Контррозвідувальний режим	107
Категорія об'єкта стратегічної інфраструктури (поняття)	104	Концептосфера	108

Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (макромодель).....	108	Концепція забезпечення національної системи стійкості	111
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (онтологічні категорії)	108	Концепція забезпечення національної системи стійкості (очікувані результати реалізації) .	111
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (гносеологічні / епістемологічні категорії).....	108	Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (мета)	111
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (аксіологічні категорії).....	109	Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (напрями реалізації)....	112
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (деонтологічні категорії)	109	Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури (принципи)	112
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (феноменологічні категорії).....	109	Космічна інфраструктура (напрями розвитку)	113
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (праксеологічні категорії).....	110	Космічна інфраструктура (необхідність уконституювання)	113
Концептосфера стратегії державної інфраструктурної політики (функції).....	110	Космічна інфраструктура України (потенціал)	114
Концептуальні принципи стратегії державної інфраструктурної політики	110	Кризова ситуація	114
		Кризові комунікації.....	114
		Критерії віднесення до об'єктів стратегічної інфраструктури.....	114
		Критика	115
		Критична інфраструктура	115

Критичне навантаження.....	115	Ландшафт інфраструктурний (соціальні позиції).....	119
Критичне порушення	115	Ландшафт інфраструктурний (теологічний підхід)	120
Критичний	115	Ландшафт інфраструктурний (феноменологічний підхід)	120
Критичний рівень.....	116	Ландшафт компоненти.....	120
Культура безпеки	116	Ландшафт охорона.....	120
Л		Ландшафтне планування.....	121
Ландшафт	116	Ландшафт промисловий.....	121
Ландшафт антропогенний	116	Ландшафт розвиток.....	121
Ландшафт антропогенний (складові компоненти)	117	Ландшафт сакральний	121
Ландшафт географічний.....	117	Ландшафти (інтегроване управління)	121
Ландшафт елементи	117	Ландшафт структура	121
Ландшафт заповідний	117	М	
Ландшафт інфраструктурний	117	Магістр публічного управління зі стратегічних комунікацій.....	121
Ландшафт інфраструктурний (інформаційно-аксіологічний підхід)	118	Макросистема національної безпеки (складові)	121
Ландшафт інфраструктурний (натуралістичні позиції).....	118	Межі ядерних установок, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, і ншими джерелами іонізуючого випромінювання.....	122
Ландшафт інфраструктурний (необхідність уведення нового поняття)	118	Мережа операції	122
Ландшафт інфраструктурний (передумови формування та розвитку).....	119		
Ландшафт інфраструктурний (політологічна концепція)	119		

Мета надання субвенції на формування інфраструктури об'єднаної територіальної громади, що належить до комунальної власності.....	122	Національна система стійкості (рівні функціонування).....	127
Мета стратегічних комунікацій у публічному управлінні.....	123	Національна системи безпеки стратегічної інфраструктури (рівні управління)	127
Місія	123	Національна стійкість	128
Моніторинг рівня безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.....	124	Національний спротив.....	128
Н		Національний стратегічний наратив	129
Надзвичайний стан	124	Необхідні об'єкти інфраструктури	129
Належне врядування	124	Несанкціоноване втручання.....	129
Наратив.....	125	Нова лояльність	129
Національна картина світу	125	Номінація	129
Національна система безпеки стратегічної інфраструктури.....	125	Ноополітика.....	129
Національна система безпеки стратегічної інфраструктури (принципи функціонування)	125	Ноосфера	129
Національна система стійкості	125	Ноосфера (складові).....	130
Національна система стійкості (базові елементи)	126	Ноосфера (топологічна двоконтурна модель М. О. Баймуратова).....	130
Національна система стійкості (мета запровадження)	126	О	
Національна система стійкості (принципи)	126	Об'єкти забезпечення державної безпеки	130
		Об'єкти стратегічної інфраструктури (аксіологічні позиції).....	130
		Об'єкти стратегічної інфраструктури (гносеологічні позиції).....	131

Об'єкти стратегічної інфраструктури (концептуально-методологічні позиції)	131	Оператор стратегічної інфраструктури (поняття)	137
Об'єкти стратегічної інфраструктури (критерії віднесення)	131	Оператор стратегічної інфраструктури (права)	137
Об'єкти стратегічної інфраструктури (нормативні позиції)	132	Органи військового управління ...	137
Об'єкти стратегічної інфраструктури (онтологічні позиції)	132	Органи державної влади	138
Об'єкти стратегічної інфраструктури (політико-безпекові позиції)	133	Організаційна стійкість	138
Об'єкти стратегічної інфраструктури (поняття)	133	Основне обладнання ядерних установок	138
Об'єднана мережа оборони	134	Особливий період	138
Об'єкти інженерної інфраструктури меліоративних систем (зрошувальних, осушувальних), які підлягають консервації	134	Особливі роботи	138
Оборонна реформа в Україні	134	Особливо важливі технічні елементи ядерних установок	138
Оборонне планування в Україні ...	134	Охорона об'єктів стратегічної інфраструктури	139
Оперативне обладнання території	134	Оцінка значущості об'єкта стратегічної інфраструктури (критерії)	139
Оператор об'єкта стратегічної інфраструктури	135	П	
Оператор стратегічної інфраструктури (завдання)	135	Паніка	139
Оператор стратегічної інфраструктури (обов'язки)	136	Параметр	139
		Паритет	139
		Партнерозалежність	139
		Паспорт безпеки	140
		Паспортизація об'єктів стратегічної інфраструктури	140

Перелік сфер функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури.....	140	Право інфраструктурної політики	144
Перспективна модель Збройних Сил України та інших складових сил оборони	140	Право на безпеку	144
Підрозділ з охорони	140	Право на інфраструктуру	144
Планування заходів із забезпечення безпеки об'єктів стратегічної інфраструктури.....	140	Право на самовизначення (інфраструктурний аспект)	144
Повна зайнятість	141	Право стратегічних комунікацій ..	144
Позитивізм	141	Правова безпека	144
Показник.....	142	Правова безпека (компоненти інституту)	145
Поліморфізм об'єктів стратегічної інфраструктури.....	142	Правова безпека (чинники впливу на реалізацію стратегії ДІФСР)	145
Політика	142	Правова безпека особи.....	146
Політика декарбонізації (принципи)	143	Правова безпека (шари дослідження).....	146
Політичне рішення.....	143	Правове забезпечення державної інфраструктурної політики	146
Поміркований консерватизм	143	Правовий статус суб'єкта реалізації державної інфраструктурної політики	146
Потенціал.....	143	Принципи стратегічних комунікацій у публічному управлінні.....	146
Потенціал духовно-моральний	143	Проектна загроза об'єкту стратегічної інфраструктури.....	147
Потенціал інфраструктурний.....	144	Проектування стратегічних комунікацій	147
Потенційна інфраструктурна могутність.....	144		
Потенційність	144		

Публічна дипломатія (м'яка сила / soft power)	147
Публічно-приватне партнерство.....	147
Р	
Реєстр стратегічної інфраструктури.....	148
Реєстр стратегічної інфраструктури (мета формування).....	148
Режим функціонування об'єктів стратегічної інфраструктури.....	148
Реінтеграція тимчасово окупованої території (передумови)	149
Ретермінологізація	150
Рівень важливості об'єкта стратегічної інфраструктури.....	150
Розвідка	150
Розвідувальна діяльність	150
Розвідувальна інформація	150
Розвідувальна таємниця	150
Розвідувальний захід	150
Розвідувальні органи України.....	151
Руйнація (руйнування)	151
Рух опору	151

С	
Сакралогеогліф.....	151
Сакральне мислення.....	151
Сакральний ландшафт.....	152
Сакральний центр	152
Сакральні точки простору.....	152
Сакральні точки часу	152
Сектор	153
Секторальна специфіка.....	153
Секторальний орган у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури (завдання)	153
Сектор безпеки України	153
Сектор інфраструктури	153
Сектор (підсектор) стратегічної інфраструктури.....	153
Секторальний орган у сфері забезпечення безпеки стратегічної інфраструктури (поняття).....	155
Сектори стратегічної інфраструктури.....	155
Середовище.....	155
Сила.....	155
Сила воєнна	155

Сили забезпечення безпеки- інфраструктурної політики	156	Система фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання	160
Сили і засоби ведення війни.....	156		
Сили і засоби розвідки	156		
Сили оборони	156	Скринінг прямих іноземних інвестицій в об'єкти стратегічної інфраструктури.....	160
Сили оборони (місія).....	157	Спеціальна перевірка	160
Сили політичні.....	157	Спеціальні (активні) заходи	160
Сили спеціальних операцій	157	Співробітник кадрового складу....	160
Сили швидкого реагування	158	Співробітник під прикриттям.....	160
Силова складова державної інфраструктурної політики	158	Споживачі розвідувальної інформації	161
Синхронізація комунікацій.....	158	Спроможність.....	161
Система захисту стратегічної інфраструктури.....	158	Спроможності сил оборони	161
Система національної інфраструктури.....	158	Сталий розвиток.....	161
Система стратегічних комунікацій	159	Стійкість	161
Система суб'єктів реалізації державної інфраструктурної політики (у вузькому розумінні).....	159	Стійкість військово-політична	162
Система суб'єктів реалізації державної інфраструктурної політики (у широкому розумінні).....	159	Стійкість стратегічна	162
		Стійкість стратегічної інфраструктури.....	162
		Стратегічна автономія	163
		Стратегічна архітектура.....	163
		Стратегічна готовність	164

Стратегічна дивергенція.....	164	Стратегічне забезпечення.....	172
Стратегічна інфраструктура.....	164	Стратегічне управління.....	172
Стратегічна конвергенція.....	166	Стратегічний.....	172
Стратегічна меритократія.....	166	Стратегічний архітектор.....	173
Стратегічна невизначеність.....	166	Стратегічний контекст.....	173
Стратегічна нестабільність у сфері державної інфраструктурної політики.....	167	Стратегічний контекст (види).....	173
Стратегічна помилка.....	167	Стратегічний контент.....	173
Стратегічна поразка.....	168	Стратегічний контрнаступ.....	173
Стратегічна правотворчість.....	168	Стратегічний наратив.....	174
Стратегічна правотворчість (складові).....	169	Стратегічний наступ.....	174
Стратегічна раптовість.....	169	Стратегічний нейтралітет у сфері державної інфраструктурної політики.....	174
Стратегічна рівновага.....	169	Стратегічний оборонний бюлетень України.....	175
Стратегічна стабільність.....	169	Стратегічний рівень мислення.....	175
Стратегічна стійкість (безпекознавчий підхід).....	169	Стратегічні інтереси.....	176
Стратегічна фрагментація.....	170	Стратегічні комунікації.....	176
Стратегічна ясність.....	170	Стратегічні комунікації (напрямок дослідження).....	176
Стратегічне моделювання.....	171	Стратегічні комунікації в публічному управлінні (завдання).....	177
Стратегічне планування.....	172	Стратегічні комунікації в публічному управлінні (цілі).....	177
Стратегічне позиціонування.....	172		
Стратегічне прогнозування.....	172		

Стратегічні комунікації (політико-безпекова практика) ... 177	Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (предмет)..... 181
Стратегічні комунікації у публічному управлінні 177	Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (функції)..... 181
Стратегічні комунікації у публічному управлінні (поняття)..... 178	Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (що потрібно знати) 181
Стратегічні комунікації у публічному управлінні (принципи) 178	Стратегічні напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні 182
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (завдання) 178	Стратегічні об'єкти 186
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (мета)..... 179	Стратегічні правові акти (ознаки) 186
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (міждисциплінарні зв'язки) 179	Стратегічні сценарії..... 187
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (об'єкт)..... 179	Стратегічні шоки 187
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (поняття)..... 179	Стратегія (критерії формулювання концепта)..... 187
Стратегічні комунікації як навчальна дисципліна (необхідні навички) 180	Стратегія (поняття) 188
	Стратегія (як управлінська діяльність критерії)..... 188
	Стратегія багатовекторна 189
	Стратегія безпекова 189
	Стратегія біобезпеки та біологічного захисту 189
	Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (завдання реалізації)..... 189

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (мета).....	190	Стратегія державної інфраструктурної політики (моноцентричний підхід)	194
Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (напрями).....	190	Стратегія державної інфраструктурної політики (політико-безпекова та правова практики).....	194
Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (очікувані результати).....	190	Стратегія державної інфраструктурної політики (поняття).....	194
Стратегія біобезпеки та біологічного захисту (цілі).....	191	Стратегія державної інфраструктурної політики (проблемоформуюча матриця).....	195
Стратегія воєнної безпеки України (мета)	191	Стратегія державної інфраструктурної політики (сфери реалізації).....	195
Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (мета)	192	Стратегія державної інфраструктурної політики України (стратегічний нормативний акт) ..	195
Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (очікувані результати).....	192	Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату (безпека середовища життєдіяльності людини)	196
Стратегія державної безпеки	193	Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року	196
Стратегія державної інфраструктурної політики	193	Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (мета).....	196
Стратегія державної інфраструктурної політики (зміст)	193		
Стратегія державної інфраструктурної політики (модель системних дискурсів професора В. А. Ліпкана)	194		

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (очікувані результати виконання)196	Стратегія інформаційної безпеки України200
Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (проактивний підхід) 197	Стратегія інформаційної безпеки України (мета).....200
Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (стратегічний курс) 197	Стратегія інформаційної безпеки України (очікувані результати)201
Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (мета) 198	Стратегія інформаційної безпеки України (стратегічні цілі реалізації)201
Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (принципи реалізації) 198	Стратегія кібербезпеки України202
Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (пріоритетні напрями) 199	Стратегія кібербезпеки України (індикатори стану кібербезпеки) .203
Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (цілі) 199	Стратегія кібербезпеки України (критерії результативності).....203
Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року.....200	Стратегія кібербезпеки України (мета впровадження індикаторів)203
Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року (мета)200	Стратегія кібербезпеки України (очікувані результати реалізації) .203
Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року (очікувані результати)200	Стратегія кібербезпеки України (показники ефективності реалізації)204
	Стратегія кібербезпеки України (система індикаторів)204
	Стратегія кібербезпеки України (стратегічні цілі)204
	Стратегія людського розвитку.....205

Стратегія людського розвитку (завдання)	205	Суб'єкти розвідувально-підривної діяльності	209
Стратегія національної безпеки і оборони України	205	Сукцесія	209
Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України	206	Сфера	209
Стратегія розвитку України	206	Сфера безпеки	209
Стратегія розвідки (Національна розвідувальна програма)	206	Сфера життєдіяльності	209
Стратіарх	206	Сфера інфраструктури	210
Стимування	207	Сценарій інфраструктурної війни ..	210
Суб'єкти забезпечення національної стійкості	207	C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance)	210
Суб'єкти національної системи безпеки стратегічної інфраструктури (перелік)	208	Т	
Суб'єкти національної системи безпеки стратегічної інфраструктури (поняття)	208	Темпоральність	210
Суб'єкти реалізації стратегії державної інфраструктурної політики у публічному управлінні	208	Темпорозвиток	211
Суб'єкт владних повноважень	209	Теорія	211
Суб'єкти забезпечення державної безпеки	209	Теорія інфраструктурної політики	211
		Теорія макросистем	211
		Технічні засоби розвідки	211
		Технологічний уклад	211
		Тотальне поле	212
		Тривалість життя	212
		У	
		Убезпечення	212

Убезпечення об'єктів стратегічної інфраструктури.....	212	Функціональний орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури.....	217
Удосконалення інфраструктурного законодавства (форми)	212	Функціональний орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури (завдання)	217
Уповноважений орган державної влади, відповідальний за сектор (підсектор).....	213	Функціональні сфери стратегічних комунікацій	218
Уповноважений орган у сфері безпеки стратегічної інфраструктури України (завдання)	213	Х	
Управління системою національної інфраструктури.....	214	Хмарна інфраструктура	218
Управлінський підхід	215	Хмарна послуга	218
Уразливість.....	215	Хмарна послуга (види).....	218
Урядові комунікації	215	Хмарні ресурси	218
Ф.....	215	Холізм	218
Фізична безпека стратегічної інфраструктури.....	215	Хронотоп.....	219
Фізичний бар'єр	215	Hidden establishment.....	219
Фізичний захист ядерних установок.....	215	Номо eraser (людина стерта).....	219
Функції безпекові у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики	215	Номо informaticus (людина інформаційна)	220
Функції системи безпеки у сфері реалізації стратегії державної інфраструктурної політики	216	Ц	
		Цензура у глобальних комп'ютерних мережах	221
		Центр інфраструктурної сили	221
		Цивілізація	221
		Цивільний захист	222

Цикл	222	Шкода	224
Цифрова.....	222	Школа лібералполітики	224
Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.....	222	Школа реалполітики	225
Цільова аудиторія	223	Шостий технологічний уклад (чинники).....	225
Цільовий показник.....	223	Штучний інтелект.....	225
Цінності.....	223	Я	
Ч		Ядерна зброя.....	226
Час відновлення.....	223	Ядерна зима	226
Часткова детермінологізація	224	Ядерне стримування.....	226
Чутлива інформація.....	224	Якість	226
Ш		Якість життя.....	226
Широтна експансія.....	224	Якість навколишнього середовища	226
Широтна інтеграція.....	224		

Енциклопедичне видання
Ліпкан Володимир Анатолійович

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Словник

Керівник проєкта **В. А. Ліпкан**
Художній редактор *О. Г. Новіков*
Науковий редактор *О. В. Скрипнюк*
Випускаючий редактор *О. О. Мошковська*
Коректор *О. С. Ліпкан*
Бібліограф *О. В. Чехленко*
Дизайн обкладинки *В. А. Ліпкан*
Комп'ютерне верстання *Д. В. Лепешин*
Відповідальний за випуск *І. О. Михайленко*

Підписано до друку 23.02.2023 р. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Murial Pro. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 15,75.
Наклад 500 прим. Зам. № 012023.

Видавець ФОП Ліпкан Володимир Анатолійович

03126, Київ, вул. М. Донця, 23, б, кв. 33

Е-mail: book@market-ua.com

сайти: www.lipkan.com

www.goal-int.org

www.book.market-ua.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5943 від 15.01.18.